

88/624

Κωστή Βάρφη

Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗ
ΠΕΡΙΟΔΟ:

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ
(1828-1831)

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Αθήνα 1988

Η έγκριση διδακτορικής διατριβής υπό της Παντείου
Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών δεν αποτελεί
αποδοχή των γνώμων του συγγραφέως (Νόμος 5343/30,
άρθρον 202, παρ. 2).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	IV
I. Η Οργάνωση του Ναυτικού	
I.I. Πολιτικά και ανώτατα διοικητικά όργανα του ναυτικού	1
I.II. Ο Εθνικός στόλος	9
I.II.I. Κατηγορίες πλοίων	9
I.II.II. Σύνθεση του στόλου	10
I.II.III. Εξοδα του Ναυτικού	14
I.III. Ο Ναύσταθμος	23
II. Διατάξεις εσωτερικής λειτουργίας	
II.I. Η Οργάνωση των εμπορικών πλοίων	29
II.II. Οι Ορκοί	34
II.III. Η εισαγωγή της πειθαρχίας και της ιεραρχίας	37
II.IV. Οι στολές	47
II.V. Η ναυτική εκπαίδευση	49
III. Ναυτικές επιχειρήσεις	
III.I. Η δράση του ναυτικού κατά των Τούρκων και των Αιγυπτίων	53
III.I.I. Η Μοίρα του Αιγαίου	59
III.I.II. Η Μοίρα του Κορινθιακού	61
III.I.III. Η Μοίρα του Ευβοϊκού	67
III.I.IV. Η Μοίρα Μεσσηνίας - Κρήτης	72
III.II. Η Πειρατεία	74
III.II.I. Η πειρατική δράση	75
III.II.II. Οι Βάσεις των πειρατών	79
III.II.III. Η δίωξη της πειρατείας	83
IV. Το Ναυτικό και οι πολιτικές εξελίξεις	
IV.I. Η πρώτη περίοδος: Ιανουάριος - Αυγούστος 1826	99
IV.II. Η δεύτερη περίοδος: Αυγούστος 1828 - Ιούλιος 1829	104
IV.II.I. Το ζήτημα των αποζημιώσεων	104

IV.II.II.	Τα προ της Εθνοσυνέλευσης	107
IV.II.III.	Η Δ' Εθνοσυνέλευση	111
IV.II.IV.	Η στάση του Λ. Κουντουριώτη	116
IV.III.	Η τρίτη περίοδος: Αυγούστος 1829 - Απρίλιος 1831	
IV.III.I.	Το πόρισμα της επιτροπής Μαυροκαρδάτου	117
IV.III.II.	Η παραίτηση του Λ. Κουντουριώτη	119
IV.III.III.	Το ζήτημα του Λεσπάλδου	121
IV.III.IV.	Η εξέγερση της Μάνης και η εξέλιξη της στάσης της Υδρας	125
V.	Το κίνημα του Πόρου	
V.I.	Η κατάσταση πριν από το κίνημα	132
V.II.	Η στάση των τριών δυνάμεων	137
V.III.	Η κατάληψη των Εθνικών πλοίων και ο έλεγχος του Πόρου από την αντιπολίτευση	140
	Οι αντιδράσεις του Καποδίστρια	147
V.IV.	Τα κυβερνητικά στρατεύματα απέναντι από τον Πόρο	150
V.V.	Μισούλης και Ρίκορδ	152
V.VI.	Οι Λάιονς και Λαλάντ φθάνουν στον Πόρο	155
V.VII.	Οι πρώτες συγκρούσεις	160
V.VIII.	Η ανατίναξη των εθνικών πλοίων ΕΛΛΑΔΑΣ και ΥΔΡΑΣ	166
VI.IX.	Μετά τη στάση	174
	Επίλογος	184
	Παράρτημα εγγράφων	187
	Βιβλιογραφία	301

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Στην εργασία αυτή επιχειρείται η σκιαγράφηση των προσπαθειών που κατέβαλε ο Ι. Καποδίστριας για να οργανώσει το ναυτικό της Επανάστασης σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα της εποχής και, επομένως, να το εντάξει στο πλαίσιο λειτουργίας του ιδρυμένου τότε κράτους.

Η υπαγωγή της ναυτικής δύναμης στην κεντρική διοίκηση δεν υπήρξε εύκολη υπόθεση. Ο τρινησίος στόλος, κατά την διάρκεια της Επανάστασης, διοικείται ουσιαστικά από τα κοινοτικά συμβούλια των νησιών ενώ το κεντρικό όργανο που είχε δημιουργηθεί, το Μινιστέριο των Ναυτικών, ήταν ασθενές και οι δικαιοδοσίες του περιορισμένες. Ενίσχυση των κρατικών οργάνων σήμαινε λοιπόν την αποδυνάμωση των περιφερειακών και, άρα, δημιουργία πολλαπλών αντιδράσεων.

Η μελέτη αποτελείται από πέντε μέρη. Στο πρώτο παρουσιάζονται τα πολιτικά και διοικητικά όργανα που, από το 1828 και έπειτα, προΐσταντο του Ναυτικού. Με τη δημιουργία των οργάνων αυτών, τα οποία σε μεγάλο βαθμό επανδρώθηκαν με πιστά στον Κυβερνήτη πρόσωπα, γίνεται σαφές ότι οι κοινότητες των νησιών αρχίζουν και απομακρύνονται από την διοίκηση και τον έλεγχο του στόλου. Στο δεύτερο μέρος αναλύονται οι νέες διατάξεις εσωτερικής λειτουργίας του ναυτικού. Μ' αυτές υιοθετήθηκαν καινούργια κριτήρια σταδιοδρομίας, κατοχυρώθηκαν οι βαθμοί, ορίσθηκαν μισθολογικές κλίμακες και θεσπίστηκαν πειθαρχικοί κανονισμοί. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται προσπάθεια να καταδειχθούν οι καινοτομίες που εισήγαξαν οι ρυθμίσεις αυτές, κυρίως με την αντιπαραβολή τους με τις συνήθειες που ως τότε

επικρατούσαν στα ελληνικά καράβια. Στο επόμενο κεφάλαιο περιγράφονται οι πολεμικές επιχειρήσεις στις οποίες έλαβε μέρος το ναυτικό καθώς και η προσπάθεια για την πάταξη της πειρατείας. Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η διευκρίνιση των στόχων και των προτεραιοτήτων του Καποδιστρια οι οποίες επέβαλαν και την ανάλογη κατανομή δυνάμεων. Στο τέταρτο και στο πέμπτο, τέλος, μέρος παρουσιάζονται οι αντιδράσεις που πρόβαλε ο ναυτικός κόσμος στις νέες ρυθμίσεις οι οποίες, σιγά σιγά, διογκώθηκαν και οδήγησαν κατ' αρχήν στην ενσωμάτωσή του στην αντικαποδιστριακή αντιπολίτευση και, εν συνεχεία, στο στασιαστικό κίνημα του Πόρου. Στην διαδικασία αυτή συνέβαλαν επίσης και άλλοι παράγοντες όπως οι βλέψεις των συμμαχικών δυνάμεων, οι εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο, η αδυναμία της κυβέρνησης να ικανοποιήσει τα οικονομικά αιτήματα των νησιωτών, παράγοντες που προσπαθήσαμε να συνεκτιμήσουμε.

Κατά την έρευνα χρησιμοποιήθηκαν έγγραφα της Γραμματείας Στρατιωτικών και Ναυτικών που βρίσκονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (συλλογή Γ. Βλαχογιάννη, αρχείο Μαυροκορδάτου, Αρχείο Γραμματείας Στρατιωτικών και Ναυτικών) καθώς και δημοσιευμένες ή ανέκδοτες προσωπικές μαρτυρίες και ιδιωτικές επιστολές των πρωταγωνιστών της εποχής. Για την ιεράρχηση και την εκτίμηση της αξιοπιστίας των πηγών αυτών, οι οποίες συχνά αλληλοσυγκρούονται, απαιτήθηκαν διασταυρώσεις καθώς και η προσφυγή στην βοήθεια της σύγχρονης βιβλιογραφίας.

Τελειώνοντας θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς τους διαδοχικούς μου συνεργάτες κ. Αλέξανδρο Κιτροπέφ, Κώστα

Κωστή, Κώστα Ναδάλη και Θεοδόση Νικολαΐδη όπως επίσης και προς την κ. Χαιρέτη, διευθύντρια των Γ.Α.Κ. η οποία διευκόλυνε τα μέγιστα την έρευνά μου.

I. Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

I. I. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Ο Καποδίστριας έφτασε στην Ελλάδα στις αρχές του 1828 και έγινε δεκτός με ενθουσιασμό από όλους σχεδόν τους Έλληνες. Στην κατεστραμμένη από τον μακροχρόνιο πόλεμο χώρα, η άφιξη του Κυβερνήτη θεωρήθηκε ως εγγύηση για ένα καλύτερο μέλλον.¹ Τα προβλήματα βέβαια που έπρεπε να αντιμετωπισθούν ήταν πολλά και ιδιαίτερα σημαντικά για την τύχη του υπό ίδρυση κράτους. Ο συνωστισμός των στρατευμάτων και των προσφύγων και η συνακόλουθη έλλειψη τροφής και στέγης, η συνεχής απειλή επιδημιών, η έξαρση της πειρατείας καθώς και η παρουσία του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο και των Οθωμανών σε περιοχές της Στερεάς ήταν ορισμένα από τα άμεσα προβλήματα που ζητούσαν λύση. Συνάμα σε εκκρεμότητα έμεναν θέματα όπως ο καθορισμός των συνόρων της χώρας καθώς βέβαια και και η ίδια η υπόθεση της ανεξαρτησίας της.²

Επωφελούμενος από την ευνοϊκή για αυτόν πολιτική συγκυρία, ο Καποδίστριας πέτυχε να πάρει την έγκριση της Εθνοσυνέλευσης και να εγκαθιδρύσει ένα συγκεντρωτικό σύστημα προσωρινής διακυβέρνησης της χώρας. Πίστευε πως, υπό τις συνθήκες που επικρατούσαν τότε στην Ελλάδα, ένα συνταγματικό πολίτευμα δεν θα

1. Βλ. Στ. Παπαγεωργίου, *Η στρατιωτική πολιτική του Καποδίστρια*, Αθήνα 1986, σ. 36.

2. Υπενθυμίζουμε ότι έως τον Ιανουάριο του 1828 η μόνη διεθνής συνθήκη που έχει υπογραφεί σχετικά με το ελληνικό ζήτημα είναι η συνθήκη της 6 Ιουλίου 1827 η οποία ούτε για το θέμα των συνόρων ανέφερε τίποτε αλλά ούτε και την πλήρη ανεξαρτησία του υπό ίδρυση κράτους εγγυάτο. Εξ άλλου, η σύγχρονη ιστοριογραφία θεωρεί την περίοδο 1828-30 ως "την τελευταία φάση της Ελληνικής Επανάστασης". Βλ. *Ιστορία Ελληνικού Έθνους*, τομ. ΙΒ', Αθήνα 1975, σ. 478.

διευκόλυνε την επίλυση των μακροπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων προβλημάτων της χώρας.³ Κατ' αυτόν ένα τέτοιο πολιτικό σύστημα θα μπορούσε να λειτουργήσει μόνο μετά την διευθέτηση των ζητημάτων εκείνων που αφορούσαν την ίδια την ύπαρξη του Ελληνικού κράτους. Συνεπώς λοιπόν προς την άποψη αυτή προχώρησε στην δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου που απέβλεπε στον έλεγχο των ελεύθερων περιοχών από την Κεντρική Διοίκηση. Με τον τρόπο αυτό πετύχαινε ταυτόχρονα να αποδυναμώσει την ισχύ των διαφόρων φατριών (φατρίες Ζαΐμη, Κουντουριώτη, Μαυρομιχάλη, Μανιακορδάτου κ. λ. π.) και τις φυγόκεντρες τοπικιστικές δυνάμεις που αποτελούσαν εμπόδιο στην συγκρότηση ενός σύγχρονου κράτους.

Η προσπάθεια αυτή συνάντησε πολλές αντιδράσεις. Ειδικά η δυσφορία των ναυτικών περιοχών είναι εύκολα κατανοητή. Τα νησιά είχαν μια πλούσια ιστορία αγώνων που καθοδηγήθηκαν αυτομόλιμα από τους πρόκριτους και τους καπεταναίους. Το πολιτικό πρότυπο που ακολούθησε ο Καποδίστριας αγνόησε και την παράδοση αυτονομίας του ναυτικού κόσμου και την ισχύ των προκρίτων. Η παρέμβαση αυτή υπήρξε, ασφαλώς, μιά από τις γενεσιουργές αιτίες των αντιδράσεων που συνάντησε ο Κυβερνήτης.

3. Σε επιστολή του προς τον Μ. Σούτσο της 9/21 Ιουλίου 1831 ο Καποδίστριας έγραφε: "Μή θεωρήσετε ότι και εγώ εσπούδασα εις την σχολήν του Κυρίου Maistre ή του Κυρίου Binald. Αντιθέτως. Ιαχυρίζομαι ότι είμαι ο πλέον φιλελεύθερος εκ των νεωτέρων κυβερνητών. Πιστεύω ότι όσον περισσότερο επιθυμεί κανείς να εξασφαλίσει εις τους Έλληνας την πραγματικήν και αληθή ύπαρξιν των συνταγματικών διαβεβαιώσεων, τόσον ολιγώτερον καταρτίζει να τους παράσχη νόμους, οι οποίοι να ανταποκρίνονται εις τον σύγχρονον συρμόν. Η Ελλάς ευρίσκεται εις τον ΙΒ' ή τον ΙΓ' αιώνα. Και άπασαι αι προσπάθειαι της Κυβερνήσεως ή αν επιθυμείτε του νομοθέτου οφείλουν να τείνουν εις το να την οδηγήσουν εις τον παρόντα αιώνα." Βλ. Αρχείο Ι. Καποδίστρια, τομ. Ι', Κέρκυρα 1983, σ.183.

Αρνητική στάση κράτησε επίσης ο Καποδίστριας έναντι πολλών ηγετικών προσωπικοτήτων της Επανάστασης και στράφηκε, προκειμένου να εξασφαλίσει πολιτικά ερείσματα, στον "γενναίο και καλό λαό".⁴ Πίστευε πως το λαϊκό αίσθημα κατά των τοπικών ηγετών θα ενίσχυε και θα υποστήριζε τον αγώνα του εναντίον των φατριών που εποφθαλμιούσαν την εξουσία. Η υπερεκτίμηση όμως των δυνατοτήτων του αγροτικού και του ναυτικού κόσμου, συντηρητικού στην πλειοψηφία του, θα τον αναγκάσει τελικά να δημιουργήσει δικό του κομματικό μηχανισμό και να επανδρώσει την διοίκηση μόνο με έμπιστους του ανθρώπους.⁵ Ταυτόχρονα έκανε το λάθος να υποτιμήσει την επιρροή των ηγετών της επανάστασης στο λαό. Επιθυμώντας να εξουδετερώσει την ισχύ τους αλλά και την αντιπολιτευτική τους διάθεση, φρόντισε να τοποθετήσει εξέχουσες φυσιογνωμίες του αγώνα σε θέσεις που διατηρούσαν συμβουλευτικό χαρακτήρα ή παρείχαν εικονική μόνον εξουσία. Έτσι οι Γ. Κουντουριώτης, Α. Ζαΐμης και Π. Μαυρομιχάλης ονομάσθηκαν πρόβουλοι των τριών τμημάτων του Πανελληνίου, δηλαδή των επί της Οικονομίας, των Εξωτερικών και των Πολεμικών αντίστοιχα.⁶ Ο ρόλος του εννεαμελούς αυτού οργάνου -που σύντομα έγινε 21μελές- ήταν καθαρά συμβουλευτικός και οι πρόβουλοι στερούντο κάθε εξουσίας. Οι εισηγήσεις συνετάσσοντο από τους γραμματείς οι δε

4. Βλ. John Petropulos, *Πολιτική και Συγκρότηση Κράτους στο Ελληνικό Βασίλειο 1833-1843*, ελληνική μετάφραση Αθήνα 1985, том. Α', σ. 133.

5. Οπ. π., σ. 134-135.

6. Εκτός αυτών που αναφέραμε στο Πανελλήνιο συμμετείχαν και οι Ν. Σπηλιάδης και Α. Παπαδόπουλος ως γραμματείς του τμήματος Οικονομίας, οι Γ. Ψύλλας και Χ. Αινιάν στο τμήμα Εξωτερικών και οι Κ. Ζωγράφος και Χ. Κλωνάρης στο τμήμα Πολεμικών.

αποφάσεις ελαμβάνοντο μόνον από τον Καποδίστρια. Η παρουσία λοιπόν τριών από τους σημαντικώτερους αντιπάλους στο Πανελλήνιο δεν είχε άλλο σκοπό παρά να αποδυναμώσει πολιτικά τους πλοιοκτήτες, τους μεγαλοκτηματίες της Πελοποννήσου και τους καπεταναίους της Μάνης, ομάδες των οποίων οι τρεις πρόβουλοι θεωρούντο οι κυριώτεροι εκφραστές. Η τακτική αυτή, την οποία εφάρμοσε ευρέως ο Καποδίστριας, δημιούργησε δυσφορία στους διάφορους ηγέτες και οδήγησε αναγκαστικά σε συχνές μεταβολές των κυβερνητικών σχημάτων. Οι παραιτήσεις από αξιώματα και εναλλαγή προσώπων σε ποικίλες αρμοδιότητες αποτελούν φαινόμενα που τακτικά συναντούμε στην λειτουργία του υποτυπώδους κρατικού μηχανισμού κατά την καποδιστριακή περίοδο.

Εκτός του Πανελληνίου -το οποίο αντικατέστησε την Αντικυβερνητική Επιτροπή και αποτελούσε, θα λέγαμε σήμερα, το υπουργικό συμβούλιο- ο Καποδίστριας συγκρότησε, τον Ιανουάριο του 1829, ειδικό όργανο, το Πολεμικό Συμβούλιο, το οποίο προϊστάτο του στρατού και του ναυτικού. Σκοπός του Πολεμικού Συμβουλίου ήταν "να θεωρή και να αντεξαγάγη τις υποθέσεις εις τας πολεμικάς εργασίας και εις την στρατιωτικήν υπηρεσίαν ξηράς τε και θαλάσσης αναγομένας κατά τας προτάσεις του Κυβερνήτου".⁷

Το Πολεμικό Συμβούλιο, του οποίου προήδρευε ο ίδιος ο Καποδίστριας⁸, απαρτιζόταν από τρία μέλη του τμήματος των Πολεμικών του Πανελληνίου και ακόμη από τους Ν. Χ. Ι. Μέξη και Απ. Αποστόλη, οι οποίοι εν συνέχεια θα αντικατασταθούν από τους

7. Βλ. Γεν. Εφ., 25 Ιανουαρίου 1828.

8. Βλ. Σ. Παπαγεωργίου, οπ. π., σ. 55.

Α. Μαυροκορδάτο και Βιάρο Καποδίστρια.⁹ Στο κυβερνητικό πάντα επίπεδο, ο Καποδίστριας προχώρησε στην σύσταση του Γενικού Φροντιστηρίου που έργο του ήταν "να βεβαιώνει εκ συγκρίσεως την οικονομίαν και τους λογαριασμούς όλων των υπηρεσιών, όσαι ανάγονται εις τον πόλεμον".¹⁰ Έτσι οι δικαιοδοσίες του επί των Πολεμικών τμήματος του Πανελληνίου περιορίζονται αφού το Γενικό Φροντιστήριο, που υπαγόταν σ' αυτό, ανέλαβε πλέον κατ' αποκλειστικότητα τις οικονομικές υποθέσεις. Δεν ήταν ασφαλώς τυχαίο ότι υπεύθυνος για το Ναυτικό στην επιτροπή αυτή ήταν ο Α. Μαυροκορδάτος, ο οποίος, ως μέλος και του Πολεμικού Συμβουλίου, ήταν ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα σ' αυτό και το Γενικό Φροντιστήριο. Ο Α. Μαυροκορδάτος, ο οποίος πρόσκειτο στην αγγλική πολιτική, ήταν το κατ' εξοχήν πρόσωπο που αποδέχονταν οι νησιώτες, οι οποίοι, κατά πλειοψηφία, διέκειντο φιλικά προς την Αγγλία.¹¹ Από την πλευρά του Καποδίστρια η παραχώρηση μιάς τόσο

9. Ο Βιάρος Καποδίστριας (1774-1842) ήταν ο μεγαλύτερος αδελφός του Κυβερνήτη. Είχε σπουδάσει νομικά και είχε χρηματίσει γερουσιαστής του Ιονίου κράτους. Δραστήριο μέλος της Φιλικής Εταιρείας στην Κέρκυρα, απετέλεσε τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στους αγωνιζόμενους Έλληνες και τα φιλελληνικά κομιτάτα της Ευρώπης που ενίσχυαν με χρήματα και εφόδια τους επαναστάτες. Με ενέργειες του Βιάρου εξαγοράστηκαν αιχμάλωτοι και άμαχοι κατά την διάρκεια του αγώνα. Όταν ο Ι. Καποδίστριας έγινε Κυβερνήτης της Ελλάδας, προσκάλεσε τον Βιάρο και του ανέθεσε τα καθήκοντα του Εκτακτου επίτροπου των Δ. Σποράδων και του υπουργού των Ναυτικών. Από την τελευταία αυτή θέση παραιτήθηκε το καλοκαίρι του 1831 μετά δε την δολοφονία του Κυβερνήτη, ξαναγύρισε στην Κέρκυρα όπου αφιερώθηκε στην προσπάθεια να προστατεύσει την μνήμη του αδελφού του. Βλ. Γρ. Δαφνή, *Καποδίστριας: Διακόσια χρόνια από την γέννηση του*, Αθήνα 1976.

10. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλο, *Το Πολεμικό Ναυτικό της Ελλάδος από Ανεξαρτησίας μέχρις Οθωνος*, Αθήνα 1936, σ. 186.

11. "Ήδη από το 1824", γράφει ο Ι. Πετρόπουλος, "η επίσημη Αγγλία ευνοούσε [τον Μαυροκορδάτο] ως το καλύτερο προπύργιο απέναντι στην πιθανή άνοδο του Καποδίστρια στην εξουσία...". Βλ.

σημαντικής θέσης στον Α. Μαυροκορδάτο αποτελούσε πολιτική θυσία, αναγκαία για να κρατήσει τον κυριώτερο αντίπαλό του μακριά από τον Στρατό.¹² Ο Μαυροκορδάτος εξ άλλου θεωρείται, σύμφωνα με την έκφραση του Ν. Σβορώνου, ως η "διαπρεπέστερη πολιτική μορφή της εποχής".¹³ Στην υπηρεσία του Γενικού Φροντιστηρίου ο αδελφός του Κυβερνήτη Βιάρος, ορίστηκε υπεύθυνος για τον Στρατό Ξηράς και ο Κ. Ζωγράφος υπεύθυνος για τα υλικά και τα πολεμοφόδια που ήταν αποθηκευμένα στον Πόρο.

Στις 8 Σεπτεμβρίου 1829, με το ΑΔ΄ ψήφισμα περί "διοργανισμού του υπουργικού συστήματος" καταργήθηκαν τα τρία τμήματα του Πανελληνίου¹⁴ καθώς και το υπαγόμενο σ' αυτό Γενικό Φροντιστήριο και δημιουργήθηκαν έξη υπουργεία (φροντιστήρια) μεταξύ των οποίων και το επί των Στρατιωτικών και του Πολεμικού Ναυτικού με επικεφαλής τον Βιάρο Καποδίστρια.¹⁵ Λίγο αργότερα αυτό το φροντιστήριο μετονομάστηκε σε Γραμματεία,¹⁶ η οποία την 1 Απριλίου 1830 διαχωρίστηκε και δημιουργήθηκαν δύο ανεξάρτητες γραμματείες για το Ναυτικό και το Στρατό. Γραμματέας επί των

οπ. π., том. Α΄, σ. 124. Στη πατρίδα του συμμετείχαν, ανάμεσα σ' άλλους, οι κατ' εξοχήν αγγλόφιλοι Μιαούλης και αδελφοί Τομπάζη.

12. Θα πρέπει επίσης να προστεθεί ότι ο Μαυροκορδάτος καίτοι δεν ήταν απόλυτα σύμφωνος με την εκλογή του Καποδίστρια αναγνώριζε εντούτοις ότι η παρουσία του στην Ελλάδα ήταν πολύτιμη. Βλ. D. Flemming, *John Capodistrias and the Conference of London*, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 70-71.

13. Βλ. Ν. Σβορώνου, *Επισκόπηση Νεοελληνικής Ιστορίας*, Αθήνα 1986, σ. 69.

14. Το Πανελλήνιο, βάσει απόφασης της Ε΄ Εθνοσυνέλευσης αντικαταστάθηκε από την Γερουσία.

15. Βλ. *Γεν. Εφ.* 2 Νοεμβρίου 1829.

16. Στις 5 Οκτωβρίου 1829. Βλ. Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ. 186.

Ναυτικών παρέμεινε ως τον Ιούλιο του 1831 ο Βιάρος, οπότε και αντικαταστάθηκε από τον Γ. Γλαράκη.¹⁷

Η διοίκηση του Ναυτικού αναδιοργανώθηκε από τις αρχές του 1828. Τον Μάρτιο ιδρύεται η "Υπηρεσία των Προσωρινών Διευθυντών των Ναυτικών Υποθέσεων του Πόρου" με επικεφαλής τον Φ. Αστιγγα.¹⁸ Χρέη συνδιευθυντή εκτελούσε ο Εμ. Τομπάζης, που ήταν και ο ουσιαστικός υπεύθυνος για την λειτουργία της ενώ γραμματέας ήταν ο Στ. Δάρας. Η υπηρεσία αυτή προήλθε από την αναδιάρθρωση της "Επιτροπής επί των Ναυτικών Υποθέσεων" η οποία είχε συσταθεί τον Μάρτιο του 1827 με έδρα τον Πόρο και για λίγους μήνες είχε την ονομασία "Ναυτική Επιτροπή".¹⁹

Στις 15 Μαρτίου 1829, όταν υπεύθυνοι της "Υπηρεσίας των Προσωρινών Διευθυντών" ήταν οι Εμ. Τομπάζης, Α. Γιαννίτσης και Ν. Μπότσης, οι αρμοδιότητες της διευρύνθηκαν.²⁰ Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα θα μπορούσε να παρομοιασθεί με Ναυαρχείο (Αρχηγείο Στόλου και Ναυτικό Τεχνικό Συμβούλιο) ενώ μέχρι την αναδιοργάνωσή της κάλυπτε μόνο τις αρμοδιότητες διοικητικής μέριμνας. Η επίσημη συγκρότηση της έγινε το Οκτώβριο του 1829 και υπεύθυνοι ορίστηκαν οι ναύαρχοι Γ. Σαχτούρης από την Υδρα, Γ. Ανδρούτσος από τις Σπέτσες και Κ. Κανάρης από τα Ψαρά. Τότε

17. Η παραίτηση του Βιάρου εσκόπευε να εξευμενήσει τους νησιώτες οι οποίοι τον αντιπαθούσαν ιδιαίτερα. Για τα αισθήματά τους απέναντι του βλ. ιδιαιτέρως Σπ. Τρικούπη, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τομ. 4, σ. 215 και επ.

18. Βλ. *Γεν. Εφ.*, 6 Μαρτίου 1828.

19. Βλ. Μ. Σίμπα, *Το ναυτικό στην ιστορία των Ελλήνων*, τομ. 3, σ. 222.

20. Βλ. *Γεν. Εφ.*, 15 Μαρτίου 1829.

γίνεται και η μετονομασία της υπηρεσίας σε "Ναυτική Υπηρεσία του εν Πόρω Ναυστάθμου".²¹ Ωστόσο ακόμη και μετά από την διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της τα περιθώρια πρωτοβουλίας και αυτοδύναμης δράσης της Ναυτικής Υπηρεσίας παρέμεναν ασφυκτικά στενά. Η αποστολή της εξαντλείτο στην σύνταξη εκθέσεων προς την προϊστάμενή της πολιτική αρχή η οποία με την σειρά της έκανε προτάσεις προς τον μόνο αρμόδιο να αποφασίσει, τον Κυβερνήτη.²²

Γιά να σχηματίσει κανείς σαφή εικόνα των διαδοχικών μεταβολών των κυβερνητικών σχημάτων και των διοικητικών οργάνων του Ναυτικού μπορεί να συμβουλευθεί τον σχετικό πίνακα που ακολουθεί.

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Χρονολογ.	ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ
Μαρ. 1827		Επιτροπή επί των Ναυτικών Υποθέσεων
Ιαν. 1828	Πανελλήνιο (Τμήμα Πολεμικών)	
Ιαν. 1828	Πολεμικό Συμβούλιο	
Μαρ. 1828		Υπηρεσία Προσωρινών Διευθυντών Ναυτ. Υποθέσεων
Μαρ. 1828	Γενικό Φροντιστήριο	(Διεύρυνση Αρμοδιοτήτων)
Μαρ. 1829		
Σεπ. 1829	Γραμματεία Στρατιωτικών & Ναυτικών (κατάργηση Γεν. Φροντιστηρίου)	
Οκτ. 1829		Ναυτική Υπηρεσία του εν Πόρο Ναυστάθμου
Απρ. 1830	Γραμματεία Ναυτικών	

21. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλος, οπ. π., σ. 209.

22. Χαρακτηριστικό είναι, απ' αυτή την άποψη, έγγραφο της Ναυτικής Υπηρεσίας προς την Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών στο οποίο εκτίθενται φθορές που διαπιστώθηκαν στο ατμόπλοιο ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ όπως π.χ. ότι "το κατάστρωμα έχει χρείαν καλαφατήσεως" ή ότι "η Μπούμα(=μάτσα) ... της πρύμης πρέπει να αλλαχθεί" για την επιδιώρθωση των οποίων ζητούνται οδηγίες. Βλ. Γεν. Εφ. της 27 Οκτωβρίου 1829.

I. II. Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ

I. II. I Κατηγορίες Πλοίων

Σύμφωνα με πηγές της εποχής²³ ο εθνικός στόλος αποτελείται από τρεις κατηγορίες πλοίων: α. Τα πλοία που είχε παραγγείλει η επανάσταση στο εξωτερικό, όπως το ΕΛΛΑΣ και το ΚΑΡΤΕΡΙΑ και των οποίων η παραλαβή είχε αρχίσει από τα μέσα του 1826. β. Τα πλοία που ανήκαν στο Ελληνικό κράτος και προέρχονταν είτε από αγορές στο εσωτερικό είτε από κατασχέσεις πειρατικών είτε, τέλος, από συλλήψεις εχθρικών σκαφών μετά από ναυμαχίες. γ. Εκείνα που είχαν ναυλωθεί από την κυβέρνηση ή είχαν παραχωρηθεί από τους караβοκύρηδες σ' αυτήν.

Τα πλοία που ανήκουν στις δύο πρώτες κατηγορίες ονομάζονται, στα κείμενα της εποχής, "εθνικά πλοία". Αυτά που ανήκουν στην τρίτη κατηγορία θεωρούνται "καράβια σε εθνική υπηρεσία" και εξακολουθούσαν να είναι ιδιόκτητα έχοντας όμως τους ίδιους περιορισμούς με τα σημερινά επίτακτα.²⁴ Δεν ήταν δηλαδή δυνατόν να αλλάξει ο ιδιοκτήτης τους, ούτε μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για εμπορικές αποστολές χωρίς την άδεια της δημογεροντίας ή της κυβέρνησης. Ο λόγος για τον οποίο η κυβέρνηση χρειάστηκε να ναυλώνει καράβια από τους караβοκυραίους ήταν, όπως αναφέρει ο Γ.

23. Βλ. εκθέσεις Α. Μαυροκορδάτου και Γ. Γλαράκη προς τις Δ' και Ε' Εθνοσυνελεύσεις στο παράρτημα, αριθ. 1 και 2 αντιστοίχως.

24. Στο παράρτημα (αριθ. 3 και 4) παραθέτουμε δύο ναυλωτικά σύμφωνα προερχόμενα από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και τα οποία μας δίνουν μία σαφή εικόνα γι' αυτού του είδους τις ναυλώσεις.

Γλαράκης, "η ολιγότης των μεγάλων εθνικών πλοίων και η ασήμαντος χωρητικότης των πλειοτέρων εξ αυτών".²⁵

I. II. II. Σύνοψη του Στόλου

Στις Εθνοσυνελεύσεις του 1829, ενάμισυ δηλαδή χρόνο μετά την ανάληψη της αρχής από τον Καποδίστρια και του 1831 που έγινε αμέσως μετά την δολοφονία του, ο Α. Μαυροκορδάτος, υπεύθυνος στο Γενικό Φροντιστήριο για το Ναυτικό και ο Γ. Γλαράκης, διάδοχος του Βιάρου στην επί των Ναυτικών Γραμματεία, παρουσίασαν στοιχεία για τα πλοία του εθνικού στόλου τα οποία μας δίνουν μιιά εικόνα για την εξέλιξη του στα χρόνια του Καποδίστρια.²⁶

Ο Μαυροκορδάτος, μεταξύ άλλων, αναφέρει και τα εξής: "Τα εθνικά πλοία ταύτα, πρό ενός μεν έτους επεριωρίζοντο εις το δίκροτον η ΕΛΛΑΣ, την κορβέτταν η ΥΔΡΑ, ούσαν εις κακήν κατάστασιν και έχουσαν χρείαν μεγίστης επισκευής, τα δύο ατμοκίνητα, την ΚΑΡΤΕΡΙΑΝ και την ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΝ, τας τρεις κανονιοφόρους, την ΕΛΒΕΤΙΑΝ, την ΒΑΥΑΡΙΑΝ και την ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΔΑ, και την παλαιάν και άχρηστον ήδη γολέτταν ΑΘΗΝΑΙΔΑ, το όλον οκτώ πλοία. Σήμερον συνποσούνται, τα μεν εις ενέργειαν, ως πολεμικά, φορτηγά ή ταχύπλοα, πενήντα εξ τα δε κείμενα εις Πόρον και κατά

25. Βλ έκθεση Γλαράκη στο παράρτημα αρ. 2, σ. 211.

26. Για την κατάσταση του στόλου πριν από το 1828 πολύτιμες πληροφορίες παρέχει ένα κείμενο του Εμ. Τομπάζη, δημοσιευμένο στο βιβλίο του Κ. Βακαλόπουλου *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών φιλελλήνων κατά την ελληνική επανάσταση του 1821*, Θεσσαλονίκη 1974 και το οποίο παραθέτουμε στο παράρτημα (αρ. 5).

μέγα μέρος άχρηστα διάφορα πλοία και πλοιάρια, τριάντα εξ το όλον εκατόν δώδεκα".²⁷

Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού εθνικών πλοίων την περίοδο αυτή οφείλεται κυρίως στην δράση του Ναυτικού κατά των πειρατών στις Β. Σποράδες, την Δ. Ελλάδα, την Χίο και την Γραμβούσα της Κρήτης.²⁸

Ωστόσο από τα 92 πλοία που αναφέρει ο Α. Μαυροκορδάτος "*μόλις τα 48 ήσαν εις κατάστασιν να διαμείνουν εις υπηρεσίαν*".²⁹ Για να εξυπηρετηθούν λοιπόν οι ανάγκες του στόλου και δεδομένου ότι δεν υπήρχαν περιθώρια αγοράς καινούργιων πλοίων, η κυβέρνηση αποφάσισε να αγοράσει ορισμένα σκάφη αγωνιστών και συγκεκριμένα "*το βρίκιον του Ν. Αποστόλη, ... την κορβέταν του Τουμπάζη το βρίκιον του Τσαμαδού, και το βρίκιον του Γιαννίτσου*".³⁰

Τον Οκτώβριο του 1831 ο στόλος αποτελείτο από 44 πλοία καθόσον είχε μεσολαβήσει, τρεις μήνες νωρίτερα, η καταστροφή του ΣΠΕΤΣΑΙ, του ΕΛΛΑΣ και του ΥΔΡΑ στον Πόρο καθώς και η απώλεια ενός άλλου πλοίου σε σύγκρουση με τον Ρίκορδ στον Αλμυρό τον Αύγουστο του 1831. Κατά την μαρτυρία δε του Γ. Γλαράκη "τα

27. Βλ. Έκθεση Α. Μαυροκορδάτου, παράρτημα αρ.1, σ.190. Ο γραμματέας της Εθνοσυνέλευσης σημειώνει: "*γραπτέον εννενήκοντα δύο*". Πράγματι η άθροιση του Μαυροκορδάτου είναι λανθασμένη καθόσον πενήντα έξη συν τριάντα έξη κάνει εννενήντα δύο και όχι εκατόν δώδεκα.

28. Βλ. παρακάτω, μέρος 3.

29. Βλ. έκθεση Γ. Γλαράκη, παράρτημα αρ.2, σ. 211.

30. Οπ. π., σ.212. Η αγορά των πλοίων αυτών υπαγορεύτηκε επίσης από την ανάγκη να ανακουφιστούν οικονομικά κάποιοι Υδραίοι που δεν είχαν τα μέσα να τα συντηρήσουν. Βλ. παρακάτω, μέρος 4.

πλειότερα [αυτών ήσαν] πολλά παλαιά" πράγμα που επέβαλε "να γενήσκει σκέψις περί προμηθεύσεως άλλων".³¹

Γιά να σχηματίσει κανείς μιά ιδέα της αριθμητικής και ποιοτικής εξέλιξης του στόλου παρατίθεται εδώ ένας πίνακας πλοίων του ^{Σκίπλου Βρίνισα} ο οποίος μπορεί να αντιπαραβληθεί με αυτόν που συνόδευε την έκθεση του Α. Μαυροκορδάτου και ο οποίος βρίσκεται στο παράρτημα.

Κατάλογος των Εθνικών Πλοίων, όσα παρελήφθησαν παρά της Ναυτικής Υπηρεσίας από την παύσασα Επιτροπή των Ναυτικών.³²

Αριθ.	Είδος Πλοίου	Παρατηρήσεις
1	Δίκροτον	η Ελλάς
2	Ατμόπλευστο	η Καρτερία
3	ομοίως	η Επιχείρησις
4	ομοίως	ο Ερμής
5	Βρίκιον	ο Αντίζηλος
6	Βρίκιον	ο Αχιλλεύς
7	Βρίκιον	ο Κίμβρος
8	Κορβέτα	η Ύδρα
9	Γολέτα	ο Αργος
10	Γολέτα	η Σμύρνα
11	Γολέτα	η Λήδα
12	Κότερον	ο Αίολος
13	ομοίως	ο Ζέφυρος
14	ομοίως	ο Ερμής
15	Καννονιοφόρος	η Βαυαρία
16	ομοίως	η Φιλλεληνίς
17	ομοίως	η Αμβρακία
18	ομοίως	η Ελβετία
19	Βελλού	η Ελένη
20	ομοίως	η Διόνη
21	ομοίως	η Χαρίκλεια
22	ομοίως	η Εχιδνάς
23	ομοίως	η Καλυδών
24	ομοίως	ο Σφαίρος
25	ομοίως	η Θέτις
26	ομοίως	η Κασσάνδρα
27	Τράτα	η Εχθρολέτις

31. Οπ. π., σ.218.

32. Ο πίνακας αυτός συνόδευε την έκθεση του Γ. Γλαράκη.

28	Γαλεώτα	η Κλειώ	
29	Καννονιοφόρος	η Μέδουσα	
30	Βελλού	η Σαπφώ	
31	ομοίως	ο Ποσειδών	
32	ομοίως	η Καλλιόπη	
33	ομοίως	η Γοργώνη	
34	ομοίως	η Γοργώ	
35	ομοίως	η Αριάδνη	
36	Τρεχαντήριον	ο Άγιος Νικόλαος	
37	Πέραμα	ο θαλασσομάχος	
38	Βομβάρδα	η Δάφνη	
39	Μυστικόν	η Κυδωνία	Εναυάγησε
40	Γολέτα	η Εύχαρις	
41	Βελλού	η Ασπασία	
42	Μυστικόν	ο Εύπλους	
43	Βελλού	η Αμφιτρίτη	
44	ομοίως	η Καλυψώ	
45	ομοίως	η Τερψιχόρη	
46	Γολέτα	η Λαΐδη Κόδριγκτον	
47	Βελλού	η Νηρηΐς	
48	Βρίκιον	ο θησεύς	
49	Λέμβος	η Κολοκύθα	
50	Τσερνίκιον	ο Επίδαυρος	Εχαρίσθη κατά διαταγήν της Α. Ε. εις τον ιδιοκτήτην της
51	Μπόγος	Μεσολόγγιον	Εχαρίσθη κατά διαταγήν της Α. Ε. εις τον ιδιοκτήτην της
52	Βάρκα	Παλαιά	Πρός χρήσιν της εν τω επιθαλασ- σίω φρουρίω του Πόρου φρουράς
53	Ομοία	-----	Πρός χρήσιν των εν Μεθένοις απομάχων.
4	Σχεδιαί	τρεις	
1	Πλοίον	Μαίστρα	Αχρηστον
4	Πυρπολικά		Αχρηστα βυθισμένα
4	Ομοια		Σκορπισμένα
1	Τράτα	η Νιόβη	Ιδιοκτησία του Στρατηγού Νικ. Κριζιώτη ούσα εις μεσέγγυον

1	Ομοιο	η Μαλτέζα	Αχρηστος	ήδη
5	Μαούναι		Αχρησται	
2	Βάρκαι		Αχρησται	του
			Ναυστάθμου	

75

I. II. III. Εξοδα του Ναυτικού

Στο στάδιο που βρίσκονται σήμερα οι μελέτες για την ιστορία του Ναυτικού είναι δύσκολο να παρουσιασθούν με επαρκή ακρίβεια οι δαπάνες για τον στόλο και το Πολεμικό Ναυτικό της επαναστατικής περιόδου. Η αδυναμία αυτή δεν οφείλεται μόνον στην έλλειψη ειδικών μονογραφιών αλλά και στην απουσία αξιόπιστων πηγών. Πράγματι το θέμα των εξόδων των πλοίων κατά την διάρκεια της επανάστασης είναι συνδεδεμένο με τις αξιώσεις για αποζημίωση που έως και το 1904 προέβαλλαν η Ύδρα, η Σπέτσες και τα Ψάρα, με αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις στους υπολογισμούς ανάλογα με την προέλευση των διαφόρων πηγών.³³

Αντίθετα για την καποδιστριακή περίοδο, από τότε δηλαδή που η διοίκηση και η διαχείριση του Ναυτικού περνά στα χέρια του κράτους, τα στοιχεία είναι περιορισμένα μεν αλλά αξιόπιστα και δεν αλληλοσυγκρούονται. Υπ' αυτές τις συνθήκες λοιπόν οιαδήποτε σύγκριση μεταξύ των δεδομένων των δύο περιόδων εκτιμάται, αν όχι αδύνατη, τουλάχιστον παρακινδυνευμένη. Οι σελίδες που ακολουθούν αναφέρονται στην συνοπτική παρουσίαση δύο όψεων των οικονομικών

33. Μιά προσπάθεια ρύθμισης του θέματος έγινε με το Β. Δ. της 12 Ιουλίου 1856. Το ζήτημα έκλεισε διά παντός όμως μόνον το 1904. Βλ. Κ. Παπαθανασόπουλο, *Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία (1833-1856)*, Αθήνα 1983, σ. 30 καθώς και Π. Παπαγαρυφάλλου, *Η διάρθρωση της αγροτικής οικονομίας και των θαλασσιών μεταφορών στην Ελλάδα πριν και μετά την επανάσταση του '21*, Αθήνα 1977, σ. 169-170.

του Ναυτικού κατά την καποδιστριακή μόνο περίοδο. Η πρώτη είναι, κατά κάποιον τρόπο μακροοικονομική και στόχος της είναι να δώσει μιιά εικόνα της συμμετοχής των εξόδων του Ναυτικού στη συνολική κρατική δαπάνη. Η δεύτερη όψη είναι μικροοικονομική και αποσκοπεί στο να εμφανίσει τα έξοδα μερικών μεμονωμένων πλοίων.

Μερικά από τα στοιχεία της εποχής συνοψίζονται στους δύο πίνακες που ακολουθούν.

Πίνακας 1³⁴

	Συνολ. Κρ. Δαπάνη	Στρατός	Ναυτικό
2/1828 4/1829	25,286,219 γρ.	6,767,284 γρ.	4,383,039 γρ.
ή το 12μηνο	20,228,975 γρ.	5,413,827 γρ.	3,506,431 γρ.
5/1829 4/1830	31,589,705 γρ.	16,764,000 γρ.	3,922,000 γρ.
ή το 12μηνο	34,461,496 γρ.	18,288,000 γρ.	3,922,000 γρ.
4/1830 9/1831	-----	-----	4,490,000 γρ.
ή το 12μηνο			2,993,333 γρ.

34. Τα στοιχεία της περιόδου 1828-1829 προκύπτουν από τον απολογισμό της επί της Οικονομίας επιτροπής και του Γενικού Φροντιστηρίου. Τα στοιχεία της περιόδου 1829-1830 προέρχονται από τον "υποθετικό λογαριασμό" που συνέταξε η ίδια επιτροπή. (Βλ. *Αρχεία Εθνικής Παλιγγενεσίας*, Δ' Εθνοσυνέλευση, τόμος 2, Αθήνα 1973, σ. 451 και 456) Τα στοιχεία της περιόδου 1830-1831 βρίσκονται στην έκθεση Γλαράκη. (βλ. παράρτημα σ.218) Υπολογίζοντας ότι ένας φοίνικας αξίζει 2,5 γρόσια (βλ. Ι. Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ.394-395) μετατρέψαμε τους φοίνικες σε γρόσια για να είναι συγκρίσιμα.

Πίνακας 2

	Μισθοί	Τροφοδοσία	Επισκευές	Προς Τριτ.	Σύνολον
2/28 4/29	1,460,527 γρ.	429,187 γρ.	974,228 γρ.		2,923,944
ή το 12μην	1,168,421 γρ.	343,349 γρ.	779,372 γρ.		
5/29 4/30			720,000 γρ.	144,000 γρ.	3,922,004
ή το 12μην	2,982,000 γρ.				
4/30 9/31					2,993,333

Από τους πίνακες 1 και 2 φαίνεται πως υπήρξε μιά σαφής αύξηση των εξόδων του Ναυτικού στην περίοδο 1829-1830 σε σχέση και με την προηγούμενη αλλά και με την επόμενη χρονιά. Με την επιφύλαξη ότι τα στοιχεία που παρουσιάζονται για το έτος αυτό δεν είναι προϋπολογισμένα και όχι πραγματικά³⁵ μπορούμε να αποδώσουμε την αύξηση σε δύο κυρίως λόγους. Κατ' αρχήν στην γενικότερη αύξηση των δημοσίων εσόδων και δαπανών που κατέστη δυνατή χάρη στα βοηθήματα της Ρωσίας και της Γαλλίας αλλά και χάρη στην αύξηση των ιδίων πόρων του κράτους κυρίως των διαφόρων φόρων και προσόδων.

Ο δεύτερος λόγος που εξηγεί ενδεχομένως την αύξηση των εξόδων του Ναυτικού γίνεται εμφανής αν κυττάξει κανείς πως

35. Ένα πραγματικό και όχι προϋπολογισμένο στοιχείο για την περίοδο αυτή είναι ένας λογαριασμός της Γραμματείας των Ναυτικών ο οποίος δεν παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση από τον προϋπολογισμό.

αναλύονται τα έξοδα αυτά. Διαπιστώνεται αμέσως ότι η αύξηση καλύπτεται σχεδόν εξ ολοκλήρου από την αύξηση του κονδυλίου της μισθοτροφοδοσίας. Ωστόσο μιά τόσο θεαματική άνοδος δεν δικαιολογείται από τίποτα: ούτε περισσότερα πληρώματα ναυτολογήθηκαν ούτε αύξηση των μισθών υπήρξε. Δεν μένει λοιπόν παρά να υποθέσει κανείς ότι ο συντάκτης του προυπολογισμού αυτού του έτους απλώς και μόνον προέβλεψε ότι η πληρωμή μισθών και εξόδων τροφοδοσίας θα ήταν τακτικώτερη απ' ότι τα προηγούμενα χρόνια.

Η μείωση των ναυτικών εξόδων που παρατηρείται στην περίοδο 1830-1831 θα πρέπει να αποδοθεί στην "ένδεια του Εθνικού Ταμείου" την οποία υπογράμμιζε ο Γ. Γλαράκης στην έκθεσή του και η οποία ακολούθησε την διακοπή των βοηθημάτων από το εξωτερικό. Η δημοσιονομική στενότητα του έτους αυτού επέβαλε την παύση των εργασιών στον Ναύσταθμο³⁶ και κατέβασε το ύψος των δαπανών για το Ναυτικό στο επίπεδο που έφτανε μόνη της η μισθοτροφοδοσία την προηγούμενη χρονιά. Ίσως πέραν του ορίου αυτού - 3.000.000 γρόσια - τα έξοδα να μην ήταν εύκολα συμπιεστά.

Από τους παραπάνω πίνακες προκύπτει επίσης ότι τα έξοδα του Ναυτικού ήταν σαφώς κατώτερα απ' αυτά του Στρατού. Η διαφορά δικαιολογείται κατά κύριο λόγο από την αριθμητική υπεροχή του δεύτερου έναντι του πρώτου.³⁷ Θα πρέπει επίσης να προστεθεί ότι ένα τουλάχιστον μέρος της διαφοράς καλυπτόταν από το προϊόν των

36. Βλ. έκθεση Γ. Γλαράκη, παράρτημα αρ.2, σ. 215.

37. Για την αριθμητική δύναμη του στρατού βλ. Σ. Παπαγεωργίου, οπ. π., σ.94-95 και 165.

λειών το οποίο προσπορίζονταν τα πληρώματα χωρίς αυτό να φαίνεται στους κρατικούς λογαριασμούς. Τέλος αξίζει να υπογραμμισθεί ότι όπως φαίνεται από τους πίνακες που παρατέθηκαν, η εθνική άμυνα απορροφούσε, κατά την περίοδο 1828-1831, πολύ παραπάνω από το μισό του κρατικού προϋπολογισμού σε μιά εποχή μάλιστα που η οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας επέβαλε την ανάληψη εκ μέρους του κράτους της χρηματοδότησης σημαντικών έργων υποδομής. Αυτό και μόνον μας δίνει το μέτρο των δυσκολιών του Καποδίστρια.

Δυστυχώς δεν σώζονται οι λογαριασμοί όλων των πλοίων ώστε να είναι δυνατή, δι' αναγωγής, η αντιπαραβολή τους με τους συγκεντρωτικούς λογαριασμούς του Γενικού Φροντιστηρίου ή της Γραμματείας των Ναυτικών. Τα λίγα και αποσπασματικά στοιχεία που υπάρχουν δεν επιτρέπουν να κάνουμε παρά μόνο κάποιες επισφαλείς συγκρίσεις μεταξύ των εξόδων των πλοίων όπως επίσης και να σχηματίσουμε μιά ιδέα για τους μισθούς των πληρωμάτων.

Οι μισθοί καταβάλλονταν κάθε μήνα πράγμα που επέτρεπε στους ναύτες να αποχωρούν εύκολα από τα πλοία χωρίς καμιά προειδοποίηση. Ο Αστιγξ προκειμένου να θεραπεύσει την αδυμαμία αυτή, πρότεινε να καταβάλλονται οι μισθοί σε αραιώτερα χρονικά διαστήματα. Η πρόταση του όμως συνάντησε πολλές αντιδράσεις ακόμα και από τον ίδιο τον Μιαούλη.³⁸

Η μισθοδοσία ήταν το μεγαλύτερο έξοδο ενός πλοίου. Έτσι το πιο πολυδάπανο απ' όλα ήταν αναμφίβολα το ΕΛΛΑΣ. Σύμφωνα με τις

38 Βλ. Δ. Φωκά, "Ο Αστιγξ επί Καποδίστρια", *Ναυτική Επιθεώρηση*, τεύχος 203, Ιούλιος-Αυγούστος 1947, σ. 3-39.

προδιαγραφές του θα έπρεπε να έχει πλήρωμα 600 ναυτών.³⁹ Ο αριθμός αυτός όμως μάλλον δεν συμπληρώθηκε ποτέ. Ένας κατάλογος πλοίων μη χρονολογημένος μας πληροφορεί ότι το πλοίο ήταν επανδρωμένο με 4500 μέλη πλήρωμα.⁴⁰ Στο ντοκουμέντο αυτό δεν δίδεται κανένα στοιχείο για τα μηνιαία έξοδα του ΕΛΛΑΣ. Κατά τους υπολογισμούς του Κόχραν, τα έξοδα μισθοδοσίας του πληρώματος θα υπερέβαιναν τα 50.000 γρόσια ανά μήνα ή 600.000 το χρόνο⁴¹ δηλαδή περίπου το 1/5 του ποσού που ο προυπολογισμός του 1829-1830 προέβλεπε για την συνολική μισθοδοσία του Ναυτικού.

Πολυέξοδα επίσης ήταν και τα ατμόπλοια. Για τα έξοδα κίνησης τους δεν υπάρχουν διαθέσιμοι αριθμοί. Ο Γ. Γλαράκης όμως στην έκθεσή του αναφέρει ότι, κατ' εντολήν της κυβέρνησης, έγιναν έρευνες στην Ελλάδα για την ανεύρεση καυσίμων ξύλων κατάλληλων για τα ατμόπλοια πράγμα που επιτρέπει το συμπέρασμα ότι το έξοδο αυτό ήταν αρκετά σημαντικό.⁴² Δαπανηρά ήταν τα πλοία αυτά και για ένα ακόμη λόγο. Οι μισθοί των μηχανικών ήταν ιδιαίτερα υψηλοί ευλόγως άλλωστε αφού την εποχή εκείνη η εισαγωγή του ατμού στα πλοία ήταν ακόμη στα πρώτα της βήματα και, άρα, οι κατάλληλοι μηχανικοί ήταν λίγοι και περιζήτητοι. Έτσι από λογαριασμό του ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ φαίνεται ότι οι μηχανικοί του πλοίου, 7 συνολικά, είχαν μισθό ίσον μ' αυτόν του πλοιάρχου δηλαδή περίπου 1500

39. Βλ. επιστολή Κόχραν προς την κοινότητα της Υδρας της 22 Ιουνίου 1827, δημοσιευμένη στο *Αρχειό Υδρας*, τομ. ΙΓ', σ. 214-215.

40. Βλ. Γ. Α. Κ. Αρχ. Μαυροκορδάτου φ. 14 εγγρ. 003964.

41. Βλ. προκήρυξη Κόχραν στο *Αρχειό Υδρας*, τομ. ΙΓ', σ. 215.

42. Βλ. έκθεση Γλαράκη, παράρτημα αριθ. 2, σ. 216.

γρόσσια τον μήνα. Η μηνιαία μισθοδοσία του πλοίου ανέβαινε έτσι σε 16.000 γρόσσια ή 192.000 το χρόνο.⁴³

Ανάλογα θα πρέπει να ήταν και τα έξοδα του ΚΑΡΤΕΡΙΑ το οποίο είχε μεν λιγώτερους μηχανικούς απ' ότι το ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ - 2 Αγγλους μόνον - αλλά πολυπληθέστερο πλήρωμα, 94 έναντι 85.⁴⁴ Με βάση τα στοιχεία αυτά λοιπόν μπορεί κανείς να υποθέσει ότι ο συχνός παροπλισμός των πλοίων αυτών μετά από πολεμικές επιχειρήσεις οφειλόταν στα πολύ υψηλά έξοδα που απαιτούντο για να κινηθούν.⁴⁵

Τα μικρά πλοία ήταν σαφώς οικονομικότερα από το ΕΛΛΑΣ ή τα ατμόπλοια. Τα έξοδα ενός πλοίου με 15μελές πλήρωμα δεν ξεπερνούσαν τα 1.000 γρόσσια το μήνα.⁴⁶

Οι λογαριασμοί των πλοίων παρέχουν επίσης πληροφορίες για την κλίμακα μισθοδοσίας του Πολεμικού Ναυτικού.

Στην κατώτατη βαθμίδα της κλίμακας βρίσκονται οι ναυτόπαιδες των οποίων η αμοιβή ήταν 10-15 γρόσσια το μήνα. Αμέσως μετά

43. Βλ. λογαριασμό του Εθνικού ατμοπλοίου η Επιχειρήσεις της 17 Μαΐου 1828. Βρίσκεται στο παράρτημα αριθ. 6.

44. Για την σύνθεση του πληρώματος του ΚΑΡΤΕΡΙΑ βλ. Βακαλόπουλο οπ. π., σ. 168.

45. Το λιγώτερο δαπανηρό ατμόπλοιο ήταν το ΕΡΜΗΣ. Το πλήρωμα του ήταν 31μελές και είχε μόνο έναν μηχανικό άγγλο ο οποίος, τον Νοέμβριο του 1829, αμειβόταν με 900 γρ. το μήνα. Βλ. Λογαριασμό του ΕΡΜΗΣ, Γ.Α.Κ. Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών φ.20 και εδώ στο παράρτημα αριθ.7.

46. Βλ. για παράδειγμα τον λογαριασμό του ΣΑΠΦΩ της 12 Ιανουαρίου 1830, Γ.Α.Κ., Γραμ. Στρ. Ναυτ. φ.11 και εδώ στο παράρτημα αριθ.8.

βρίσκονται οι ναύτες που αμοίβονταν με 50-60 γρόσια ανάλογα με την ειδικότητά τους.⁴⁷

Στις επόμενες βαθμίδες της κλίμακας επικρατούσε, απ' ότι φαίνεται, κάποια σύγχυση. Ένας ναύκληρος που εκτελούσε χρέη πλοιάρχου σ' ένα μικρό πλοίο έπαιρνε 100 γρόσια το μήνα.⁴⁸ Ο πλοίαρχος όμως ενός μεγάλου πλοίου όπως το ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ έφτανε μέχρι και 1500 γρόσια το μήνα ή και παραπάνω.⁴⁹ Φαίνεται ωστόσο ότι δεν ήταν σπάνιες οι περιπτώσεις όπου ανέκυπτε διαφορά μεταξύ Διοίκησης και πλοιάρχων ως προς το ύψος των αμοιβών. Ο πλοίαρχος της κορβέτας ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ για παράδειγμα ζητούσε το 1829 να λάβει 525 γρόσια μηνιαίο μισθό ενώ η Διοίκηση δεν ενέκρινε παρά τα μισά.⁵⁰ Διαπιστώνοντας πιθανώς αυτή την αταξία ο Καποδίστριας θέλησε να θεσπίσει ενίαια κλίμακα μισθοδοσίας για τα πληρώματα του Εθνικού Ναυτικού. Έτσι, μετά από πρόταση του αδελφού του Βιάρου, γραμματέα των Ναυτικών, καθώρισε με απόφαση της 23 Ιουνίου 1830 τις αμοιβές των υπηρετούντων στο Ναυτικό βαθμοφόρων και ναυτών ως ακολούθως:⁵¹

Πλοίαρχος α' τάξεως	210	φοίνικες
Πλοίαρχος β' τάξεως	180	φοίνικες
Υποπλοίαρχος	120	φοίνικες
Υποπλοίαρχος β' τάξεως	100	φοίνικες

47. Βλ. και έκθεση Μαυροκορδάτου (παράρτημα, έγγρ. 1, σ.191) όπου αναφέρεται ότι κατά την περίοδο 1828-1829 ο μέσος όρος των μισθών των ναυτών ήταν 52 γρόσια τον μήνα.

48. Οπ. π. Βλ. επίσης λογαριασμό του ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ, Γ.Α.Κ., Γραμ. Στρ. Ναυτ. φ.10 και εδώ στο παράρτημα αριθ.9.

50. Βλ. τον λογαριασμό του ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ που συνέταξε ο πλοίαρχος και τον λογαριασμό όπως τον διόρθωσε η Ναυτική Επιτροπή. Τα ντοκουμέντα αυτά βρίσκονται στα Γ.Α.Κ. Γραμ. Στρ. Ναυτ. φ.6 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 10.

51. Βλ. Γ.Α.Κ., Αρχείο Βλαχογιάννη Α', φ. 104.

Νάυκληρος	90	φοίνικες
Σημαιοφόρος	60	φοίνικες
Υποναύκληρος	48	φοίνικες
Αρχιπυροβολητής	80	φοίνικες
Πυροβολητής α' τάξεως	40	φοίνικες
Πυροβολητής β' τάξεως	32	φοίνικες
Γαβιέρος	40	φοίνικες
Πρωρεύς	40	φοίνικες
Δόκιμος	38	φοίνικες
Πηδαλιούχος	40	φοίνικες
Ναύτης α' τάξεως	32	φοίνικες
Ναύτης β' τάξεως	28	φοίνικες
Ναύτης γ' τάξεως	24	φοίνικες
Αυλητής	18	φοίνικες
Τυμπανιστής	18	φοίνικες
Παιδίον α' τάξεως	12	φοίνικες
Ιατροχειρουργός	150	φοίνικες
Γραμματεύς α' τάξεως	120	φοίνικες
Γραμματεύς β' τάξεως	80	φοίνικες
Φροντιστής	120	φοίνικες
Υποφροντιστής	48	φοίνικες
Αποθηκοφύλαξ	48	φοίνικες
Ξυλουργός	48	φοίνικες
Καλαφάτης	48	φοίνικες
Μάγειρος	32	φοίνικες
Υπομάγειρος	24	φοίνικες

Βάσει αυτής της απόφασης ο μισθός του ναύτη είναι περίπου το 1:7 αυτού του πλοιάρχου σε περίπτωση δε που ο ναύτης ασκεί ειδικά καθήκοντα, όπως αυτά του πηδαλιούχου, η σχέση μεταξύ των δύο μισθών γίνεται 1:5. Η παρατήρηση αυτή μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η ιδέα μιάς υποχρεωτικής, άμισθης θητείας, παρά τις τεράστιες δημοσιονομικές δυσχέρειες, δεν αντιμετωπίζεται στην περίοδο αυτή. Το Πολεμικό Ναυτικό εξακολουθεί να επανδρώνεται, όπως και στα χρόνια της επανάστασης με πληρώματα που προέρχονται από το Εμπορικό Ναυτικό -στο οποίο πιθανώς μεταπηδούν αργότερα, όταν η οικονομική συγκυρία το επιτρέπει- και που εν πάσει περιπτώσει δεν αποσυνδέουν το πέρασμά τους από τα εθνικά πλοία από τον βιοπορισμό.

I. III. Ναύσταθμος

Η συγκρότηση πολεμικού στόλου και οι ανάγκες του θαλάσσιου αγώνα απαιτούσαν την ύπαρξη ενός εφοδιαστικού και επισκευαστικού κέντρου.

Μία πρώτη προσπάθεια για την δημιουργία ενός υποτυπώδους τέτοιου κέντρου, κατά την διάρκεια της Επανάστασης, έγινε στην Ύδρα το 1826 όταν, μετά την πτώση του Μεσολογγίου, η απειλή για την ασφάλεια του νησιού έγινε έντονα αισθητή. Τον Απρίλιο του χρόνου αυτού ο λαός του νησιού εξέλεξε 48 αντιπροσώπους οι οποίοι με τη σειρά τους συνέστησαν μια 13μελή "φροντιστική επιτροπή". Αυτή η λαϊκής προέλευσης επιτροπή θα ανελάμβανε τον ανεφοδιασμό του υδραικού στόλου επιβάλλοντας εισφορά 3% επί της περιουσίας των κατοίκων του νησιού. Η επιτροπή αυτή ωστόσο, καθώς αναφέρει ο Α. Λιγνός, δεν κατόρθωσε να ανταποκριθεί στο έργο της και αναγκάστηκε να παραιτηθεί στις 6 Ιουνίου 1826 παραδίδοντας την ευθύνη της τροφοδοσίας του στόλου στους πρόκριτους.⁵² Μέλη της νέας επιτροπής διετέλεσαν οι Α. Μιαούλης, Εμ. Τομπάζης, ο ελβετός γιατρός L. A. Gosse και άλλοι φιλέλληνες. Ουσιαστικά όμως την διαχείριση των εφοδίων την είχε αναλάβει ο Λ. Α. Γκός ο οποίος ήταν υπεύθυνος για την παραλαβή και διανομή των προμηθειών που έστελναν τα φιλελληνικά κομιτάτα.⁵³

Στις αρχές του 1827 θα προστεθούν στην Επιτροπή ο συνταγματάρχης Heideck, ο γάλλος Bailly και ο Πάτριος έμπορος Εμ.

52. Βλ. Α. Λιγνού, *Ιστορία της νήσου Ύδρας*, τομ. Β', σ. 609-610.

53. Βλ. Κ. Βακαλόπουλο, *οπ. π.*, σ. 102-103.

Ξάνθος.⁵⁴ Τα τρία αυτά πρόσωπα θα διατηρήσουν και την ευθύνη για τον εφοδιασμό ορισμένων δυνάμεων της Ξηράς, όπως για παράδειγμα των στρατευμάτων του Καραϊσκάκη που πολεμούσαν στην Αττική.

Λίγο αργότερα, με την ανάληψη της γενικής αρχηγίας των ναυτικών δυνάμεων της Ελλάδας από τον Κόχραν, τον Μάρτιο του 1827, ο Γκός διορίζεται γενικός επιμελητής του στόλου και ασχολείται με την μεταφορά του εφοδιαστικού κέντρου στον Πόρο. Οι φόβοι που συχνά εκδήλωναν ο Α. Μιαούλης και ο Εμ. Τομπάζης ως προς την ασφάλεια των προμηθειών σε περίπτωση που εξακολουθούσαν να αποθηκεύονται στην Ύδρα -στην οποία ανεμένετο τουρκική επίθεση- και το γεγονός ότι ο Πόρος παρουσιαζόταν περισσότερο πρόσφορος για την προσόρμηση των πλοίων αποτελούσαν τους κύριους λόγους που οδήγησαν στην μεταφορά των αποθηκών.⁵⁵

Με την μεταφορά του εφοδιαστικού κέντρου των θαλασσίων και χερσαίων δυνάμεων της Επανάστασης στον Πόρο, καταβάλλονται και προσπάθειες για την καλύτερη οργάνωσή του και την συμπλήρωση των ατελειών του. Σύντομα δημιουργείται και το πρώτο επισκευαστικό-ναυπηγικό κέντρο. Ο πρώτος ναύσταθμος έχει ουσιαστικά ιδρυθεί.⁵⁶

Στον εφοδιαστικό τομέα, οι πρώτες ενέργειες του Λ. Α. Γκός αποβλέπουν στην αγορά σιτηρών και στην αποστολή προμηθειών στα στρατεύματα της Αττικής. Επίσης χορηγεί χρήματα που του είχαν διαθέσει οι ευρωπαίοι φιλέλληνες για την συντήρηση του

54. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ. 192.

55. Βλ. Κ. Βακαλόπουλο, οπ. π., σ. 118.

56. Η λέξη όμως δεν εμφανίζεται παρά το 1829 σε επιστολή του Καποδίστρια. Βλ. Λαζαρόπουλο, οπ.π., σ. 198.

ατμοκίνητου ΚΑΡΤΕΡΙΑ, μερικών πυρπολικών, του βρικίου ΣΩΤΗΡ καθώς και του πλοίου του Μιαούλη ΑΡΗ.⁵⁷

Αργότερα θα προστεθούν στις εγκαταστάσεις του Πόρου ένα επισκευαστήριο, ένα φαρμακείο και ένας φούρνος προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες συντήρησης των πλοίων και να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης των πληρωμάτων. Παράλληλα αρχίζει και η ναυπήγηση κανονιοφόρων λέμβων ενώ για την άμυνα της περιοχής εκτελούνται οχυρωματικά έργα τόσο στο λιμάνι όσο και σε άλλες τοποθεσίες.

Από τα τέλη του 1827 την ευθύνη για την λειτουργία του ναυστάθμου ανέλαβε η "Επιτροπή επί των Ναυτικών Υποθέσεων". Έργο της ήταν η διαχείριση πολεμικών υλικών του Ναυτικού και απαρτιζόταν από τον Γκός, τον σκωτσέζο Thomas και τον Εμ. Τομπάζη που ήταν, ταυτόχρονα, υπεύθυνος για τα έργα στον ναύσταθμο. Τον Μάρτιο του 1828 παραιτήθηκαν οι Γκός και Τόμας και την θέση τους κατέλαβαν οι Κ. Μπότασης και Ν. Γιαννίτσης ενώ ο Εμ. Τομπάζης με τον F. Hastings θα ονομαστούν Διευθυντές των Ναυτικών Υποθέσεων.⁵⁸ Λίγο αργότερα εξ άλλου η "Επιτροπή επί των Ναυτικών Υποθέσεων" αντικαταστάθηκε από την "Ναυτικήν Υπηρεσίαν του εν Πόρω Ναυστάθμου".⁵⁹

Τις προσπάθειες για την συγκρότηση και την καλή λειτουργία του ναυστάθμου παρουσιάζει, στην έκθεσή του προς την Δ΄

57. Βλ. Κ. Βακαλόπουλο, οπ.π., σ. 119.

58. Βλ. Λαζαρόπουλο, οπ.π., σ. 196-197.

59. Βλ. παραπάνω σ. 9.

Εθνοσυνέλευση ο Α. Μαυροκορδάτος : "Με μικρά χρηματικά μέσα, όσα εσυγχώρει η ένδεια του Εθνικού Ταμείου, εσυστήθη βαθμηδόν εν κατάστημα εις Πόρον, το οποίον μ' όλη την ατέλειάν του εχρησίμευε μεγάλως εις την οικονομίαν του Ναυτικού. Η διεσπαρμένη ύλη του κλάδου τούτου συνήχθη εις αυτό...Εσυστήθησαν δε και τα αναγκαιότερα εργοστάσια, ώστε τα εθνικά πλοία, ερχόμενα εις Πόρον ευρίσκονται έτοιμα μέσα της αναγκαίας επισκευής τούτων..."⁶⁰

Παρακάτω ο Μαυροκορδάτος προσθέτει : "Η πείρα επέδειξεν ήδη την ανάγκην τελειοποιήσεως του Ναυστάθμου και η Κυβέρνησις, εκλέξασα τόποι αρμοδιώτερον διά την σύστασιν αυτού, [το Β.Α. άκρο του νησιού] προσδίωρισε να εξοδεύεται μηνιαίως η μικρά ποσότης τετρακοσίων διστήλων διά την ετοιμασίαν της θέσεως και μέρους της αναγκαίας ύλης των οικοδομηθησομένων εργοστασίων και άλλων καταστημάτων". Πράγματι κατά την περίοδο 1828-1830 ο ναύσταθμος αναπτύχθηκε και στα τέλη του 1830 διέθετε τις εξής υπηρεσίες :

1. Επί του υλικού
2. Επί των επισκευών και αποσκευών
3. Γραμματεία
4. Επιστασίας υλικών
5. Επί των ναυτών του ναυστάθμου
6. Επιστασία φούρνων.⁶¹

Το συνεργείο των επισκευών περιλάμβανε τα εξής τμήματα:

1. Φαναρτζή
2. Οπλοποιού
3. Σιδηρουργών και κλειδαράδων
4. Μηχανουργών
5. Μηχανουργών τόννου
6. Βουτσάδων.⁶²

60. Βλ. έκθεση Μαυροκορδάτου στο παράρτημα αριθ. 1, σ. 190.

61. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ. 201.

62. Βουτσάς = Βαρελάς. Το συνεργείο αυτό προφανώς κατασκεύαζε τα γεμάτα μπαρούτι μισοβάρελα που χρησιμοποιούσαν τα πυρπολικά.

Πρωτεργάτης στην οργάνωση του ναυστάθμου ήταν ο Εμ. Τομπάζης ο οποίος για τον λόγο αυτό έχαιρε μεγάλης εκτίμησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την διάρκεια των γεγονότων του καλοκαιριού του 1831 το μόνο σπίτι που σεβάστηκαν τα κυβερνητικά στρατεύματα ήταν αυτό του Τομπάζη.⁶³

Ωστόσο ούτε ο ναύσταθμος μπορούσε να ξεφύγει από τα δημοσιονομικά προβλήματα που κατάτρυχαν την κυβέρνηση του Καποδίστρια. Ήδη από το 1830, εκφράζονταν από τους εργαζόμενους παράπονα για την καθυστέρηση της μισθοδοσίας, συνοδευόμενα από απειλές ότι θα παραιτηθούν. "Οι υποφαινόμενοι επιστάται των αποθηκών του Ναυστάθμου, έγγραφαν, αναφερόμεθα διά της παρούσης μας προς την υπηρεσίαν ταύτην ως εφεξής:

Είναι τεσσαερίς ήδη μήνες τον παρόντα μήνα Φεβρουάριον αφ' ουτου εδιωρώσθημεν εις τούτο το χρέος. Αναφέρθημεν πολλάκις διά ξύσης φωνής προς την αυτήν υπηρεσίαν αιτούντες να μας διωρσθή ο μηνιαίος μισθός μας, αλλ' ουδεμίαν περί τούτου απάντησιν δεν έχουμε μέχρις σήμερον. Κύριοι γνωρίζεται κάλλιστα τας περιστάσεις εκάστου ημών, και κρίνομεν περιττόν να εκφρασθώμεν ενταύθα παριστατικώτερον τας κατελείγουσας ανάγκας μας. Γνωστοποιόντας στην υπηρεσίαν ταύτην ότι παύσοντος του ήδη τρέχοντος μηνός παραιτώμεθα του χρέους μας, παρακαλούμεν αυτήν θερμώς μα μας εξωφληθή τα τέσσερα αναφερόμενα δεδουλευμένα μηνιαία".⁶⁴ Το ίδιο έτος, εξ αιτίας των οικονομικών ανεπαρκειών, οι εργασίες στο ναύσταθμο ανεστάλησαν. "Η κατάσταση του

63. Βλ. παρακάτω μέρος 5.

64. Γ.Α.Κ., Γραμ. Στρ. Ναυτ., φ.20.

Ταμείου' γράφει ο Γ. Γλαράκης στην αναφορά του, "εβίασε την κυβέρνησιν να αναβάλη την αποπεράτωσιν [των εργασιών του ναυστάθμου] σε ευτυχεστέραν εποχήν. Τοιουτοτρόπως έπαυσαν κατά τον Ιούνιον του 1830 αι εις αυτό εργασίαι των οποίων το έξοδον ανέβηκεν εις φοίνικας περίπου τρείς χιλιάδες κατά μήνα και ολικώς εις φοίνικας εξήντα δύο χιλιάδας".⁶⁵

65. Βλ. έκθεση Γ. Γλαράκη στο παράρτημα αριθ. 2, σ. 215.

II. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

II. I. Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΛΟΙΩΝ

Ο εμπορικός στόλος απετέλεσε, από την αρχή της Επανάστασης και για ένα μεγάλο διάστημα μετά, τον πυρήνα της πολεμικής δύναμης των Ελλήνων στον αγώνα τους κατά των Τούρκων. Ο τρόπος λοιπόν σύμφωνα με τον οποίον ο στόλος αυτός διοικείτο αξίζει να αναφερθεί εδώ, κυρίως, για να γίνουν πληρέστερα κατανοητές οι καινοτομίες των ρυθμίσεων που συνεπάγοταν η ίδρυση εθνικού στόλου καθώς και οι δυσκολίες που έπρεπε να υπερπηδηθούν για να εφαρμοσθούν.

Το εμπορικό πλοίο ανήκε σ' έναν ή σε περισσότερους ιδιοκτήτες. Αυτοί διώριζαν κάποιον -ως επί το πλείστον συγγενή του- ως καπετάνιο ο οποίος, με την σειρά του, διάλεγε -πάλι μεταξύ των συγγενών τις περισσότερες φορές- το υπόλοιπο πλήρωμα.¹

Καθένα από τα μέλη του πληρώματος συνήπτε με τον πλοιοκτήτη μιάν ιδιωτική συμφωνία η οποία ίσχυε μεν για ένα μόνον ταξείδι αλλά συνήθως ανανεωνόταν και για επόμενα. Δυνάμει των συμφωνιών αυτών οι ναύτες συμμετείχαν πολλές φορές στα έξοδα προετοιμασίας του πλοίου και αμείβονταν ανάλογα μετά το πέρας του ταξιδιού.

Στα καράβια δεν ίσχυε σαφής και μόνιμη ιεράρχηση του πληρώματος. Μεταξύ του πλοιάρχου και των ναυτών υπήρχαν βέβαια ο ναύκληρος, ο γραμματικός και ο τροφοδότης οι οποίοι όμως δεν ήσαν ενδιάμεσοι αξιωματικοί ούτε ασκούσαν -πλην του πρώτου- έλεγχο και

1. Βλ. Α.Ι. Τζαμτζή, "Ναυτικοί, καράβια και λιμάνια" στο *Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία*, Αθήνα 1972 και επίσης έκθεση Γλαράκη στο παράρτημα (αριθ. 2), σ. 216.

εξουσία στους ναύτες. Απλώς εκπλήρωναν μερικές ειδικές λειτουργίες μέσα στο σκάφος. Εξ άλλου, με το τέλος του ταξειδιού, έχαναν την θέση τους και, σε ακραίες περιπτώσεις, ήταν δυνατόν, σε επόμενο ταξείδι, να βρεθούν ναύτες με καπετάνιο έναν πρώην ναύτη.²

Σ' ένα τέτοιο λοιπόν σύστημα δεν υπήρχε χώρος για βαθμούς, για ιεραρχημένη δηλαδή κλίμακα θέσεων τις οποίες θα καταλάμβανε κανείς διαδοχικά, αλλά μόνον μερικές λειτουργίες, στοιχειωδώς διαφοροποιημένες μεταξύ τους, για την ανάθεση των οποίων έπαιζαν αποφαστικό ρόλο οι οικογενειακοί και πελατιακοί δεσμοί οι οποίοι φυσικά, ενισχύονταν με την σειρά τους, από τη στιγμή που κάποιος αποδεχόταν να δουλέψει για έναν караβοκύρη. Φαίνεται δηλαδή πως αντί για μιά κάθετη ιεράρχηση του προσωπικού των караβιών, υπήρχε ένα σύστημα σχέσεων που συνέδεαν τον κάθε ναυτικό χωριστά με τον πλοιοκτήτη ή τον καπετάνιο. Οι σχέσεις αυτές, που ενδεχομένως ευνοούγταν από τον μη προηγμένο καταμερισμό εργασίας και την συνεταιριστική εκμετάλλευση των κερδών των ταξειδιών, δεν ήταν ούτε απλές σχέσεις εξαρτημένης εργασίας ούτε σχέσεις ρυθμισμένες από την ιεραρχία: ήταν ταυτοχρόνως σχέσεις αίματος και σχέσεις προστασίας/πίστης οι οποίες, πολλαπλασιαζόμενες, δημιουργούσαν ένα δίκτυο που αποτελούσε τη βάση της ισχύος των προκρίτων των νησιών.

Με την έναρξη της Επανάστασης και την αλλαγή, επομένως, της αποστολής των πλοίων, η ανάγκη για τον συντονισμό των ενεργειών

2. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, *Καράβια, καπετανέοι και συντροφοναύτες*, Αθήνα 1954, σ.76-82.

και την πρόσφορη συνεργασία πολλών μαζί σκαφών, επέβαλε την θέσπιση ενός αξιώματος ανώτερου απ' αυτό του καπετάνιου. Έτσι δημιουργήθηκε ο τίτλος του ναυάρχου ο οποίος όμως, προκειμένου να αποφευχθούν οι αντιζηλίες μεταξύ των νησιών ή ακόμη και μεταξύ των σπουδαιότερων καπετάνιων καθενός νησιού, απονέμεται αφειδώς επειδή ακριβώς δεν υπήρχε βαθμολογική κλίμακα.³ Μ' άλλα λόγια ο τίτλος του ναυάρχου, στα χρόνια της Επανάστασης, δεν αντιστοιχούσε στο ύψατο αξίωμα μίας ναυτικής ιεραρχίας, που ούτως ή άλλως έλειπε, ούτε η κατοχή του συνεπαγόταν το δικαίωμα διοίκησης ολόκληρου του στόλου. Οι "ναύαρχοι" διωρίζονταν από τους προκρίτους του κάθε νησιού και διήθυναν μόνον την μοίρα που αποτελείτο από τα πλοία του νησιού τους για μία συγκεκριμένη αποστολή.⁴

Η κατάσταση αυτή φαινόταν παράδοξη κυρίως στους Ξένους: "Ο τίτλος του ναυάρχου", γράφει ο S. Howe, "ήχει καλώς αλλ' εις τι εχρησίμευεν ούτος; Εν πρώτοις είχε αναφυή, μόλις αρξαμένου του αγώνος, πνεύμα αντιζηλίας μεταξύ Υδραίων, Σπετσιωτών και Ψαριανών ναυτικών. Εκάστη των τριών τούτων μοιρών είχε τον [δικόν της] κυβερνήτην ή ναύαρχον εις του οποίου μόνον τας διαταγὰς ενόει να υπακούει εάν ήρσκεν αυτή. Πράγματι ούτε ναύαρχος ούτε πλοίαρχος

3. Στη εκστρατεία της Σάμου, για παράδειγμα, τον Ιούλιο του 1821, ο ελληνικός στόλος, που αποτελείτο από 56 πλοία, διοικείτο από 11 ναύαρχους. Βλ. Μ. Σίμπα, *Το ναυτικό στην ιστορία των Ελλήνων*, Αθήνα 1982, том. 3, σ.18

4. Βλ. για παράδειγμα τον όρκο που έδωσε ο Ι. Τομπάζης τον Απρίλιο του 1821 και με τον οποίον αποδεχόταν "την προσωρινήν αξίαν του ναυάρχου του ναυτικού της Υδρας έως ου να τελειώση η καμπάνια". Ολόκληρο το κείμενο του όρκου στο Ι. Τομπάζη, *Αδελφοί Ιάκωβος και Μανώλης Τομπάζης*, Αθήνα 1902, σ. 39-40 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 11.

είχε καμμία πραγματική εξουσίαν.... το πάν εξηρτάτο εκ των ναυτών".⁵

Αυτό το τελευταίο σημείο αποτελεί κοινό τόπο στις παρατηρήσεις των φιλελλήνων που είχαν έρθει σε επαφή με το ελληνικό ναυτικό. Τα πληρώματα τους φαίνονταν "απειθαρχα" και "άτακτα". "Το εσωτερικό κάθε πλοίου" γράφει ο Χάου στο ίδιο κείμενο, "παρουσίαζε σκηνή συγχύσεως και απειθαρχίας". Ανάλογες παρατηρήσεις έκανε και ο Κόχραν ο οποίος ζήτησε να δημιουργηθεί κλίμακα ιεραρχίας τριών βαθμίδων ώστε να μπορέσει να εισαχθεί στα ελληνικά καράβια "ευταξία και πειθαρχία" παρόμοια μ' εκείνη των ευρωπαϊκών στόλων.⁶

Ωστόσο οι παρατηρήσεις αυτές των φιλελλήνων έχουν νόημα μόνον αν θεωρηθούν ως συγκρίσεις μεταξύ της εμπειρίας που άνθρωποι όπως ο Κόχραν ή ο Αστιγγας είχαν αποκτήσει υπηρετώντας στον βρετανικό στόλο και μιάς πραγματικότητας που, επειδή ίσως δεν μπορούσαν να συλλάβουν, χαρακτήριζαν πρόχειρα με τρόπο αρνητικό. Αν όμως οι μορφές διοίκησης των ελληνικών πλοίων

5. Βλ. S. Howe, *An Historical Sketch of the Greek Revolution*, New York 1828, σ.33. Η μετάφραση στα ελληνικά είναι του Ι. Τομπάζη, οπ. π., σ.69.

6. Βλ. επιστολή Κόχραν προς την κοινότητα της Υδρας, Αρχείον Υδρας, τομ.13, σ. 214. Οι προσπάθειες του Κόχραν για την οργάνωση του προσωπικού του ΕΛΛΑΣ και των άλλων πλοίων του ελληνικού στόλου, έγιναν, πιθανώς, μετά από υποδείξεις του Αστιγγα. Αυτό τουλάχιστον ισχυρίζεται ο ίδιος ο Αστιγγας σε μεταγενέστερη επιστολή του προς τον Καποδίστρια. "Επραξα, γράφει, παν το δυνατόν παρά τω λόρδω Κόχραν διά την εισαγωγήν ποιιάς τινάς οργανώσεως εν τω Ναυτικώ, δεν ηθέλησεν όμως να δοκιμάσει τίποτα". Στην ίδια επιστολή ο άγγλος φιλέλληνας εκφράζει και αυτός δυσαρέσκεια για την έλλειψη πειθαρχίας των πληρωμάτων. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, "Το αρχείον Αστιγγος", *Ναυτική Επιθεώρησις*, τεύχος 216, 1949, σ. 34 και επ. Για την συμβολή του Αστιγγα στην εισαγωγή του πειθαρχικού συστήματος στο ελληνικό ναυτικό βλέπε και παρακάτω.

μπορούν -και πρέπει- να εξετασθούν σε συνάρτηση με το ευρύτερο πλέγμα σχέσεων που είχε αναπτυχθεί στα νησιά, με το είδος δηλαδή της κυριαρχίας που ασκούσαν οι πρόκριτοι, τότε και το "πειθαρχικό σύστημα" που εισηγούντο ο Κόχραν ή ο Αστιγξ, θα πρέπει κι αυτό να μελετηθεί σαν ένας συγκεκριμένος ιστορικός σχηματισμός - διαφορετικός βέβαια από τον προηγούμενο- και ως τέτοιος να εξετασθεί λεπτομερώς και εκ παραλλήλου με την ευρύτερη εξέλιξη των σχέσεων κυβερνώντων και κυβερνωμένων, με την ίδρυση δηλαδή σύγχρονου κράτους.

Πράγματι η δημιουργία κράτους και η ίδρυση εθνικού στόλου απαιτούσε έναν διαφορετικό, απ' αυτόν που ως τότε ίσχυε, τρόπο οργάνωσης και διοίκησης του δυναμικού του ναυτικού.⁷ Ο τρόπος αυτός ήταν ασφαλώς συγγενής προς τις απόψεις των φιλελλήνων τις οποίες εξ άλλου πρέσβευε και ο ίδιος ο Καποδίστριας που δίκαια θεωρείται "φορέας ενός δυτικού προτύπου κράτους".⁸

Σύμφωνα με το πρότυπο αυτό, οι ναυτικοί, αντί να είναι "άνθρωποι των караβοκυραίων" και των προκρίτων, θα έπρεπε να ενταχθούν σ' ένα σώμα ελεγχόμενο από την κεντρική κυβέρνηση. Το σώμα αυτό έπρεπε να οργανωθεί κατά το σχήμα της κλίμακας όπου η κάθε βαθμίδα θα έλεγχε την κατώτερή της. Επίσης οι αρμοδιότητες, η εργασία και, εν γένει, η συμπεριφορά των μελών του σώματος έπρεπε να γίνουν αντικείμενα λεπτομερειακών ρυθμίσεων ενός

7. Είναι χαρακτηριστικό παραδείγματος χάριν ότι στα υδραϊκά καράβια δεν μπορούσαν να ναυτολογηθούν πληρώματα που δεν προήρχοντο από την Ύδρα. Αυτό φυσικά δεν μπορούσε να διατηρηθεί μετά την ίδρυση εθνικού στόλου.

8. Βλ. Στ. Παπαγεωργίου, οπ. π., σ.31.

ενιαίου κώδικα ώστε να καταστεί έτσι ευχερής η διοίκηση και ο έλεγχος ενός μεγάλου αριθμού προσώπων από μία και μόνη αρχή.

II. II. ΟΙ ΟΡΚΟΙ

Πρίν προχωρήσουμε στην περιγραφή του νέου αυτού συστήματος οργάνωσης πρέπει να τονισθεί ότι το κράτος, δημιουργώντας στόλο, παρεμβαλλόταν ανάμεσα στους προκρίτους των νησιών και τους "ανθρώπους τους" και, εντάσσοντας τους τελευταίους στο Εθνικό Ναυτικό, διασπούσε τα δίκτυα των σχέσεων που στήριζαν την επιρροή και τροφοδοτούσαν την ισχύ των προκρίτων. Οι αντιδράσεις λοιπόν που προέβαλαν στην πολιτική του Καποδίστρια, για τις οποίες θα γίνει λόγος παρακάτω, οφείλονταν εν πολλοίς και σ' αυτήν την αναδιάρθρωση.

Οι ναυτικοί, από την πλευρά τους, βρέθηκαν ανάμεσα σε δύο διαφορετικές κατηγορίες υποχρεώσεων οι οποίες συχνά δεν συμβάδιζαν μεταξύ τους, το καλοκαίρι δε του 1831 έφθασαν σε σημείο σύγκρουσης: η μία αφορούσε τις υποχρεώσεις πίστωσης που είχαν προς τους προστάτες τους, καθώς και αυτές που απέρρεαν από τους δεσμούς αίματος ή άλλους που τους συνέδεαν με τις ιδιαίτερες πατρίδες τους.⁹ Η άλλη ήταν αυτή που πήγαζε από την ένταξη του στον εθνικό στόλο. Η δεύτερη αυτή υποχρέωση εκφραζόταν τυπικά

9. Ο Μιαούλης, για παράδειγμα, όταν κλήθηκε να δώσει πίσω στη κυβέρνηση τα καράβια που είχε καταλάβει στον Πόρο, απάντησε: "στάληκα εδώ από την κοινότητα της Υδρας. Οι διαταγές που έχω είναι να διατηρήσω την θέσιν μου.... και αν με αναγκάσουν με τη βία, θα χύσω και την τελευταία ρανίδα μου..." Βλ. παρακάτω, μέρος 5, σ. **. . .

από τους όρκους που έδιναν των οποίων τα σύμβολα και το τελετουργικό χρησιμοποιήθηκαν από την κυβέρνηση έτσι ώστε να υπογραμμίζουν την υπεροχή αυτής υποχρέωσης έναντι της πρώτης.

Πράγματι ενώ ο Ι. Τομπάζης, τον Απρίλιο του 1821, είχε ορκιστεί στο όνομα της Αγ. Τριάδος να "*ακού[ει] τας διαταγὰς της Βουλῆς της Υδρας*",¹⁰ στη καποδιστριακή περίοδο το περιεχόμενο των όρκων άλλαξε. Σύμφωνα με διάταγμα του Απριλίου του 1828, οι ναύτες και οι αξιωματικοί μέχρι του βαθμού του υποπλοιάρχου Α' ορκίζοντο ενώπιον του θεού, να υπερασπίζονται την "*σημαία*" και κυρίως να "*μέν[ουν] πιστο[ί] εις του νόμους της πατρίδος και να υποτάσσ[ωνται] εις τας διαταγὰς του κυβερνήτου της και των αρχηγών*".¹¹

Παρά λοιπόν το γεγονός ότι και στους δύο όρκους γίνεται επίκληση των ιδίων θρησκευτικών συμβόλων -της Αγ. Τριάδος και του Ιερού Ευαγγελίου- υπάρχει, από τον έναν στον άλλον, σαφής μετατόπιση του νοήματος η οποία θα γίνει εντονώτερη το καλοκαίρι του 1831, μετά το στασιαστικό κίνημα του ναυτικού κόσμου.

Πράγματι μετά τα γεγονότα του Πόρου, η προσπάθεια της κυβερνήσης να εξασφαλίσει την νομιμοφροσύνη των ναυτικών και να διασπάσει τους παραδοσιακούς δεσμούς τους αντικατοπτρίζεται και στα κείμενα των νέων όρκων. Η αναφορά στη σημαία καταργήθηκε και στην πρώτη θέση ήλθαν η υποχρέωση υπακοής προς "*τον κυβερνήτην της Ελλάδος*" και η υπόσχεση "*τελεία[ς] ευπείθεια[ς] εις τους*

10. Βλ. στο παράρτημα (αριθ. 11), σ.229.

11. Βλ. Γεν. Εφ., 4 Απριλίου 1828. Παρόμοιους όρκους έδιναν και οι αξιωματικοί των ανωτέρων βαθμίδων.

Νόμους" του. Η αναφορά στον κυβερνήτη επαναλαμβανόταν και στη δεύτερη φράση του όρκου η οποία έχει ως εξής: *"Ορκίζομαι να φυλάσσω με ακρίβειαν τα οποία ο Κυβερνήτης μοι ενεπιστεύθη χρέη και, χρείας καλούσης, να χύσω και τη τελευταία ρανίδα του αίματος μου διά την φύλαξιν αυτήν"*.¹²

Η διαφορά από τους παλαιότερους όρκους με τους οποίους οι υπηρετούντες στο ναυτικό δεσμεύονταν να δώσουν την *"υστερινήν σταλαματίαν του αίματός"* τους για την *"σημαίαν της πατρίδος"*, είναι αξιοσημείωτη: η μνεία ενός συμβόλου ευρύτερης σημασίας όπως η σημαία μπορούσε να ερμηνευθεί με πολλούς τρόπους και να περικλείει πολλές επί μέρους έννοιες όπως π.χ. αυτήν του Συντάγματος. Ήταν έτσι δυνατόν ο υποψήφιος στασιαστής αξιωματικός ή ναύτης όχι μόνον να μην θεωρεί τον εαυτό του επίορκο αλλά, επί πλέον, να αισθάνεται δεσμευμένος από τον όρκο του να στασιάσει εναντίον αυτών που, κατά τη γνώμη του, είχαν παραβιάσει το Σύνταγμα. Αντίθετα οι όρκοι του 1831 δεν άφηναν τέτοια περιθώρια ευρείας ερμηνείας: δεν περιείχαν αναφορές ούτε στο Σύνταγμα, ούτε στην πατρίδα, ούτε στη σημαία, ούτε σε κανένα άλλο, ευρείας σημασίας, σύμβολο. Υπήρχε μία και μόνη σαφής αναφορά, αυτή προς τον Κυβερνήτη και τους Νόμους.

12. Βλ. το σχετικό ψήφισμα της 8 Αυγούστου 1831 στο Μ. Σίμψα, οπ. π., τομ. 3, σ. 356.

Η ίδρυση εθνικού στόλου αποφασίστηκε με τις παραγγελίες στο εξωτερικό του ΕΛΛΑΣ και του ΚΑΡΤΕΡΙΑ, και επικυρώθηκε από την Γ' Εθνοσυνέλευση τον Μάρτιο του 1827.¹³ Με την άφιξη των δύο πρώτων εθνικών πλοίων άρχισαν και οι πρώτες σοβαρές προσπάθειες για την δημιουργία ιεραρχίας. Ειδικά για το ΕΛΛΑΣ, το οποίο έπρεπε να είναι επανδρωμένο με 600μελές πλήρωμα, ορίσθηκαν οι ακόλουθοι βαθμοί και ειδικότητες: Πλοίαρχος, Α' και Β' υποπλοίαρχος, ναύκληρος, σημαιοφόρος, δόκιμος, ναύτης Α' και Β' τάξεως, φροντιστής και γραμματέας.¹⁴ Όταν, λίγους μήνες αργότερα, ο Κόχραν διωρίστηκε στόλαρχος πρότεινε μερικές τροποποιήσεις στην ιεραρχία των αξιωματικών του πλοίου και κυρίως τον διαχωρισμό του βαθμού και της ειδικότητας. Έτσι, κατά το σχέδιό του, το ΕΛΛΑΣ θα έπρεπε να υπηρετείται, εκτος από τον κυβερνήτη, από πέντε υποπλοιάρχους Α' και οκτώ υποπλοιάρχους Β' τάξεως.¹⁵

Πέραν όμως από τις προσπάθειες αυτές και μέχρι την εποχή της άφιξης του Καποδίστρια, οι απόπειρες για την εισαγωγή ενιαίας κλίμακας στο Ναυτικό ήταν μάλλον σπασμωδικές και η απονομή βαθμών, αν κρίνει κανείς από τον μεγάλο αριθμό των βαθμοφόρων σε σχέση με αυτόν των πλοίων, φαίνεται πως αποσκοπούσε μάλλον στο να κολακεύσει τους αγωνιστές και να διατηρήσει τις ισορροπίες μεταξύ των νησιών παρά να καθιερώσει μιά κάθετη ιεραρχία.¹⁶ Έτσι τον

13. Βλ. *Α.Ε.Π.*, τομ. Α', Αθήνα 1971, σ. 411.

14. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλου, "Μητρών των προ του 1837 αξιωματικών και υπαξιωματικών του Πολεμικού Ναυτικού", *Ναυτική Επιθεώρησης*, τεύχος 137, Μάιος 1935, σ. 422.

15. Βλ. *Αρχείον Υδρας*, τομ. 13, σ. 215.

16. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αντίληψης περί ιεραρχίας είναι το γεγονός ότι, με την άφιξη του ΕΛΛΑΣ, προτάθηκε στους Αποστόλη

Ιανουάριο του 1828 υπήρχαν εννέα ναύαρχοι και αντιναύαρχοι¹⁷ καθώς και εκατό πλοίαρχοι για ένα στόλο που ακόμη δεν είχε ενισχυθεί αριθμητικά από τα κατασχεθέντα πειρατικά πλοία.¹⁸

Η αναδιοργάνωση του Ναυτικού υπήρξε από τα πρώτα μελήματα του Κυβερνήτη. Ωστόσο, μολονότι η κυβέρνηση αναγνώριζε την ανάγκη "να θεσπιστεί ο γενικός οργανισμός του Ναυτικού δηλαδή ο προσδιορισμός της ναυτικής ιεραρχίας, η τακτική ναυτολογία και ο κανονισμός των χρεών εκάστου αξιωματικού και ναύτου"¹⁹ προτίμησε να προχωρήσει με μικρά βήματα, να επεμβαίνει δηλαδή συνεχώς σε περιωρισμένης έκτασης κάθε φορά ζητήματα, παρά να συντάξει ένα ενιαίο κώδικα, ο οποίος θα επέφερε απότομα ριζοσπαστικές μεταβολές. Οι λόγοι για τους οποίους ο Καποδίστριας υιοθέτησε αυτή τη τακτική είναι προφανείς: μία εκ βάθρων αναδιάρθρωση του ναυτικού δεν είχε καμμία πιθανότητα επιτυχίας δεδομένου ότι θα συναντούσε σοβαρές αντιδράσεις.

Έτσι δεν υπήρξε νομοθετική ρύθμιση περί υποχρεωτικής ναυτολογίας.²⁰ Εν τούτοις η κυβέρνηση κατόρθωσε να κρατά τα πληρώματα στα εθνικά καράβια για πάνω από ένα χρόνο επωφελούμενη

και Ανδρούτσο, οι οποίοι έφεραν τον βαθμό του στολάρχου, να αναλάβουν πλοίαρχοι. Βλ. Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ.91-92.

17. Έως το 1847 ο βαθμός του αντιναυάρχου ήταν αντίστοιχος αυτού του σημερινού υποναυάρχου. Βλ. Λαζαρόπουλο, 1935, σ.422.

18. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλο, 1936, σ. 270 και σ.322.

19. Βλ. έκθεση Μαυροκορδάτου στο παράρτημα (αριθ. 1), σ. 189.

20. Βλ. για παράδειγμα τους όρκους των ναυτών όπου γίνεται λόγος για "συμφωνημένη διορία" παραμονής τους στα πλοία, *Γεν. Εφ.*, 4 Απριλίου 1828.

από τη δυσμενή οικονομική συγκυρία και την κρίση που έπληττε τα νησιά.²¹

Επίσης δεν αποσαφηνίστηκε με κανονισμό ούτε η ιεραρχία ούτε ο τρόπος εξέλιξης των αξιωματικών. Από κείμενα όμως της εποχής και, κυρίως, από το διάταγμα περί μισθοδοσίας του Ιουνίου του 1830, συνάγεται ότι, εκτός του βαθμού του ναυάρχου ο οποίος είχε απονεμηθεί στον Μιαούλη,²² υπήρχαν ακόμη και οι ακόλουθοι βαθμοί: Πλοίαρχος Α' και Β' τάξεως, υποπλοίαρχος Α' και Β' τάξεως, σημαιοφόρος και δόκιμος.²³

Εκείνο ωστόσο που έχει ίσως περισσότερη σημασία, είναι ότι επί Καποδίστρια, το κράτος απέκτησε το δικαίωμα να απονέμει αυτούς τους βαθμούς οι οποίοι, κατά τα πρώτα χρόνια της Επανάστασης τουλάχιστον, δίνονταν κυρίως από τις δημογεροντίες των νησιών. Οι βαθμοφόροι έπρεπε εφεξής να παίρνουν τα αντίστοιχα με τη θέση τους κυβερνητικά διπλώματα, πράγμα που προσέφερε στην κυβέρνηση το πλεονέκτημα να προβαίνει η ίδια στην επιλογή του προσωπικού

21. Βλ. έκθεση Μαυροκορδάτου στο παράρτημα (αριθ. 1), σ. 189.

22. Ο βαθμός απενεμήθη στον Μιαούλη τον Μάρτιο του 1829. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ.264-265. Υπήρχε παλιά συνήθεια να προσφωνείται ο Μιαούλης αρχιναύαρχος (βλ. σχετικά επιστολή των προκρίτων της Υδρας της 6 Ιουνίου 1822 όπου αναφέρεται ότι "η Διοίκηση συνηθίζει και γράφει εις τον Μιαούλην μόνον ως αρχιναύαρχον, πλην ηξεύρετε ότι αρχιναύαρχον δεν έχομεν διό ιδεασατέ τους διά να γράφουν ως ανωτέρω κοινώς εις τους τρεις ναυάρχους, καπιτάνους και συντροφοναύτας..." στο Ι. Λαζαρόπουλος, οπ. π., σ.41). Επί Καποδίστρια ο βαθμός του αρχιναυάρχου μάλλον δεν απενεμήθη σε κανέναν προσφωνείτο όμως έτσι ενίοτε ο αδελφός του Κυβερνήτη και γραμματέας των Ναυτικών ως το 1831, Βιάρος. Βλ. οπ. π., σ. 264-265.

23. Γ.Α.Κ., Αρχείο Βλαχογιάννη Α', φ.104. Στο διάταγμα αυτό δεν αναφέρεται ούτε ο βαθμός του μοιράρχου.

του ναυτικού.²⁴ Μ' αυτό τον τρόπο κατέστη επίσης δυνατή και η μείωση του αριθμού των αξιωματικών ιδίως μετά τη στάση του Πόρου και την δολοφονία του Καποδίστρια. Το 1831 στο ναυτικό υπήρχαν τρεις αντιναύαρχοι, δύο πλοίαρχοι πρώτης τάξεως, εννέα δευτέρας και εκατόν πενήντα υποπλοίαρχοι και υπαξιωματικοί.²⁵

Η εκκαθάριση που έγινε με το σύστημα των διπλωμάτων προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, πολλές αντιδράσεις, ιδίως εκ μέρους των παλαιών αγωνιστών οι οποίοι ζητούσαν υλικές και ηθικές ανταμοιβές για τις υπηρεσίες που είχαν προσφέρει. Ο Καποδίστριας, για να τους ικανοποιήσει και να μπορέσει να τους προσεταιρισθεί, διέταξε τον Μάρτιο του 1831 την ίδρυση του Ναυτικού Ταξιαρχικού σώματος το οποίο όμως δεν πρόλαβε να σχηματισθεί γιατί μεσολάβησαν το γεγονός του Πόρου. Ούτως ή άλλως όμως τα μέλη του Ταξιαρχικού δεν επρόκειτο να ενταχθούν στο κυρίως σώμα του ναυτικού αφού, σύμφωνα με το σχετικό διάταγμα, θα αποτελούσαν ένα είδος επίτιμης εφεδρείας η οποία μόνο σε περίπτωση ανάγκης θα καλείτο να προσφέρει τις υπηρεσίες της.²⁶

Κατά τα πρώτα χρόνια της καποδιστριακής περιόδου η Διοίκηση περιωριζόταν στην έκδοση εγγράφων οδηγιών και μόνον το 1830 κυκλοφόρησε ένα κωδικοποιημένο κείμενο περί των χρεών των

24. Το σύστημα των διπλωμάτων εισήχθη το 1830. Βλ. έκθεση Γλαράκη στο παράρτημα (αριθ. 2), σ. 216.

25. Υπήρχαν επίσης εκείνη την εποχή 1500 ναύτες. Βλ. οπ. π., σ. 217.

26. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ. 348 και *Γεν. Εφ.*, 20 Μαρτίου 1831. Βλέπε λεπτομέρειες για τη σύσταση του ναυτικού ταξιαρχικού παρακάτω, μέρος 5.

αξιωματικών.²⁷ Αλλά προγενέστερα συναφή κείμενα βρίσκονται στο αρχείο Μαυροκορδάτου και αποδίδονται στον Αστιγγα.²⁸ Στο αρχείο αυτό υπάρχουν επίσης και ιδιόχειρες μεταφράσεις του Μαυροκορδάτου γαλλικών κειμένων του Αστιγγα, πράγμα που, αν λάβει κανείς υπόψη του τη θέση που κατείχε ο φαναριώτης πολιτικός εκείνη την εποχή, μαρτυρεί για την επιρροή που ασκούσαν οι προτάσεις του άγγλου φιλέλληνα στους ανθρώπους που είχαν αναλάβει την αναδιοργάνωση του ναυτικού. Εκτός απ' αυτά σώζεται επί πλέον στο ίδιο αρχείο ένα μακροσκελές ανυπόγραφο χειρόγραφο που φέρει τον τίτλο *Ποινικά Άρθρα για το Ναυτικό*.²⁹ τα οποία, παρ' όλον ότι ίσως δεν εφαρμόστηκαν ποτέ, δηλώνουν και αυτά το πνεύμα των οργανωτών του ναυτικού και ως τέτοια, αξίζουν να μελετηθούν.

27. Βλ. *Τα χρέη του πλοιάρχου και των υπ' αυτόν αξιωματικών και υπαξιωματικών*, Αίγινα, Εθνικό Τυπογραφείο, 1830. Το κείμενο αυτό στο οποίο υπάρχουν σε υποσημειώσεις επεξηγήσεις γαλλικών ναυτικών όρων, κυκλοφόρησε, όπως αναφέρεται στον πρόλογο του, από την Γραμματεία των Ναυτικών. Ανατυπώθηκε από την Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία.

28. Βλ. Δ. Φωκά, "Ο Αστιγγε επί Καποδίστρια", *Ναυτική Επιθεώρησης*, τεύχος 203, Ιούλιος-Αύγουστος 1947, σ. 3-39. Αλλά σχετικά κείμενα είναι οι *Οδηγίες γενικάί περί των διαφόρων εργασιών επί παντός Πολεμικού Πλοίου, Τα χρέη του φροντιστού, Τα χρέη παντός αξιωματικού αρχηγούντος οποιαδήποτε Ναυτική Ελληνική Δύναμιν*, που βρίσκονται στα Γ.Α.Κ., αρχείο Μαυροκορδάτου, φ. 14α εγγρ. 4013-4014, 4025, 3960 και τα οποία δημοσιεύτηκαν με φροντίδα μας υπό τον τίτλο "Παληές οδηγίες και κανονισμοί στο Νεοελληνικό Ναυτικό", στην *Ναυτική Επιθεώρηση*, τεύχος **, Νοέμβριος 1985, σ. 215-227. Οι "Οδηγίες γενικάί" παρατίθενται στο παράρτημα (αριθ. 12).

29. Ο Μαυροκορδάτος στην έκθεσή του προς την Δ' Εθνοσυνέλευση αναφέρει πως η κυβέρνηση υπέβαλε στο Πανελλήνιο ένα σχέδιο ποινικού κώδικα για το ναυτικό το οποίο ίσως να είναι το ίδιο με το κείμενο που εξετάζεται εδώ. (Βλ. παράρτημα, εγγρ. αριθ. 2, σ. 188) Το χειρόγραφο βρίσκεται στα Γ.Α.Κ., αρχείο Μαυροκορδάτου, φ. 14α. Δημοσιεύτηκε μερίμνη μας υπό τον τίτλο "Ένας ανεφάρμοστος Ποινικός Ναυτικός Κώδικας", στην *Ναυτική Επιθεώρηση*, τεύχος 444, Απρίλιος 1987, σ. 113-120. Παρατίθεται εδώ στο παράρτημα (αριθ. 13).

Διαβάζοντας τον "κώδικα" αυτό εκείνο που αμέσως διπιστώνει κανείς είναι πως η πρώτη στη μέριμνα του συντάκτη είναι να εμπεδώσει τον σεβασμό προς την ιεραρχία. Το πρώτο κιόλας άρθρο ορίζει πως η χρήση βίας εναντίον ανωτέρου επισύρει τον τουφεκισμό του υπαίτιου.³⁰ Το θέμα της υπακοής και του σεβασμού προς τους ανωτέρους είναι αντικείμενο και των τεσσάρων επομένων άρθρων (2,3,4,5) καθώς και του άρθρου 11. Το άρθρο 2 τιμωρεί την απόπειρα εκφοβισμού ανωτέρου με διετή φυλάκιση. Το τρίτο άρθρο ορίζει πως η εκφώνηση *λόγων στασιαστικών καθ' οιασδήποτε αρχής επί του πλοίου ή επί του στόλου* τιμωρείται με φυλάκιση τριών ετών ενώ τα άρθρα 4 και 5 τιμωρούν τις *συνομοσίες κατά της ασφαλείας ή της ελευθερίας* αφ' ενός ανωτέρου αξιωματικού και αφ' ετέρου του πλοιάρχου. Εδώ το ίδιο, στην ουσία, αδίκημα αντιμετωπίζεται από τον συντάκτη του "κώδικα" διαφορετικά ανάλογα με την βαθμίδα που κατέχει στην ιεραρχία το θύμα: ενώ δηλαδή στην πρώτη περίπτωση ο υπαίτιος τιμωρείται με τριετή φυλάκιση και αποβολή από το Ναυτικό, στη δεύτερη, πέραν της αποβολής, η φυλάκιση είναι επταετής.³¹ Επίσης το άρθρο 11, το οποίο απροσδόκητα παρεμβάλλεται στην ομάδα των άρθρων που πραγματεύονται τα της κλοπής εθνικών και μη πραγμάτων,³² τιμωρεί την εξύβριση ανωτέρου

30. Βλ. παράρτημα (αριθ.13), σ. 236.

31. Οπ. π., σ. 236.

32. Τα άρθρα 7,9,10 και 12-16 τιμωρούν τις κλοπές πραγμάτων "μη ανηκόντων εις το έθνος" (αρ.7), "του έθνους" (αρ.9,10-14) και λειών (αρ.15 και επ.). Η κλοπή των πραγμάτων της πρώτης κατηγορίας επισύρει πλήν της στέρησης του μισθού και του μεριδίου των λειών, την αποβολή του κλέπτη από το ναυτικό "αφού εκτεθεί επί του πλοίου φέρων επί των ώμων του πρόγραμμα έχον επιγεγραμμένην την λέξιν κλέπτης". Η κλοπή αντιθέτως εθνικών πραγμάτων τιμωρείται με αποβολή από το ναυτικό μόνο σε περίπτωση υλοτροπής ενώ την πρώτη φορά επισύρει φυλάκιση από ένα έως έξη μήνες (αρ.9,10). Τέλος οι λείες χαρακτηρίζονται ως εθνικά

με φυλάκιση από ένα έως έξη μήνες. Αντίθετα η χρήση ενόπλου βίας κατά άλλου ομοιοβάθμου ή κατωτέρας κλάσεως τιμωρείται μόνον με τριών μηνών φυλάκιση. Είναι ακόμη χαρακτηριστικό ότι ενώ ο "κώδικας" τιμωρεί την εξύβριση ανωτέρου δεν μνημονεύει την εξύβριση ομοιοβάθμου ή κατωτέρου.

Από την σύντομη μελέτη των άρθρων αυτών συνάγεται με σαφήνεια η πρόθεση του συντάκτη τους: η κλιμάκωση των ποινών δεν είναι συνάρτηση μόνον των εσωτερικών στοιχείων των πράξεων που χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα (π.χ. διά λόγων εξύβριση, χρήση ενόπλου ή μη βίας κ.λ.π.) αλλά κυρίως της βαθμολογικής θέσης αυτού κατά του οποίου στρέφονται. Η μέριμνα δηλαδή του νομοθέτη δεν είναι τόσο η προστασία των προσώπων όσο η καθιέρωση του σεβασμού και της υπακοής προς την ιεραρχική κλίμακα.

Το ζήτημα της υπακοής επανέρχεται και σε άλλα σημεία του "κώδικα". Τα άρθρα 22, 23, 32 και 42 προβλέπουν τις περιπτώσεις ανυπακοής -εκούσιας και ακούσιας- γαυτών και αξιωματικών προς τους ανωτέρους τους την οποίαν τιμωρούν με φυλάκιση εάν δε πρόκειται για βαθμοφόρο και με καθαίρεση.³³

Στα πλαίσια της νέας οργάνωσης του ναυτικού ανήκει και ο με διατάγματα και κανονισμούς προσδιορισμός του ημερήσιου προγράμματος του πλοίου. Τα κείμενα αυτά επιδιώκουν να προσδιωρίσουν όχι μόνο τον τρόπο με τον οποίον θα έπρεπε να

πράγματα και τιμωρούνται ανάλογα αν έχει μεσολαβήσει απόφαση του λειοδικείου ειδάλλως θεωρούνται "πράγματα μερικής ιδιοκτησίας" (αρ.15,16).

33. Οπ. π., σ. 238, 239.

εκτελούνται οι εργασίες πάνω στα καράβια αλλά επί πλέον, να ρυθμίσουν ολόκληρη τη ζωή των μελών των πληρωμάτων θεσπίζοντας κανόνες που προβλέπουν και την παραμικρή έκφασή της. Έτσι, για πρώτη φορά στο ελληνικό ναυτικό, οριζόταν με κανονισμό η ώρα της πρωινής έγερσης των ναυτών -η οποία ήταν διαφορετική ανάλογα με το αν το πλοίο βρισκόταν σε λιμάνι ή εν πλώ- επεβάλλετο η υποχρέωση να *συνδέουν* [οι ναύτες] *τακτικώς* τα κρεβάτια τους και *κατόπιν να νίπτωνται και να κτενίζονται*, προσδιορίζεται η ώρα και ο χρόνος που διετίθετο για κάθε γεύμα και, ακόμη, η σύνθεσή του καθώς και το πού θα τρώει ο καθένας.³⁴

Τα ίδια κείμενα θεσπίζουν επίσης μερικούς υγειονομικούς κανόνες. Πάλι όμως οι ρυθμίσεις είναι τέτοιες που να επεμβαίνουν στις λεπτομέρειες της ζωής των πληρωμάτων. Έτσι πέραν των σχετικών με την καθαριότητα του πλοίου υποχρεώσεων, φτάνουν για παράδειγμα να ορίζουν ποιές μέρες θα πλένει ο καθένας τα ρούχα του και σε ποιο μέρος του πλοίου θα τα απλώνει!³⁵

Οι κανονισμοί παρακολουθούν το προσωπικό ακόμη και την ώρα του ύπνου. Η κατάκλιση και το σβήσιμο των φώτων έπρεπε να γίνεται σε προκαθορισμένο χρόνο οι δε αξιωματικοί είχαν την υποχρέωση να ελέγχουν ανά μία ώρα τους θαλάμους των ναυτών.³⁶

34. Βλ. *Τα χρέη του πλοιάρχου και των υπ' αυτόν αξιωματικών και υπαξιωματικών*, Αίγινα 1830, σ. 12-13 και "Οδηγία Γενικαί περί των διαφόρων εργασιών επί παντός πολεμικού πλοίου" στο Κ. Βάρφη, *Παλιές Οδηγίες και Κανονισμοί στο Νεοελληνικό Ναυτικό*, ανάπτυπο από την Ναυτική Επιθεώρηση, 1985, σ.222 και 224. Βλ. επίσης "Κανονισμό της διά το ναυτικόν διωρισμένης τροφοδοσίας ανά εβδομάδα", οπ. π., σ.224 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 14.

35. Βλ. *Τα χρέη του πλοιάρχου*, οπ. π., σ. 7 και 13.

36. Οπ. π., σ.14.

Με διατάξεις γενικής ισχύος ρυθμίζονται ακόμη και όσα αφορούσαν την εκτέλεση των διαφόρων εργασιών στα πλοία όπως το άνοιγμα και μάζεμα των πανιών, το στέγνωμα των σχοινιών, το καθάρισμα του καταστρώματος κ.λ.π.³⁷ Και εδώ οι ρυθμίσεις είναι λεπτομερειακές όπως αυτή για παράδειγμα που ορίζει τα *περί ενεργήσεως του κωνονίου*. Η πυροδότηση, σύμφωνα μ' αυτή τη διαταγή, έπρεπε να εκτελείται με δεκαπέντε διαφορετικές κινήσεις και προστάγματα τα οποία φυσικά προδιέγραφαν και την παραμικρή χειρονομία των πυροβολητών.³⁸

Ανάλογες παρατηρήσεις μπορούν να γίνουν και για τις διατάξεις εκείνες που προσδιορίζουν τις αρμοδιότητες των υπευθύνων των επι μέρους επιστασιών των πλοίων. Πέρα από τον καταμερισμό των εργασιών -οι φροντιστές ήταν υπεύθυνοι για τα τρόφιμα και τις καύσιμες ύλες, οι ναύκληροι για την "αποσκευή και τα υλικά", και οι επιμελητές για την φόρτωση- οι διαταγές αυτές καθόριζαν καταλεπτώς τον τρόπο κατά τον οποίο καθένας έπρεπε να εκπληρώνει τα καθήκοντά του. Υπήρχε για παράδειγμα διάταξη που προέβλεπε πως θα γίνονται οι εγγραφές στα κατάστιχα των φροντιστών, σε πόσα αντίγραφα θα έπρεπε να τηρούνται αυτά, κάθε πότε όφειλε ο φροντιστής να τα παρουσιάζει στον πλοίαρχο και την προϊστάμενη υπηρεσία, ποιές ενέργειες έπρεπε να γίνουν για να βεβαιωθεί ενδεχόμενη αλλοίωση των τροφών, πως, μετά από αυτό, θα κατεστρέφοντο κ.λ.π.³⁹

37. Οπ. π., σ.11.

38. Οπ. π., σ.35-39(!!).

39. Βλ. Κ. Βάρφη, 1985, σ.225-227.

Οι πλοίαρχοι είχαν την υποχρέωση να εκτελ[ούν] τας οποίας λαμβάν[ουν] διαταγάς, να επαγρυπν[ούν] εις το να διαφυλάττεται ευταξία και πειθαρχία επί του πλοίου και να ενεργώνται προθύμως αι πρόσταγαί [των].⁴⁰ Γιά το τελευταίο σημείο ειδικώτερα υπεύθυνοι ήταν οι υποπλοίαρχοι οι οποίοι όφειλαν να φροντίζουν να εκτελώνται αι διαταγαί του πλοιάρχου.⁴¹ Οι τεταρτοφύλακες υποπλοίαρχοι ήταν κι αυτοί υπεύθυνοι διά την ευταξίαν και ασφάλειαν του πλοίου καθώς και για την εκτέλεσιν των διαταγών του πλοιάρχου και του υποπλοιάρχου. Ήταν επίσης υπεύθυνοι για την εκπαίδευση πάνω στο πλοίο των δοκίμων.⁴²

Οι διατάξεις περί των χρεών των αξιωματικών, οι οδηγίες περί των εργασιών καθώς και τα Ποινικά Άρθρα δείχνουν τις κατευθύνσεις που ακολουθήθηκαν, κατά την διάρκεια της κατοδιστριακής περιόδου, για την αναδιοργάνωση του ναυτικού και την εισαγωγή "της πειθαρχίας και ευταξίας".

Απ' όσα παραπάνω παρατέθηκαν γίνεται φανερό ότι τα μεν Άρθρα αποσκοπούσαν στην προστασία της ιεραρχίας από ενδεχόμενες προσβολές, τα δε Χρέη καθώριζαν με τρόπο θετικό και συγκεκριμένο τις υποχρεώσεις που απέρρεαν από την βαθμολογική θέση του καθενός.

Με την καθιέρωση αυτών των υποχρεώσεων, την προβλεψη ποινών για την μη τήρησή τους και, γενικώτερα, την εισαγωγή της

40. Βλ. Τα χρέη του πλοιάρχου, οπ. π., σ.5.

41. Οπ. π., σ.9-10.

42. Οπ. π., σ. 10. Τεταρτοφύλακας ήταν ο υπεύθυνος αξιωματικός κάθε τετράωρης υπηρεσίας.

ιεραρχικής κλίμακας επεδιώκετο να καταστεί ευχερής η διαβίβαση των διαταγών εκ των άνω προς τα κάτω καθώς και ο έλεγχος, τελικά, ολοκλήρου του προσωπικού του ναυτικού από την προϊστάμενη πολιτική αρχή αφού η συμπεριφορά του έπρεπε να είναι σύμφωνη προς ένα κωδικοποιημένο πρότυπο κάθε απόκλιση από το οποίο θα ήταν, θεωρητικά τουλάχιστον, αντιληπτή και ελέγξιμη από την Κεντρική Διοίκηση.

II. IV. ΟΙ ΣΤΟΛΕΣ

Η ύπαρξη του προτύπου και η υπόχρεωση συμμόρφωσης προς αυτό συμβολίζονταν από την στολή. Όπως δηλαδή η ρύθμιση της καθημερινής ζωής και της εργασίας δεν ανήκάν στα σφαίρα της ατομικής βούλησης αλλά ήταν αντικείμενο κανονιστικών διατάξεων έτσι και η εξωτερική εμφάνιση έπρεπε να είναι σύμφωνη προς ένα πρότυπο που έθετε η Διοίκηση.

Οι πρώτες απόπειρες για την καθιέρωση των στολών στο ναυτικό είχαν γίνει, σύμφωνα με τον Τρ. Κωνσταντινίδη, από τον Κόχραν.⁴³

Ο Καποδίστριας κατέβαλε επίσης προσπάθειες για την εισαγωγή των στολών. Το σχετικό διάταγμα του Κυβερνήτη αναφέρει στο σκεπτικό του ότι η καθιέρωση στολής υπαγορεύεται από "την ανάγκη να διακρίνεται εκ του ιματισμού ο βαθμός των αξιωματικών του εθνικού στόλου, ίνα προς έκαστον αποδίδεται η προς αυτόν ανήκουσα

43. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, 1954, σ. 109.

τιμή".⁴⁴ Ο τύπος της στολής, σύμφωνα με το ίδιο διάταγμα, εδίδετο από "πίνακα" επικυρωμένο από τον Καποδίστρια ο οποίος όμως δεν έχει βρεθεί.⁴⁵ Έτσι δεν είναι δυνατή η ακριβής περιγραφή των στολών της περιόδου αυτής.⁴⁶ Εκείνο ωστόσο που είναι βέβαιο είναι ότι οι ναυτικοί επί καιρό αρνήθηκαν να αλλάξουν τις παραδοσιακές ενδυμασίες τους με τις στολές που ήθελε να επιβάλλει η Κυβέρνηση. Μόνο οι ναυμάχοι του 21, καθώς αναφέρει ο Ε. Στασινόπουλος, δέχονταν να φορούν στο φέσι τους το εθνόσημο που είχε θεσπίσει η Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου.⁴⁷

Χαρακτηριστική της στάσης των ναυτικών απέναντι στην προσπάθεια εισαγωγής των στολών είναι η επιστολή που απηύθυνε προς την αρμόδια Γραμματεία ο ψαριανός Μ. Παπάζογλου ο οποίος ζητούσε να του αποσταλεί η στολή "διά να την ενδυθ[εί] πρώτος και να δείξ[ει] το παράδειγμα εις τους άλλους". Αυτήν όμως η προθυμία δεν ήταν παρά το αντάλλαγμα που προσέφερε στην κυβέρνηση για το γεγονός ότι, παρά την διάλυση του πληρώματος του ΚΙΜΒΡΟΣ στο

44. Βλ. διάταγμα της 18 Μαΐου 1830 δημοσιευμένο στο *Λεύκιμα των ενδυμασιών των υπαξιωματικών και ναυτών του Πολεμικού Ναυτικού*, έκδοση του Ναυτικού Μουσείου, Πειραιάς 1980, σ.6.

45. Βλ. οπ. π., σ.6. Μιά, ασαφή βέβαια, εικόνα δίνει η απογραφή των υλικών του ναυστάθμου που συνώδευε την έκθεση του Μαυροκορδάτου. Ανάμεσα στ' άλλα υλικά αναφέρονται ζώνες, βράκες κ. λ. π. (βλ. παράρτημα αριθ. 1, στοιχείον 3, σ. 202).

46. Η κυβέρνηση, απ' ότι φαίνεται από διάταγμα της 17 Ιουνίου 1829, είχε προχωρήσει σε λεπτομερή ρύθμιση των στολών και των διακριτικών των βαθμών. Στο εν λόγω διάταγμα αναφέρεται ότι οι αξιωματικοί που εκτελούσαν χρέη μοιράρχου έπρεπε να φέρουν, ως διακριτικά της θέσης τους, "δοκίδες επί του περιδεραιού του ιματισμού των". Βλ. Ι. Λαζαρόπουλου, 1936, σ.376 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 15.

47. Βλ. Ε. Στασινόπουλου, *Οι στολές του Ελληνικού στρατού και ναυτικού*, Αθήνα 1939, σ. 17.

οποίο υπηρετούσε, αυτός είχε διατηρήσει τη θέση του τοποθετούμενος σε άλλο πλοίο.⁴⁸

Η άρνηση των ναυτικών να φορέσουν "τα φράγκικα" δίνει μιá ιδέα για τις δυσκολίες που συνάντησε η προσπάθεια εισαγωγής της "πειθαρχίας και ευταξίας" στα ελληνικά πλοία. Οι δυσκολίες αυτές φυσικά, εκτός των λόγων που ήδη αναφέρθηκαν, οφείλονται και στη αδράνεια που προβάλλει κάθε οργανισμός όταν επιχειρείται κάποια μεταβολή στις συνθήκες ζωής του.

II. V. Η ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η αναδιοργάνωση του Ναυτικού που επιχειρήθηκε από τον Καποδίστρια απαιτούσε, για να είναι πλήρης, ένα νέο τρόπο στρατολόγησης των στελεχών του. Πράγματι από τη στιγμή που οι αξιωματικοί των πλοίων θα έπαυαν να διωρίζονται από τους караβοκύρηδες με βάση προσωπικά κριτήρια, θα έπρεπε να υπάρξει μιá νέα διαδικασία επιλογής και ένα καινούργιο κριτήριο. Ενώ δηλαδή ως τώρα για να εργαστεί κανείς στα καράβια αρκούσε να έχει κάποιο δεσμό με τον πλοιοκτήτη,⁴⁹ εφεξής, για να ενταχθεί ως βαθμοφόρος στο ναυτικό, ώφειλε να έχει, πέρα από τους προσωπικούς

48. Βλ. επιστολή του επί του ΚΙΜΒΡΟΥ σημαιοφόρου Μ. Παπάζογλου προς τον επί των Ναυτικών Γραμματέα της Κυβερνήσεως, 28 Απριλίου 1830, Γ.Α.Κ., Αρχείο Βλαχογιάννη Α', φ. 104 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 16.

49. Οι ναυτικοί των νησιών έμπαιναν στα καράβια σε μικρή ηλικία και τις γνώσεις που απαιτούντο τις αποκτούσαν εμπειρικά. Στα μέσα περίπου του 18ου αιώνα ιδρύθηκε στην Ύδρα ναυτικό σχολείο που επανδρώθηκε με ξένους κυρίως δασκάλους. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, οπ. π., σ.91-92 και Αρχείο Ύδρας, τομ. 6, σ.205.

δεσμούς, και τα απαραίτητα γι' αυτό προσόντα και γνώσεις. Έτσι, και με δεδομένη την εξέλιξη της ναυτικής πολεμικής τέχνης, η ίδρυση μιάς Σχολής προωρισμένης στην εκπαίδευση των υποψηφίων αξιωματικών, πρόβαλλε ως ανάγκη επείγουσα: "επιθυμητή και αναγκαία διά την πρόδον του Ναυτικού" έγραφε ο Γ. Γλαράκης, "είναι η σύστασις τακτικού ναυτικού σχολείου". Ωστόσο, προσθέτει στη συνέχεια, "η κατάστασις του Ταμείου [και] η έλλειψις εμπείρων διδασκάλων ομογενών εβίασαν την Κυβέρνησιν να αναβάλη τα τοιαύτα εις ευτυχεστέραν εποχήν".⁵⁰

Ενώ λοιπόν η δημιουργία σχολής θεωρείτο αναγκαία,⁵¹ επί Καποδίστρια δεν κατορθώθηκε η ίδρυσή της⁵² και έτσι η εκπαίδευση των ναυτικών, αντίθετα μ' αυτήν των αξιωματικών του Στρατού για τους οποίους είχε ιδρυθεί Πολεμικό Σχολείο, εξακολούθησε να γίνεται με εμπειρικό τρόπο πάνω στα καράβια. Ωστόσο δρομολογήθηκε κάποια διαδικασία επιλογής. Οι ικανώτεροι από τους μαθητές του Κεντρικού Σχολείου της Αίγινας και του Ορφανοτροφείου κατατάσσονταν, μετά από σχετική αίτηση της Γραμματείας Ναυτικών, ως δόκιμοι ή ναυτόπαιδες στα πλοία του εθνικού στόλου⁵³ όπου εκπαιδεύονταν υπ' ευθύνη των πλοιάρχων και των υποπλοιάρχων.

50. Βλ. έκθεση Γλαράκη στο παράρτημα (αριθ. 2), σ. 217-218.

51. Βλ. και έκθεση Μαυροκορδάτου στο παράρτημα (αριθ. 3), σ. 189. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η Δ' Εθνοσυνέλευση είχε αποφασίσει, μετά από πρόταση του Καποδίστρια, την ίδρυση Ναυτικής Σχολής η οποία θα εγκαθίστατο στην Ύδρα. Βλ. σχετικά Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ. 370.

52. Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων ιδρύθηκε κατά τη δεύτερη οθωνική περίοδο. Βλ. Ι. Κ. Φακίδη, *Ιστορία της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων*, Αθήνα 1975, σ. 40 και επ.

53. Βλ. Ε. Κούκου, *Ο Καποδίστριας και η Παιδεία*, Αθήνα 1958, σ. 85.

Γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τῶν Δοκίμων στα πλοία οἱ πληροφορίες εἶναι ἐλλειπεῖς. Γνωρίζουμε μόνο ὅτι ἐκτελοῦσαν καθήκοντα τῶν ναυτῶν καὶ ὅτι ἐδιδάσκοντο Ἀστρονομία, Ναυτιλία, Γεωγραφία καὶ Γεωμετρία.⁵⁴ Ἐπίσης, μαζί με τὸ υπόλοιπο πλήρωμα, "ἀσκούντο εἰς τὴν οπλασκίαν" καὶ τὴν πυροβολικὴ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη ἀξιωματικῶν τοῦ Στρατοῦ.⁵⁵

Ἰδιαίτερες προσπάθειες γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τοῦ πληρώματος τῆς ΚΑΡΤΕΡΙΑΣ κατέβαλε ὁ Ἀστιγγας. Τὸν Οκτώβριο τοῦ 1826, κατόπιν διαταγῆς τῆς Διοικήσεως ποῦ εἶχε προκαλέσει ὁ ἴδιος, κατέπλευσε με τὸ ατμοκίνητο στο Τολό με σκοπὸ τὴν ἐκπαίδευση τῶν ναυτῶν τοῦ καὶ ἀρνήθηκε νὰ συμμετάσχει σε πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις πρὶν τὸ πέρας τῶν γυμνασίων. Σε κατηγορίες ποῦ, λόγω αὐτῆς τῆς ἀρνήσεως, τοῦ ἀπαγγέλθηκαν ἀπάντησε: "Δεν θα ἐπιτρέψω νὰ με παρασύρουν εἰς πόλεμον πρὶν ετοιμασθῶ αὶ κραυγαί ἐκείνων οἵτινες ἀγνοοῦν τελείως τι σημαίνει κατὰ θάλασσαν πόλεμος".⁵⁶

Ἐπὶ Καποδίστρια συνεχίσθηκε ἐπίσης ἡ παράδοση ποῦ ἤθελε νὰ ἀποστέλλονται μερικοὶ νέοι στις ναυτικὲς σχολές τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τροφεῖα καὶ δίδακτρα καλύπτονταν μερρικὲς φορές ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση ἡ ὁποία με τὸν τρόπο αὐτὸ ἀντάμειβε τις προσφορὲς ὠρισμένων

54. Βλ. "Χρὲν τοῦ πλοιάρχου", σπ. π., σ. 25.

55. Βλ. ἐπιστολὴ Γ. Σαχίνη πρὸς τὴν Ναυτικὴν Γραμματεία τῆς 14 Αὐγούστου 1830, (Γ.Α.Κ., Ἀρχεῖο Βλαχογιάννη Α', φ. 105) καθὼς καὶ Σημεῖωσιν τῶν ἐποχῶν καθ' ἅς ἐκαστος τῶν ἐπὶ τῆς κορβέτας Ὑδρας ἀξιωματικῶν ἐμβήκεν εἰς Ἐθνικὴν Ναυτικὴν Ὑπηρεσίαν (Γ.Α.Κ. Ἀρχεῖο Βλαχογιάννη φ. 104) ὅπου φαίνεται ὅτι ὁ γραμματικὸς τοῦ πλοίου ἐκτελοῦσε καὶ χρέη "καθηγητῆ τῶν δοκίμων". Τα ἐγγράφα αὐτὰ παρατίθενται ἐδῶ στο παράρτημα (ἀριθ.17).

56. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, 1949, σ. 43.

αγωνιστών όπως για παράδειγμα τον Ι. Τομπάζη.⁵⁷ Το σύστημα αυτό εφαρμόστηκε ευρύτερα κατά την οθωνική περίοδο.⁵⁸

57. Βλ. Ι. Τομπάζη, οπ. π., σ. 73.

58. Βλ. Φακίδη, οπ. π., σ. 31.

III. ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

III. I. Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ

Με την άφιξη του ο Καποδίστριας αποφάσισε να αναλάβει προσωπικά την ανώτατη ηγεσία του στρατού και του ναυτικού. Εξασφάλισε έτσι το δικαίωμα της λήψης αποφάσεων ως προς τις επιχειρήσεις για τον εαυτό του πετυχαίνοντας ταυτόχρονα την παρακολούθησή τους από μιά κεντρική ηγεσία.

Τα προβλήματα που όφειλε να αντιμετωπίσει ο Καποδίστριας στο στρατό ήταν σαφώς οξύτερα από εκείνα που απασχολούσαν το Ναυτικό. Επί πλέον η ξαφνική αποχώρηση του βρετανού στόλαρχου Τ. Κόχραν¹ ο οποίος, χάρη στην εξουσιοδότηση που είχε λάβει από την Γ' Εθνοσυνέλευση, διατηρούσε καθοριστικές δικαιοδοσίες στους σχεδιασμούς και στην εκτέλεση των ναυτικών επιχειρήσεων, διευκόλυνε πολύ την εφαρμογή του προγράμματος του Κυβερνήτη.

Μέρος του προγράμματος της αναδιοργάνωσης του Ναυτικού αποτελούσε η κατανομή των πλοίων σε ανεξάρτητες μεταξύ τους μοίρες, κατανομή που υπαγορεύτηκε από γεωγραφικούς αλλά και από στρατηγικούς λόγους.

1. Ο Κόχραν απεχώρησε κατά την διάρκεια της εκστρατείας της Χίου τον Δεκέμβριο του 1827. Επανήλθε τον Σεπτέμβριο του 1828 φέρνοντας μαζί του το ατμόπλοιο ΕΡΜΗΣ. Έχοντας όμως παυθεί από τη στολαρχία επέστρεψε στην Αγγλία (βλ. Ν Σπηλιάδου, *Απομνημονεύματα διά να χρησιμεύσωσιν εις την Νέαν Ελληνικήν Ιστορίαν*, Αθήνα 1971, τόμος Δ', σελ. 106.). Ο Σπηλιάδης στο ίδιο χωρίο αναφέρει ότι ο Κόχραν φεύγοντας πήρε 160,000 γρόσια. Το ποσό αυτό πιθανώς να πληρώθηκε για την αγορά του ΕΡΜΗ. Η Μ. Βρετανία παρέδιδε τα πλοία σε ιδιώτες (η ΚΑΡΤΕΡΙΑ είχε παραδοθεί στον Αστιγγά) και όχι απ' ευθείας στην Ελληνική κυβέρνηση για να μην διαταραχθούν οι σχέσεις της με την Πύλη.

Στις αρχές του 1828, όταν ο Καποδίστριας ήρθε στην Ελλάδα η στρατιωτική παρουσία του Ιμπραήμ στο Μοριά και, κυρίως, των Τούρκων στην Στερεά ήταν αρκετά ισχυρή.

Ο Ιμπραήμ εξακολουθούσε να κατέχει το ανατολικό τμήμα της Πελοποννήσου. Σύντομα όμως περιορίστηκε στα φρούρια της Μεθώνης, της Κορώνης και του Νεοκάστρου, απεχώρησε δε οριστικά τον Σεπτέμβριο του 1828 μετά την σχετική συνθήκη που υπέγραψαν στην Αλεξάνδρεια ο Μωχάμετ Αλη και ο Κόδριγκτον καθώς και την άφιξη του γαλλικού εκστρατευτικού σώματος του Maison του οποίου αποστολή ήταν η απομάκρυνση των Αιγυπτίων από την Πελοπόννησο. Στη Στερεά Ελλάδα αντίθετα, όπου τα στρατεύματα του Κιουταχί είχαν κατορθώσει να σβήσουν σχεδόν όλες τις επαναστατικές εστίες, χρειάστηκαν μακρές και επίπονες προσπάθειες για να την εγκαταλείψουν.

Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπ' όψη ότι το ζήτημα της Στερεάς ήταν αντικείμενο διαμάχης και στο διπλωματικό πεδίο. Πραγματι ενώ και οι Τρεις Δυνάμεις συμφωνούσαν ότι η Πελοπόννησος έπρεπε να συμπεριληφθεί, μαζί με ωρισμένα νησιά, στο υπό ίδρυση ελληνικό κράτος, για την ενσωμάτωση της Στερεάς σ' αυτό, υπήρχαν σοβαρές αντιρρήσεις εκ μέρους της Αγγλίας. Η στάση αυτή της αγγλικής κυβέρνησης οφείλετο κατ' αρχην στο φόβο που της προκαλούσε μια ενδεχόμενη υπέρμετρη εξασθένηση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας - με πιθανό επακόλουθο την αντίστοιχη αύξηση της ρωσικής επιρροής στην Αν. Μεσογείο- αλλά επίσης και στην άρνηση της να δει το

Ελληνικό κράτος να εγκαθίσταται στην Δυτική Στερεά, απέναντι από τα υπό Αγγλική κυριαρχία Επτάνησα.²

Ο πρωταρχικός στόχος λοιπόν του Καποδίστρια ήταν να εξασφαλίσει με συνδυασμένες επιχειρήσεις του στρατού Ξηράς και του ναυτικού την ελληνική παρουσία στην Στερεά ώστε να μπορέσει, εν συνεχεία, να διαπραγματευθεί ως βορεινό σύνορο του νέου κράτους τουλάχιστον την γραμμή Βόλου-Αρτας.³

Ως εκ τούτου τρεις από τις τέσσερις νεοδημιουργηθείσες μοίρες του στόλου απασχολήθηκαν κυρίως στα παράλια της Στερεάς, ιδίως με αποκλεισμούς των παρακτίων φρουρίων.

Έτσι η μοίρα του Κορινθιακού ανέλαβε να αποκλείσει, το 1828 και 1829, τα φρούρια της Νότιας ακτής δηλαδή το Αντίρριο, την Ναύπακτο και το Μεσολόγγι. Μοίραρχος ορίστηκε αρχικά ο Φ. Αστιγξ τον οποίον, μετά τον θάνατό του, αντικατέστησαν διαδοχικά ο Α. Βάσσανο⁴ και ο Α. Κριεζής.

2. Βλ. D. Fleming, *John Capodistrias and the Conference of London*, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 107.

3. Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι ο Καποδίστριας παρέλειψε να διεκδικήσει τόσο με στρατιωτικά όσο και με διπλωματικά μέσα άλλες περιοχές όπως την Χίο, τη Σάμο ή την Κρήτη. Για την αντίληψη που είχε ο Κυβερνήτης της στρατιωτικής δράσης ως υποστήριγμα των διεκδικήσεών του στο διπλωματικό πεδίο βλ. Fleming, οπ. π., σ. 24.

4. Ο Α. Μπασάνος ήταν Κορσικανός κουρσάρος που είχε δράσει στα παράλια της Αδριατικής και, εν συνεχεία, υπηρετήσε στον στολίσκο που είχε συγκροτήσει ο Αλή Πασάς το 1810. Από το 1822 τάχθηκε στο πλευρό των Ελλήνων. του διετέθησαν τρεις κανονιοφόροι με τις οποίες προσπαθούσε να παρενωχλήσει τις θαλάσσιες επικοινωνίες των Τούρκων στην περιοχή του Αμβρακικού. Κατά την διάρκεια του 1822 ο Μπασάνος συνελήφθη από τους Τούρκους και κρατήθηκε αιχμάλωτος για αρκετούς μήνες. Όταν απελευθερώθηκε έφυγε για την Ιταλία απ' όπου επέστρεψε το 1828 μετά από προηγούμενη πρόσκληση της Γ' Εθνοσυνέλευσης. Η λιποψυχία του στις επιχειρήσεις του Αμβρακικού, για την οποία θα γίνει λόγος παρακάτω, του στοίχισε

Η μοίρα του Ευβοϊκού με επικεφαλής τον Γ. Σαχίνη, έδρασε στα ανατολικά παράλια της Στερεάς αποκλείοντας την Αττική και την Εύβοια. Επίσης όταν κυρήχθηκε ο Ρωσο-τουρκικός πόλεμος, το 1828, ανέλαβε να παρεμποδίσει την επικοινωνία της Κωνσταντινούπολης με τα λιμάνια της Μεσογείου από τα οποία η Πόλη ανεφοδιαζόταν σε τρόφιμα.

Η μοίρα των ακτών Μεσσηνίας συμμετείχε το 1828, μαζί με πλοία των Δυνάμεων, στον αποκλεισμό των φρουρίων της Ν. Πελοποννήσου που κατείχε ο Ιμπραήμ. Μετά την αποχώρησή του, επέκτεινε την δράση της αφ' ενός στην Κρήτη και αφ' ετέρου στις ακτές της Δ. Στερεάς. Αρχηγός της μοίρας αυτής ήταν ο Γ. Σαχτούρης.

Τέλος η μοίρα του Αιγαίου, με αρχηγό τον Α. Μιαούλη και επικεφαλής των πυρπολικών τον Κ. Κανάρη ανέλαβε την καταστολή της πειρατείας στις Β. Σποράδες και, εν συνεχεία, την ενίσχυση του αποκλεισμού της Χίου. Πρέπει να τονιστεί ότι, κατά την περίοδο που εξετάζεται, η σύνθεση των μοιρών υφίσταται αναπροσαρμογές καθώς επίσης και ότι οι αποστολές που τους ανατίθενται ξεπερνούν, πολλές φορές, τα αρχικά όρια δράσης τους. Τα τρία ατμοκίνητα σκάφη, για παράδειγμα, δεν φαίνεται να ήταν ενταγμένα σε καμία μοίρα. Επίσης ο Μιαούλης με το δίκροτο ΕΛΛΑΣ κινείται ανάλογα με τις ανάγκες και όχι σπάνια αναλαμβάνει και την διοίκηση άλλων

την απώλεια του βαθμού που είχε λάβει εν τω μεταξύ. ο Μπασσάνος παρέμεινε ωστόσο στην Ελλάδα όπου και πέθανε το 1836. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, "Ο στόλος του Αλή Πασά και ο κορσικανός κονδοτιέρος Α. Bassano", *Ναυτική Επιθεώρησης*, τεύχος 221, Ιούλιος-Αύγουστος 1951, σ. 28-36.

μοιρών. Ο πίνακας που ακολουθεί (Μάιος 1828)⁵ δίνει μιά ιδέα για την κατανομή του Ελληνικού στόλου το 1828 που ήταν και η εποχή της έναρξης της πολεμικής δράσης του Ναυτικού στην κατοδιστριακή περίοδο.

5. Γ. Α. Κ., αρχείο Μαυροκορδάτου, φ. 14α, εγγρ. 3964.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΤΟ 1828

Όνομα Πλοίου		Υπόχ Πλοίου	Αρ. Κανονιών	Όνομα Πλοίαρχου	Αρ. Βλημάτων	Ήρος Ίππερείας
Κθνικά	Ιδιότητα		Κθνικά Ιδιότητα		Κθνικά Ιδιότητα	
1.	Ελλάς	Αίκροτον	64	Ανθρ. Μισούλης	450	Εις Σάμον
2.	Υόρα	Κορβέττα	26	Γεωργ. Σαχίνης	124	Εις τόν αποκλεισμό
3.	Υελιδών	Γολέττα	10	Μανώλης Μπούτος	32	των παραλίω της
4.	Υάμσας	Μυστικογολέττα	4	Ήλιπ. Καβάλ.	20	Αττικής της Ύβουας
5.	Κρηός	Κόττερον	1	Γεωργ. Καραματθ.	12	και Βόλου
6.	Σακφώ	Βελλού	1	Ή. Α. Παπαγιάννης	12	
7.		Μέλων		Αμ. Παπανικολής		75
8.	Καρτερία	Μηρίκι	16	Ιωσήφ Φάλαγκος	75	Παράλια Δυτικής
9.	Επιχείρησις	Ατμοκίνητον	8	Κάρολος Μπρώμης	75	Ελλάδος
10.	Αΐθα	Γολέττα	8	Αμ. Τσάπλης	18	
11.	Βαυαρία	Κανονιοφόρο	1	Ανθρ. Τενκεές	25	
12.	Ήιλελληνίς	"	1	Ανδρέας Κωφός	25	
13.	Μιύβα	Τράντα	1	Ιωάν. Ρούφας	25	Στολισκος υπό τον
14.	Ελένη	Βελλού	1	Γεωργ. Θεοχάρης	22	Α. Πασσάνο εις Δυ-
15.	Χαρίκλεια	"	1	Ανα. Παρασκευάς	22	τική Ελλάδα
16.	Θέτις	"	1	-----	22	
17.	Γοργώ	"	1	-----	22	
18.	Κλινάς	"	1	Γεωργ. Τσιρτσίνης	22	
19.	Διότη	"	1	Κων. Θεοφίλης	20	
20.	Καλυδών	"	1	Ιω. Τσένης	20	
21.	Περσεφόνη	"	1	Ιω. Καβαγιάς	20	
22.	Κασσάνδρα	"	1	Αντ. Καρμάθης	20	
23.	Μέδουσα	Κανονιοφόρο	1	Α. Γκίκας	20	
24.		"	1	Κολοκυθάς		16
25.	Εχθρολέξα	"	1	Αλύκουρης		16
26.	Αγ. Νικόλαος	"	1	Δαλκόγρης		16
27.	Αγ. Ιωάννης	"	1	Μήτρος Κρυσσοκύλης		16
28.	Ααΐδη					
	Κόδριγκτων	Γολέττα	10	Ανδρέας	32	Εις Κρήτη
29.	Αθήνας	Γολέττα	10	Γ. Κακονέτης	32	Εις Κρήτη
30.	Ασκασία	"	10	Ανθρ. Σωτήρης		40
31.	Αθήνα	Μηρίκι	16	Γ. Σαχτούρης		75
32.	-----	"	12	Α. Μοριάτης		60
33.	Υιμολέων	"	14	Στ. Αιγύττιγ		70
34.	Αθήνα	Γολετόμικρο	14	Μ. Νικολάκης		65
35.	Ελευθέρα	"	12	Α. Γουδής		60
36.	Αντίζηλος	"	10	Κων. Κουλάς		50
37.	Ηρακλής	Μηρίκι	14	Μ. Γιαννίτσας		60
38.	Ελβετία	Κανονιοφόρο	1	Υρ. Παβέτης	26	Εις τον Κοριν-
39.	Εχθρόλετος	Τράντα	1	Ανθρ. Καμένος	16	θιακό Κόλλο
40.	Αγ. Νικόλαος	Μυστικόν	1	Α. Ν. Ηκολής	16	
41.	Διολίς	Κόττερο		Θ. Κισσές	9	Δυτική Ελλάδα
42.	Ζέφυρος	"		Αμμανός Ήλίκου	5	
43.	Αχιλλεύς	Μηρίκι	6	Αμ. Χαμητής	16	Βορ. Κυκλάδες
44.	Ποσειδών	"	6	Μ. Αυγάκης	20	Βορ. Σποράδες
45.	Αεροδίτη	Γολέττα	4	Μ. Μιχαλάκης	20	Κεντρ. Κυκλάδες
46.	Σκαρτιάτης	"	10	Γ. Μυριαλής		40
47.	-----	"	4	Ιωάννης Στύπας	12	Βοτ. Κυκλάδες
48.	Καλλιόπη	Βελλού	1	Αντ. Σκορβής	12	Κεντρ. Κυκλάδες
49.	Καραϊσκάκης	Γολετόμικρο	4	Γ. Μπαράς		14
50.	Σφαίρα	Βελλού	1	Γ. Καραολάνης	12	Δυτική Ελλάδα
51.	Ποσειδών	"	1	Αλιεφρέτης	6	Σαλαμίνα
52.	Καλυψώ	"	1	Σ. Καράς	6	Εις Αιγαίον
53.	Εύχαρις	"	4	Ι. Γκίκας	14	
54.		Μυρτίσιος	2	"	8	Θυρητόν
55.		Γολέττα		Α. Ορ.	8	Θυρητόν
56.	Θεμιστοκλής	Μηρίκι	4		12	
57.	Αργος	Γολέττα	4	Α. Ορλώφ	8	

III. I. I. Η Μοίρα του Αιγαίου

Η εκστρατεία για την κατάληψη της Χίου, όταν έφθασε ο Καποδίστριας στην Ελλάδα, βρισκόταν ήδη εν εξελίξει. Ένα σώμα τακτικού στρατού υπό τον γάλλο φιλέλληνα Fabvier πολιορκούσε το φρούριο επικουρούμενο από ατάκτους και μιά μοίρα τριών πλοίων υπό τον Γ. Ανδρούτσο. Η επιχείρηση -δύσκολη εκ φύσεως λόγω της γειτνιάσεως του νησιού με τα τουρκικά παράλια- συναντούσε πρόσθετες δυσχέρειες γιατί ο ανεφοδιασμός του Φαβιέρου, τον οποίον είχε αναλάβει τοπική επιτροπή καθώς και Χίοι της Σύρου, δεν γινόταν τακτικά με αποτέλεσμα την δυσφορία των στρατιωτών.⁶

Ο Καποδίστριας, μολονότι διέβλεπε τόσο τις εγγενείς δυσκολίες του εγχειρήματος όσο και την αδυναμία που υπήρχε στο διπλωματικό επίπεδο να επιτευχθεί η ενσωμάτωση του νησιού στο υπό ίδρυση κράτος, έστειλε στον Φαβιέρο χρήματα που του είχαν δώσει Χίοι της Μάλτας κατά την παραμονή του⁷ εκεί, καθώς επίσης και τον Μιαούλη με το ΕΛΛΑΣ για να ενισχύσει την μοίρα του Γ. Ανδρούτσου η οποία είχε σχεδόν χάσει τον έλεγχο του αποκλεισμού.⁸ Πράγματι, στις 2 Μαρτίου του 1828, ο Ταχέρ πασάς, στου οποίου την δύναμη ανήκαν, μαζί μ' άλλα πλοία, ένα δίκροτο, μιά κορβέτα και δύο μπρίκια, είχε κατορθώσει να αποβιβάσει 3000 στρατιώτες στο νησί

6. Βλ. *Ιστορία Ελληνικού Έθνους*, τομ. ΙΒ', σ. 490.

7. Βλ. οπ. π., σ. 490.

8. Η μοίρα του Ανδρούτσου περιελάμβανε μισθωμένα πλοία τα οποία θα αμείβονταν από τα προϊόντα των λειών. Επειδή όμως δεν υπήρξαν λείες τα πλοία εγκατέλειψαν τον Ανδρούτσο και άρχισαν να επιδίδονται στην πειρατεία. Ο σπετσιώτης ναύαρχος απεφάσισε να τους καταδιώξει πράγμα που συνετέλεσε στη απώλεια του ελέγχου της θαλάσσιας περιοχής της Χίου. Βλ. Μ. Σίμψα, οπ. π., τομ. 3, σ. 94.

προς ενίσχυση της φρουράς του πολιορκούμενου κάστρου, εν συνεχεία δε, είχε αποσύρθει με την μοίρα του στην Μυτιλήνη.⁹

Η επιτυχία αυτή του Ταχέρ αποθάρρυνε τους Έλληνες στρατιώτες και τους τοπικούς επίτροπους οι οποίοι ζήτησαν την λύση της πολιορκίας αγνοώντας το ευφυές επιχείρημα του Φαβιέρου ότι, δηλαδή, η παρουσία 3000 επιπλέον Τούρκων στο κάστρο θα μπορούσε να αποβεί επωφελής για τους πολιορκητές υπό την προϋπόθεση ότι εφ' εξής ο αποκλεισμός θα ήταν αποτελεσματικός.¹⁰ Ωστόσο όταν στις αρχές Μαρτίου έφθασε στη Χίο ο Μιαούλης το ηθικό των Χίων προς στιγμὴν αναπτερώθηκε και η πολιορκία επανελήφθη.¹¹

Κατόπιν αυτού ο Υδραίος ναύαρχος κατευθύνθηκε προς την Μυτιλήνη με σκοπό να προκαλέση ζημιές στον Ταχέρ ώστε να τον εμποδίσει να συνδράμει στο μέλλον τους πολιορκούμενους -πλην όμως ο βομβαρδισμός του φρουρίου της Μυτιλήνης από το ΕΛΛΑΣ δεν απέφερε αποτελέσματα. Όταν ο Μιαούλης επέστρεψε στη Χίο ο Φαβιέρος είχε πεισθεί να εγκαταλείψει την πολιορκία κι έτσι η αποστολή του ΕΛΛΑΣ έληξε με την μεταφορά αγωνιστών και εντοπίων οικογενειών στον Πόρο και την Σύρο. Το σώμα του Φαβιέρου εξάλλου μεταφέρθηκε με το γαλλικό πλοίο FLEUR DE LYS.¹²

9. Βλ. απόσπασμα της Γενικής Εφημερίδας της 10 Μαρτίου στο Γ. Βλαχογιάννη, *Χιακόν Αρχείον*, τομ. 3, Αθήνα 1910, σ. 253.

10. Βλ. *Ιστορία Ελλ. Έθνους*, τομ. ΙΒ', σ.491.

11. Ο Μιαούλης έφθασε στη Χίο μετά το πέρας των επιχειρήσεων κατά των πειρατών στις Β. Σποράδες. Η καθυστέρηση αυτή δείχνει σαφώς την ιεράρχηση των επιλογών του Καποδίστρια.

12. Βλ. *Extrait du journal du Capitaine de vaisseau Lalande, Commandant "La fleur de lys", pour M. l' Amiral* στο Γ. Βλαχογιάννη, οπ. π., σ.257-270.

Τον Μάιο του 1828 η μοίρα του Αιγαίου βρέθηκε στην Σάμο για να την προφυλάξει από πιθανή αιφνίδια απόβαση των Τούρκων. Πληροφορίες για ναυπηγήσεις τουρκικών σκαφών και ενδεχόμενη εμφάνιση τους οδήγησαν τον Μιαούλη σε προετοιμασίες για ναυμαχία. Στην αρχή περιπολούσε κοντά στην Τένεδο για να πλεύσει εν συνεχεία στον Κάβο-Μπαμπά όπου, κοντά στο φρούριο, βρισκόταν αγκυροβολημένα δύο εχθρικά πλοία. Ο Μιαούλης και ο Κανάρης επετέθησαν στα σκάφη αυτά ενώ εδέχοντο πυροβολισμούς από το φρούριο. Ο δεύτερος πέτυχε να κολλήσει το πυροβολικό του σ' ένα από τα δύο πλοία, ένα τρικάρτατο, και να του βάλει φωτιά αλλά τουρκικές φελούκες κατώρθωσαν να το αποκολλήσουν. Ο Μιαούλης όμως, πραγματοποιώντας εξαιρετικά δύσκολους ελιγμούς στα στενά, βύθισε τελικά με τα πυροβόλα του ΕΛΛΑΣ το τουρκικό αυτό σκάφος. Το δεύτερο εχθρικό πλοίο, ένα δικάταρτο, καταστράφηκε την επόμενη ημέρα, πάλι από τα πυρά του ΕΛΛΑΣ, ήταν όμως άδειο αφού οι Τούρκοι είχαν προλάβει να αποβιβάσουν ολόκληρο το φορτίο του.¹³

III. I. II. Η μοίρα του Κορινθιακού

Με την αποχώρηση του Ιμπραήμ από την Πελοπόννησο, τον Σεπτέμβριο 1828, η αρχικά ανατεθείσα στο σώμα του Μαιζών αποστολή είχε εκπληρωθεί και ο Καποδίστριας προσπάθησε να εξασφαλίσει την συνδρομή του για τις επιχειρήσεις που σχεδίαζε να αναλάβει στην Στερεά Ελλάδα. Η άρνηση όμως της Αγγλίας να επιτρέψει στους Γάλλους να επεκτείνουν την δράση τους πέραν του Ισθμού έπεισε τον

13. Λεπτομερής περιγραφή της δράσης της μοίρας του Μιαούλη στη Σάμο βρίσκεται σε αναφορά του, δημοσιευμένη στην *Γενική Εφημερίδα* της 29ης Αυγούστου 1828. Βλ. επίσης Ν. Σπηλιάδη, οπ. π., τομ. Δ', σ. 3.

Κυβερνήτη ότι έπρεπε να στηριχθεί αποκλειστικά στις ελληνικές δυνάμεις. 14

Ανακατάληψη της Στερεάς σήμαινε πρωτίστως ανακατάληψη των φρουρίων της και μάλιστα αυτών της νοτίου ακτής που έλεγχαν τις οδούς ανεφοδιασμού της Πελοποννήσου. Η κατάληψη όμως αυτών προϋπέθετε με την σειρά της την αποκοπή τους από το εφοδιαστικό κέντρο της Πρέβεζας η οποία συνδεόταν μ' αυτά μέσω των φρουρίων του Αμβρακικού κόλπου και των στενών του Μακρυνόρους 15.

Τον αποκλεισμό των φρουρίων του Αμβρακικού κόλπου ανέλαβε η μοίρα του Κορινθιακού η οποία, για το σκοπό αυτό, ενισχύθηκε με τα ατμόπλοια ΚΑΡΤΕΡΙΑ και ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ όπως επίσης και με πλοία της μοίρας τού Γ. Σαχτούρη.

Στις 30 Αυγούστου /11 Σεπτεμβρίου 1828 τα ατμόπλοια μαζί με το σκάφος ΜΕΔΟΥΣΑ άρχισαν να βομβαρδίζουν το φρούριο του Παντοκράτορα από την πλευρά του Ιονίου πελάγους ενώ άλλα ελληνικά πλοία, με μικρότερο βύθισμα, επεχείρησαν να διασχίσουν το στόμιο του κόλπου και να εισχωρήσουν στον Αμβρακικό. Η δυσκολία όμως που προκαλούσε ο ισχυρός άνεμος υποχρέωσε τον διοικητή της μοίρας Α. Μπασάνο να αναβάλει την επιχειρήση. Ο βομβαρδισμός του φρουρίου επανελήφθη την επομένη αλλά όταν ένα τουρκικό βλήμα έπληξε ολκάδα¹⁶ του ελληνικού στόλου που επιχειρούσε να εισέλθει στον Αμβρακικό, η ορμητικότητα των πληρωμάτων ανεκόπη. Οι

14. Βλ. Ν. Σπηλιάδου, οπ. π., τομ. Δ', σ. 74 και επ.

15. Το σχέδιο αυτό έχει εκτεθεί σε διαταγή του Καποδίστρια προς τον Γ Σαχτούρη. Βλ. παράρτημα αριθ. 19.

16. Ολκάδα=μικρή βάρκα.

κυβερνήτες των πλοίων της μοίρας κάλεσαν τότε τον Μπασάνο, που βρισκόταν άρρωστος στην ΚΑΡΤΕΡΙΑ, να αναλάβει προσωπικά την διεύθυνση της επιχείρησης για την διείσδυση στον κόλπο προκειμένου να παραδειγματίσει τα πληρώματα. Ο Μπασάνος όμως αρνήθηκε και απομάκρυνε τα πλοία της μοίρας του.¹⁷

Εν τω μεταξύ και ενώ ο αποκλεισμός των φρουρίων εξακολουθούσε, έφτασαν πληροφορίες στο Λουτράκι¹⁸, όπου ναυλοχούσαν ελληνικά πλοία, συμφωνα με τις οποίες οι Τούρκοι της Πρέβεζας ετοίμαζαν ένα δικάταρτο και μιά κανονιοφόρο για να διασπάσουν τον αποκλεισμό. Κατόπιν αυτού τέσσερα μύστικα με καπετάνιους τούς Αν. Κωφό, Α. Τενεκέ, Αν. Παρασκευά και Κ. Θεόφιλο, στις 9/21 Σεπτεμβρίου, υποστηριζόμενα από την ΚΑΡΤΕΡΙΑ και την ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ εισήλθαν στον Αμβρακικό κόλπο ενώ δέχονταν πυρά από τα φρούρια της Πρέβεζας, του Ακτίου και του Παντοκράτορα. Στην συνέχεια κατέλαβαν όλα τα πλοιάρια που βρίσκονταν στο λιμάνι της Πρέβεζας καθώς και ένα μπρίκι, βύθισαν την τουρκική κανονιοφόρο και υποχρέωσαν το δικάταρτο να απομακρυνθεί στην Σαλαχώρα. Κατά την επιχείρηση αυτή σκοτώθηκε ο Αν. Κωφός ενώ πληγώθηκε ο Α. Τενεκές και ο αδελφός του, όλοι Υδραίοι.¹⁹ Λίγο αργότερα, στις 15/27 Νοεμβρίου 1828, τέσσερα πάλι μύστικα με επικεφαλής τον Δ. Τενεκέ διέσχισαν εκ νέου τα στενά του κόλπου και, παρά τον βομβαρδισμό από τα φρούρια, πέτυχαν να καταλάβουν δύο τουρκικές κανονιοφόρους. Ο στολίσκος,

15. Βλ. Ν. Σπηλιάδη, οπ. π. τομ. Δ', σ. 85

18. Περιοχή κοντά στον Αμβρακικό.

19. Βλ. Ν. Σπηλιάδη, οπ. π., σ. 86

έχοντας αυξήσει την ισχύ του με την κατάληψη εχθρικών σκαφών, θα συμπράξει αργότερα μαζί με τα στρατεύματα του Church στην κατάληψη της πόλης της Βόνιτσας της οποίας όμως το κάστρο παρέμεινε στα χέρια των Τούρκων.²⁰ Μιά τρίτη διείσδυση στον κόλπο στην οποία έλαβε μέρος και ένα πυρπολικό έγινε στις 4/16 Ιανουαρίου 1829 οπότε πάλι τέσσερα μύστικα υπό τον Αν. Τενεκέ αιχμαλώτισαν δυο μεγάλες κανονιοφόρους, εξοπλισμένες με εξη κανόνια καθώς και το πλήρωμά τους.²¹ Το πυρπολικό προσκολλήθηκε σ' ένα μπρίκι χωρίς ωστόσο ν' ανάψει και τελικά οι Υδραίοι πέτυχαν να το ρυμουλκήσουν και να το επαναφέρουν στην μοίρα.²²

Μετά από δύο περίπου μήνες, στις 21 Φεβρουαρίου/5 Μαρτίου 1829, η τουρκική φρουρά του κάστρου της Βόνιτσας συθηκολόγησε και παραδόθηκε.²³

Την πτώση της Βόνιτσας ακολούθησε η κατάληψη των στενών του Μακρυνόρους και του Καρβασαρά στην οποία επίσης συνέβαλε ο στολίσκος του Αμβρακικού αποβιβάζοντας στρατιώτες στη Ξηρά. Ο Καποδίστριας, θέλοντας να δείξει την ικανοποίησή του προς τον μοίραρχο Α. Κριεζή, τον εξουσιοδότησε να επανδρώσει με 150 Υδραίους το φρούριο της Βόνιτσας και να διορίσει τρεις

20. Βλ. Ν. Σπηλιάδη, οπ. π., σ. 101.

21. Μετά την πράξη αυτή ο Τσερτζ, σύμφωνα με τον Δ. Φωτιάδη, δήλωσε πως "τόσον αρίστευσαν τα πληρώματα των τεσσάρων πλοιαρίων ώστε ουδέποτε άνθρωποι εφάνησαν αξιώτεροι της ευγνωμοσύνης της πατρίδος των". Βλ. Δ. Φωτιάδη, τομ. Δ', σ. 102.

22. Σχετικά με την ενέργεια αυτή καθώς και τις άλλες επιχειρήσεις στον Αμβρακικό βλ. αναφορά Α. Κριεζή προς Α. Μαυροκορδάτο της 23 Ιανουαρίου 1829, Γ.Α.Κ. αρχείο Βλαχογιάννη Α', φ. 104.

23. Βλ. Ν. Σπηλιάδη, οπ. π., τομ. Δ', σ. 160.

πεντηκόνταρχους. Ο ίδιος ο Κριεζής εξάλλου παρέμεινε στη περιοχή και συνέχισε τον αποκλεισμό της Πρέβεζας παρά το γεγονός ότι ο άγγλος πλοίαρχος Robert Spencer του ζήτησε να τον άρει.²⁴

Η απώλεια της Βόνιτσας, του Καρβασαρά και των στενών του Μακρυνόρους είχε σαν αποτέλεσμα για τους Τούρκους την εξασθένηση των φρουρίων της Νότιας Στερεάς. Ωστόσο ο Καποδίστριας δεν θέλησε να καθυστερήσει η παράδοση με μακρόχρονες πολιορκίες τους γιατί υπήρχε πάντα ο κίνδυνος να παρέμβουν οι Άγγλοι όπως είχε ήδη συμβεί στην Πρέβεζα. Με τη σκέψη αυτή λοιπόν αποφάσισε να αποδεχθεί την πρόταση του Ι. Παπαρηγόπουλου να διαπραγματευτεί με τους Τούρκους την παράδοση των φρουρίων του Αντιρρίου και της Ναυπάκτου.²⁵

Στο Αντίρριο ο Παπαρηγόπουλος έπεισε την τουρκική φρουρά να παραδοθεί αφού πρώτα δέχθηκε το αίτημά της να προηγηθεί εικονική

24. O. R. Spencer (1791-1830) κατατάχθηκε στο Αγγλικό Ναυτικό το 1804 και υπηρέτησε σε διάφορα πλοία στην Β. και Ν. Αμερική καθώς και στην Μεσόγειο. Από το 1823 έως το 1827 ήταν κυβερνήτης του ΝΑΙΑΣ με το οποίο έλαβε μέρος στις επιχειρήσεις στο Αλγέρι και σε διάφορες αποστολές στις Ελληνικές ακτές. Μετά από σύντομη παραμονή στο Ναυαρχείο επέστρεψε στη Μεσόγειο ως κυβερνήτης της ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗΣ και ανέλαβε την διοίκηση μοίρας πλοίων που βρίσκονταν στις Ελληνικές θάλασσες. Πέθανε τον Νοέμβριο του 1830 έξω από την Αλεξάνδρεια.

25. Ο Ι. Παπαρηγόπουλος γεννήθηκε στη Νάξο και μορφώθηκε στην Κωνσταντινούπολη και στη Μόσχα. Στα προεπαναστικά χρόνια ήταν διερμηνέας στο ρωσικό προξενείο των Πατρών. Χάρη στην ιδιότητα του διπλωματικού υπαλλήλου της Ρωσίας προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην Φιλική Εταιρεία. Το 1820 μετατέθηκε στην Σμύρνη. Μετά την απελευθέρωση επέστρεψε στην Ελλάδα και υπηρέτησε ξανά στην Πάτρα αργότερα δε διορίστηκε γενικός προξενος της Ρωσίας. (Βλ. J. Petropoulos, οπ. π., τομ. Α', σ. 143.) Ο Α. Φραντζής αναφέρει ότι "στενοί φίλοι αυτού" ήταν "επίσημοι οθωμανοί έχοντες επηρροήν εν τοις των φρουρίων" της Ναυπάκτου και του Αντιρρίου. Βλ. Α. Φραντζή, *Επιτομή της ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος*, Αθήνα 1976, τομ. Γ', σ. 85-86

σύγκρουση διότι άλλοιώς "ήθελε τιμωρηθή από τόν Σουλτάνον".²⁶ Σε εκτέλεση της συμφωνίας ο Μιαούλης με το ΕΛΛΑΣ και με το βρίκι ΚΙΜΒΡΟΣ του Κ. Νικόδημου έπλευσε στην περιοχή και στις 12 και 13 Μαρτίου άρχισε τα πυρά προς το φρούριο του Αντιρρίου με μεγάλη όμως απόκλιση από τον στόχο. Η φρουρά ανταπέδιδε με τις ίδιες και αυτή μεγάλες αποκλίσεις. Ας σημειωθεί ότι επί του ΕΛΛΑΣ βρίσκοταν ως όμηρος ένας εκ των επικεφαλής της φρουράς του Αντιρρίου μέσα δε στο κάστρο ήταν, από ελληνικής πλευράς, ο ίδιος ο Παπαρρηγόπουλος και ο γραμματικός του Γ. Γαζής.²⁷ Όταν υψώθηκε η ελληνική σημαία στο Αντίρριο έλληνες στρατιώτες που δεν είχαν ενημερωθεί για την συμφωνία επενέθησαν εναντίον της φρουράς αλλά απέκρουσθησαν.²⁸ Το επεισόδιο αυτό δημιούργησε δυσπιστία στους Τούρκους και καθυστέρησε για ένα περίπου μήνα την παράδοση της Ναυπάκτου που επίσης είχε διαπραγματευθεί ο Παπαρρηγόπουλος. Κατ' απαίτηση τους την σχετική συνθήκη υπέγραψε ο ίδιος ο Ι. Καποδίστριας που εκείνη την εποχή, έτυχε να βρίσκεται σε περιοδεία στην περιοχή. Δυνάμει της συνθήκης αυτής η Ναύπακτος έπρεπε να εκκενωθεί μεταξύ 21 και 25 Απριλίου η φρουρά δε που θα παρελάμβανε από τους Τούρκους το κάστρο έπρεπε να συνοδεύεται από τον Παπαρρηγόπουλο. Επίσης οι Τούρκοι θα μπορούσαν να πάρουν μαζί τους "τα όπλα των και ... όλην την κινητήν περιουσία των" ή "να πωλήσουν εις δημοπρασίαν όλας τας κινητάς ιδιοκτησίας των".²⁹

26. Βλ. Φραντζή, οπ. π., σ. 88.

27. Βλ. Φραντζή, οπ. π., σ. 89-90 και Ν. Κασομούλη, *Στρατιωτικά ενθυμιάματα*, εκδ. Γ. Βλαχογιάννη, том. Β', σ. 154.

28. Βλ Κ. Νικόδημου, *Απομνημονεύματα εκστρατειών και ναυμαχιών του ελληνικού στόλου*, Αθήνα 1862, σ. 82.

29. Βλ. Φραντζή, οπ. π., σ. 98-99. Μετά την κατάληψη της Ναυπάκτου ο Αυγουστίνος Καποδίστριας, ο οποίος είχε από τον Ιανουάριο του 1829 διωρισθεί Τοποτηρητής του αδελφού του στη

Γιά την παράδοση του Μεσολογγίου ο Αυγουστίνος Καποδίστριας ήθελε να χρησιμοποιήσει ως μεσολαβητή τον Ι. Βαρνακιώτη αλλά προσέκρουσε στην άρνηση των Οθωμανών οι οποίοι επέμεναν στην παρουσία του Παπαρηγόπουλου προς τον οποίον έτρεφαν απόλυτη εμπιστοσύνη. Έτσι ο Παπαρηγόπουλος διαπραγματεύτηκε και αυτή την συνθήκη η οποία όμως κινδύνευσε να ακυρωθεί όταν ο Σπένσερ εμφανίστηκε και πάλι με την ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ έξω από το Μεσολόγγι και απαίτησε από τον Μιαούλη να άρει τον αποκλεισμό.³⁰ Στην απάντησή του ο Έλληνας ναύαρχος προέβαλε το επιχείρημα πως η άρση του αποκλεισμού θα ωθούσε την τουρκική φρουρά σε αθέτηση της ήδη υπάρχουσας συμφωνίας για την εκκένωση της πόλης, δέχθηκε όμως να μην ενεργήσει νηοψίες σε πλοία υπο αγγλική ή επτανησιακή σημαία αλλά να τα παραδίδει στον Σπένσερ μέχρις ότου αποχωρήσουν οι Τούρκοι από το Μεσολόγγι και αρθεί, έτσι, ο αποκλεισμός εκ των πραγμάτων. Η πρόταση αυτή έγινε δεκτή από τον άγγλο πλοίαρχο και η τουρκική φρουρά αποχώρησε στις 17 Μαΐου αφήνοντας το Μεσολόγγι στους Έλληνες.³¹

III. I. III. Η Μοίρα του Ευβοϊκού

Η μοίρα του Γ. Σαχίνη, η οποία είχε αναλάβει τον αποκλεισμό των ανατολικών παραλίων της Στερεάς από την Αττική έως τον Παγασητικό κόλπο, ενισχύθηκε με πλοία που είχε συλλάβει ο

Στερεά, μοίρασε στους στρατιώτες εξήντα χιλιάδες γρόσια επειδή σεβάστηκαν την συμφωνία.

30. Βλ. επιστολή Σπένσερ προς Μιαούλη της 3 Μαΐου 1829 στο *Papers relatives to the affairs of Greece 1826-1832*, Λονδίνο 1835, σ. 524.

31. Βλ αναφορά Σπένσερ προς τον Φ. Ανταμ, οπ. π., σ. 523 και επ.

Μιαούλης στην επιχείρηση κατά των πειρατών στις Β. Σποράδες καθώς και με το ατμοπλοίο ΚΑΡΤΕΡΙΑ, από τα τέλη του 1828. Τον Φεβρουάριο του 1829 ο Γ. Σαχίνης και ο Γ. Σαχτούρης, ο οποίος είχε επιβεί στην ΚΑΡΤΕΡΙΑ, απεβίβασαν στην χερσόνησο Λιβάδο τμήματα του στρατού υπό τους Βάσο, Ευμορφόπουλο και Μ. Λιακόπουλο για να καταστρέψουν ένα κανονιοστάσιο που είχαν εγκαταστήσει οι Τούρκοι στο βόρειο άκρο της Ευβοίας με σκοπό να ελέγχουν την είσοδο του Μαλιακού κόλπου. Την από Ξηράς προσπάθεια των ελλήνων στρατιωτών υπεστήριξαν με σφοδρά πυρά τα πλοία και μετά από τρεις ημέρες, στις 9 Φεβρουαρίου, οι πολιορκούμενοι στο οχύρωμα Τούρκοι συνθηκολόγησαν και παραδόθηκαν.³² Την επιτυχία αυτή ακολούθησε σχεδόν αμέσως η αμαχητί παράδοση της τουρκικής φρουράς του απέναντι από την Εύβοια οχυρώματος. Η κατάληψη των δύο αυτών θέσεων επέτρεψε τον έλεγχο του Μαλιακού επίσης δε και του Βόρειου Ευβοϊκού. Ο Κασομούλης σχετικά αναφέρει ότι εφεξής "κύριοι του Μαλιακού κόλπου οι ναύται μας χωρίς τινός φόβου πλέον περιέπλεον όλον τον κόλπον έως εις Στυλίδαν και Χαλκίδαν προξενούντες τον τρόμον εις τους Οθωμανούς".³³

Η μοίρα του Σαχίνη, εκτός από τις αποστολές στον Ευβοϊκό, ανέλαβε επίσης, κατά την διάρκεια του Ρωσοτουρκικού πολέμου, να εμποδίσει τον ανεφοδιασμό της Κωνσταντινούπολης από τα λιμάνια της Μεσογείου. Με την έναρξη του πολέμου, το καλοκαίρι του 1828, ο ρωσικός στόλος απέκοψε την επικοινωνία της με τον Εύξεινο Πόντο απ' όπου η τουρκική πρωτεύουσα προμηθεύοταν σιτηρά.

32. Βλ. Κασομούλη, οπ. π., τομ. Β', σ.144.

33. Βλ. οπ. π., σ. 145.

Κατόπιν αυτού η Πύλη αναγκάστηκε να στραφεί προς τις αγορές της Μεσογείου, και ιδίως την Αλεξάνδρεια, τα σιτηρά της οποίας έφθαναν στην Κωνσταντινούπολη με ναυλωμένα από τους Τούρκους ξένα πλοία. Τότε ακριβώς επενέβη ο Καποδίστριας ο οποίος, θέλοντας να αποδυναμώσει τη θέση του Σουλτάνου, διέταξε τον Σαχίνη να συλλαμβάνει κάθε πλοίο, ανεξάρτητα εθνικότητας, που μετέφερε τροφές στην Πόλη. Η σχετική διαταγή, διατυπωμένη με τρόπο που να μην εκθέτει τον Καποδίστρια έναντι των ουδετέρων αλλά και να διατηρεί τα δικαιώματα που, κατά το διεθνές δίκαιο, ανήκαν στην Ελλάδα, έχει ως εξής: "*Δεν είναι λόγος αν αυτά τα πλοία φέρουσιν εχθρικήν ιδιοκτησία ή όχι. Επειδή η Ελληνική Κυβέρνηση έχει ανάγκη τροφών, μπορεί κατά το γενικόν ομολογούμενον δικαίωμα να συλλάβει τας τροφάς και να τας πληρώσει εις την ιδίαν τιμήν καθ' ήν οι ουδέτεροι ιδιοκτήται αυτών ήθελον τας πωλήσει εις την Κωνσταντινούπολιν, αφού προηγουμένως αποδειχθεί ότι αι τροφαί αυταί ανήκουσιν εις ουδέτέρους και όχι εις τον Σουλτάνον προς τον οποίον στέλλονται οικονομικώς επ' ονόματι διαφόρων εμπόρων Ευρωπαίων*".³⁴

Τα ελληνικά πλοία εκτέλεσαν με επιτυχία το έργο αυτό και μετέφεραν στην Αίγινα σημαντικά φορτία τροφών. Όμως, δεδομένου ότι τα περισσότερα από τα κατεσχεθέντα πλοία ήταν αυστριακής ιδιοκτησίας, η κυβέρνηση της Βιέννης αντέδρασε με σφοδρότητα. Ο

34. Βλ. Ν. Σπηλιάδη, οπ. π., τομ. Δ', σ. 89. Η διαταγή του Καποδίστρια βασίζεται στο δικαίωμα της καταδρομής και στην αρχή που ίσχυε σύμφωνα με την οποία "τα επί-φίλου και ουδετέρου πλοίου εχθρώ δ' ανήκοντα πράγματα ληίζονται". η Ελλάδα και η Οθωμανική αυτοκρατορία, την εποχή αυτή, βρῖσκονται ακόμη σε εμπόλεμη κατάσταση. Βλ. Th. Mitsidis, "Consolato del Mare. The Medieval Maritime Law", *Revue Hellenique du Droit International*, τομ. 3-4, 1969, σ. 105 και επ.

υπαρχηγός της αυστριακής μοίρας της Μεσογείου, Δάνδολος, δημοσίευσε στο *Le Courier* της Σμύρνης ενυπόγραφο άρθρο στο οποίο διετείνεται ότι η πειρατεία είχε ξαναρχίσει στο Αιγαίο.³⁵

Την ίδια εποχή επίσης ο κυβερνήτης του αυστριακού σκάφους ΛΕΙΨΙΑ Φώσκολος συνέλαβε το ελληνικό εθνικό πλοίο ΚΙΜΒΡΟΣ, του οποίου καπετάνιος ήταν ο Κ. Νικόδημος, και το οδήγησε στην Σμύρνη. Ο Νικόδημος τεθηκε υπό περιορισμό στο πλοίο του στο οποίο είχε υψωθεί η αυστριακή σημαία. Από εκεί απηύθυνε επιστολή προς τον αρχηγό της γαλλικής μοίρας της Μεσογείου με την οποία του ζητούσε να μεσολαβήσει στον Δανδολο ώστε να απελευθερώσει το πλοίο του. Ζητούσε επίσης να του επιτραπεί να πάρει μαζί του τέσσερα πλοία τα οποία είχε ο ίδιος προηγουμένως κατάσχει. Η επιστολή του Κ. Νικόδημου έχει ως ακολούθως:

"Εκλαμπρότατε,

Εφοδιαζόμενος με το δίπλωμα της σεβαστής Κυβερνήσεώς μου και με τας διαταγάς του μοιράρχου μου Γ. Σαχίνη διετάχθην να εκπλεύσω και να περιέλθω κατά θάλασσαν διά την ζήτησιν ζωτροφών έχον το έθνος μου την ανάγκην των όπου και μεταχειρσθή το παγκόσμιον δικαίωμα εις όσα πλοία ήθελεν συναπαντήσω φέροντα τροφές εις την Κων/λιν, να τοις λέγω ότι εις την τιμήν όπου ήθελεν πωλήσωσι εις Κων/λη θέλει πληρωθώσι κι' από το έθνος μου και να τα διευθύνω εις Αίγινα. Εις τας εξ του παρόντος μήνα είδαμεν υποκάτω της νήσου Μυτιλήνης πέντε πλοία εις τας επτά ώρας της νυκτός επλησιάσαμεν εις εκείνα και γυρίσαντες τα πανιά μας εξημερώθημεν με ολίγα πανιά σοβρόνο τους, το πρωί εγνωρίσαμεν ότι ήτο τα πλοία

35. Βλ. Ν. Σπηλιάδη, οπ. π., σ. 89.

φορτωμένα και μεταξύ των Βασιλικών εκ του οποίου έχουν δρού. Εμποδήσαμεν λοιπόν και επλησιάσαμεν εις εκείνα και με την βάρκαν μου πήγα εις τον Βασιλικόνητο δε η αυστριακή κορβέττα η ονομαζόμενη ΛΕΙΨΙΑ διοικούμενη από τον Κομανδάτον Φώσκολον προς τον οποίον ανήγγειλα και επαρουσίασα τας διαταγάς της Σεβαστής Κυβερνήσεώς μου και το δίπλωμα και παρακάλεσα [.....] διαταγάς είχα να εκτελέσω όστις εις ταύτα πάντα μοι αποκρίθη ότι έκρινεν αναγκαίον να με φέρη εν βία εις την Σμύρνην διά να παρατηρήση ο Ναύαρχος εκείνου τα έγγραφά μου και να ακούση τον λόγον και την αιτίαν όπου βυζιτάρεται η αυστριακή σημαία. Επάρθην ουν και ήδη ευρίσκομαι εις τούτον τον λιμένα παρακαλώ λοιπόν την εκλαμπρότητά σας να κοινοποιήσετε την παρούσαν μου εις την Αυτού εκλαμπρότητα τον αυστριακόν Ναύαρχον παρά του Οποίου ζητώ δικαιωματικώς εν ονόματι του έθνους μου να μοι αποδώση τα τέσσερα φορτηγά πλοία με τας εν αυτά τροφάς να τα οδηγήσω και να τα φέρω εις Αίγινα κατά τας διαταγάς και παραγγελίας μου. Αν δε τι εκλαμπρότητα του αρνηθή τούτο το δίκαιόν ζήτημά μου εννοώ τα αυτά πλοία να είναι εμποδισμένα και να μην δύνανται να ξεφορτώσουν το φορτίον των τροφών ουδέν ενταύθα εις Σμύρνην ουδέ αλλαχού να μετακομισθώσι έως τούτο αυτό η Σεβαστή Κυβέρνησή μου προσθέτων δε την εκλαμπρότητά σας ότι ευρίσκομαι υπ' αυστηράν φύλαξιν εις το ίδιον μου πλοίον παρά των Αυστριακών μη δυνάμενος με κανέναν να συνομιλήσω ουδέ προς έναν να αναφερθή το δε περισσότερον μέρος του Ναυτικού μου πληρώματος μεταφερθή εις την αυστριακήν κορβέτταν ΛΕΙΨΙΑΝ και μ' όλην την καλήν τάξιν των αποδεικτικών μου γραμμάτων εγώ, το πλοίον και το πλήρωμα αυτού, τα άδικον εμπόδιον ευρισκόμεθα. Η υφόμενη δημαία αυστριακής εις το εθνικόν

Ελληνικόν πλοίον ίσως θεωρηθεί αυτό ως λεία των κρατούντων. Διά ταύτα πάντα διαμαρτύρομαι επισήμως διά του παρόντος εναντίον ούτινος ανήκει και παρακαλώ εις εκλαμπρότητά του τω Αυστριακώ ναυάρχω και να καταχωρηθή εις τα της εκλαμπρότητός σας αρχεία κ. τ. λ.

12/24 Νοεμβρίου 1828
 Εκ του ΕΛΛ. Εθνικού Πλοίου
 ο Κύμβρος εν τω λιμένι της Σμύρνης

δούλος σας
 Ο Πλοίαρχος
 Κ. Νικόδημος³⁶

Ο Καποδίστριας με τη σειρά του θα καταγγείλει την ενέργεια του Δάνδολου στην Γενική Εφημερίδα όπου θα δηλώσει ότι αυτός διέταξε την, καθ' όλα νόμιμη, κατάσχεση των φορτίων που ανήκαν στον Σουλτάνο. Στο μεταξύ ο Δάνδολος έφτασε στην Αίγινα και ο Κυβερνήτης αναγκάστηκε να του καταβάλει 80,000 δίστηλα που αντιστοιχούσαν στην τιμή επτά φορτίων σταριού που είχαν μεταφερθεί με αυστριακά καράβια και είχαν κατασχεθεί από τους Έλληνες.

III. I. III. Η μοίρα Μεσσηνίας-Κρήτης

Ο αποκλεισμός της Πελοποννήσου που εκτελείτο από τις μοίρες των ευρωπαϊκών δυνάμεων ενισχύθηκε από ελληνικά πλοία επικεφαλής των οποίων ορίστηκε ο Γ. Σαχτούρης. Η κυβέρνηση είχε συμφωνήσει μαζί του να λαμβάνει αντί για μισθό το 74% από τις λείες και να παραδίδει το υπόλοιπο στο Εθνικό Ταμείο.³⁷ Ο Σαχτούρης είχε καθήκον να επιβλέπει την περιοχή και να συλλαμβάνει πλοία διαφόρων

36. Γ. Α. Κ., Αρχείο Μαυροκορδάτου, φ. **

37. Βλ. έκθεση Μαυροκορδάτου, επισυναπτόμενο στοιχείο α', παράρτημα (αριθ. 1), σ. 192.

εθνικοτήτων, μαζί και επτανησιακά, τα οποία προσπαθούσαν να ενισχύσουν τα φρούρια χρησιμοποιώντας πλαστά έγγραφα, ψευδείς τίτλους ιδιοκτησίας κ. λ. π. Κυρίως όμως έπρεπε να φροντίσει ώστε να εμποδισθεί ο ανεφοδιασμός του Ιμπραήμ από μία μοίρα πλοίων που είχε αναχωρήσει για το σκοπό αυτό από την Αλεξάνδρεια σταθμεύοντας ενδιάμεσως στην Κρήτη. Συγχρόνως ο Σαχτούρης είχε εντολή να παρεμποδίσει τον πλού των караβιών που κατευθύνονταν στην μεγαλόνησο. Λεπτομερείς οδηγίες για την εκτέλεση της αποστολής του είχε λάβει τόσο από τον Καποδίστρια, ο οποίος κυρίως επέμενε στο σεβασμό του εμπορίου των ουδετέρων, όσον και από τον Κόδριγκτων.³⁸

Όταν ο Ιμπραήμ απεχώρησε από την Πελοπόννησο,³⁹ ο Σαχτούρης διετάχθη να μεταβεί στην περιοχή του Αμβρακικού ώστε να ενισχύσει τον αποκλεισμό της Πρέβεζας και να συντρέχει τον Κριεζή όπου παρίστατο ανάγκη. Στη σχετική εντολή του Καποδίστρια δίνεται και πάλι μεγάλη έμφαση στο ζήτημα της αυστηρής τήρησης των οδηγιών που αφορούσαν τη σύλληψη των ξένων πλοίων που θα επιχειρούσαν να διασπάσουν τον αποκλεισμό, πράγμα που εξηγείται όχι μόνο από τη θέληση του Κυβερνήτη να διαθέσει ευμενώς τους ευρωπαίους απέναντί του αλλά, σ' αυτή την περίπτωση, και από την ιδιότυπη συμφωνία που είχε συνάψει με τον Σαχτούρη.⁴⁰

38. Βλ. Γ. Σαχτούρη, *Ιστορικά Ημερολόγια του Ναυτικού αγώνος, Αθήνα 1890*, σ. 289 και 295. Η διαταγή του Καποδίστρια προς τον Γ. Σαχτούρη της 6 Μαρτίου 1828 παρατίθεται στο παράρτημα αριθ. 20.

39. Μέρος των υπό τον Σαχτούρη πλοίων είχε λάβει εντολή να φύγει για τον Αμβρακικό προ της αποχώρησης του Ιμπραήμ, ήδη από τον Μάρτιο του 1828.

40. Βλ. οπ. π., σ. 291-292.

III. II. Η ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ

Εκτός από την εξωτερική ασφάλεια, η διατήρηση της εσωτερικής ειρήνης αποτελεί συστατικό στοιχείο του ορισμού του συγχρόνου κράτους. Η συστηματική επομένως δίωξη της πειρατείας και της ληστείας από τον Καποδίστρια -ο οποίος ακριβώς είχε στόχο να θεμελιώσει στην Ελλάδα ένα σύγχρονο, ευθυγραμμισμένο προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα κράτος- είναι ευεξήγητη. Εκείνο όμως που χρειάζεται να υπογραμμισθεί και να σχολιασθεί είναι το ειδικό και αυξημένο ενδιαφέρον που επέδειξε ο κυβερνήτης για την άμεση εξάλειψη της πειρατείας, ενδιαφέρον που συνδέεται με την διεθνή διάσταση του θέματος και τις πιέσεις που ασκήθηκαν από τις Δυνάμεις.

Πράγματι η δράση των πειρατών, σε αντίθεση μ' αυτή των ληστών που περιωρίζονταν στο εσωτερικό της χώρας, παρενοχλούσε την ελεύθερη ναυσιπλοΐα στην Α. Μεσόγειο και έβλαπτε έτσι τα συμφέροντα ξένων εμπόρων, υπηκόων των Δυνάμεων.

Γιά να κατανοήσει κανείς αυτή την πλευρά του θέματος αρκεί να ανατρέξει στο κείμενο της συνθήκης του Ιουλίου του 1827. Στο προοίμιο, όπου εκτίθεται το σκεπτικό βάσει του οποίου οι πληρεξούσιοι των τριών αυλών οδηγήθηκαν στην υπογραφή της, αναφέρονται τα εξής: *"Η Α.Μ. ο Βασιλεύς του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Ιρλανδίας, η Α.Μ. ο Βασιλεύς της Γαλλίας και Ναβάρας και η Α.Μ. ο Αυτοκράτωρ πασών των Ρωσίων, γνωρίζοντας την ανάγκην του να επιθέσουν τέλος εις τον αιματώδη πόλεμον, ο οποίος παραδίδων τας Ελληνικάς επαρχίας και τας Νήσους*

του Αρχιπελάγους εις όλας τας αταξίας της αναρχίας, προξενεί καθ' εκάστην νέα εμπόδια εις το εμπόριον των ευρωπαϊκών επικρατειών και δίδει αφορμήν εις πειρατείας, αι οποίαι όχι μόνον εκθέτουν τους υπηκόους των Υψηλών συμφωνουσών Δυνάμεων εις σημαντικάς ζημίας, αλλά καθιστώσιν άφευκτον την ανάγκην του να λαμβάνωνται μέτρα πολυέξοδα διά την υπεράσπισιν του εμπορίου και κατάσχεσιν της πειρατείας ... απεφάσισαν να ενώσουν τας Δυνάμεις των και να ρυθμίσουν τας περί τούτου εργασίας των δι' επισήμου συνθήκης, με τον σκοπόν του να ανακαλέσου την ειρήνην μεταξύ των διαμαχομένων μερών διά συμβιβασμου, τον οποίον υπαγορεύει επίσης η φιλανθρωπία και το συμφέρον της Ευρώπης".⁴¹

Αν λοιπόν παραμείνει κανείς πιστός στο γράμμα του κειμένου αυτού θα πρέπει να συμπεράνει ότι η παρέμβαση των Ευρωπαίων στην ελληνική υπόθεση εκείνη την εποχή υπαγορεύεται, μεταξύ άλλων, από την επιθυμία τους να εξαλειφθεί η πειρατεία από την περιοχή.⁴² Οσο για την επιμονή που δείχνουν, αυτή εξηγείται αν ληφθεί υπόψη η δράση των πειρατών κατά την επαναστατική περίοδο καθώς και η έξαρση που σημείωσε το 1827.

III. II. I. Η Πειρατική Δράση

Η πειρατεία έχει μιά παλιά ιστορία στην Α. Μεσόγειο και τις ελληνικές θαλάσσοες. Έλληνες και ξένοι πειρατές έκαναν κατά καιρούς πολύμηνες κατοχές σε νησιά τα οποία χρησιμοποιούσαν εν

41. Βλ. Δ. Πετρακάκου, *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος*, τομ. 1, Αθήνα 1935, σ. 380.

42. Στο ίδιο θέμα οι Δυνάμεις θα επανέλθουν αργότερα στα πρωτόκολλα της Διάσκεψης του Λονδίνου.

συνεχεία τόσο σαν ορμητήρια για τις επιδρομές τους όσο και σαν κέντρα συναλλαγών.⁴³

Όπως πολύ εύστοχα σημείωνε ήδη από το 1827 ο αμερικανός φιλέλληνας Σ. Χάου "ουδέν άλλο μέρος είναι προσφορώτερον προς πειρατείαν ή το Αιγαίον πέλαγος με την πληθύν των νήσων του και την επικρατούσα πάντοτε καλοκαιρίαν....Οι πειραταί εν καιρώ ανάγκης αποβιβάζονται εις την Ξηράν και κρύπτονται μεταξύ των βράχων όπου παραμένουσι εν πλήρει ασφαλεία".⁴⁴ Με την έναρξη της Επανάστασης, ο Δ. Υψηλάντης, ενεργώντας ως εκπρόσωπος του αδελφού του Αλέξανδρου, γενικού επιτρόπου της "ανώτατης αρχής" η οποία θα ανελάμβανε τον συντονισμό του αγώνα, προσπάθησε να εντάξει τους πειρατές στους σκοπούς της επανάστασης. Συγχρόνως εισήγαγε την διάκριση μεταξύ πειρατών και καταδρομέων. Έτσι στα "Άρθρα της Διοικήσεως των νήσων" ορίζεται ότι, εφ' εξής, η πειρατική δράση υπόκειται σε προηγούμενη άδεια των αρχών των νησιών οι οποίες προφανώς θα εξέδιδαν τις άδειες αυτές σύμφωνα με τις ανάγκες του αγώνα.⁴⁵

Η διάκριση μεταξύ πειρατείας και καταδρομής έγινε σαφέστερη με την κύρηξη των ελληνικών αποκλεισμών το 1822. Η Προσωρινή

40. Βλ. Σ. Ημέλλου, *Η περί των πειρατών λαϊκή παράδοση*, Αθήνα 1968 και Τρ. Κωνσταντινίδη, "Πειρατεία και Καταδρομή και οι Έλληνες", *Ναυτική Επιθεώρησις*, 1949, σ. 214-215.

44. Βλ. Σ. Χάου, *Ημερολόγιον από τον αγώνα, 1825-1829*, Αθήνα 1979, σ. 179. Ο Χάου, στο ίδιο χωρίο, σημειώνει τον τρόπο με τον οποίο διέφευγαν οι πειρατές όταν κατεδιώκοντο· πλησίαζαν, γράφει, σε μιά ακτή, πόντιζαν τα μικρά τους πλοία, αφού πρώτα αφαιρούσαν τα κατάρτια, και έβγαιναν στην Ξηρά.

42. Βλ. τα άρθρα 3-6 της "Διοικήσεως των νήσων" στο *Αρχειό Υδρας*, τομ. 7, σ. 219 και εδώ παράρτημα αριθ. 21.

Διοίκηση, ασκώντας το αναγνωρισμένο από το διεθνές δικαιοδικαίωμα του εμπολέμου να βλάπτει τον εχθρό με κάθε μέσο, κύρηξε αποκλεισμό των ελληνικών παραλίων ο οποίος συνεπάγοταν το, επίσης νόμιμο τότε, δικαίωμα διενέργειας νηοψίας και κατάσχεσης κάθε φορτίου που ανήκε στον εχθρό ανεξάρτητα από το αν μετεφέρετο με πλοία εχθρικά, ουδετέρων ή φίλων.⁴⁶ Βάσει αυτών λοιπόν η ασκούμενη προηγουμένως χωρίς έλεγχο και με σκοπό τον ιδιωτικό πλουτισμό πειρατεία μετετράπη σε καταδρομή δηλαδή σε "θεμιτή λαφυραγωγία των περιουσιακών στοιχείων του εχθρού υπό ιδιωτικών σκαφών τα οποία διέθετον σχετική άδεια παρά της κυβερνήσεώς των".⁴⁷ Θα πρέπει εδώ να αναφερθεί ότι το δίκαιο που δημιουργούσε η επανάσταση δεν είχε, τουλάχιστον ως το 1823, αναγνωρισθεί από καμιά ξένη Δύναμη. Συνεπώς οι ελληνικοί αποκλεισμοί και καταδρομές θεωρούνταν απ' αυτές παράνομες. Αλλά και μετά το 1823, όταν η Αγγλία αναγνώρισε τους ελληνικούς αποκλεισμούς,⁴⁸ η κατάσταση, από νομική άποψη, δεν άλλαξε σημαντικά. Αυτό οφείλεται στο ότι ενώ η ελληνική κυβέρνηση εφάρμοζε, σχετικά με το δικαίωμα της καταδρομής, την αρχή που

43. Για το κείμενο της κύρηξης των αποκλεισμών βλ. Πετρακάκο, οπ.π., σ.280. Αποκλεισμός(blocus) ονομάζεται "η ατελής από θαλάσσης πολιορκία των κατεχομένων υπό του εχθρού παραλίων". Βλ. σχετικά Ν. Σαρίπολου, *Τα των εθνών εν ειρήνη και πολέμω νόμιμα*, Αθήνα 1860, σ. 402 και επ. Για το ζήτημα της καταδρομής βλ. στο ίδιο, σ.420 και στο Th. Mitsidis, οπ.π. σ.105 και επ. Το δικαίωμα της καταδρομής ίσχυε στο δημόσιο διεθνές δίκαιο έως τις 16 Απριλίου 1856 οπότε και καταργήθηκε με την Δήλωση των Παρισίων. Βλ. σχετικά Σ. Σεφεριάδου, *Μαθήματα Διεθνούς Δικαίου*, Αθήνα 1928, Βιβλίο 2,, σ.491.

44. Βλ. Δ.Θεμελή-Κατηφόρη, *Η δίωξις της πειρατείας*, Αθήνα 1973, τομ. 1, σ. 5.

48. Η πράξη αυτή της αγγλικής κυβέρνησης αποτελεί, ως γνωστόν, την πρώτη πράξη ξένου κράτους που αφορά την Ελληνική Επανάσταση.

δεχόταν και η Αγγλία σύμφωνα με την οποία η σημαία δεν καλύπτει το φορτίο -βάσει της οποίας θεωρούσε θεμιτή την κατάσχεση εμπορευμάτων που ανήκαν στον Σουλτάνο έστω κι αν δεν μετεφέροντο με τουρκικά πλοία- η Γαλλία, η Ρωσία και η Αυστρία ακολουθούσαν την αντίθετη αρχή κατά την οποία η σημαία καλύπτει το φορτίο.⁴⁹ Αποτέλεσμα αυτής της διάστασης απόψεων σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο ήταν η θεώρηση εκ μέρους τους της δράσης των ελλήνων καταδρομέων ως πειρατικής.

Πέρα όμως από τα νομικά επιχειρήματα, οι αιτιάσεις των ευρωπαίων είχαν ασφαλώς βάση στην πραγματικότητα. Η πειρατεία όντως παρουσίασε έξαρση κατά την προκαποδιστριακή περίοδο και αυτό οφείλεται σε διάφορους συντρέχοντες λόγους.

Η μεγάλη διάρκεια της επανάστασης έβλαψε αναμφισβήτητα τον ελληνικό εμπορικό στόλο και ζημίωσε τους ναυτικούς των νησιών. Οι πολεμικές ανάγκες απορρόφησαν πλοία, χρήματα και ανθρώπους και η εμπορική δραστηριότητα μειώθηκε στο ελάχιστο.⁵⁰ Έτσι η πειρατεία προσέφερε μια λύση, έστω και προσωρινή, στο οξύ οικονομικό πρόβλημα των νησιωτών.

Παρόμοιες δυσκολίες αντιμετώπιζαν και διάφοροι οπλαρχηγοί - ιδίως οι Μανιάτες και οι Θεσσαλομακεδόνες οι οποίοι, ελλείψει μισθού ή άλλων πόρων, στρέφονταν προς την πειρατεία.

Οι εκάστοτε κυβερνήσεις από την πλευρά τους -και ιδίως η Αντικυβερνητική Επιτροπή- έβρισκαν στην έκδοση αδειών καταδρομής.

46. Βλ. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, οπ. π., σ. 5

47. Βλ. Κ. Παπθανασόπουλου, οπ. π., σ. 29

ένα εύκολο μέσο για την αποφυγή αναταραχών και την επίλυση των προβλημάτων των αγωνιστών. Ο Τρ. Κωνσταντινίδης σημειώνει σχετικά ότι οι καταδρομείς δεν επιβαρύνουν καθόλου τα άδεια ταμεία σε αντίθεση με τα πληρώματα των Ναυτικών Μοιρών που είχαν και τακτικούς μισθούς και ποσοστά από τις λείες.⁵¹ Φυσικά οι καταδρομείς είχαν την υποχρέωση να προσάγουν τα συλλαμβανόμενα πλοία στο λειοδικείο της Αίγινας, το οποίο, αφού έκρινε την νομιμότητα της καταδρομής, διέτασσε την παρακράτηση ενός μέρους των λειών υπέρ του Δημοσίου Ταμείου κατοχύρωνε δε το υπόλοιπο σ' αυτούς. Εν τούτοις οι καταδρομείς σπάνια εμφανίζονταν ενώπιον του λειοδικείου, το οποίο και για τον λόγο αυτό δεν απελάμβανε κανενός σεβασμού ιδίως από τους ξένους.⁵²

III. II. II. Οι Βάσεις των Πειρατών

Στην περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης οι κυριώτερες βάσεις των πειρατών ήταν οι Βόρειες Σποράδες, η Γραμβούσα και η Μάνη.⁵³

Στις Β. Σποράδες είχαν εγκατασταθεί με τις ομάδες τους οπλαρχηγοί και πρόσφυγες από την Θεσσαλία και την Μακεδονία. Τα πλήθη αυτά των ατάκτων είχαν καταφύγει στα νησιά μετά την

48. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, 1949, σ. 56.

49. Σχετικά με το λειοδικείο βλ. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, οπ. π., τομ. Β, σ. 11 καί επ.

53. Σημαντική πειρατική βάση ήταν επίσης η Κάσος που είχε, όμως, καταστραφεί ήδη από το 1824 από τους Αιγυπτίους.

αποτυχία της Επανάστασης στην Μακεδονία. Οι λόγιοι τους αποκαλούσαν "Ολύμπιους αγωνιστές" και οι νησιώτες "Λιάπηδες".

Στη Σκόπελο βρίσκονταν περίπου δέκα χιλιάδες πρόσφυγες μεταξύ των οποίων και χίλιοι οκτακόσιοι στρατιώτες που επεδίδοντο στην πειρατεία και, καθώς αναφέρει ο Μαυροκορδάτος, είχαν "εις την εξουσίαν των όλην την περιουσίαν κινήτου και ακίνητου των κατοίκων, και έκαμαν ... φρικτάς καταχρήσεις".⁵⁴

Στη Σκιάθο είχαν καταφύγει επίσης πολλοί οπλαρχηγοί -οι σημαντικώτεροι των οποίων ήταν ο Καρατάσος και ο Γάτσος -με τριακόσιους στρατιώτες και τις οικογένειές τους. Στη Σκύρο τέλος υπήρχαν τριακόσιοι στρατιώτες υπό τους Μ. Λιακόπουλο και του αδελφούς Σαλιώτη.⁵⁵

Τα σκάφη που διέθεταν οι πειρατές ήταν μικρά πλοιάρια, μύστικα⁵⁶ και περάματα, κατασκευασμένα πολλές φορές από τους ίδιους και τα οποία είχαν εφοδιασθεί με άδειες και διπλώματα από την Αντικυβερνητική Επιτροπή.⁵⁷

Οι δημογέροντες και, γενικά, τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα της Σκύρου και της Σκοπέλου συνεργάζονταν μαζί τους, έχοντας

54. Βλ. αναφορά Α. Μαυροκορδάτου προς τον Καποδίστρια, Γ.Α.Κ., αρχείο Μαυροκορδάτου, φ.14 και αποσπάσματα στο παράρτημα αριθ.22.

55. Βλ. παράρτημα, εγγρ. αριθ. 22, σ. 254-255.

56. Μύστικο ή ζαμπέτο = "σκάφος οξύπρωρο και ευέλικτον κατάλληλον διά την πειρατείαν και την καταδρομήν... προωθούμενον κυρίως δι' ιστίων και εν νηνεμία εξ ίσου ταχέως διά κωπών, έχον αναλογίαν του μήκους προς το πλάτος 4:1". Βλ. Τρ. Κωσταντινίδη, 1954, σ.135.

57. Βλ. παράρτημα εγγρ. αριθ. 22, σ. 255.

μετατρέψει τα νησιά σε κέντρα διάθεσης των πειρατικών λειών. Ας προστεθεί ακόμη πως τα νησιά αυτά έμειναν στο περιθώριο των αγώνων κατά την διάρκεια της Επανάστασης.

Η Γραμβούσα είναι ένα μικρό νησί απέναντι από την Κίσσαμο στο Β. Δ. άκρο της Κρήτης. Η θέση της ήταν εξαιρετικά σημαντική διότι ήλεγχε τις ναυτικές οδούς της Α. Μεσογείου. Ήταν επίσης καλά οχυρωμένη χάρη στο Βενετικό φρούριο που διέθετε.

Μετά την αποτυχία της Επανάστασης στην Κρήτη, η Γραμβούσα καταλήφθηκε από Κρητικούς οι οποίοι την μετέτρεψαν σε καταφύγιο των διωκόμενων χριστιανών.⁵⁸ Με τον καιρό συγκεντρώθηκαν εκεί πρόσφυγες και από άλλους τόπους, Ψαριανοί, Μεσολογγίτες, κ.α. και την κατέστησαν ορμητήριο πειρατικών επιδρομών και βάση εξορμήσεων εναντίον της Κρήτης. Οι πειρατικές λείες και η έκδοση αδειών για καταδρομές ελεγχόταν ως κάποιο βαθμό από το Κρητικό Συμβούλιο αλλά τα θαλάσσια δικαστήρια δεν αναμίχθηκαν ποτέ.⁵⁹

Στη Μάνη τέλος επεβίωσε πάντα μιά ιδιότυπη παραδοσιακή μορφή πειρατείας που συνοδευόταν και από λεηλασίες ναυαγίων.⁶⁰ Η πειρατική αυτή βάση ενισχύθηκε σημαντικά από τους άμισθους στρατιώτες, νέους που δεν είχαν στρατολογηθεί και, γενικώτερα, από φτωχούς και ανέργους. Η Προσωρινή Διοίκηση είχε παραχωρήσει στον Ι. Μαυρομιχάλη το δικαίωμα να εκδίδει άδειες καταδρομικών και, έτσι, η φατρία του έγινε σταδιακά ιδιοκτήτρια πειρατικών

58. Βλ. Κ. Κριτοβουλίδη, *Απομνημονεύματα του περί αυτονομίας της Ελλάδος αγώνα των Κρητών*, Αθήνα 1859, σ. 272 και επ.

59. Βλ. Γ.Α.Κ., θαλ. Δικ., φ. 1-20.

60. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, οπ. π., σ. 17-27.

πλοίων.⁶¹ Από τις λείες μόνο ένα μικρό μέρος παραδίδοταν στις αρχές. Το υπόλοιπο το ιδιοποιείτο ο ίδιος ο Μαυρομιχάλης και το διαχειρίζοταν ανεξέλεγκτα για τις ανάγκες της επαρχίας του.⁶²

Η πολιτική λοιπόν των κυβερνήσεων σε συνδυασμό με την οικονομική εξαθλίωση των ναυτικών και των αγωνιστών οδήγησαν σε έξαρση της πειρατείας. Από πηγή της εποχής αναφέρεται ότι μόνον κατά τους μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο του 1827 έγιναν καταδρομές σε 70 ευρωπαϊκά πλοία⁶³ ενώ οι ζημιές που υπέστησαν οι διάφορες χώρες, κατά την περίοδο 1821-1826, ήταν 4.000.000 φράγκα η Αυστρία, 900.000 η Αγγλία και 300.000 η Γαλλία.⁶⁴ Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι την ίδια εποχή οι αιτήσεις για άδειες καταδρομής που έφταναν στην Αντικυβερνητική Επιτροπή ήταν τόσες πολλές που η εν λόγω επιτροπή επέβαλε, για ενίσχυσή της, παράβολο δέκα πέντε ταλλήρων για κάθε αίτηση.⁶⁵ Για την έξαρση τέλος της πειρατικής δραστηριότητας, η οποία απορροφούσε μεγάλο αριθμό ναυτικών, μαρτυρούν και οι προσπάθειες του Κόχραν για την τακτική καταβολή των μισθών ώστε να προσελκύονται τα πληρώματα στα εθνικά πλοία.

61. Βλ. Γ.Α.Κ., Γεν. Γραμ., φ.184.

62. Βλ. τις αγωγές κατά των Μαυρομιχαλαίων που εξεδίκασε το Θαλάσσιο Δικαστήριο στο Δ. θεμελή-Κατηφόρη, οπ. π., τομ. Β', σ. 88-94.

60. Αναφέρεται από την Δ. θεμελή-Κατηφόρη οπ.π. τομ. 1, σ. 47.

64. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, 1954, σ. 536.

62. Γ.Α.Κ. Υπ. Ναυτ. φ.53.

III. II. III. Η Δίωξη της Πειρατείας

Την έξαρση της πειρατείας κατά την περίοδο 1826-1827 ακολούθησαν έντονες αντιδράσεις των ευρωπαϊκών δυνάμεων

Τον Ιούλιο του 1827 σημειώθηκε σοβαρό επεισόδιο με την Αυστρία όταν οι σπετσιώτες καπετάνιοι Α. Λεμπέσης και Ι. Κούτσης συνέλαβαν στην Πρέβεζα τέσσερα αυστριακά εμπορικά τα οποία, αφού χαρακτήρισαν ως συνεργάζομενα με τον εχθρό, απέστειλαν στις Σπέτσες.

Τα χαρτιά τους στάλθηκαν για έλεγχο στο Ναύπλιο, όπου βρισκόταν ο Δάνδολος ο οποίος αφού τα έλαβε, κατέπλευσε στις 18 Ιουλίου στο λιμάνι των Σπετσών και αξίωσε να του παραδοθούν τα κατασχεθέντα πλοία.

Συναντώντας την άρνηση των δημογερόντων των Σπετσών, οργίσθηκε και, δηλώνοντας ότι δεν αναγνωρίζει την ελληνική κυβέρνηση ούτε τα θαλάσσια δικαστήρια, άρχισε να βομβαρδίζει με το δίκροτό και το βρίκι, που είχε στην διάθεσή του, το λιμάνι και την πόλη των Σπετσών.

Ο στόλος του νησιού ήταν απροετοίμαστος για οποιαδήποτε αντίδραση και οι Σπετσιώτες υποχρεώθηκαν τελικά να παραδώσουν τα πλοία στον Δάνδολο. Από τον αυστριακό βομβαρδισμό σκοτώθηκαν δεκατρείς άνθρωποι και προξενήθηκαν πολλές ζημιές. Ο Δάνδολος, διαπιστώνοντας την υποχωρητικότητα των νησιωτών, απαίτησε να του δοθούν έξη χιλιάδες δίστηλα ως αποζημίωση για ένα αυστριακό πλοίο που είχε συλληφθεί τον Ιανουάριο εκείνης της χρονιάς. Απειλώς δε, πως αν το αίτημά του έμενε ανικανοποίητο θα ξανάρχιζε τον

βομβαρδισμό του νησιού. Ένας ισχυρός άνεμος όμως θα τον υποχρεώσει να αποπλεύσει και έτσι το νησί θα αποφύγει ένα νέο βομβαρδισμό.

Οι υπόλοιπες Δυνάμεις από την πλευρά τους -κυρίως η Αγγλία και η Γαλλία- δεν περιωρίσθηκαν στο κείμενο της συνθήκης του Ιουλίου του 1827 που ήδη αναφέραμε και στην ανάληψη μεσολαβητικών προσπαθειών μεταξύ Τούρκων και Ελλήνων -όπως αυτή προέβλεπε- για την ειρήνευση της περιοχής και, συνεπώς, την εξάλειψη της πειρατείας αλλά θέλησαν επίσης να περιορίσουν την δράση των πειρατών με την λήψη αμέσων μέτρων. Έτσι τον Σεπτέμβριο του 1827 οι ναύαρχοι Κόδριγκτων και Ντε Ριγνύ απαγόρευαν την χωρίς την άδειά τους συλλήψη πλοίων των χωρών τους. Επίσης καθώρισαν ότι οι ελληνικοί αποκλεισμοί δεν θα μπορούσαν στο εξής να γίνονται παρά μόνον από τον Βόλο έως την Ναύπακτο και σε ακτίνα 6 μιλίων από τις ακτές.⁶⁶ Τέλος πίεσαν την Αντικυβερνητική Επιτροπή να εκδώσει στις 21 Οκτωβρίου 1827 την ακόλουθη διακήρυξη:

"Η καταγωγή [καταδρομή], ήτις ήτον αναγκαία ως έν των κατά του εχθρού όπλων, την σήμεραν, ότε ο εχθρικός στόλος κατεστράφη παρά των ανδρειοτάτων στολάρχων των τριών κραταιών Δυνάμεων, αποκατέστη όλως διόλου περιττή. Οθεν την σήμεραν απαγορεύεται ολοτελώς εις παν Ελληνικόν πλοίον το έργον της καταγωγής.

Ειδοποιούνται λοιπόν απαξάπαντες οι πλοίαρχοι της Ελλάδος και διατάττονται να μην εκπλεύσουν εις το εξής εις καταγωγήν, ούτε να αποτολήσωσι του λοιπού να κατάσχωσι κανέν οποιονδήποτε

64. Βλ. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη οπ. π., σ. 51.

πλοίων υπό σημαίαν ουδετέραν κατ' ουδένα τρόπον και επ' ουδεμία προφάσει.

Αλλά και αυτοί οι πλοίαρχοι, όσοι ευρίσκονται εις τους αποκλεισμούς, ενώ διατάττονται να μην απομακρύνωνται παντελώς από τα όρια του διάπλου των, δεν έχουσι την άδειαν ωσαύτως να κατάσχωσι κανέν υπ' οποιανδήποτε ουδετέραν σημαίαν πλοίων, εκτός μόνον εκείνα, όσα φωραθώσιν ένοχα παραβιάσεως αποκλεισμού.

Το δε θαλάσσιον δικαστήριον, το οποίον ήτο διωρισμένον διά να κρίνη περί των λειών, δεν δέχεται του λοιπού διά να κρίνη καμμίαν οποιανδήποτε άλλην λείαν; ειμή την επί παραβιάσει αποκλεισμού κατασχεθείσαν.

Κατά συνέπειαν τούτων απάντων, θέλει θεωρήσει η Κυβέρνησις ως αυτόχρημα πειρατάς, όσους των πλοιάρχων ήθελον αποτολμήσει να πράξωσι εναντίον της παρούσης διακηρύξεως, και ως τούτους θέλει τιμωρήσει αυστηρά".⁶⁷

Εκτος απ' αυτήν την διακύρηξη η Αντικυβερνητική Επιτροπή απεφάσισε επίσης την συγκρότηση δύο στολίσκων, ενός υπό τον ψαριανό Μ. Κυπαρίση αποτελούμενο από τα πλοία ΠΟΣΕΙΔΩΝ και ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ καθώς και άλλα τέσσερα που διέθεσαν τα ναυτικά νησιά⁶⁸ και ενός υπό τον Κόχραν. Οι στολίσκοι αυτοί είχαν ως αποστολή να κατάσχουν τις ήδη εκδοθείσες άδειες καταδρομών και να ελέγχουν καθε ύποπτο πειρατείας πλοίο. Παράλληλα έπρεπε να εμποδίσουν την συνεργασία των προυχόντων ορισμένων περιοχών με τους καταδρομείς.

67. Βλ. Γ. Α. Κ., Αντικ. Επ., φ. 242.

68. Βλ. Γ. Α. Κ., Αντικ. Επ., φ. 243.

Η επιχείρηση αυτή έμεινε τελικά ατελέσφορη και η μοίρα του Μ.Κυπαρίσση διαλύθηκε στα τέλη Νοεμβρίου 1827.

Στα πλαίσια της προσπάθειας για την καταπολέμηση της πειρατείας ανήκει και η απόφαση της Επιτροπής να εντάξει τους καταδρομείς-πειρατές στην ναυτική μοίρα που συμμετείχε στην εκστρατεία της Χίου. Η απόφαση αυτή όμως αποδείχθηκε, όπως είναι ήδη γνωστό, ολέθρια για την επιχείρηση καθώς τα πειρατικά πλοία εγκατέλειψαν τον Γ. Ανδρούτσο για να μεταβούν σε περιοχές περισσότερο πολυσύχναστες, όπου μπορούσαν να ασκήσουν την πειρατεία με μεγάλα κέρδη.

Παρά την λήψη των μέτρων αυτών κανένα αποφασιστικό πλήγμα δεν δόθηκε κατά της πειρατείας η οποία, την εποχή της άφιξης του Καποδίστρια, εξακολουθούσε να παραμένει σοβαρό εμπόδιο για την ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων και εμπορευμάτων στο Αιγαίο.

Η δράση που ανέλαβε κατά των πειρατών ο Κυβερνήτης αμέσως μετά την άφιξη του στην Ελλάδα ήταν πολυσχιδής. Στις σελίδες που ακολουθούν θα αναπτύξουμε μόνον τις πολεμικές επιχειρήσεις αξίζει όμως να αναφερθεί ότι αυτές πλαισιώθηκαν από μία σειρά άλλων μέτρων. Ανάμεσα σ' αυτά ήταν οι προσπάθειες για την ικανοποίηση των οικονομικών αιτημάτων των αγωνιστών, η έκδοση του ψηφίσματος

γιά την ναυτιλία ⁶⁹ και η αναδιοργάνωση του λειοδικείου η οποία απέβλεπε στην αποκατάσταση του τρωθέντος κύρους του.⁷⁰

Ηδη πριν φθάσει στο Ναύπλιο ο Καποδίστριας είχε αποδεχθεί στη Μάλτα πρόταση του Κόδριγκτον να αναλάβη μιά αγγλογαλλική μοίρα την καταστροφή της πειρατικής βάσης της Γραμβούσας. Η πρόταση του άγγλου ναυάρχου, η οποία απέκλειε την συμμετοχή ελληνικών δυνάμεων στην επιχείρηση αυτή, υποδήλωνε σαφώς ότι οι Δυνάμεις δεν θα συναινούσαν στην ενσωμάτωση της μεγαλονήσου στο υπό ίδρυση ελληνικό κράτος. Θα πρέπει άρα να θεωρήθει επιτυχία του κυβερνήτη το ότι έπεισε τον Κόδριγκτων να δεχθεί την παρουσία στην Κρήτη του Α.Μαυροκορδάτου, ο οποίος ως εκπρόσωπος της ελληνικής κυβέρνησης θα παρελάμβανε το φρούριο. Η εξέλιξη ωστόσο της επιχείρησης αυτής ήταν δυσμενής γιά την ελληνική πλευρά γεγονός που επηρέασε τα αισθήματα των Κρητών γιά τον Καποδίστρια.⁷¹

Όταν στις 13 Ιανουαρίου 1828⁷² έφτασαν στην Γραμβούσα τέσσερα γαλλικά πλοία υπό τον πλοίαρχο Ντε Ρεβερσώ και πέντε

67. Το ψήφισμα βέβαια πέρα από την καταπολέμηση της πειρατείας αποσκοπούσε στο να θέσει υπό κρατικό έλεγχο την εμπορική ναυτιλία. (λεπτομέρειες παρακάτω μέρος 4) Βλ. ολόκληρο το κείμενο του ψηφίσματος στο παράρτημα αριθ.23. Γιά το λειοδικείο της Αίγινας ο Καποδίστριας δεν είχε εκφραστεί καθόλου κολακευτικά· όταν βρισκόταν στην Αγκώνα είχε γράψει: "Περί δε του δικαστηρίου σιωπώ υποθέτων ότι οι ναύαρχοι είχαν αναντιλέκτους αποδείξεις".

68. Σχετικά με το λειοδικείο βλ. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, οπ. π., ολόκληρο τον Β' τόμο.

69. Γιά την επιχείρηση της Γραμβούσας βλ. Τρ.Κωνσταντινίδη, 1949, σ.67 και επ. Επίσης Ι.Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ.220 και επ. καθώς και Δ.Θεμελή-Κατηφόρη, οπ. π., τομ.Α', σ. 122 και επ.

72. Η επιχείρηση της Γραμβούσας ήταν η πρώτη που ανέλαβαν οι Δυνάμεις εναντίον των πειρατών. Εως τότε τα πλοία των ευρωπαϊκών

αγγλικά υπό τον Τ. Σταίηης,⁷³ η επανάσταση στην Κρήτη είχε αναζωπυρωθεί. Μιά δύναμη από 600 Κρητικούς και 1200 Στερεοελλαδίτες με 100 άλογα ήταν έτοιμη να αποπλεύσει από την νησίδα με σκοπό να καταλάβει το Φραγκοκάστελλο των Σφακίων. Ο Τ. Σταίηης όμως, προκειμένου να επιτρέψει τον απόπλου των πλοίων που θα μετέφεραν τους έλληνες αγωνιστές στα Σφακιά, ζήτησε να του παραδοθούν προηγουμένως το φρούριο της Γραμβούσας, οι λείες, τα κλοπιμαία καθώς και οι αρχηγοί των πειρατών. Ο Μαυροκορδάτος κατάφερε να πείσει τον Σταίηης, στις 18 Ιανουαρίου, να δεχθεί την μεσολάβησή του ώστε να επιτευχθεί ένας συμβιβασμός μεταξύ Κρητών και Αγγλων. Επιστρέφοντας όμως από την αποστολή του και πριν προλάβει να ανακοινώσει στον άγγλο πλοίαρχο τις προτάσεις του Κρητικού Συμβουλίου, τα αγγλικά και γαλλικά σκάφη είχαν ήδη αρχίσει να βομβαρδίζουν το φρούριο καθώς και τα ελλιμενισμένα πλοία. Κατά την διάρκεια του βομβαρδισμού βυθίστηκε το αγγλικό σκάφος CAMBRIAN από τυχαία προσκρουση σε βράχο ενώ μιά πειρατική γολέττα, η ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ, ανατινάχθηκε, εξ αιτίας αναφλεξης στην πυριδιταποθήκη της.

Ο Μαυροκορδάτος ο οποίος είχε παρακολουθήσει τον βομβαρδισμό από το αγγλικό πλοίο ISIS, επέστρεψε κατόπιν στην Γραμβούσα όπου

ναυτικών μοιρών περιωρίζοντο στο να συνοδεύουν απλώς τα εμπορικά κατά τον πλού τους.

71. Ο Thomas Staines (1776-1830) υπηρέτησε στο Βρετανικό Ναυτικό από το 1789 έως το 1830. Αρχικά τοποθετήθηκε στη μοίρα των Ινδιών ενώ από το 1792 και έπειτα βρισκόταν σχεδόν αδιάλειπτα στη Μεσόγειο. Τον Ιούνιο του 1809 όταν το βρίκι ESPOIR στο οποίο υπηρετούσε ναυμάχησε με μονάδες του γαλλικού στόλου, ο Σταίηης έχασε το αριστερό του χέρι. Στο ISIS, με το οποίο πήγε στην Κρήτη, διωρίστηκε κυβερνήτης το 1827. Πέθανε το 1830 στη γενέτειρα του Margate.

ανεκοίνωσε στους Κρητικούς πως η σχεδιαζόμενη εκστρατεία τους δεν θα ματαιωνόταν και ότι η κίνηση των εφοδιασμένων με ναυτιλιακά έγγραφα πλοίων θα επιτρεπόταν. Οι ξένες όμως Δυνάμεις απαιτούσαν την παράδοση των πειρατικών σκαφών όπως επίσης και των λειών. Οι Κρητικοί τελικά παρέδωσαν έξη γολέττες και δύο βρίκια ενώ ο Μαυροκορδάτος επέστρεψε στην Αίγινα κομίζοντας στην κυβέρνηση τα ακόλουθα αιτήματα του Σταίηνης: α) αντικατάσταση της φρουράς της Γραμβούσας με νέα που θα είχε επικεφαλής αξιωματικό διωρισμένο από την κυβέρνηση. β) παράδοση των κλοπιμαίων. γ) ονομαστικό πινάκα των πειρατών που θα εδιώκοντο και δ) εγγύηση της ελληνικής κυβέρνησης ότι δεν θα αναβίωνε η πειρατεία.

Ο Καποδίστριας, εις απάντηση των αιτημάτων των Αγγλων, διώρισε φρούραρχο της Γραμβούσας τον άγγλο φιλέλληνα Ούρκχαρτ, δέχθηκε δε και την μεταφορά των κλοπιμαίων στη Μάλτα.⁷⁴ Ζήτησε όμως να μεταφερθούν στην Αίγινα οι τυχόν πειρατές που θα συνελαμβάνοντο ώστε να δικασθούν από ελληνικά δικαστήρια. Με το τρόπο αυτό επεδίωκε να καταστήσει σαφές ότι θεωρούσε την Κρήτη τμήμα του ελληνικού εδάφους.

Ο Ούρκχαρτ έφθασε στην Γραμβούσα στις 10 Φεβρουαρίου με το πολεμικό πλοίο ΥΔΡΑ μετά από δέκα μέρες όμως σκοτώθηκε εξ αιτίας της πτώσης της στέγης ενός βομβαρδισμένου σπιτιού και προσωρινός διοικητής του φρουρίου ανέλαβε ο κυβερνήτης του ΥΔΡΑ Κρόσμπυ εν

72. Τα πειρατικά πλοία που συνέλαβαν στην Γραμβούσα οι Αγγλοι μεταφέρθηκαν και αυτά στην Μάλτα. Τέσσερα απ' αυτά όμως παραδώθηκαν αργότερα, μετά από σχετική αίτηση του Καποδίστρια, στην Ελλάδα. Με εντολή του Κυβερνήτη το ένα πουλήθηκε ώστε, με το προϊόν της πώλησης, να επισκευασθούν τα υπόλοιπα τα οποία και εντάχθηκαν στον εθνικό στόλο. Βλ. Ν. Σπηλιάδη, οπ. π., τομ. Δ', σ. 85.

αναμονή της αφίξεως του νέου φρούραρχου, γερμανού Χαν. Ο Σταίνης ωστόσο, ισχυριζόμενος ότι οι κάτοικοι της Γραμβούσας σκόπευαν να εξεγερθούν, κατέλαβε στις 22 Φεβρουαρίου με εκατόν τριάντα στρατιώτες το φρούριο. Αργότερα η δύναμη αυξήθηκε σε διακόσιους άνδρες οι οποίοι, με το πρόσχημα της διενέργειας έρευνας, πέτυχαν την εκκένωση του φρουρίου από τους Έλληνες. Όταν ανέλαβε ο Χαν τα καθήκοντά του, τον Μάιο, δεν είχε παρά κατ' όνομα μόνον την διοίκηση της Γραμβούσας μιάς και όλοι οι κάτοικοι του νησιού είχαν φύγει άλλοι μεν για να πολεμήσουν τους Αιγυπτίους στην Κρήτη, άλλοι δε για να εγκατασταθούν στα νησιά του Αιγαίου και την Πελοπόννησο.

Συγχρόνως με την επιχείρηση της Γραμβούσας ανελήφθησαν κατά των πειρατών και άλλες επιχειρήσεις αλλά από ελληνικές δυνάμεις αυτή τη φορά. Η σημαντικώτερη ήταν αυτή εναντίον των πειρατικών καταφυγίων των Β. Σποράδων. Αρχηγός της επιχείρησης ορίστηκε, αμέσως μετά την άφιξη του Καποδίστρια, ο Μιαούλης ο οποίος υπ' αυτήν την ιδιότητα εξέδωσε στις 15 Ιανουαρίου διακήρυξη προς τις τοπικές αρχές των νησιών του Αιγαίου με την οποίαν αξίωνε: α) Να απαγορεύσουν στους πειρατές να καταφεύγουν στα νησιά τους και να πουλούν τις λείες τους στα λιμάνια. β) Να συλλαμβάνουν και να στέλνουν στην κυβέρνηση ή σε πλοίαρχο της μοίρας του τους πειρατές. γ) Να αρνούνται την χορήγηση διαβατηρίων σε οπλισμένα πλοία που ταξιδεύουν στα νησιά με πρόσχημα το εμπόριο. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των τοπικών αρχών προς τις παραπάνω υποδείξεις, τα νησιά τους θα θεωρούνταν ως πειρατικά ορμητήρια,

"πειρατήρια" κατά την έκφραση της εποχής, και οι δημογέροντες ως κλεπταποδόχοι.⁷⁵

Γιά να βοηθήσει το έργο του Μιαούλη, ο Α. Μαυροκορδάτος περιήλθε τα σημαντικότερα νησιά ως εκπρόσωπος της κυβέρνησης και ανέλαβε να εξηγήσει στις δημογεροντίες τις διατάξεις του περί ναυτιλίας ψηφίσματος του οποίου συντάκτης ήταν ο ίδιος. Ο Μαυροκορδάτος με την ευκαιρία αυτή, έδωσε στον Καποδίστρια έκθεση που περιείχε πολύτιμες πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατούσε στα νησιά.⁷⁶

Ο Μιαούλης θα πάρει συμπληρωματικές πληροφορίες από τον πρόξενο της Μ. Βρεταννίας στην Θεσσαλονίκη Σαρνώ⁷⁷ και στις 17 Φεβρουαρίου 1828 θα ξεκινήσει για τις Β. Σποράδες. Ο στολίσκος του αποτελείτο από το δίκροτο ΕΛΛΑΣ, από την κανινοφόρο ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣ - ή το αδελφό της πλοίο ΒΑΥΑΡΙΑ- και μιά τράτα με κυβερνήτη τον Ι. Ρούφη. Η επιτυχία του Μιαούλη υπήρξε γρήγορη και καθολική σ' αυτό δε συνέβαλαν, πέραν της προσωπικότητας του ίδιου του Υδραίου ναύαρχου, η προηγηθείσα καταστροφή της Γραμβούσας και οι διαδόσεις για τις τιμωρίες που είχαν επιβάλει οι αγγλογάλλοι στους πειρατές.

75. Βλ. Γ.Α.Κ., θαλ. Δικ., φ.19.

76. Πρόκειται για την έκθεση που ήδη έχουμε αναφέρει βλ. παραπάνω σημείωση 54.

77. Στον Jean Charnaud είχαν δώσει οι κάτοικοι της Σκοπέλου κατάλογο με τα ονόματα των οπλαρχηγών και των πλοίων τους. Βλ. Δ. Κατηφόρη-θεμελή, οπ. π., τομ. Α', σ.28.

Ο Μιαούλης συνέλαβε 41 πλοiάρια στη Σκόπελο και 38 στη Σκιάθo.⁷⁸ Επίσης πυρπόλησε συνολικά 41 άλλα πλοiάρια. Η επιχείρηση περατώθηκε στις 3 Μαρτίου και, μετά την αναχώρηση του Μιαούλη για τη Χίο, στην περιοχή κατέπλευσε ο Α. Κριεζής ο οποίος ανέλαβε την επιτήρησή της ενώ συγχρόνως είχε εξουσιοδότηση να επεμβαίνει στα ναυτικά θέματα των κοινοτήτων των Κυκλάδων.⁷⁹ Ανάλογες δικαιοδοσίες είχαν όλοι οι αρχηγοί των μοιρών που επιτηρούσαν τις διάφορες θαλάσσιες περιοχές, πράγμα που εξηγείται εύκολα αν λάβει κανείς υπ' όψη του τη δυσπιστία της κυβέρνησης απέναντι στις δημογεροντίες αυτών των νησιών, των οποίων εξάλλου το κύρος ήταν μειωμένο λόγω της μικρής συμμετοχής τους στην επανάσταση. Επίσης, εκτός από τους αρχηγούς των μοιρών, σημαντικώτατη βοήθεια στην διατήρηση του κυβερνητικού ελέγχου στην θάλασσα θα προσφέρουν οι Έκτακτοι Επίτροποι.

Ο Α. Λόντος, επίτροπος των Β. Σποράδων από τον Ιούνιο του 1828, έχοντας στη διάθεσή του τη γολέττα ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗΣ και συλλέγοντας πληροφορίες κυρίως από τις προξενικές ευρωπαϊκές αρχές, κατόρθωσε να ελέγξει απόλυτα την περιοχή της δικαιοδοσίας του.

Ο Ι. Κωλέτης, στις Αν. Σποράδες, με τη γολέττα ΣΠΑΡΤΙΑΤΗΣ, πέτυχε κι αυτός από τα μέσα του 1829 στην αποστολή του. Το ίδιο

78. Τα περισσότερα από τα πλοiα που συνέλαβε ο Μιαούλης ήταν μικρά πλοiάρια εκ των οποίων λίγα ήταν κατάλληλα για να ενταχθούν στον εθνικό στόλο.

77. Το Μάρτιο του 1828, μετά την αποχώρηση του Μιαούλη, οι δημογέροντες της Σκύρου, της Σκιάθου και της Σκοπέλου έστειλαν αναφορά στον Κυβερνήτη στην οποία παραπονούνται ότι η πειρατεία είχε αναφανεί και πάλι στα νησιά τους. Βλ. Ν.Α.Κεφαλληνιάδη, *Πειρατεία-Κουρσάροι στο Αιγαίο*, Αθήνα 1984, σ. 270-271.

ισχύει και για τις Ν. και Κεντρικές Κυκλάδες όπου είχαν διορισθεί οι Μ. Σούτσος, Κ. Μεταξάς και Ι. Ρίζος.⁸⁰

Στη Μάνη ο Καποδίστριας απέφυγε να επέμβει εξ αρχής αλλά, φοβούμενος τις αντιδράσεις που θα προκαλούσε μιά άμεση κυβερνητική παρέμβαση, προσπάθησε να επιτύχει την καταστολή της πειρατείας από τις ίδιες τις τοπικές φατρίες. Η πολιτική αυτή ωστόσο προκάλεσε σοβαρές αναταραχές στην περιοχή και έτσι ο Καποδίστριας αναγκάστηκε, το καλοκαίρι του 1829 να αντικαταστήσει τον Κ. Μαυρομιχάλη στη θέση του φρούραρχου της Μονεμβασίας με τον Κ. Κανάρη, άνθρωπο ο οποίος εκτός του ότι ήταν πιστός στο πρόσωπό του, απέλαμβανε, λόγω της προσφοράς κατά την επανάσταση, μεγάλου σεβασμού. Ο Κανάρης παρέμεινε στο φρούριο έναν περίπου χρόνο έχοντας στην διάθεσή του πενήντα Ψαριανούς και την βρικογολέττα ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ με καπετάνιο τον Μ. Κυπαρίσση.⁸¹ Με τη δύναμη αυτή επεδίωκε να περιορίσει την δραστηριότητα των πειρατών της Ν. Πελοπονήσου.

Επίσης οι Εκτακτοί επίτροποι της Κάτω Μεσσηνίας και Λακωνίας, Γ. Ψύλλας και Ι. Γενοβέλης συνεργάζονταν στενά για να θέσουν την περιοχή τους υπό τον έλεγχό τους. Αφού εξόπλισαν το σκάφος ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, συνέλαβαν τρία πειρατικά πλοία τα οποία, στην συνέχεια, παρέδωσαν στον Γ. Σαχτούρη που εκείνη την εποχή εκτελούσε αποκλεισμό στην Ν. Πελοπόννησο.⁸² Λίγο αργότερα, τον Δεκέμβριο του 1828, έφτασε και δεύτερο σκάφος, ο ΑΝΤΙΖΗΛΟΣ, με το οποίο οι

78. Βλ. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, οπ. π., τομ. Α', σ. 90 και επ.

79. Βλ. Γ. Α. Κ., Γεν. Γραμ., φ. 81.

80. Βλ. Γ. Α. Κ., Γεν. Γραμ., φ. 169.

επίτροποι επεδίωξαν να περιορίσουν τα κρούσματα πειρατείας, χωρίς όμως να επιτύχουν σημαντικά αποτελέσματα.⁸³ Έτσι στη Μάνη, παρά τις κυβερνητικές προσπάθειες για την καταστολή της, η πειρατεία δεν εξαλείφθηκε τελείως.

Εξετάζοντας συνολικά τις ενέργειες του Καποδίστρια για την πάταξη της πειρατείας εύκολα διαπιστώνει κανείς πως αυτές αποσκοπούσαν όχι μόνο να διαθέσουν ευμενώς τις ξένες Δυνάμεις απέναντί του αλλά και να θέσουν υπό κυβερνητικό έλεγχο τις περιφέρειες του κράτους αποδυναμώνοντας τις τοπικές εξουσίες. Για να επιτύχει στο έργο αυτό ο Κυβερνήτης επέλεξε να ξεκινήσει από τον πιο αδύνατο κρίκο της αλυσίδας, τα νησιά δηλαδή των Σποράδων, των οποίων οι δημογεροντίες, λόγω της περιωρισμένης τους συμμετοχής στην επανάσταση, στερούντο κύρους και ισχύος. Η σχετικά εύκολη και γρήγορη νίκη που κατήγαγε εκεί, επέτρεψε εν συνεχεία στον Κυβερνήτη να στραφεί εναντίον ενός ισχυρότερου πειρατικού κέντρου, της Μάνης. Αντίθετα, η Ύδρα, που και αυτή είχε καταστεί τόπος εμπορίας πειρατικών λειών,⁸⁴ έμεινε κατ' αρχήν ανενόχλητη. Εκεί, για να εξασφαλισθεί ο κυβερνητικός έλεγχος, και ακριβώς λόγω της ισχύος του νησιού και των προκρίτων του, ο Καποδίστριας θα χρησιμοποιήσει όχι τη βία αλλά μέσα πολιτικώτερα και ηπιώτερα.

83. Βλ. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, οπ. π., τομ. Α', σ.96.

84. Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδη, 1954, σ.539.

IV. ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ο κρατικός μηχανισμός που άρχισε να συγκροτείται επί Καποδίστρια δεν περιωρίσθηκε στο να υπαγάγει υπ' αυτόν το πολεμικό μόνον σκέλος του ναυτικού αλλά επέβαλλε κανονιστικές ρυθμίσεις και στον τομέα της εμπορικής ναυτιλίας. Τούτο σήμαινε ότι η διαχείριση των ναυτικών υποθέσεων περνούσε σε μεγάλο βαθμό από τους προκρίτους στην κυβέρνηση. Ο σχηματισμός λοιπόν κρατικής εξουσίας, η οποία, μέσω των υπαλλήλων της, ήταν παρούσα στις περιφέρειες της χώρας, αφαιρούσε αρμοδιότητες και έθιγε συμφέροντα των τοπικών αρχόντων -ιδίως σε περιοχές όπως η Ύδρα όπου υπήρχε μακρά παράδοση διοικητικής αυτονομίας. Επίσης η επιβολή φορολογίας καθώς και διαφόρων άλλων τελών για την έκδοση ναυτιλιακών κρατικών πιστοποιητικών μείωνε τα έσοδα των νησιών που, σε κάποιο μέτρο, στήριζαν την εξουσία των προκρίτων.

Το πρόβλημα ωστόσο έχει και μιά άλλη πλευρά η οποία, αν ληφθεί υπόψη, φωτίζει κάπως την οξεία πολιτική αντίθεση μεταξύ Καποδίστρια και Υδραίων που ξέσπασε το 1830-1831. Η συγκεντρωτική διοίκηση του Κυβερνήτη απειλούσε την ίδια την υπόσταση των προκρίτων και κατέληγε είτε στον αποκλεισμό είτε στην μεταβολή των όρων συμμετοχής τους στο πολιτικό παιχνίδι. Αν δηλαδή μέχρι τώρα συμμετείχαν σ' αυτό επειδή ακριβώς ήσαν πρόκριτοι -μ'άλλα λόγια μέλη επιφανών οικογενειών στις οποίες οι τοπικοί πληθυσμοί ανεγνώριζαν ένα προεξάρχοντα ρόλο- εφεξής κινδύνευαν να γίνουν κρατικοί λειτουργοί, να ασκούν δηλαδή εξουσία δοτή εκ των άνω και ανακλητή ανά πάσα στιγμή. Η περίπτωση του Λ. Κουντουριώτη είναι, απ'αυτήν την άποψη, χαρακτηριστική. Ο Καποδίστριας, με διάθεση βέβαια να μην τον

θίξει, τον διώρισε διοικητή της Υδρας κάνοντάς τον όμως έτσι από προεστό κυβερνητικό υπάλληλο -ιδιότητα φυσικά που ο Κουντουριώτης μετά από μικρό χρονικό διάστημα αποποιήθηκε.

Τις σημαντικές αυτές αλλαγές που εισήγαγαν οι προσπάθειες του Καποδίστρια για την ίδρυση εξευρωπαϊσμένου κράτους, συνώδεε η έλευση στην Ελλάδα πολλών Επτανησίων που κατέλαβαν εξέχουσες θέσεις, γεγονός που ενίσχυε τις ανησυχίες των προκρίτων και τροφοδοτούσε τις αντιδράσεις τους προς την κυβέρνηση.¹ Οι αντιδράσεις αυτές, όταν κορυφώθηκαν, εκφράστηκαν με το αίτημα για σεβασμό του Συντάγματος και σύγκληση Εθνοσυνέλευσης, επιστροφής δηλαδή του ελέγχου των αποφάσεων σ' ένα όργανο όπου η συμμετοχή των προκρίτων ως εκπροσώπων των περιφερειών τους, ήταν εξασφαλισμένη.

Ένα άλλο επίσης ζήτημα γύρω από το οποίο δημιούργηθηκαν αντιθέσεις μεταξύ των προκρίτων των νησιών και του Καποδίστρια ήταν αυτό των αποζημιώσεων των νησιωτών για τα έξοδα στα οποία είχαν υποβληθεί κατά την επανάσταση.

Ηδη από το 1821 τα νησιά είχαν αναλάβει την ευθύνη της χρηματοδότησης του ναυτικού αγώνα. Για να ανταπεξέλθουν, συγκέντρωναν στο ταμείο της κοινότητας της Υδρας, δυνάμει ρητής εξουσιοδότησης του Δ. Υψηλάντη, τις προσόδους των νησιών του Αιγαίου που, προεπαναστατικά, απεδίδοντο στους Τούρκους.² Το

1. Βλ. J. Petropoulos, οπ. π., τομ. Α', σ. 139. Βλ. επίσης την εντύπωση που δημιουργήθηκε στους συγχρόνους στο Σπ. Τρικούπη, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τομ. Δ', σ. 215.

2. Βλ. "Άρθρα της Διοικήσεως των νήσων", οπ. π., και εδώ παράρτημα, εγγρ. αριθ. 21, σ. 251-252.

προϊόν ωστόσο αυτών των φόρων δεν επαρκούσε για να καλύψει τις ανάγκες των πλοίων και έτσι οι ευκατάστατοι νησιώτες άρχισαν να συνεισφέρουν εξ ιδίων πόρων φροντίζοντας όμως συγχρόνως τα, κατ' αυτό τον τρόπο, δημιουργούμενα χρέη του Έθνους προς αυτούς να αναγνωρισθούν αμέσως ως τέτοια. Πράγματι από το 1821 κιόλας οι δημογέροντες του τρινησίου είχαν υποβάλει και η Πελοποννησιακή Γερουσία είχε αποδεχθεί σχετικό αίτημα πράγμα που επανέλαβε η Β' Εθνοσυνέλευση.³ Το ψήφισμα αυτής της Εθνοσυνέλευσης επεκαλέστηκαν οι εκπρόσωποι των νησιών και στην επόμενη (1826-1827) ζητώντας "τα απ' αρχής έως της κη' Δεκεμβρίου αωκα' να αναλάβη η Πελοπόννησος... τα δε από της κη' Δεκεμβρίου αωκα' έως της ις' Απριλίου αωκγ' σημαντικά έξοδα και αι δίκαιαι αμοιβαί των αυτών νήσων να είναι και να λογίζονται χρέος όλου του Έθνους."⁴

Λίγους μήνες μετά την υποβολή και την αποδοχή του αιτήματος αυτού, η Διοίκηση απεφάσισε να δημοπρατήσει τις προσόδους των νησιών του Αιγαίου και να τις διαθέσει για τις ανάγκες του στόλου⁵ ο οποίος βρισκόταν υπό τις διαταγές του Κόχραν και ο οποίος θα ώριζε για το έργο αυτό ειδική επιτροπή. Οι νησιώτες αντέδρασαν έντονα και επέτυχαν στις 25 Φεβρουαρίου του 1827 την ανάκλησή του μέτρου αυτού από την Γ' Εθνοσυνέλευση. Με το σχετικό ψήφισμα ο έλεγχος των προσόδων των νησιών επανήλθε στις δημογεροντίες της Υδρας, των Σπετσών και των Ψαριανών.⁶ Το θέμα

3. Βλ. Α.Ε.Π., οπ. π., τομ. 1, σ. 135-136.

4. Βλ. οπ.π., σ. 241-242.

5. Βλ. Κ. Βακαλόπουλο, οπ. π., σ. 121.

6. Βλ. Α.Ε.Π., οπ. π., σ. 346.

ωστόσο των αποζημιώσεων παρέμενε πάντα εκκρεμές αφού οι Εθνοσυνελεύσεις είχαν μεν αναγνωρίσει τις θυσίες αυτές ως εθνικό χρέος αλλά το χρέος αυτό δεν είχε ακόμη εξωφληθεί.

Αυτά λοιπόν τα δύο προβλήματα -το ένα πολιτικό, το άλλο οικονομικό- θα αποτελέσουν τον άξονα γύρω από τον οποίον θα εξελιχθούν οι σχέσεις Καποδίστρια - νησιωτών. Χρονολογικά μπορούμε να διακρίνουμε τρεις περιόδους: η πρώτη αρχίζει με την έλευση του Καποδίστρια και τελειώνει τον Αύγουστο του 1828. Στην περίοδο αυτή, με αφορμή το ψήφισμα περί ναυτιλίας και την επιδημία της πανώλης που ενέσκηψε στην Ύδρα, σημειώνονται οι πρώτες προστριβές χωρίς παρ' όλα αυτά να υπάρξει ρήξη. Η δεύτερη περίοδος εκτείνεται ως τον Ιούλιο του 1829, εποχή της σύγκλησης της Εθνοσυνέλευσης του Αργους στην οποία ο Κυβερνήτης υπερίσχυσε των αντιπάλων του. Η τρίτη, τέλος, περίοδος φτάνει έως τον Απρίλιο του 1831. Σημαντικό για τις σχέσεις Καποδίστρια και της ευρύτερης αντιπολίτευσης υπήρξε, κατά την περίοδο αυτή, το επεισόδιο του Λεοπόλδου. Η αναγγελία της αποδοχής του ελληνικού θρόνου από τον πρίγκηπα του Σαξ-Κοβούργου αναπτέρωσε τις ελπίδες της αντιπολίτευσης η οποία κυρήχθηκε ανοικτά πλέον κατά του Κυβερνήτη. Η διάψευση όμως των ελπίδων της, μετά την άρνηση του Λεοπόλδου να έρθει στην Ελλάδα, ώθησε την Ύδρα να συσφίξει τις σχέσεις με την υπόλοιπη αντιπολίτευση, να την συσπειρώσει γύρω απ' αυτήν, και να βαθύνει την ρήξη με το καποδιστριακό καθεστώς.

Ο Καποδίστριας γνώριζε καλά τόσο την νοοτροπία των караβοκυραίων όσο και την κατάσταση που επικρατούσε στα νησιά. Εν τούτοις για να επιτύχει γρήγορα την πάταξη της πειρατείας, έκρινε σκόπιμο να προχωρήσει αμέσως στον έλεγχο της ναυτιλίας και για το λόγο αυτό ήδη από τις 3 Φεβρουαρίου του 1828 εκδίδει το Η΄ ψήφισμα.⁷ Σύμφωνα μ' αυτό όλα τα εμπορικά πλοία ήταν υποχρεωμένα να φέρουν την ελληνική σημαία. Ωφειλαν επίσης να είναι εφωδιασμένα με έγγραφα ιδιοκτησίας που παραχωρούνταν από τις δημογεροντίες, με το δίπλωμα της κυβέρνησης, το ναυτολόγιο και, τέλος, το διαβατήριο που εξέδιδαν οι κατά τόπους υγειονόμοι. Το κυβερνητικό δίπλωμα απαιτούσε τακτική ανανέωση από την εκδίδουσα αρχή με την αντίστοιχη, φυσικά, χρηματική επιβάρυνση.

Με το ίδιο ψήφισμα χαρακτηρίζονταν ως πειρατικά όλα τα πλοία των οποίων οι ιδιοκτήτες δεν εφάρμοζαν τις διατάξεις του και καθορίζονταν ανάλογες ποινές. Επίσης, στα πλαίσια της νέας αυτής ναυτιλιακής πολιτικής, ο Καποδίστριας, ιδίως μετά τις επιχειρήσεις του Μιαούλη κατά των πειρατών, παρεχώρησε εκτεταμένες αρμοδιότητες σχετικά με την ναυτιλία στους διοικητές των ναυτικών μοιρών και κυρίως στους "έκτακτους κυβερνητικούς επιτρόπους" των οποίων οι διορισμοί άρχισαν την Ανοιξη του 1828.⁸

Οι νέες ρυθμίσεις, οι χρηματικές επιβαρύνσεις και, κυρίως, η πλαισίωση της ναυτιλίας από το κράτος που αποτελούσε φαινόμενο πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα, προκάλεσαν τις πρώτες δυσφορίες των πλοιοκτητών και των ναυτικών έναντι της κυβέρνησης

7. Βλ. παράρτημα αριθ. 23, σ. 258-2267..

8. Βλ. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, οπ. π., τομ. 1, σ. 92.

οι οποίοι αντελήφθησαν ότι με τη δίωξη της πειρατείας περιωριζόταν συγχρόνως και η δική τους αυτονομία.

Τις σχέσεις της κυβέρνησης με τα νησιά και ιδίως με την Υδρα απείλησε επίσης ένα άλλο επεισόδιο που σχετιζόταν με την επιθυμία του Καποδίστρια να ιδρύσει την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα. Ο Κυβερνήτης ζήτησε από τον Α. Κουντουριώτη να συμμετάσχει στο κεφάλαιό της καταβάλλοντας μετρητά ή πιστωτικές επιστολές.⁹ Ανάμεσα στ' άλλα πρόβαλλε και το επιχείρημα πως, έχοντας επαρκή κεφάλαια, η Τράπεζα θα μπορούσε να προχωρήσει στις αποζημιώσεις των ναυτικών.¹⁰ Είναι πιθανό βέβαια να υπολόγιζε ο Καποδίστριας στην δυσπιστία και στην διστακτικότητα του Κουντουριώτη και η προσπάθεια του να μην είχε άλλο στόχο από το να εκθέσει τον Υδραίο προεστό στους ναυτικούς δείχνοντάς τους ότι δεν επιθυμούσε να συμβάλει στην αποκατάστασή τους. Γεγονός πάντως είναι πως ο Κουντουριώτης δεν κατέβαλε στην Τράπεζα περισσότερα από 3.000 τάλληρα - στα οποία προσέθεσε αργότερα άλλες 2.000 - και ότι απέρριψε την πρόταση του Καποδίστρια να λάβει ως υποθήκη τα κτήματά του στην Κέρκυρα γιατί, όπως γράφει, έκρινε την πρόταση αυτή υποτιμητική.¹¹

9. Οι σχέσεις Καποδίστρια - Α. Κουντουριώτη είχαν ήδη διαταραχθεί λόγω του ζητήματος του κτήματος της Απαθείας το οποίο είχε απαλλοτριωθεί αλλά η σχετική αποζημίωση δεν είχε καταβληθεί στον ιδιοκτήτη του Α. Κουντουριώτη. Βλ. Σπ. Τρικούπη, οπ. π., τομ. 4, σ. 215.

10. Βλ. τις σχετικές επιστολές Καποδίστρια και Α. Κουντουριώτη του Φεβρουαρίου 1828 στο Α. Λιγνός, *Ιστορία της Νήσου Υδρας*, Αθήνα 1953, τομ. 3, σ. 32-39.

11. Βλ. Α. Λιγνός, οπ. π., τομ. 3, σ. 38. Για να υπάρχει κάποιο μέτρο σύγκρισης ας σημειωθεί ότι ο ίδιος ο Καποδίστριας ο οποίος φυσικά δεν είχε την οικονομική επιφάνεια των Κουντουριώτηδων,

Την εποχή που ο Καποδίστριας αλληλογραφεί με τον Κουντουριώτη για το ζήτημα της συμμετοχής του στο κεφάλαιο της Τράπεζας, αποφασίζει επίσης να επανδρώσει το κάστρο του Παλαμηδίου στο Ναύπλιο με 100 Υδραίους ναύτες προσφέροντάς τους "το ψωμί και το σιτηρέσιον" καθώς και μισθό.¹² Άλλοι 50 σπετσιώτες θα σταλούν στο Ιτς-Καλέ ενώ 50 ψαριανοί υπό τον Κ. Νικόδημο θα ορισθούν φρουροί των κανονιοστασίων του Ναυπλίου.¹³ Με την ενέργεια αυτή ο Καποδίστριας αποκόμιζε διπλό όφελος. Αφ' ενός μεν απαλλάσσετο από τις διαμάχες των παλαιών φρουράρχων και αφ' ετέρου κολάκευε τους νησιώτες αναθέτοντάς τους την φύλαξη της σημαντικώτερης πόλης της χώρας στην οποία άλλωστε κατοικούσε και ο ίδιος.

Παράλληλα μ' αυτές τις χειρονομίες καλής θελήσεως ωστόσο ο Καποδίστριας δεν έπαυε, όσο πλησίαζε η 1 Μαΐου, ημερομηνία κατά την οποίαν το Η΄ ψήφισμα θα ετίθετο σε εφαρμογή, να υπενθυμίζει προς τους νησιώτες την υποχρέωση που είχαν να προμηθευτούν τα απαραίτητα διπλώματα.¹⁴ Ένα τυχαίο όμως περιστατικό - η επιδημία πανώλης που ενέσκηψε στην Υδρα τον Απρίλιο του 1828 - ανάγκασε την κυβέρνηση να αναστείλει την εφαρμογή του ψηφίσματος.

κατέθεσε στην Τράπεζα 25.000 τάλληρα. Βλ. D. Flemming, οπ. π., σ. 24.

12. Βλ. *Αρχείο Υδρας*, том. 14, σ. 44.

13. Οπ. π., σ. 45. Οι Υδραίοι έμειναν στο Ναύπλιο ως τις 28 Μαρτίου 1828.

14. Βλ. οπ. π., σ. 54. Τα νησιά από την πλευρά τους δεν φαίνεται να αποδίδουν μεγάλη σημασία στις συστάσεις αυτές. Βλ. σχετικά έγγραφα της κοινότητας της Υδρας της 10 Απριλίου και 19 Ιουνίου 1828 στο *Αρχείο Υδρας*, том. 14, σ. 59 και 120.

Η επιδημία διήρκεσε δύο περίπου μήνες, διάστημα κατά το οποίο το νησί απομονώθηκε πλήρως από την υπόλοιπη Ελλάδα. Καίτοι ο απολογισμός των θυμάτων ήταν τελικά ασήμαντος¹⁵ η πανώλη έδωσε αφορμή για την πρώτη σοβαρή κρατική παρέμβαση στο νησί. Εκτός του αποκλεισμού, ο οποίος δεν ήταν χωρίς συνέπειες για την τοπική οικονομία, αποφασίστηκε επίσης η αποστολή υγειονομικών επιτρόπων οι οποίοι είχαν ευρείες διοικητικές δικαιοδοσίες.¹⁶ Ακόμη, με πρόσχημα τις υγειονομικές ανάγκες, επεβλήθη έλεγχος στην διακίνηση των προσώπων¹⁷, έγιναν παραβιάσεις του απορρήτου της ιδιωτικής αλληλογραφίας και, γενικώτερα, εφαρμόστηκαν μέθοδοι αστυνόμευσης καινοφανείς για τους Υδραίους. Τέλος, με την ευκαιρία πάντα της επιδημίας, διωρίσθηκε ο Βιάρος Καποδίστριας "έκτακτος έφορος της υγείας κατά την Υδραν" και προσωρινός διοικητής επίσης δε επισπεύθηκε η τοποθέτηση μιάς σειράς κυβερνητικών υπαλλήλων. Οσον αφορά αυτούς τους τελευταίους θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Καποδίστριας, αντιλαμβανόμενος πως η παρουσία τους θα δυσαρεστούσε τους Υδραίους, συνηθισμένους στην αυτοδιοίκηση και καχύποπτους απέναντι σε κάθε απόπειρα εξωτερικής επέμβασης, φρόντισε, όπως δείχνει και ο κατωτέρω πίνακας, ώστε η πλειοψηφία τους να αποτελείται από εντοπίους αντίθετα με ότι συνέβη σε άλλες περιφέρειες όπου το ποσοστό των καταγομένων από

15. Σχετικά με την επιδημία βλ. Κ. Βακαλόπουλου, οπ. π. σ. 163-167.

16. Αρχικά εστάλησαν οι Αναστάσιος Λόντος και Ν. Καλογερόπουλος μαζί με τον γιατρό Ν. Ξανθό. Βλ. *Αρχείο Υδρας*, том. 14, σ. 82 και επ.

17. Βλ. οπ. π., σ. 82-83.

περιοχές διαφορετικές αυτών της δικαιοδοσίας τους υπαλλήλων ήταν υψηλό.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΥΔΡΑΣ

<u>Ιδιότητα</u>	<u>Όνομα</u>	<u>Τόπος Καταγωγής</u>
Αστυνόμος	Θεοχάρης Παπαντωνίου	Υδραίος
Γραμματεὺς της Αστυνομίας	Γεώργιος Θεοφίλου	"
Υπογραμματεὺς	Δημήτριος Δελόπουλος	"
Υγειονόμος	N. Λαζάρου Νέγκας	"
Ιατρός του Υγειονομείου	Νικόλαος Εάνθος	Σίφνιος
Γραμματεὺς	Χριστόδουλος Ιωάννου	Υδραίος
Υπογραμματεὺς	Δημήτριος Ολύμπιος	
Λιμενάρχης	Ιωάννης Μαρούκας	Υδραίος
Γραμματεὺς του Λιμεναρχείου	A. Κονταράτος	Χίος
Επιστάτης του Λοιμοκαθαρητηρίου	Αντώνιος Σακελλαρίου	Υδραίος
Πολιτάρχης	Αντώνιος Χ. Ανδρέου	"
Συνεπιστάτης του Δασμοτελωνίου	Δημήτριος Γ. Κριεμάδης	"
Γραμματεὺς	Αναστάσιος Α. Κοκκίνης	"

Μετά την εξάλειψη της επιδημίας το ζήτημα της εφαρμογής του περί ναυτιλίας ψηφίσματος τέθηκε εκ νέου δημιουργώντας μάλιστα μεγαλύτερη απ' όσο πρίν ένταση δεδομένου ότι ο Καποδίστριας είχε προχωρήσει σε τροποποίηση ωρισμένων διατάξεων του προς την

κατεύθυνση της επέκτασης των αρμοδιοτήτων των κρατικών οργάνων σε βάρος αυτών των προκρίτων. Έτσι το άρθρο 4 του καινούργιου ΙΣΤ΄ ψηφίσματος της 20 Αυγούστου 1828 περί των χρεών των λιμεναρχών ώριζε ότι τα εκδιδόμενα έως τότε από τις δημογεροντίες έγγραφα ιδιοκτησίας των πλοίων θα έπρεπε εφεξής να επικυρώνονται "παρά της κυβερνήσεως" επιφόρτιζε δε τους λιμενάρχες "να επαγρυπν[ούν] εις αυτό τούτο".²⁰ Φυσικά αυτές οι ενέργειες του Κυβερνήτη, που είχαν ως πρόσχημα την πάταξη της πειρατείας, δεν έπαυαν να προκαλούν δυσφορία και αντιδράσεις μεταξύ των νησιωτών καθ' ότι έθετάν τις τοπικές αρχές υπό κυβερνητική κηδεμονία.

IV. II. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1828 - ΙΟΥΛΙΟΣ 1829

IV. II. I. Το ζήτημα των αποζημιώσεων

Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1828 ο Καποδίστριας οργανώνει αποτελεσματικώτερα τον έλεγχο των επαρχιών από την Κεντρική Διοίκηση βάσει των διατάξεων του Ι΄ ψηφίσματος, σχετικού με την περιφερειακή οργάνωση του κράτους. Ήδη από τον Μάιο είχε αναγγελθεί η άφιξη κυβερνητικών επιτρόπων των οποίων η αποστολή ήταν "να θέσουν τας τοπικάς διοικήσεις υπό την αιγίδα των νόμων" και "να εκτελέσουν αμέσως και εμμέσως την περί εθνικής ναυτιλίας διάταξιν".²¹

20. Βλ. ολόκληρο το κείμενο του ψηφίσματος στο παράρτημα, εγγρ. αριθ. 24.

21. Βλ. διακήρυξη του Ι. Καποδίστρια "προς τους κατοίκους των εξ τμημάτων του Αιγαίου Πελάγους" της 14 Μαΐου 1828 στο Αρχείο Υδρας, том. 14, σ. 98-99.

Στην Υδρα ο Καποδίστριας, αναγνωρίζοντας πως δύσκολα θα αφαιρούσε την εξουσία από τους προκρίτους, ώρισε προσωρινό διοικητή τον "πρώτον εξ αυτών" τον ίδιο δηλαδή τον Λ. Κουντουριώτη.²² Ο ελιγμός αυτός ωστόσο δεν κατεύνασε τις ανησυχίες που γεννούσε στους Υδραίους η πρόθεση του Κυβερνήτη να τους αφαιρέσει το δικαίωμα παροχής διπλωμάτων για τα πλοία καθώς και της είσπραξης και διάθεσης των προσόδων του νησιού σε μία περίοδο μάλιστα όπου η οικονομική τους κατάσταση ήταν κρίσιμη. "Τα πλοία, γράφει ο Α. Λιγνός, δεν ήσαν εις κατάστασιν να αναλάβουν το έργο των. Τα κεφάλαια είχαν εξαντληθεί και ο ναυτικός πληθυσμός των τριών νήσων μειωθεί".²³ Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες αρχίζει να προβάλλεται ξανά το αίτημα περί αποζημιώσεων. Οι πρόκριτοι της Υδρας με επιστολή τους της 6 Ιουνίου 1828 ζητούσαν από την κυβέρνηση "να ευαρεστηθεί να λάβει πρόνοιαν" για τα πλοία τους ώστε "να προληφθώσι από του να σαπίσωσι εις το παντελές και βουλίσωσι."²⁴ Στο ίδιο αίτημα θα επανέλθουν τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο.²⁵ Ο Καποδίστριας από τη μεριά του απέφυγε να δώσει σαφείς και δεσμευτικές απαντήσεις αλλά προτίμησε να υιοθετήσει μία τακτική μάλλον παρελκυστική. Ζήτησε από τους νησιώτες να ορίσουν πληρεξουσίους ώστε να συζητήσει μαζί τους την επίλυση του προβλήματος.²⁶ Πράγματι

22. Τέτοια μεταχείριση επεφυλάχθη μόνο στους Υδραίους. Στις άλλες περιοχές της χώρας οι διοικητές δεν ήταν ποτέ εντόπιοι. Βλ. Δ. Κόκκινο, όπ. π., τομ. 12, σ. 348

23. Βλ. Α. Λιγνού, όπ. π., τομ. 3, σ. 52.

24. Αρχείο Υδρας, τομ. 14, σ. 112.

25. Όπ. π., σ. 215 και 216-217.

26. Όπ. π., σ. 217.

αυτοί συνέστησαν οκταμελή επιτροπή, αποτελούμενη από τέσσερις Υδραίους, δύο σπετσιώτες και δύο ψαριανούς, η οποία στις 2 Νοεμβρίου πρότεινε "να παρρησιάση έκαστος [πλοιοκτήτης] την τιμήν της κατασκευής του πλοίου του και ούτω λαμβάνουσα αυτήν βάσιν η διορισθησομένη επιτροπή προς επεξεργασίαν των λογαριασμών τούτων και οδηγούμενη από τον χρόνον και λοιπά να φθάση εις τον σκοπόν."

Πρότεινε επίσης την κατάστροφη ενός γενικού λογαριασμού "ο οποίος" κατά την γνώμη της "όσον ήτο αναγκαίος διά πολλούς λόγους να είναι εις πάντα χρόνον τελειωμένος και καθαρός, άλλον τόσον παρρημελήθη έως σήμερον".²⁷

Στο αίτημα της συστάσεως νέας επιτροπής ο Καποδίστριας ανταποκρίθηκε αυθημερόν. Με επιστολή προς το Πανελλήνιο ζήτησε την γνώμη του για την συγκρότησή της - κατ' αυτόν θα έπρεπε να είναι επταμελής και να περιλαμβάνει τέσσερα μέλη διορισμένα από την κυβέρνηση και τρία από τα νησιά - καθώς και για την αγορά από το κράτος ωρισμένων πλοίων των νησιών.²⁸ Η Υδρα με την σειρά της προχώρησε κι αυτή στη δημιουργία νέας επιτροπής επονομαζόμενης "λογιστικής" στην οποία συμμετείχαν οι Ι. Ορλάνδος, Λ. Τσαμαδός, Δ. Βούλγαρης, Δ. Θεοδωράκης, Α. Οικονόμου, Ν. Οικονόμου και Γ. Κριεζής οι οποίοι έπρεπε "να θεωρήσωσι τους παρά των κατά μακρόν Διοικήσεων δοθείσας συναλ/κας και να τας παραβάλωσι με τας καταβολάς διά να ίδωσιν αν εξισώνωνται και τελευταίον να επεξεργασθώσιν τους κοινούς και μερικούς εκάστου λογαριασμούς οίτινες επεξεργασθέντες και επικυρωθέντες παρ' αυτής να παρρησιασθώσιν εις την

27. Οπ. π., σ. 231. Μέλη της επιτροπής αυτής ήταν οι Δ. Τσαμαδός, Β. Μπουντούρης, Α. Χατζηαναργύρου, Γ. Κούτζης, Γκ. Καρακατσάνης, Ν. Κοτζιάς, Αποστόλης Αποστόλης, Α. Μοναρχίδης.

28. Βλ. οπ. π., σ. 232.

σχηματισθησομένη παρά της κυβερνήσεως επταμελή επιτροπή".²⁹ Σ' αυτήν αντιπρόσωπος της Υδρας θα οριστεί ο Γ. Κριεζής, των φαριανών ο Ν. Κοτζιάς και των Σπετσών ο Α. Χατζηναργύρου.³⁰ Περί τα τέλη του 1828 ο Καποδίστριας προχώρησε στην επίσημη σύσταση της επιτροπής στην οποία από την πλευρά του τοποθέτησε τους Α. Μαυροκορδάτο, Τ. Μαγγίνα, Ζ. Ζαχάρωφ και Ι. Βλάχο. Στο σχετικό ψήφισμα αφού αναγνωρίζει την νομιμότητα των διεκδικήσεων των νησιών και μνημονεύει τις αποφάσεις "των εν Αστρει και εν Επιδαύρω συνελεύσεων", ορίζει ότι "η επιτροπή θέλει συνέλθει εις την καθέδραν της Κυβερνήσεως και θέλει αρχίσει τας εργασίας της όσον το δυνατόν ταχύτερον".³¹ Τελικά όμως οι εργασίες καθυστέρησαν και η εν λόγω επιτροπή υπέβαλε το πόρισμά της σχεδόν ένα χρόνο μετά, στις 2 Νοεμβρίου 1829.³² Στο διάστημα που μεσολάβησε σημειώθηκαν αρκετές εξελίξεις στην πολιτική ζωή της χώρας.

IV. II. II. Τα προ της Εθνοσυνέλευσης

Ηδη από το καλοκαίρι του 1828 είχε αρχίσει να σχηματίζεται από τους Πελοποννήσιους προκρίτους ένας αντικαποδιστριακός πυρήνας με επικεφαλής τους Α. Ζαίμη, Κ. Δεληγιάννη, Α. Λόντο, Μπ. Ρούφο και άλλους. Κατά τον Χ. Λούκο "οι Πελοποννήσιοι πρόκριτοι ήθελαν η αριστοκρατική τους υπεροχή να αποτελέσει θεμελιώδη βάση του

29. Βλ. *Αρχείο Α. και Γ. Κουντουριώτη*, τομ. 9, Αθήνα 1968, σ. 317.

30. Οπ. π., σ. 333.

31. Α. Λιγνού, οπ. π., τομ. 3, σ. 64.

32. Ολόκληρο το πόρισμα της επιτροπής παρατίθεται στο παράρτημα αριθ. 25

νέου συνταγματικού συστήματος. Θα επιθυμούσαν για παράδειγμα να γίνουν ισόβια μέλη μίας Γερουσίας. Το Σύνταγμα για αυτούς θα έδινε την δυνατότητα να πολεμήσουν τις συγκεντρωτικές τάσεις του κράτους, που επεδίωκε την καταστροφή των πηγών δύναμής τους. Θα τους επέτρεπε επίσης την άσκηση, από υψηλές θέσεις, πραγματικής εξουσίας, που θα την εκμεταλλεύονταν για την προσπόριση ωφελημάτων και για την ενίσχυση και διεύρυνση της κομματικής τους πελατείας."³³ Οι καίριες αυτές παρατηρήσεις του Χ. Λούκου διασταυρώνουν τα όσα προαναφέρθηκαν περί της απειλής που αντιπροσώπευε το καποδιστριακό καθεστώς για την υπόσταση των προκρίτων και του όρους συμμετοχής τους στο πολιτικό παιχνίδι. Εδώ πρέπει να προστεθεί ότι εάν οι πρόκριτοι της Πελοποννήσου ή της Υδρας αργότερα, ενστερνίσθηκαν τις συνταγματικές ιδέες δεν απέδιδαν, ίσως, σ' αυτές το νόημα που είχαν για διανοούμενους όπως ο Α. Πολυζωίδης ή ο θ. Φαρμακίδης. Είναι πολύ πιθανό ότι για αυτούς το συνταγματικό πολίτευμα και η συμμετοχή τους σ' ένα εκλεγμένο σώμα δεν σήμαινε τίποτα περισσότερο από την ευκαιρία να διασφαλίσουν, μέσω της συμμετοχής σ' ένα ασθενές κεντρικό όργανο, την προεξάρχουσα θέση που κατείχαν στις περιφέρειές τους.

Ο πελοποννησιακός πυρήνας άρχισε να έχει επαφές με προσωπικότητες όπως ο Α. Μαυροκορδάτος, ο γαμπρός του Σπ. Τρικούπης, ο Κ. Ζωγράφος, ο Εμ. Τομπάζης, ο Α. Μιαούλης ή ο θ. Φαρμακίδης. Προσπάθησε επίσης να προσεταιρισθεί τους Κουντουριώτηδες αλλά η προσπάθεια αυτή δεν τελεσφόρησε γιατί προσέκρουσε στην διστακτικότητα του Γεώργιου, ο οποίος

33. Βλ. Χ. Λούκο, *Η αντιπολίτευση κατά του Κυβερνήτη Ιω. Καποδίστρια*, αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, 1984, , σ. 40.

εξακολουθούσε να είναι πρόβουλος του τμήματος των Οικονομικών χωρίς ωστόσο να μετέχει ενεργά στην κυβέρνηση.³⁴

Ο Καποδίστριας από την πλευρά του, παρά τη αυξανόμενη ισχύ της αντιπολίτευσης, δεν δίστασε να έλθει σε ρήξη με το Πανελλήνιο όταν το σώμα αυτό εξέφρασε την αντίθεση του στο σχέδιο ψηφίσματος που υπέβαλε ο Κυβερνήτης σχετικά με την εκλογή των πληρεξουσίων για την Εθνοσυνέλευση. Για να ξεπεράσει την αντίδραση αυτή αναγκάστηκε να διορίσει, τον Φεβρουάριο του 1829, οκτώ νέα μέλη. Έχοντας έτσι σχηματίσει πιστή στο πρόσωπό του πλειοψηφία, κατόρθωσε να κάνει αποδεκτή την πρότασή του η οποία, μεταξύ άλλων, περιείχε και τις επίμαχες διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες παρείχετο το δικαίωμα του εκλέγειν στους ετερόχθονες Έλληνες και όριζε ότι, στις κατά τόπους εκλογικές συνελεύσεις, θα προέδρευαν διορισμένοι από την κυβέρνηση επίτροποι και όχι οι δημογέροντες.³⁵ Αποτέλεσμα των αντικανονικών αυτών ενεργειών του Κυβερνήτη ήταν η παραίτηση του Σ. Τρικούπη από την θέση του Γραμματέα της Επικρατείας στην οποία τον αντικατέστησε ο Ν. Σπηλιάδης.³⁶

Με τη δημοσίευση του εκλογικού νόμου τον Μάρτιο, ο Καποδίστριας προχωρεί πλέον στη σύγκληση Εθνοσυνέλευσης. "Επειγόταν τώρα, γράφει ο Χ. Λούκος, να συγκροτήσει Εθνοσυνέλευση

34. Ο Γ. Κουντουριώτης παρέμενε στην Ύδρα και ενημερωνόταν για τις πολιτικές εξελίξεις από τον Ν. Οικονόμου. Βλ. *Αρχείο Λ. και Γ. Κουντουριώτη*, том. 9, σ. 319. Παραιτήθηκε τελικά, παρά την αντίθετη γνώμη του αδελφού του και την δυσaráσκεια που εξέφρασε ο Στ. Κάννιγκ, τον Νοέμβριο του 1828. Βλ. οπ. π., σ. 324.

35. Βλ. Ν. Σπηλιάδη, οπ. π., том. 4, σ. 156-7.

36. Βλ. οπ. π., σ. 145.

που θα ανανέωνε τις έκτακτες εξουσίες του και θα τον εξουσιοδοτούσε να διαπραγματευτεί με τους συμμάχους τη λύση του ελληνικού ζητήματος. Ήθελε να αντλήσει νέα δύναμη για να αντιμετωπίσει τους αντιπάλους του στο εσωτερικό και, κυρίως, να αποκτήσει με το σαφή καθορισμό από την Εθνοσυνέλευση των απαιτήσεων της Ελλάδας, τη δυνατότητα ελιγμών για να αποτραπεί ο περιορισμός των ελληνικών συνόρων ή η επιβολή άλλων όρων δυσμενών για τη χώρα".³⁷ Εν τω μεταξύ οι Υδραίοι πρόκριτοι προέβαλαν τον Ιανουάριο νέες οικονομικές απαιτήσεις για τα "ιδιόκτητα πλοία στην υπηρεσία του εθνικού στόλου" αυτή τη φορά, επειδή δεν ήταν σίγουροι αν θα συμπεριλαμβάνονταν σ' αυτά που η "εξεταστική των λογαριασμών επιτροπή" όφειλε να κρίνει για να καθορίσει τις αποζημιώσεις. Παράλληλα ζήτησαν από την κυβέρνηση να καταβάλει τις αποζημιώσεις των πυρπολικών σε δίστηλα.³⁸ Απαντώντας στα αιτήματα αυτά ο Καποδίστριας υπενθύμιζε ότι η κυβέρνηση, στα πλαίσια των δυνατοτήτων της, είχε ήδη λάβει πρόνοια για τους Υδραίους μιάς και οι μισοί περίπου ναύτες του στόλου ήταν Υδραίοι³⁹ και επικαλείτο, για μιά φορά ακόμη, την καχεξία του Εθνικού Ταμείου που καθιστούσε ανέφικτη την καταβολή οποιάσδήποτε αποζημίωσης.⁴⁰

37. Βλ. Χ. Λούκο, όπ. π., σ.72.

38. Βλ. Αρχείο Υδρας, том. 15, σ. 8.

39. Από τους 2086 ναύτες του στόλου 974 ήταν, κατά τον Καποδίστρια, Υδραίοι.

40. Βλ. όπ. π., том. 15, σ.9. Στην ίδια επιστολή της 11 Φεβρουαρίου 1829 ο Καποδίστριας έγραφε ότι "αν ο συμπολίτης κύριος Γεώργιος Κουντουριώτης ήταν εις τον τόπον του υπουργήματός του [στο τμήμα των Οικονομικών του Πανελληνίου] ή εάν ήθελε επανέλθει άνευ αναβολής κατά την επιθυμίαν μας, αναμφιβόλως

Την ίδια περίοδο η κυβέρνηση αποφασίζει να χορηγήσει μηνιαία αντιμισθία 1.000 γρ. στον Μιαούλη προς τον οποίον εξάλλου ο Καποδίστριας απευθύνει με κάθε ευκαιρία θερμούς επαίνους.⁴¹ Είναι φανερό ότι ο Κυβερνήτης προσπαθεί να προσεταιρισθεί τον Υδραίο ναύαρχο αλλά αυτός μέχρι και το τέλος των εργασιών της Εθνοσυνέλευσης απέφυγε να πάρει μέρος στην αντιπαράθεσή του με την Ύδρα. Πριν γίνει λόγος για την Εθνοσυνέλευση αξίζει, τέλος, να μνημονευθεί ότι ο Καποδίστριας, προέβη σε μιά ακόμη φιλική χειρονομία προς τους Υδραίους, επισκεπτόμενος το νησί τους τον Μάρτιο του 1829 με το ατμόπλοιο ΕΡΜΗΣ.⁴²

IV. II. III. Η Δ' Εθνοσυνέλευση.

Οι πληρεξούσιοι που πήραν μέρος στην Δ' Εθνοσυνέλευση ήταν, σχεδόν όλοι, φιλοκαποδιστριακοί. Η Ύδρα και οι Σπέτσες υπήρξαν από τις ελάχιστες περιοχές που εξέλεξαν εκπροσώπους αντικυβερνητικούς. Στην Ύδρα, στην μονή της Κοιμήσεως, εμφανίστηκαν δεκαοκτώ υποψήφιοι για να διεκδικήσουν έξι έδρες. Με βάση τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας εκλέγησαν οι Γ.

ηθέλατε πεισθή περί ταύτης της προφανούς αληθείας" δηλαδή της ένδειας του Ταμείου.

41. Στο σχετικό γράμμα, με ημερομηνία 1 Φεβρουαρίου 1829, ο Καποδίστριας αναφέρει: "Μανθάνομεν μετά πολλής λύπης ότι ο ναύαρχος Μιαούλης, απ' αρχής του πολέμου υπηρετών την πατρίδα του ελευθερίως και αφιλοκερδώς, και μεγάλα καταβαλών υπέρ αυτής, κινδυνεύει, αν ακολουθήσει, να αφανίση την πολυάριθμον οικογένειάν του, και ταύτα μανθάνομεν οπότε και αυτού του δημοσίου οι χρηματικοί πόροι εκλείπουσιν. ΑΛΛ' επειδή πάσα δικαιοσύνη το απαιτεί, κρίνομεν να δοθώσιν εις τον ναύαρχον από πρώτης Ιανουαρίου 1000 γρόσια κατά μήνα μισθός... άμα δε του Ταμείου βελτιωθέντος, θέλομεν διατάξη να πληρώθώσιν εις αυτόν οίτε προλαβόντες μισθοί και τα της τραπέζης έξοδα...". Βλ. Δ. Κοκκίνου, *Η Ελληνική Επανάσταση*, Αθήνα 1960, τομ. 12, σ. 277.

42. Βλ. Σπηλιάδη, οπ. π., τομ. Δ', σ. 164.

Κουντουριώτης, Δ. Τσαμαδός, Β. Μπουντούρης, Εμ. Τομπάζης, Ι. Ορλάνδος και Δ. Βούλαρης.⁴³ Εκτός από τους πληρεξουσίου, απεστάλη στην Εθνοσυνέλευση και αντιπροσωπεία των πλοιάρχων της Υδρας με σκοπό την προβολή των ιδιαίτερων αιτημάτων τους. Στην αντιπροσωπεία αυτή συμμετείχαν οι Γ. Σαχτούρης, Λ. Παπαμανώλης, Λ. Πινότσης και Δ. Κιοσσές.⁴⁴ Είναι αξιοσημείωτο ότι κανένας από τους αντιπροσώπους των πλοιάρχων δεν ήταν υποψήφιος για την Εθνοσυνέλευση πράγμα που κάνει εμφανή την διαφοροποίηση των δύο ομάδων, των καπεταναίων δηλαδή και της δημογεροντίας.⁴⁵ Παρά ταύτα, η συνεργασία τους ήταν, όπως πάντα, στενή και με κοινές επιδιώξεις.

Οι προεστοί της Υδρας ζήτησαν και από τον Μιαούλη να συμμετάσχει στην Εθνοσυνέλευση ώστε να ενισχύσει με το κύρος του τις διεκδικήσεις τους, αυτός όμως αποποιήθηκε την πρόταση επικαλούμενος τυπικά μάλλον εμπόδια. "Την διαληφθείσαν, κύριοι, αναφοράν" έγραφε στην απάντησή του, "άμα μοι παρουσιασθή υπέγραφα, αλλ' επειδή η θέσις μου είναι τοιάυτη ώστε δεν μοι συγχωρείται διόλου να απομακρυνθώ από αυτήν δεν ημπορούν να συνοδεύσω τους αποσταλέντας αδελφούς εις την Συνέλευσιν". Εξ άλλου, συνεχίζει ο ναύαρχος, η παρουσίαση της αναφοράς "ανήκει όλως διόλου εις τους αντιπροσώπους μας, οίτινες έχουν το δικαίωμα

43. Βλ. Αρχείο Υδρας, τομ. 15, σ. 45.

44. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., τομ. 3, σ. 80

45. Πρβλ. κατάλογο υδραίων υποψηφίων για την Εθνοσυνέλευση στο Αρχείο Υδρας, τομ. 15, σ. 46-49.

της εισελεύσεως εις την Συνέλευσιν ενώ εις εμέ τούτο δεν επιτρέπεται...".⁴⁶

Τέσσερις από τους αντιπροσώπους της Υδρας έφθασαν στο Αργος πριν από την έναρξη των εργασιών της Εθνοσυνέλευσης. Το κλίμα που συνάντησαν εκεί ήταν τόσο έντονα φιλοκαποδιστριακό και η δυσπιστία τους προς τους Πελοποννησίους τόσο μεγάλη ώστε, απευθυνόμενοι στην δημογεροντία, έγραφαν: "Οδηγούμενοι ... από τας περιστάσεις και από τας ραδιουργίας των Πελοποννησίων, στοχαζόμεθα αναγκαιότατον να επιταχύνετε την αποστολήν των απεσταλμένων με την αναγκαίαν αναφοράν περί της αποζημιώσεως των θυσιών μας. Αγνοούμεν μόλον τούτο αν επιτύχωμεν επειδή ως πληροφορούμεθα, οι Πελοποννήσιοι συνέρχονται συνεχώς ιδιαιτέρως και άλλο αντικείμενον δεν έχουν ειμή να μην αποζημιώσουν κανένα και να μην δώσουν σπιθαμήν γής εις τινα. Περί του κεφαλαίου τούτου είναι και ωρκισμένοι".⁴⁷

Οι φόβοι που εκφράζονται από τους Υδραίους στο γράμμα αυτό υποδηλώνουν ένα από τα σημαντικά στοιχεία που διαφοροποιούσαν τον ναυτικό κόσμο από τις υπόλοιπες αντιπολιτευόμενες ομάδες ιδίως δε από τους προκρίτους της Πελοποννήσου. Η παραχώρηση εθνικών γαιών αποτελούσε το μόνο, ουσιαστικά, μέσο που είχε η κυβέρνηση στη διάθεσή της για να αποζημιώσει τους αγωνιστές. Όμως, στις διεκδικήσεις των εθνικών κτημάτων, ήταν φυσικό οι νησιώτες να μειονεκτούν. Φυσικό επίσης ήταν να προβάλλουν αντιρρήσεις σχετικά με την εφαρμογή του ψηφίσματος για την ναυτιλία με το

46. Βλ. Δ. Κόκκινου, όπ. π., τομ. 12, σ. 297.

47. Βλ. Α. Λιγνού, όπ. π., τομ. 3, σ. 79.

οποίο η κυβέρνηση έθετε περιορισμούς στην άσκηση του κυριώτερου επαγγέλματός τους ενώ την ίδια στιγμή απάλλαξε τους γεωργούς από σημαντικά βάρη και χάριξε στους ποιμένες τους φόρους των βοσκημάτων.⁴⁸

Η θέση όμως των νησιωτών είχε εξασθενήσει μετά την παραίτηση από την κυβέρνηση προσωπικοτήτων όπως ο Κ. Ζωγράφος ή ο Α. Μαυροκορδάτος. Η παραίτηση του Μαυροκορδάτου ιδιαίτερα, ο οποίος από την θέση που κατείχε στο Γενικό Φροντιστήριο χειριζόταν με επιτυχία τις ναυτικές υποθέσεις, έβλαψε σημαντικά τους νησιώτες. Εδώ θα πρέπει να υπομνησθεί ότι ο Μαυροκορδάτος απεχώρησε μετά *"από εις βάρος του συκοφαντίας οργάνων της κυβερνήσεως ότι ευρίσκεται επικεφαλής κόμματος επιθυμούντος να πωλήση την Ελλάδα εις την Αγγλίαν"*.⁴⁹

Με την έναρξη των εργασιών της Εθνοσυνέλευσης οι πληρεξούσιοι των Υδραίων παρουσίασαν την αναφορά τους στην οποία, αφού μνημόνευαν τα προηγούμενα διαβήματα τους προς τον Κυβερνήτη, υπογράμμιζαν την δύσκολη κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει λόγω των ζημιών που είχαν υποστεί τα πλοία τους ενώ *"οι λοιποί Έλληνες, ελευθερώσαντες τας πατρογονικάς των γαίας και ήδη νεμόμενοι τα προϊόντα αυτών απολαμβάνουσι τα προίμια [sic] της*

48. Βλ. Χ. Λούκο, οπ. π., σ. 149.

49. Σ' αυτή την φράση συμπύκνωσε ο άγγλος πρέσβυς Daukins το σχετικό γράμμα του Μαυροκορδάτου προς τον Καποδίστρια. Βλ. Ακαδημία Αθηνών, *Μνημεία της Ελληνικής Ιστορίας*, Αθήνα 1975, τομ. 1, Μέρος πρώτον, σ. 110. Ο Daukins γνωστοποίησε επίσης στον Βρεταννό υπουργό εξωτερικών Aberdeen ότι *"ευρέως κυκλοφορεί εν Ελλάδι η διάδοσις ότι δήθεν πολλοί των κατοίκων εξαγοράζονται υπό της Μ. Βρεταννίας διά να υποβοηθήσουν τας αγγλικάς βλέψεις επί της Πελοποννήσου και ότι η διάδοσις αυτή προκάλεσε την παραίτηση του Α. Μαυροκορδάτου"*. Οπ. π., σ. 110.

ελευθερίας". Η αναφορά τελείωνε με την έκφραση της ελπίδας ότι η Εθνοσυνέλευση και "η σεβαστή ενεστύσα κυβέρνηση θέλ[ουν] προσδιορίσει τους συντομωτέρους τρόπους και προχειροτέρους πόρους και διά την εις αυτούς απόδοσιν των όσων κατέβαλον και διά την αποπλήρωσιν της απωλείας και φθοράς των πλοίων των".⁵⁰ Παρόμοια υπομνήματα υπέβαλαν επίσης οι εκπρόσωποι των υδραίων πλοιάρχων καθώς και οι πληρεξούσιοι των άλλων νησιών.⁵¹

Τα αιτήματα των νησιωτών έγιναν δεκτά από την Εθνοσυνέλευση η οποία, με το Γ΄ ψήφισμα, εξουσιοδοτούσε την κυβέρνηση αφ'ενός μεν να προχωρήσει "εις την έρευναν των διαφόρων απαιτήσεων" και, ακολούθως να "κανονίση με την σύμπραξιν της Γερουσίας και το ποσόν των προς τους απαιτούντας αποζημιώσεων και την εποχήν και τον τρόπον της αποδόσεως αυτών" αφ'ετέρου δε "επί σκοπώ του να οργανιστεί το εθνικόν ναυτικόν και να χορηγηθεί συγχρόνως εις τας νήσους Υδρας, Σπετσών και Ψαρών το μέσον να προφυλάξωσιν από την φθοράν τα χρησιμεύσαντα εις το έθνος πλοία [...] να αγοράση εξ αυτών των πλοίων όσα ήθελον είσθαι χρήσιμα προς υπηρεσίαν του κράτους".⁵²

Με την απόφαση αυτή η Εθνοσυνέλευση κατοχύρωνε και πάλι την νομιμότητα των αιτημάτων των νησιών αλλά, σύμφωνα με την πάγια πλέον τακτική του Καποδίστρια, ανέβαλλε sine die την ικανοποίησή τους.

50. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., τομ. 3, σ. 74-75.

51. Βλ. οπ. π., σ. 78-80.

52. Βλ. οπ. π., σ. 82-83 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 26.

IV. II. IV. Η στάση του Λ. Κουντουριώτη.

Ο Λ. Κουντουριώτης, ο οποίος ήταν μάλλον απαισιόδοξος για την τύχη των διεκδικήσεων των νησιών, παρακολουθούσε από την Ύδρα τις εξελίξεις στην Εθνοσυνέλευση για τις οποίες, με επιστολές που απηύθυνε προς τον αδελφό του, διατύπωνε τις απόψεις του. Στις 18 Ιουλίου του 1829 έγραφε ότι, γνωρίζοντας "*τους εις την συνέλευσιν ταύτην πληρεξουσίου της Πελοποννήσου*" δεν μπορούσε παρά να "*ομολογή[ση] ότι υπαγορεύονται και οδηγούνται εις όσα πρό των συνεδριάσεων της συνελεύσεως ετοιμάζουν και εις τους περί των αποζημιώσεων των νήσων σκοπούς των*" συμβούλευε δε τον Γεώργιο να είναι "*με το πνεύμα του κυβερνήτου διά να μας αποζημιώσεται*".⁵³ Η θέση του είναι λοιπόν σαφής: ούτε στον αντιπολιτευτικό πυρήνα των πελοποννησίων θέλει να προσχωρήσει ούτε ρήξη με τον Καποδίστρια επιθυμεί. Όταν μάλιστα ο Κυβερνήτης, για να τονώσει την εμπορική κίνηση της Ύδρας, προτείνει να κυρήξει το λιμάνι της ελεύθερο δασμών, ο Λ. Κουντουριώτης συμφωνεί θεωρεί δε το μέτρο αυτό "*το μόνο σωτήριο μέσο διά τον δυστυχούντα λαό της Ύδρας*".⁵⁴

Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ της δημογεροντίας της Ύδρας και της κυβέρνησης γύρω απ' αυτό το θέμα διήρκεσαν αρκετούς μήνες.

53. Βλ. επιστολή της 18 Ιουλίου 1829 στο Αρχείο Λ. και Γ. Κουντουριώτη, τομ. 10, σ. 72. Σε άλλη επιστολή, της 26 Ιουλίου, ο Λ. Κουντουριώτης έγραφε: "*Ελυπήθην πληροφορηθείς ότι η Κυβέρνησις μιγνύει τας θυσίας με τας γενικάς. Τούτο είναι ομολογουμένως ασύμφορον διότι αι θυσίαι μας είναι χρηματικά καταβολαί ενώ αι των άλλων είναι διαταγαί δοθείσας από παρρησιάσεις λογαριασμών γεμόντων προφανεστάτων καταχρήσεων. Είμαι λοιπόν της γνώμης να επιμείνετε συμφώνως όλοι οι πληρεξούσιοι των τριών νήσων και να μη συγκατανεύσετε να ενωθώσιν αι αποζημιώσεις μας με τας γενικάς*". Βλ. όπ. π., σ. 74.

54. Βλ. όπ. π., σ. 81-82.

Τελικά τα λιμάνια της Υδρας και των Σπετσών κυρήχθηκαν, εναλλάξ ανά έτος, ελεύθερα δασμών τον Μάρτιο του 1830.⁵⁵ Ως τότε, και παρά το γεγονός ότι μεταξύ Καποδίστρια και νησιωτών υπάρχει εμφανής διάσταση - αποτέλεσμα της οποίας εξάλλου είναι και η άρνηση των Γ. Κουντουριώτη, Α. Μιαούλη κα Εμ. Τομπάζη να συμμετάσχουν στην Γερουσία - ο ναυτικός κόσμος δεν προσχώρησε στην αντιπολίτευση. Αργότερα όμως, διαπιστώνοντας ότι η αναμονή δεν προσέφερε τίποτα, θα μεταβάλει την τακτική του και θα συνεργαστεί στενά μαζί της.

IV. III. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1829 - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1831

IV. III. I. Το πόρισμα της επιτροπής Μαυροκορδάτου.

Περί τα τέλη του 1829 υπήρχε μεγάλη αβεβαιότητα για το μέλλον της χώρας. Οι Δυνάμεις αρνούντο να δεχθούν την συμμετοχή της ελληνικής κυβέρνησης στις διαπραγματεύσεις για την επίλυση των εδαφικών και καθεστωτικών προβλημάτων. Επίσης η έλλειψη σταθερής οικονομικής ενίσχυσης από την Ευρώπη δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην λειτουργία του κρατικού μηχανισμού κυρίως δε προκαλεί, στις μη μισθοδοτούμενες τακτικά ένοπλες δυνάμεις, αναταραχές οι οποίες ενισχύουν τη θέση της αντιπολίτευσης.⁵⁶

55. Βλ. Αρχείο Υδρας, τομ. 16, σ. 273.

56. Σε γράμμα του προς τον Εύναρδο, με το οποίο ζητούσε "το ταχύτερον χρήματα, και πάλιν χρήματα", ο Κυβερνήτης έγραφε: "...χρειάζεται να έχη η κυβέρνησις να πληρώνει εκείνους που θα την υπηρετούν. Διαφορετικά θα αναγκασθώ να οπλίσω εθνοφύλακας...". Βλ. Δ. Κόκκίνο, όπ. π., τομ. 12, σ. 350.

Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με πληροφορίες που διοχετεύονται και οι οποίες εμφανίζουν ως επικείμενη την απομάκρυνση του Καποδίστρια από την αρχή, προκαλεί αναζωπύρωση του αντικαποδιστριακού κλίματος.⁵⁷

Μέσα σ' αυτή την ατμόσφαιρα η "εξεταστική των λογαριασμών του Ναυτικού επιτροπή" υπέβαλε στις 2 Νοεμβρίου 1829 το πόρισμά της

Στο πόρισμα αυτό, που υπογράφεται μόνο από τους Α. Μαυροκορδάτο, Ι. Βλάχο, Ι. Κριεζή, και Α. Χατζηαναργύρου και στο οποίο εκτίθενται εν προίμω οι δυσχέρειες που συνάντησε η επιτροπή στο έργο της, κυρίως λόγω της έλλειψης ασφαλών στοιχείων, παρουσιάζεται ένας κατ' αρχήν υπολογισμός του ύψους των συνολικών εξόδων του τρινησίου. Σύμφωνα με αυτόν τον υπολογισμό τα έξοδα έφταναν το 1.888.381 τάλληρα από τα οποία 791.276 ανήκαν στην Ύδρα, 557.480 στις Σπέτσες και 539.625 στους Ψαριανούς.⁵⁸

57. Βλ., μεταξύ άλλων, γράμμα του G. Lee της 11 Νοεμβρίου 1829 προς τον Φ. Ανταμ όπου αναφέρονται τα εξής: "... Πρώτον μεν είναι βεβαιότατον ότι ο κόντε Καποδίστριας θα αναχωρήσει εντός ολίγου από την Ελλάδα. Κόντο μου είπε ο κύριος Δόκινς και επρόσθεσεν ότι ο ίδιος ο Κυβερνήτης ήδη ηξεύρει ότι δεν έχει καμμίαν ελπίδα να μείνει πριν τη 1^η Ιανουαρίου θέλει αλλαχθή η Κυβέρνησις της Ελλάδος και είθε να καλλιτερεύση". Βλ. Αρχείο Α. και Γ. Κουντουριώτη, τομ. 10, σ. 120. Ο άγγλος φιλέλληνας Γ. Λή υπήρξε γραμματέας του Ρ. Τσωρτς. Υποστηρικτής στην αρχή του Καποδίστρια μετέβαλε κατόπιν τη στάση του όταν ο τελευταίος ψυχράνθηκε με τον αρχιστράτηγο. Εκτοτε ο Λή άρχισε να αναπτύσει αντιπολιτευτική δράση. Ήδη από το 1828 ήρθε σ' επαφές με τους Α. Ζαίμη, Α. Μαυροκορδάτο, Α. Κουντουριώτη και Ι. Ορλάνδο για τις οποίες ενημέρωνε τακτικά τον αρμοστή των Ιονίων νήσων F. Adam. Βλ. D. Fleming, οπ. π., σ. 69-71 και 187-191.

58. Βλ. το πόρισμα στο παράρτημα αριθ. 25, σ. 272-276. Σημειωτέον ότι το ποσό αυτό ισοδυναμεί περίπου με την συνολική κρατική δαπάνη του έτους 1829-1829 όπως τουλάχιστον μας δίνεται από τον προυπολογισμό του έτους αυτού.

Η επιτροπή ωστόσο σημείωνε ότι το ποσό αυτό και κυρίως τα έξοδα των Ψαρών θα έπρεπε, για διάφορους τεχνικούς λόγους, να ελλατωθεί σημαντικά χωρίς όμως να υποδεικνύει τον κατάλληλο γι' αυτό τρόπο. Έτσι λοιπόν ενώ υιοθετούσε τις θέσεις των νησιωτών δεν απέκλειε την προοπτική νέων, ατέρμονων διαπραγματεύσεων.

Μετά την δημοσίευση του ευνοϊκού γιά τα νησιά πορίσματος ο Μαυροκορδάτος μπόρεσε να αμβλύνει την δυσπιστία των Υδραίων και του ναυτικού κόσμου απέναντι των υπόλοιπων ομάδων της αντιπολίτευσης χωρίς ωστόσο να επιτύχει ακόμη την στενή τους συνεργασία. Εφεξής όμως η προβολή κάθε αιτήματος, ιδίως εκ μέρους των υδραίων, θα έχει έντονα αντιπολιτευτικό χαρακτήρα και θα οδηγήσει βαθμιαία στην πλήρη ρήξη μεταξύ κυβέρνησης και Υδρας.

IV. III. II. Η παραίτηση του Α. Κουντουριώτη

Σ' αυτή την διαδικασία ρήξης με τον Καποδίστρια ανήκει και η παραίτηση, στις 27 Δεκεμβρίου 1829, του Α. Κουντουριώτη από την θέση του προσωρινού διοικητή Υδρας. Στη σχετική επιστολή που απηύθυνε προς τον Κυβερνήτη ο Κουντουριώτης τόνιζε ιδιαίτερα την οικονομική εξαθλίωση του λαού του νησιού ο οποίος εξωθείτο "να καταφύγη ... εις διάφορα μέρη του Οθωμανικού κράτους και το περισσότερο εις την καθέδραν και ναύσταθμον του Σουλτάνου".⁵⁹

Η ενέργεια αυτή του Κουντουριώτη, μαζί με τις επεμβάσεις των ξένων και τις κινήσεις των διαφόρων οπλαρχηγών, εξασθενούσε σημαντικά την θέση της κυβέρνησης και γι' αυτό ο Καποδίστριας προσπάθησε, ματαίως βέβαια, να την αποτρέψει. Στην απάντησή του

59. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., τομ. Γ', σ. 89.

προς τον Κουντουριώτη σημείωνε: *"Το γράμμα σας της 27 Δεκεμβρίου με λυπεί κατά δύο λόγους, το μὲν, ὅτι εκθέτει την δυστυχίαν του λαοῦ της Υδρας, το δε, διότι βλέπω ὅτι δεν εἴσθε διατεθειμένος να συντελέσετε εἰς βοήθειαν αὐτοῦ".* Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ υπενθύμιζε τις προσπάθειες που εἶχε καταβάλει γιὰ την οικονομικὴ ἀνόρθωση του νησιοῦ, ἐπεκαλείτο την ἀδυναμία στην οποία εἶχε περιέλθει ἡ κυβέρνησις λόγω της μὴ συνάψεως του ευρωπαϊκοῦ δανείου καὶ κατέληγε ζητώντας καὶ πάλι ἀπὸ τον Κουντουριώτη να συμμετάσχει στο κεφάλαιο της Τράπεζας προτείνοντας του μάλιστα να λάβῃ *"εἰς ἰδιαιτέραν υποθήκην καὶ ὑπὸ [την] διαχείρισίν [του] εθνικὰ τινὰ κτήματα"*.⁶⁰

Νέος διοικητὴς Υδρας καὶ Σπετσῶν διορίστηκε ὁ ρουμελιώτης γερουσιαστὴς Γ. Μαυρομάτης. Με την ευκαιρία αὐτὴ ἀναγγέλλθησαν νέα μέτρα ὑπὲρ των νησιῶν. Συγκεκριμμένα ὁ Καποδίστριας χορήγησε 50.000 τάλληρα γιὰ την ἐνίσχυσή τους. Ἀπὸ το ποσό αὐτό ἡ Υδρα ἔλαβε περίπου το μισό (24.500 τάλληρα), οἱ Σπέτσες 15.000 τάλληρα καὶ οἱ Ψαριανοὶ 10.000.⁶¹ Τα χρήματα αὐτά, σύμφωνα με σαφὴ ἐντολή του Καποδίστρια πρὸς τον Γ. Μαυρομάτη ὁ ὁποῖος εἶχε την εὐθύνη της διανομῆς, ἔπρεπε *"να μεταχειρισθῶν εἰς μόνην την ἐπισκευὴν των πλοίων ἢ εἰς κατασκευὴν νέων μικρᾶς χωρητικότητος"* καὶ να δοθοῦν ὄχι στους *"ἀνενδεεῖς"* πλοιοκτῆτες ἀλλὰ στους ἀπόρους καὶ σε ὅσους *"παλαίουν με την σκληροτέραν στέρησιν"*.⁶²

60. Βλ. Δ. Κόκκινος, ὄπ. π., τομ. 12, σ. 351-352.

61. Βλ. ὄπ. π., τομ. 12, σ. 356.

62. Βλ. ὄπ. π., τομ. 12., σ. 355 καθὼς καὶ δεύτερη ἐπιστολὴ του Καποδίστρια πρὸς τον Μαυρομάτη της 15 Μαρτίου 1830 στο ἴδιο σ. 357. Οἱ Υδραῖοι ἀντέδρασαν στην πρόθεσις της κυβερνήσεως να διανεῖμει ἡ ἴδια τα βοηθήματα. Βλ. ὄπ. π., σ. 356.

Εκτός από τις παροχές αυτές και την απαλλαγή των λιμανιών της Υδρας και των Σπετσών από τους δασμούς, που ήδη αναφέρθηκαν,⁶³ ο Καποδίστριας προσπάθησε για μιά ακόμη φορά να κολακεύσει τον Μιαούλη ικανοποιώντας την επιθυμία του να του δοθεί ένα μεγάλο κτήμα στην τοποθεσία Γλυκειά της Αργολίδας.⁶⁴

Όλες αυτές οι ενέργειες του Κυβερνήτη αποσκοπούσαν στο να αποσπάσουν τους νησιώτες ναυτικούς από την επιρροή των προκρίτων και να τους προσελκύσουν στο κυβερνητικό στρατόπεδο. Ωστόσο, στην Υδρα τουλάχιστον, η ισχύς των Κουντουριώτηδων, οι οποίοι ηγούνται του "λαϊκού κόμματος" θα αποδειχθεί πολύ μεγαλύτερη απ' αυτήν του Καποδίστρια.⁶⁵

IV. III. III. Το ζήτημα του Λεοπόλδου.

Τον Φεβρουάριο του 1830 ο πρίγκηπας Λεοπόλδος του Σαξ-Κομπουργκ ανακυρήχθηκε από την Διάσκεψη του Λονδίνου βασιλιάς της Ελλάδας. Από την εποχή αυτή και μέχρι την παράιτηση του η πολιτική ζωή του τόπου και η διαμάχη κυβέρνησης-αντιπολίτευσης κυριαρχείται από τις προσπάθειες της τελευταίας να προσεταιρισθεί τον νέο ηγεμόνα καθώς και τις ενέργειες του Καποδίστρια να τις εξουδετερώσει. Ένας αριθμός από μυστικές αναφορές, πίνακας των οποίων ακολουθεί, υπογεγραμμένες από στελέχη της αντικυβερνητικής παράταξης στέλνονται στον Λεοπόλδο εκφράζοντας την υποστήριξη

63. Η απαλλαγή των λιμανιών της Υδρας και των Σπετσών από τους δασμούς διατάχθηκε και αυτή με την ευκαιρία της άφιξης του νέου διοικητή.

64. Βλ. επιστολή Καποδίστρια προς Μιαούλη της 18 Μαρτίου 1830, οπ. π., том. 12, σ.364.

65 Βλ. Petropulos, οπ. π., том. Α', σ. 127.

τους προς αυτόν και την αντίθεσή τους προς την πολιτική του Καποδίστρια.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩΝ⁶⁶

Τόπος	Πόσοι Υπέγραψαν	Χρονολογία Αναφοράς	Παραπομπή Απόλλωνα
Σύρα (Ερμούπολίτες)	436	17 Ιουν.	31/125, 126-128
Σύρα (Πάροικοι Ψαριανοί)	142	17 Ιουν.	31/125, 128-129
Σύρα (Αυτόχθονες Καθολικοί)	85/183)	12/24 Ιουν.	31/130
Σύρα (Πάροικοι Κρήτες)	91	30 Ιουλ.	50/207-208
Μύκονος	92	20 Ιουν.	37/153
Νάξος	138	21 Ιουν.	36/147-140
Νάξος (Χωριά)	252	4 Ιουλ.	40/166
Νάξος (Πάροικοι Κρήτες)	217	30 Ιουλ.	50/208-209
Υδρα	546	24 Ιουν.	32/131-134
Πάρος	142	27 Ιουν.	35/144-145
Πάρος (Πάροικοι Κρήτες)	107	30 Ιουν.	50/205
Πόρος	252	28 Ιουν.	34/138, 140-141
Σέριφος	105	28 Ιουν.	37/147, 153-154
Ανδρος	213	29 Ιουν.	36/147, 148-149
Ιος και		5 Ιουλ.	38/156, 157, 175
Ιος (Πάροικοι Κρήτες)	126	5 Ιουλ.	42/175
Αθήνα και			
Χωριά Αττικής	290	8 Ιουλ.	42/173-175
Κέα	196	10 Ιουλ.	41/169-170
Σκόπελος	217	13 Ιουλ.	47/196
Σκόπελος (θεσσαλομακεδόνες)	106	1 Αυγ.	47/196
Σκιάθος	143	14 Ιουλ.	47/196
Καλάβρυτα (επαρχία)	132	14 Ιουλ.	43/180
Ναύπλιο	[83]	14 Ιουλ.	44-5/184 46/192
Σπέτσες	165	15 Ιουλ.	38/156-157
Πολύκανδρος	63	17 Ιουλ.	46/192
Βοστίτσα	266	18 Ιουλ.	46/192
Σκύρος	124	22 Ιουλ.	46/192
Θερμιά	78	23 Ιουλ.	46/192
Μεγαρίδα		25 Ιουλ.	46/192
Σύκινος	56	30 Ιουλ.	46/192
Μήλος (Πάροικοι Κρήτες)		τέλη Ιουλ.	46/192
Ηλιοδρόμια	50	10 Αυγ.	53/222
Σίφνος	103	17 Αυγ.	53/222

Κομιστές των αναφορών αυτών ήταν Αγγλοι και Γάλλοι που, μ' αυτό τον τρόπο, έκαναν φανερό ότι οι δύο δυνάμεις είχαν ταχθεί εναντίον του "φιλοφρονούντος προς την Ρωσίαν" Καποδίστρια.

66. Ο πίνακας προέρχεται από το Χ. Λούκος, οπ. π., σ. 389.

Αυτός, από την πλευρά του, προσπάθησε να πείσει τους αντιπολίτευόμενους να στέλνουν τις επιστολές τους προς τον Λεοπόλδο μέσω της κυβέρνησης,⁶⁷ προσπαθώντας έτσι να αποφύγει έτσι όχι μόνον την προσωπική φθορά αλλά και την μείωση της διαπραγματευτικής ικανότητας της κυβέρνησής του στο διπλωματικό πεδίο.⁶⁸ Οι προσπάθειές του όμως έμειναν άκαρπες. Το αντιπολιτευτικό κύμα διωγκωνόταν συνεχώς σε αρκετές δε περιοχές όπως στον Πόρο, την Μάνη και την Σύρα οι αντικυβερνητικοί, με την ιδέα ότι η αναχώρηση του Καποδίστρια ήταν πλέον βέβαιη, προκάλεσαν βιαιότητες και ταραχές.

Τον Μάιο του 1830 ο Λεοπόλδος, διαπιστώνοντας ότι οι Δυνάμεις δεν ήταν διατεθειμένες να επιλύσουν, όπως αυτός, κατόπιν οδηγιών του Καποδίστρια, είχε απαιτήσει, τα εδαφικά και οικονομικά προβλήματα της χώρας, παραιτήθηκε από τον ελληνικό θρόνο. Η παραίτησή του, η οποία έγινε γνωστή στην Ελλάδα περί τα μέσα Ιουνίου, απετέλεσε πλήγμα για την αντιπολίτευση και άφησε εκτεθειμένους όσους είχαν εκδηλωθεί υπέρ αυτού και κατά του Καποδίστρια. Ωστόσο είχε καταλυτική δράση γιατί

67. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι Κουντουριώτηδες ήταν ιδιαίτερα διστακτικοί όσον αφορά την αποστολή τέτοιων αναφορών την δική τους δε την έστειλαν μέσω της Κυβέρνησης. Βλ. σχετική αλληλογραφία τους με τους Π. Νικολαΐδη και Κατακουζηνό στο *Αρχείο Λ. και Γ. Κουντουριώτη*, τομ. Ι', σ. 182 και επ. Η επιστολή προς τον Λεοπόλδο υπογεγραμμένη από του Λ. και Γ. Κουντουριώτη, Σ. Ν. Μπουντούρη και Λ. Τσαμαδό με ημερομηνία 31 Μαΐου 1830 βρίσκεται στο *Αρχείο Υδρας*, τομ 15, σ. 227.

68. Βλ. σχετική εγκύκλιο του Καποδίστρια προς "τους κατά την επικράτειαν εκτάκτους επιτρόπους και διοικητάς" της 26 Μαΐου 1830 στο Δ. Κόκκινος, *οπ. π.*, τομ. 12, σ. 365-367.

ριζοσπαστικοποίησε και έφερε σε στενότερη επαφή και συνεργασία τους Υδραίους και τους υπόλοιπους αντικυβερνητικούς.⁶⁹

Πεποίθηση της αντιπολίτευσης ήταν πως υπεύθυνος για την παραίτηση του Λεοπόλδου ήταν ο Καποδίστριας.⁷⁰ Με στόχο λοιπόν την αποτροπή της παραίτησης και νέου υποψήφιου ηγεμόνα, αποφασίστηκε να σταλεί υπόμνημα προς τις Δυνάμεις το οποίο να παρουσιάζει την κατάσταση της χώρας με λιγώτερο μελανά χρώματα από εκείνα που είχε χρησιμοποιήσει ο Καποδίστριας στην αλληλογραφία του με τον Λεοπόλδο. Το υπόμνημα αυτό όμως, για να έχει μεγαλύτερο βάρος, θα έπρεπε οπωσδήποτε να υπογραφεί και από τους Υδραίους οι οποίοι, μέχρι εκείνη τη στιγμή, δεν είχαν συνεργαστεί με τις άλλες ομάδες της αντιπολίτευσης. Για να εξασφαλισθούν οι υπογραφές αυτές ο Μαυροκορδάτος έγραψε σχετικά στους Μπουντούρη και Ι. Τομπάζη ενώ παράλληλα έστειλε τον Α. Καντακουζηνό στον Πόρο για να συναντήσει τους Μιαούλη και Εμ. Τομπάζη και, εν συνεχεία, στην Ύδρα για να έρθει σ' επαφή με τους Κουντουριώτηδες.⁷¹ Ο Μαυροκορδάτος ήθελε να πείσει τους Υδραίους ότι η παραίτηση του Λεοπόλδου αποτελούσε νίκη του Καποδίστρια και ότι η εμφάνιση ενός ενιαίου αντιπολιτευτικού κινήματος ήταν αναγκαία προκειμένου να επιτύχουν την απομάκρυνση του Κυβερνήτη από την αρχή. Οι Υδραίοι υιοθέτησαν τις απόψεις αυτές και έτσι

69. Μέχρι εκείνη τη στιγμή οι Κουντουριώτηδες αρνούντο οποιαδήποτε στενή συνεργασία με την υπόλοιπη αντιπολίτευση. Βλ. επιστολή Π. Νικολαΐδη προς Γ. Κουντουριώτη της 17 Μαΐου 1830 στο *Αρχείο Α. και Γ. Κουντουριώτη*, том. 10, σ. 215-216.

70. Βλ. επιστολή Π. Νικολαΐδη της 16 Ιουνίου 1830 στο *Αρχείο Γ. και Α. Κουντουριώτη*, том. 10, σ. 246-247.

71. Βλ. οπ. π., том. 10, σ. 245.

άρχισε να πραγματοποιείται, για πρώτη φορά, στενή προσέγγιση μεταξύ των διαφόρων αντικυβερνητικών ομάδων.⁷² Ωστόσο, δεδομένου ότι εκκρεμούσε η εκλογή νέου ηγεμόνα από την Διάσκεψη του Λονδίνου, ανέστειλαν για λίγο καιρό τις δραστηριότητες τους, αναβάλλοντας για ευθετώτερο χρόνο τις επιθέσεις εναντίον του εξασθενημένου ήδη Καποδίστρια.⁷³

IV. III. IV. Η εξέγερση της Μάνης και η εξέλιξη της στάσης της Υδρας

Περί τα τέλη του 1830 ξέσπασε δυναμική εξέγερση στην Μάνη. Η στάση προκλήθηκε εν μέρει, από άστοχες ενέργειες του νέου διοικητή της περιοχής Ι. Κορνήλιου τα πράγματα δε οξύνθηκαν αφ' ότου διαδόθηκαν φήμες, σύμφωνα με τις οποίες η κυβέρνηση είχε την πρόθεση να γκρεμίσει τους πύργους των Μαυρομιχαλαίων.⁷⁴

Όταν η είδηση της εξέγερσης έφθασε στο Ναύπλιο, ο Πετρόμπεης εγκατέλειψε λαθραία⁷⁵ την πρωτεύουσα με το μπρίκι του Th. Gordon

72. Ωστόσο το κοινό υπόμνημα προς τη Διάσκεψη του Λονδίνου δεν εστάλη ποτέ, πιθανώς γιατί μετά το ψήφισμα της 23 Ιουλίου 1830 με το οποίο η Γερουσία απεδέχεται το πρωτόκολλο της 3 Φεβρουαρίου και δήλωνε ότι επιθυμούσε την εκλογή νέου ηγεμόνος "με όσην ζωηρότητα παν έθνος επιθυμεί την πολιτική ευτυχή αποκατάστασίν του" ήταν πλέον περιττό.

73. Βλ. σχετικά γράμματα του Α. Μαυροκορδάτου προς τον Γ. Κουντουριώτη, όπ. π., τομ. 10, σ. 316-317, 320-321.

74. Βλ. Ν. Κασομούλη, όπ. π., σ. 362.

75. "Είχαν καθιερωθεί τότε, προς έλεγχο της κινήσεως των υπόπτων, τα διαβατήρια, όπως ονομάζοντο αι αστυνομικαί άδειαι της μεταβάσεως από τόπου εις τόπον. Τούτο ίσχυε και διά τους επισήμους και τους γνωστοτέρους, και ίσως κυρίως δια τούτους...". Δ. Κόκκινος, όπ. π., σ. 386. Ο Πετρόμπεης ζήτησε από τον Καποδίστρια την άδεια να μεταβεί στο Λιμένι την οποία όμως δεν έλαβε.

και με κατεύθυνση τη Ζάκυνθο και, εν συνεχεία το Λιμένι όπου όμως, λόγω θαλασσοταραχής, δεν κατόρθωσε να φθάσει.⁷⁶ Το πλοίο του αναγκάστηκε να καταπλεύσει στο Κατάκωλο και εκεί ο Π. Μαυρομιχάλης συνελήφθη από τον διοικητή Ηλιδας Π. Αναγνωστόπουλο ο οποίος τον παρέδωσε στον Κ. Κανάρη.⁷⁷ Η σύλληψη του Πετρόμπεη καθώς και η αποστολή στην Μάνη ναυτικής μοίρας υπό τον Κανάρη και δυνάμεων του στρατού υπό τους Ν. Κασομούλη και Α. Μίχο συνέβαλαν στην προσωρινή εκτόνωση της κατάστασης. Τα πνεύματα όμως εξήφθησαν πάλι όταν ο Κανάρης συνέλαβε και τον Κ. Μαυρομιχάλη τον οποίον επίσης έφερε στο Ναύπλιο.⁷⁸

Την ίδια εποχή -τέλη 1830, αρχές 1831- η αντιπολιτευτική διάθεση των Υδραίων έγινε ακόμη εντονότερη. Τον Νοέμβριο του 1830, ένα χρόνο μετά την δημοσίευση του πορίσματος της επιτροπής Μαυροκορδάτου, επανήλθαν στο θέμα των αποζημιώσεων χωρίς, αυτή τη φορά, να δείχνουν διάθεση να εγκαταλείψουν τίποτε από τις αρχικές αξιώσεις τους. Σε γράμμα της δημογεροντίας προς τους εκπροσώπους των πλοιοκτητών και των πλοιάρχων το οποίο περιείχε δεσμευτικές οδηγίες για τις διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση, τονιζόταν ότι

76. Βλ. Χ. Λούκου, οπ. π., σ. 211.

77. Βλ. Ν. Κασομούλη, οπ. π., σ. 355-356. Ο Πετρόμπεης απέσταλη κατόπιν με το μπρίκι του Κανάρη στο Ναύπλιο.

78. Βλ. Ν. Κασομούλη, οπ. π., σ. 365. Η σύλληψη του Κ. Μαυρομιχάλη -ο οποίος σε λίγους μήνες επρόκειτο να δολοφονήσει τον Κυβερνήτη- έχει δώσει λαβή σε πολλά σχόλια. Ο Βλαχογιάννης αναφέρει ότι "στην ιστορική μνήμη του Κανάρη βαραίνει πολύ η κράτηση του Κ. Μαυρομιχάλη ως πράξη άπιστη που γίνεται βαρύτερη γιατί υποθέτει και τυφλήν αυλική κολακεία προς τον Καποδίστρια. Όπως όμως ο συγγραφέας [Κασομούλης] παρασταίνει τα πράγματα την αφορμή να κρατήσει τον άνθρωπο την δώσαν οι συγγενείς του που ανυπόμονοι πιάσαν ανθρώπους από το πλήρωμα του μοιράρχου ως εγγύηση πως θα απολυθεί ο δικός τους. Ο χαρακτήρας της πράξης έτσι αλλάζει μορφή". Βλ. οπ. π., σ. 368.

οι παρουσιασθέντες από την κοινότητα της Υδρας λογαριασμοί δεν έπρεπε "να ελαττωθώσιν εις το παραμικρόν κατά την πραγματικήν ποσότητα αυτών" καθώς επίσης και ότι "αι των θυσιών ποσότητες χορηγημέναι [ούσαι] εις νομίσματα και όχι φανταστικά γρόσσια... δεν στέργομεν να λάβουν άλλη εκτίμησιν ειμή την των διστήλων". Ακόμη οι Υδραίοι αρνούνται τον συμψηφισμό των απαιτήσεών τους με τα προϊόντα των λειών και πειρατειών που είχαν κατά καιρούς καρπωθεί ισχυριζόμενοι ότι "αι λείαι και πειρατεΐαι πεπραγμέναι από τινες εκ των κατοίκων της Υδρας μηδεμίαν σχέσιν [έχουσιν] με τας ...θυσίας μας".⁷⁹ Οι πλοίαρχοι από την πλευρά τους υπερέβαλαν και αυτοί τις προηγούμενες αξιώσεις τους ζητώντας "ο κατά τον λόγον του δικαίου κανονισθησόμενος μισθός ...διά τας ειρημένας εκδουλεύσεις να μην εννοείται διακεκομμένος εις τας από καιρόν εις καιρόν επιστροφάς εις τα ίδια του στόλου διότι και τότε οι πλοίαρχοι διά τας πολεμικάς περιστάσεις ως αφωσιωμένοι εις τον αγώνα δεν είχαν άλλον έργον ειμή την επισκευήν και εφοπλισμόν των πλοίων".⁸⁰

Οι νέες διαπραγματεύσεις μεταξύ Υδραίων και κυβέρνησης, που έγιναν τον Δεκέμβριο του 1830, κατέληξαν και πάλι σε αδιέξοδο. Μετά απ' αυτό ο Καποδίστριας προσπάθησε να παραμερίσει τις δημογεροντίες και έδωσε εντολή στον Γ. Μαυρομάτη να εξηγήσει τις νέες προτάσεις του "εις έκαστον πολίτην Υδραίων και Πετξιώτην έχοντα δικαίωμα εις αποζημίωσιν" και να λάβει "εγγράφως την

79. Βλ. Αρχείο Υδρας, τομ. ΙΕ', σ. 287.

80. Βλ. οπ. π., σ. 288.

οποίαν ήθελε ..κάμει απόκρισιν".⁸¹ Οι κυβερνητικές προτάσεις προέβλεπαν κυρίως την εξώφληση των λογαριασμών με έντοκα γραμμάτια αφού προηγουμένως κυβέρνηση και ενδιαφερόμενοι είχαν συμφωνήσει για το ύψος της αποζημίωσης που έκαστος δικαιούτο.⁸²

Οι προτάσεις αυτές απερρίφθησαν εκ νέου από τους Υδραίους οι οποίοι σε επιστολή τους τον Φεβρουάριο του 1831 παραιτούντο από την αξίωση της άμεσης εξώφλησής του ζητούσαν όμως την σύσταση κώδικος εθνικών χρεών και την εγγραφή σ' αυτόν των οφειλών τους.⁸³ Φυσικά και η πρόταση αυτή δεν βρήκε ανταπόκριση. Ο Καποδίστριας αποπειράθηκε τότε να διαχωρίσει τα αιτήματα των πλοικτητών από αυτά των πλοιάρχων και να προσφέρει μόνον στους τελευταίους κάποια ικανοποίηση με την σύσταση του ναυτικού Ταξιαρχικού.⁸⁴

Την επιλογή των αγωνιστών που θα κατατάσσονταν στο σώμα αυτό θα έκανε πενταμελής επιτροπή στην οποία συμμετείχαν ο γερουσιαστής Δ. Καμπάνης, οι δύο γραμματείς των Στρατιωτικών και Ναυτικών, ο Α. Χατζηαργύρης και ένα μέλος της Ναυτικής Υπηρεσίας. Στην τελευταία αυτή θέση διωρίστηκε προσωρινά ο Α. Μιαούλης ο οποίος είχε σαφώς αντιληφθή πως η ίδρυση του Ταξιαρχικού απειλούσε την ενότητα των Υδραίων. Σε γράμμα του προς την κοινότητα της Υδρας ανέφερε σχετικά: "*Χρεωστώ εν ταυτώ να σας*

81. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., том. Γ', σ. 98.

82. Βλ. οπ. π., σ. 99-100.

83. Βλ. Αρχείο Υδρας, том. 15, σ. 294 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 27.

84. Βλ. παράρτημα αριθ. 28.

βάλω υπ' όψιν ότι βλέπω πως ήλθαν μερικοί καπεταναίοι εκ Πετζών και επαρρησιάζθησαν εις την ειρημμένην επιτροπήν με την ελπίδα να βραβευθώσι, καθώς τους έχουν κολακεύσει, και συμπεραίνω ότι θέλει τους ακολουθήσει και άλλοι κατόπιν. Υποψιάζομαι ότι ημπορεί η Κυβέρνησις (διά να δυνηθή να κάμη τους σκοπούς της και να φέρη και εις την νήσον μας το σχίσμα, ως εις τους Ψαριανούς και Πετζιώτας, και ακολούθως τον παντελή όλεθρόν μας), ημπορεί, λέγω να διορίση καμμίαν ανταμοιβήν εις τους όσους παρρησιάζονται διά αυτούς τούτους τους σκοπούς της ...". Στη συνέχεια ο Μιαούλης, αφού τόνιζε ότι θα φρόντιζε "να μη γενή καμμία ανταμοιβή" σημείωνε: "το ουσιωδέστερον και εκείνο το οποίον πρέπει ο κάθε καλός πατριώτης Υδραίος να στοχάζεται, είναι τον σκοπόν και το τέλος, διά τα οποία θέλει η Κυβέρνησις να γένη αυτή η ανταμοιβή, ήγουν η μεν ανταμοιβή πρόσκαιρος και χαμερπής, οι δε σκοποί της διά να φέρη το σχίσμα και την διχόνοϊαν μεταξύ μας, ώστε να γενώμεν μετά ταύτα ημείς οι ίδιοι τα όργανα των φρονημάτων της".⁸⁵

Η διάσταση μεταξύ Υδραίων και κυβέρνησης είχε μεγαλώσει από τις αρχές ήδη του 1831 και για έναν ακόμη λόγο. Ο Α. Πολυζωΐδης⁸⁶ είχε εκδηλώσει τον Δεκέμβριο του 1830 τη πρόθεση να ιδρύσει στο Ναύπλιο ανεξάρτητη φιλελεύθερη εφημερίδα πλην όμως η

85. Βλ. Αρχείο Α. και Γ. Κουντουριώτη, τομ. 10, σ.419-420.

86. Για τον Α. Πολυζωΐδη βλ. Κ. Γαρδίκας, "Ο Αναστάσιος Πολυζωΐδης και η Ελληνική Επανάσταση", Μνήμονας, τομ.1, 1971, σ.23-52.

V. ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΠΟΡΟΥ

V. I. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ

Από την Ανοιξη του 1831 και έπειτα, αφότου δηλαδή η ρήξη με τον Κυβερνήτη είχε γίνει σαφής, η αντιπολίτευση, για να νομιμοποιήσει τη δράση της, επικαλείται ολοένα και συχνότερα τις συνταγματικές αρχές. Έτσι το ανομοιογενές αυτό μόρφωμα που περιλαμβάνει δυτικόφρονες διανοούμενους, νησιώτες και πελοποννήσιους πρόκριτους, Φαναριώτες τιτλούχους και αγγλογάλλους φιλέλληνες, αρχίζει να αποκτά μια φυσιογνωμία και να αυτοαποκαλείται "παράταξη των Συνταγματικών" ενώ οι αντίπαλοι του το ονομάζουν κόμμα των "Ολιγαρχικών".¹

Οι συνταγματικές και φιλελεύθερες ιδέες είχαν αρχίσει, περί τα μέσα του 1830, να κερδίζουν ξανά έδαφος στην Ευρώπη, ιδίως μετά την Ιουλιανή επανάσταση στη Γαλλία και τα γεγονότα του Βελγίου και της Πολωνίας,² τα οποία παρακολουθούσε εκ του σύνεγγυς η αντιπολίτευση και αναμετέδιδε τακτικά ο ΑΠΟΛΛΩΝ.

1. Αυτός είναι ο όρος που κατά κανόνα χρησιμοποιεί ο Ν. Σπηλιάδης.

2. Οι Βέλγοι, υπό την κυριαρχία του ηγεμόνα της Ολλανδίας ως τότε, επανεστάτησαν και ζήτησαν την δημιουργία ανεξάρτητου κράτους, αίτημα που υπεστήριξε, έστω και χλιαρά η Γαλλία, και απεδέχθη τελικά και η Αγγλία η οποία φοβόταν μήπως το Βέλγιο προσαρτηθεί στη Γαλλία.

Στο υπό ρωσική κατοχή τμήμα της Πολωνίας έγινε επανάσταση η οποία κατεστάλη από τον Τσάρο. Οι δυτικές δυνάμεις, στην υποστήριξη των οποίων υπελόγιζαν οι Πολωνοί, δεν παρενέβησαν καθόλου. Ας σημειωθεί ότι ο Τσάρος, θιασώτης της διατήρησης του ευρωπαϊκού status quo, παρενέβη στην υπόθεση του Βελγίου στέλνοντας μοίρα του στόλου του να βοηθήσει τους Ολλανδούς. Βλ. Renouvin P, *Le 19esiecle de 1815 a 1871, l' Europe des nationalites et l' eveil des nouveaux mondes dans Histoire des relations internationales*, Paris 1954, vol.5, σ. 62-68,

Οι γαλλικές εξελίξεις κυρίως, επέτρεψαν στην αντικαποδιστριακή παράταξη να ελπίζει ότι η στάση του Παρισιού απέναντι στο Καποδίστρια θα άλλαζε και ότι η προδιαγραφόμενη Γαλλορωσική σύγκρουση θα μεταφερόταν στην Ελλάδα. Οι ελπίδες αυτές βέβαια δεν επαληθεύθηκαν διότι η γαλλική εξωτερική πολιτική, με την άνοδο των κομμάτων της Resistance, τον Μάρτιο του 1831, υιοθέτησε την αρχή της "μη επεμβάσεως" στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, συνέπεια της οποίας εξ άλλου ήταν και το ότι, καθ' όλη την περίοδο αυτή, ο "επίσημος" αρχηγός του "γαλλικού κόματος" Ιω. Κωλέττης, τηρεί μία στάση αναμονής ίσως για να ενισχύσει στο τέλος την παράταξη που θα φαίνονταν ότι επικρατούσε. Εντούτοις η αντιπολίτευση δεν έπαψε να προβαίνει σε ενέργειες που άφηναν να υπονοηθεί ότι η Γαλλία του Louis-Phillipe την υποστήριζε. Στις 31 Μαρτίου 1831, για παράδειγμα, ο πλοίαρχος Ανδρέας Αποστόλης που βρισκόταν στην Αίγινα, ύψωσε στο καράβι του την Γαλλική σημαία την οποία μάλιστα χαιρέτησε με κανονιοβολισμούς. Το επεισόδιο αυτό στάθηκε αφορμή για να εξορισθούν από τον διοικητή του νησιού Ν. Γιαννίτση αρκετοί που θεωρήθηκαν αντιφρονούντες.³

Το μέτρο της εξορίας εφαρμόστηκε από την κυβέρνηση⁴ σε πολλές περιπτώσεις σε βάρος αντιπολιτευομένων αλλά και ανθρώπων που απλώς δεν ήταν σύμφωνοι με την καποδιστριακή πολιτική, ιδίως μετά την όξυνση που προκάλεσε το ανεπιτυχές πραξικόπημα του

3. ΑΠΟΛΛΩΝ, φύλλο της 14 Απριλίου 1831.

4. Οι "συνταγματικοί" επίσης καθαιρούσαν από δημόσιες θέσεις και ανάγκαζαν σε φυγή από τις περιοχές που έλεγχαν φιλοκυβερνητικές προσωπικότητες.

διοικητή του ελαφρού τάγματος Δ. Τζάμη-Καρατάσου.⁵ Παρ' όλο που ποτέ δεν αποδείχθηκε ότι το κίνημα είχε ενισχυθεί από την Υδρα, το γεγονός ότι ο Καρατάσος βρήκε καταφύγιο εκεί καθώς και οι ομολογίες μερικών αξιωματικών, οδηγούν στην υπόθεση ότι βασικοί υποκινητές της στάσης ήταν κάποια από τα μέλη του "κοινού της Υδρας".⁶ Ανεξάρτητα πάντως από την βασιμότητα αυτής της υπόθεσης, οι αποκαλύψεις γύρω από το κίνημα έδωσαν αφορμή και πρόσχημα στον Καποδίστρια να προβεί σε διώξεις κατά των αντιπολιτευομένων.

Κάτω από αυτή την πίεση πολλοί πολιτικοί της αντικαποδιστριακής παράταξης, όπως ο Α. Μαυροκορδάτος, ο Α. Ζαΐμης, και ο Σπ. Τρικούπης, αναγκάστηκαν να καταφύγουν στην Υδρα.

Με την αφιξή τους εκεί, συνεστήθη, τον Μάιο του 1831, επταμελής "συνταγματική" αποκαλούμενη επιτροπή που αποτελείτο από τους Γ. Κουντουριώτη, Α. Μιαούλη, Β. Βουδούρη, Α. Κριεζή, Δ. Βούλγαρη, Ν. Οικονόμου και Εμ. Τομπάζη και η οποία, αφού καθάίρεσε την προηγούμενη δημογεροντία, ανέλαβε την διοίκηση του νησιού.⁷ Μετά απ' αυτό ο Γ. Μαυρομάτης αναγκάστηκε να

5. Βλ. Στ. Παπαγεωργίου, 1986, σ. 166-174.

6. Βλ. *Ιστορία Ελληνικού Έθνους*, Αθήνα 1975, τομ. ΙΒ', σ. 552. Δεν υπεστήριξαν βέβαια το κίνημα όλοι οι Υδραίοι πρόκριτοι. Ο συντάκτης παραδείγματος χάριν της ανυπόγραφης επιστολής που παραθέτουμε στο παράρτημα αριθ. 29 -ο οποίος είναι αναμφισβήτητα υδραίος- τονίζει: "όσον επεριφρόνησα τα ανόητα κινήματα του Τζάμη το κατ' εμέ πάντη ιδιοτελής.."

7. Η δημογεροντία της Υδρας περιελάμβανε από τον Μάιο του 1830 ως μέλος της τον Γ. Κιβωτό ο οποίος ήταν διωρισμένος από την κυβέρνηση και του οποίου το όνομα δεν βρισκόταν, καθώς ισχυρίστηκαν οι Υδραίοι στους καταλόγους των πολιτών του νησιού τους. Το γεγονός αυτό έδωσε πρόσχημα στην καθάιρεση της

εγκαταλείπει το νησί. Λίγο αργότερα, στις 21 Ιουλίου 1831, οι Συριανοί, σύμμαχοι και οικονομικοί υποστηρικτές της Υδρας, καθαίρεσαν και αυτοί την διορισμένη δημογεροντία και, με την έγκριση του Διοικητή Ι. Αμβροσιάδη, εξέλεξαν νέα, προερχόμενη από το αντικαποδιστριακό στρατόπεδο.⁸ Η Κυβέρνηση προτίμησε να αγνοήσει το συμβάν και να εξακολουθήσει τις επίσημες επαφές της με τον αντιπρόσωπό της, ο οποίος όμως στη συνέχεια δεν θα ανταποκριθεί στα καθήκοντα του Διοικητή, εμποδίζοντας τη διεκπεραίωση των κυβερνητικών εντολών και εγγράφων στα νησιά που ανήκαν στη δικαιοδοσία του.⁹ Την ίδια περίοδο κυκλοφορούσε επίσης ευρύτατα η φήμη για επικείμενη απαγωγή του Καποδίστρια.¹⁰

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, όπου κανείς δεν μπορούσε να αποκλείσει το ενδεχόμενο μίας εμφύλιας σύρραξης, ο Κυβερνήτης ζήτησε από τους αντιπρέσβεις να καλέσουν τον Γ. Κουντουριώτη και Α. Μαυροκορδάτο και να απαιτήσουν την παράδοση του τυπογραφείου της Υδρας στην κυβέρνηση,¹¹ επισείοντας την απειλή του αποκλεισμού του νησιού με πλοία των δυνάμεων.¹²

δημογεροντίας. Βλ. σχετική επιστολή 545 Υδραίων προς τον Καποδίστρια της 23 Ιουνίου 1831 στο Α. Λιγνού, οπ. π., σ. 115-117.
8. Βλ. Γ. Βλαχογιάννη, *Χιακόν Αρχείον*, τομ. Δ', Αθήνα 1910, σ. 222-223.

9. Οπ. π. σ. 235.

10. Βλ. γράμμα Dawkins προς Palmerston της 4/16.5.1831 στο *Μνημεία Ελληνικής Ιστορίας*, οπ. π., σ. 476-477.

11. Ο "ΑΠΟΛΛΩΝ" διανέμονταν με Υδραϊκά πλοία σ' όλη την Ελλάδα.

12. Βλ. γράμμα Dawkins προς Palmerston της 9/21.6.1831, στο *Μνημεία Ελληνικής Ιστορίας*, οπ. π. σ. 492.

Οι πρέσβεις διαφώνησαν με το αίτημα αυτό του Καποδίστρια, αλλά εκάλεσαν τριμελή επιτροπή, αποτελούμενη από τους Α. Μαυροκορδάτο, Γ. Κουντουριώτη και Α. Μιαούλη, για να τους παράσχει διασαφηνίσεις και να προτείνει συμβιβαστικές λύσεις. Στο Ναύπλιο, στο σπίτι του Ντώκινς,¹³ οι απεσταλμένοι της Υδρας αρνήθηκαν ενώπιον των αντιπρέσβων οποιαδήποτε ανάμιξη στο κίνημα της Μάνης και αδιαφόρησαν για την απειλή της Κυβέρνησης ότι δεν θα τους χορηγούσε τα απαιτούμενα για τα πλοία τους ναυτιλιακά έγγραφα. Υποστήριξαν επίσης ότι μόνο η εφαρμογή των ψηφισμάτων της Εθνικής Συνέλευσης του Αργους θα αποκαθιστούσε την ομόνοια.

Ο Μαυροκορδάτος επίσης σε επιστολή που απηύθυνε από το Ναύπλιο στον Καποδίστρια ανέπτυξε τις προσωπικές του απόψεις σύμφωνα με τις οποίες οι κυριώτερες αιτίες της διάστασης μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης ήταν η κατάργηση του δικαιώματος της τοπικής αυτοδιοίκησης, η εξάρτηση των δικαστηρίων από την Κεντρική Κυβέρνηση,¹⁴ ο περιορισμός των ατομικών ελευθεριών και η μη διασφάλιση της ατομικής ιδιοκτησίας, η ανικανότητα των κυβερνητικών υπαλλήλων, η μη τήρηση του Β΄ ψηφίσματος της Συνέλευσης του Αργους, που αναφερόταν στην διανομή των εθνικών γαιών και την δημιουργία των οικονομικών πόρων του κράτους και,

13. Βλ. επιστολή Rouen προς τον γάλλο υπουργό Εξωτερικών Sebastiani στο Η. Γεωργίου, *Το αληθινό 21*, Αθήνα 1987, σ. 161-162.

14. Βλ. Ο Πολυζωίδης στην *Γενική Ιστορία του*, (έκδοση Σ.Κ. Βλαστού 1890, σελ. 963) γράφει: "Ο Βιάρος ίδρυσε εν τω τμημάτι αυτού καινοφανή δικαστήρια επ' ουδενός νόμου στηριζόμενα ων έκαστον συνίστατο εξ' ενός δημογέροντος, εξ' ενός ειρηνοδίκου εις βοήθειαν των ανικάνων περί το δικάζειν δημογερόντων διορισθέντων."

τέλος, η παραβίαση των σχετικών με την ελευθεροτυπία διατάξεων του Συντάγματος.¹⁵

Οι αντιπρόσβει των Δυνάμεων κατέβαλαν προσπάθειες για να πραγματοποιηθεί συνάντηση της τριμελούς επιτροπής με τον Καποδίστρια, χωρίς όμως επιτυχία.¹⁶ Ο Κυβερνήτης αμέσως μετά την αναχώρησή των Μαυροκορδάτου, Κουντουριώτη και Μιαούλη από το Ναύπλιο, εξασφάλισε την τυπική υποστήριξη των ξένων σε περίπτωση που θα προχωρούσε σε αφαίρεση των ναυτιλιακών εγγράφων των πλοίων των νησιών όπως επίσης και για το ενδεχόμενο αποκλεισμού της Ύδρας υπό την προϋπόθεση όμως ότι ο ίδιος θα εξαντλούσε προηγουμένως κάθε περιθώριο συμβιβασμού. Τα αιτήματα του Καποδίστρια και οι απαντήσεις των αντιπρόσβει ανακοινώθηκαν στη Γερουσία και κατατέθηκαν στο αρχείο της, πιθανόν για να αποτρέψουν τυχόν υπαναχώρηση των εκπροσώπων των Δυνάμεων.¹⁷ Είναι φανερό ότι, παρά την ύπαρξη των εγγράφων αυτών διαβεβαιώσεων, ο Καποδίστριας δεν είχε πεισθεί ότι θα του παρείχετο η βοήθεια που ζητούσε.

V. II. Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Οι αντιπρόσβει και οι αρχηγοί των Ναυτικών μοιρών των Δυνάμεων επισήμως δήλωναν ότι υπεστήριζαν ομόφωνα την ελληνική

15. Βλ. *Μνημεία Ελληνικής Ιστορίας*, οπ. π., σ. 501

16. Ο Σπ. Μαρκεζίνης στην *Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος*, (Αθήνα 1966, том 1, σελ. 79) αναφέρει ότι ο Καποδίστριας αρνήθηκε να δεχθεί την αντιπροσωπεία.

17. Βλ. την εμπιστευτική επιστολή του Καποδίστρια και την απάντηση του Ρουάν στο Κ. Βάρφη, *Πόρος 1831, το κίνημα-οι πρωταγωνιστές*, Αθήνα 1986, σ. 100-106.

κυβέρνηση. Αυτό εξ άλλου επέβαλλαν και οι συμβατικές δεσμεύσεις που είχαν αναλάβει. Ωστόσο ούτε τόσο ειλικρινείς, ούτε τόσο ομόφωνοι ήταν.

Ο μεν Ρώσος αντιναύαρχος Ρίκορντ έδειξε εξ αρχής την υποστήριξη του προς τον Καποδίστρια περιπλέοντας το Αιγαίο και προσπαθώντας να επαναφέρει τους αντικυβερνητικούς στην τάξη. Ο ζήλος που επέδειξε και, ίσως, οι μέθοδοι που χρησιμοποίησε τον κατέστησαν γρήγορα μισητό στους "Συνταγματικούς" και τον έφεραν σε διάσταση με τους συναδέλφους του της Αγγλίας και Γαλλίας. Φτάνοντας στον Πόρο στα μέσα/τέλος Ιουνίου προέβη σε απειλητικές όσο και υβριστικές δηλώσεις εναντίον των "Συνταγματικών" κάνοντας έτσι σαφές ότι όχι μόνο ήταν αποφασισμένος να επέμβει στα εσωτερικά της χώρας αλλά και ότι, αν χρειαζόταν, θα κατέφευγε σε μέσα βίαια.¹⁸

Οί Αγγλοι, την ίδια εποχή, τηρούν, ανεπίσημα βέβαια, φιλική στάση προς τους "Συνταγματικούς". Ο πλοίαρχος Garé, κυβερνήτης ενός Αγγλικού μπρικιού που έφτασε στον Πόρο λίγο μετά την αναχώρηση από εκεί του Ρίκορντ, μιλώντας με τον Ι. Φαλάγγα, γνωστό "Συνταγματικό", εξέφρασε την απορία του για το γεγονός ότι "οι Έλληνες δεν έχουν ακόμα κόψει τα κεφάλια των κυβερνητών" αλλά και τον διαβεβαίωσε ότι οι Αγγλοι δεν επρόκειτο να αναμιχθούν στα εσωτερικά πράγματα της Ελλάδος. Επίσης, σχετικά με τις δηλώσεις του Ρίκορντ, ο Αγγλος κυβερνήτης ισχυρίστηκε ότι ο Ρώσος ναύαρχος

18. Βλ. επιστολή Ν Ιωαννίδη προς Λ. Κουντουριώτη, Γ. Α. Κ., Αρχείο Μαυροκορδάτου, αριθ. 004904. και εδώ παράρτημα αριθ. 30.

εψέυδετο και ότι δεν ήταν επιτρεπτό "να μεταχειρισθῆ οὔτε ἓνα στρατιώτη εναντίον οποιουδήποτε Ἑλληνας".¹⁹

Ο Ρίκορδ, πληροφορούμενος τις δηλώσεις του Αγγλου αξιωματικού στον Πόρο ζήτησε απο τον Ε. Λάιονς, αρχηγό της Αγγλικῆς ναυτικῆς μοίρας στην Ελλάδα, να τον επιπλήξει. Αυτός, απαντώντας στον Ρίκορδ, θα καλύψει εν μέρει τον πλοίαρχο Γαρε και θα ζητήσει από τον Ρίκορδ όχι μόνο να μην δώση συνέχεια στο γεγονός αλλά και να διορθώσει τυχόν εντυπώσεις που είχε δημιουργήσει σχετικά με το επεισόδιο στον Καποδίστρια και τον Ρούκμαν, Ρώσο αντιπρόσβη στην Ελλάδα.²⁰

Από πλευράς Γαλλίας η υποστήριξή προς τους "Συνταγματικούς" ήταν επίσης ανεπίσημη πλὴν ὅμως σαφής.²¹ Το γαλλικό μπρίκι ΔΑΙΜΩΝ κατέπλευσε στο τέλος Ιουνίου στην Μάνη, κατόπιν εντολῆς του Λαλάντ, αρχηγού της μοίρας της Ανατολῆς, με σκοπό να αποκαταστήσει τη τάξη. Οι αξιωματικοί του εντούτοις, δέχθηκαν με τιμές τους υποκινητές των ταραχών, ενώ το πλήρωμα του ενώθηκε με τους πολίτες που διαδήλωναν με σύνθημα "Ἐθνοσυνέλευση-Σύνταγμα".²²

19. Βλ. γράμμα Ιωαννίδη, οπ. π.

20. Βλ. γράμμα Λάιονς στον Ρίκορδ, 3/16 Ιουλ. 1831 στο Αρχείο Lyons στο West Sussex Record Office MS B 84/1 και εδώ στο παράρτημα αριθ.31.

21. Βλ. για παράδειγμα την αναφορά του πλοίαρχου Λεραί προς τον υπουργό των ναυτικῶν της Γαλλίας Ντε Ριγνύ στο Η. Γεωργίου, *Το αληθινό 21*, Αθήνα 1987, σ.450.

22. *Ιστορία του Ἑλληνικοῦ Ἐθνους*, τομ. ΙΒ', σ. 554. Εξάλλου ο Καποδίστριας ἔγραφε για τα γεγονότα της Μάνης στον Lalande : "Είμεθα πεπληροφορημένοι σήμερα ότι εἰς Διμένι εμφάνεια του βρικίου σας όχι μόνον δεν περιέστειλεν, αλλά και μεγάλως ενεψύχωσεν το ἄγριον και πονηρόν πνεῦμα των ἐκεῖ συναχθέντων ληστῶν. Αλλ' εἶθε ἡ επιτίμησις την οποίαν ἔπειτα τους εδῶκατε

Αυτά και άλλα περιστατικά δηλώνουν ότι οι Αγγλοι και οι Γάλλοι ακολουθούν την ίδια στην ουσία πολιτική η οποία διακηρύττει μεν ότι αποσκοπεί στον συμβιβασμό στασιαστών και κυβερνήσεως και στην αποφυγή της χρήσης βίας, στην πραγματικότητα όμως επιδιώκει να προκαλέσει την πτώση του ανέκαθεν θεωρούμενου ως "ρωσόφιλου" Καποδίστρια.²³ Ο Ρώσος λοιπόν αντιναύαρχος έχει απόλυτο δίκιο όταν γράφει ότι οι αντιπρέσβεις της Γαλλίας και της Αγγλίας "...κατακρίνουν μεν εις το φανερόν την αντιπολίτευση αλλά εις το κρυπτόν δεν παύουν να την υποστηρίζουν και να συνδαυλίζουν την φωτιάν, εκ της οποίας θα προέλθη γενική και καταστρεπτική πυρκαϊά."²⁴ Έτσι ενώ η Ρωσία και ιδιαίτερα ο Ρίκορντ, πιστοί στην πολιτική της διατήρησης του ευρωπαϊκού status quo θα συνδράμουν την ελληνική κυβέρνηση, η Αγγλία και η Γαλλία, η οποία την εποχή εκείνη επιζητούσε την στενή συνεργασία της κυβέρνησης του Λονδίνου, θα συνεχίσουν, καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης του Πόρου, την επαμφοτερίζουσα τακτική τους η οποία ενεθάρρυνε τους στασιαστές.

V. III. Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΛΟΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΠΟΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

ενεργήση καλλίτερα." Βλ. Επιστολαί Ι. Καποδίστρια, Αθήνα 1841, τόμος 4, σελ. 216.

23. Ο ίδιος ο Καποδίστριας γνώριζε φυσικά άριστα τις διαθέσεις των αγγλογάλλων απέναντί του. Προσπαθώντας να ερμηνεύσει αυτή τη στάση διερωτάται, σε γράμμα του προς τον Μ. Σούτζο, μήπως αυτή υπαγορεύεται από "τα χίλια ελληνικά εμπορικά πλοία που πέρασαν το Βόσπορο μέσα σε μιά μόνο χρονιά της ανορθώσεως". Βλ. Αρχείο Καποδίστρια, том. I', σ. 190.

24. Βλ. γράμμα Ρίκορντ προς Nesseldorf στο Δ. Κόκκινος, οπ. π. σελ. 639.

Οι κινήσεις της αντιπολίτευσης και η ανάγκη να ανακτήσει το χαμένο κύρος του απέναντι στους Συμμάχους ανάγκασαν τον Καποδίστρια να προσπαθήσει να εξοπλίσει με μυστικότητα μέρος του Εθνικού Στόλου. Είχε συλλάβει το σχέδιο ν' αναγκάσει πρώτα τη Σύρο σε συμπόρευση με την Κυβερνήση και να ακολουθήσουν τα άλλα νησιά τα οποία θα είχαν χάσει εν τω μεταξύ την οικονομική βοήθεια που τους προσέφεραν οι έμποροι της Ερμούπολης. Η Ύδρα θα έμενε έτσι αποκλεισμένη και θα υποχρεωνόταν να υποταχθεί στην κεντρική Κυβέρνηση. Ελέγχοντας, λοιπόν, ο Κυβερνήτης, ολόκληρη την επικράτεια, θα μπορούσε να ανανεώσει με μεγαλύτερη ευκολία την εμπιστοσύνη των τριών αντιπρέσβων προς το πρόσωπό του.

Ο άνθρωπος που επιλέχθηκε για να εκτελέσει το παραπάνω σχέδιο, ήταν ο Κωνσταντίνος Κανάρης, κυβερνήτης της κορβέτας "ΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ" και έμπιστος της Κυβέρνησης. Ωστόσο η εντολή της προετοιμασίας των εθνικών πλοίων, "ΕΛΛΑΣ", "ΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ", "ΥΔΡΑ", "ΚΑΡΤΕΡΙΑ" και "ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ" μαθεύτηκε στην Ύδρα σχεδόν αμέσως, στις 13/25 Ιουλίου 1831.²⁵ Οι "οικοκυραίοι" συνεδρίασαν αμέσως στο σπίτι του Μιαούλη, για να καθορίσουν τη στάση τους.

Ο Α. Μαυροκορδάτος παρέστη στη συνεδρίαση αλλά, σύμφωνα με μεταγενέστερη δήλωση του, πήγε εκεί με δική του πρωτοβουλία και όχι κατόπιν προσκλήσεως. Σκοπός του, είπε, ήταν, όπως και

25. Η πληροφορία έφθασε στην Ύδρα με επιστολή του κυβερνητικού Βουδούρη προς τον αδελφό του. Το αυτό επανέλαβε και ο Μαυροκορδάτος, σε λόγο του στη Βουλή στις 7 Ιανουαρίου 1845. Βλ. Δ. Κόκκινου, έκδοση 1960, τομ. 12, σ. 489.

αργότερα όταν πήγε στον Πόρο, να ηρεμήσει τα πνεύματα και να εμποδίσει άσκοπες θυσίες.²⁶

Το συμβούλιο ανέθεσε στον μοίραρχο Α. Γ. Κριεζή να καταλάβει τα πλοία του Ναυστάθμου και να θέσει υπό από τον έλεγχό του τον Πόρο. Επιπλέον προχώρησε στην εκλογή νέας δημογεροντίας, στην οποία συμμετείχαν οι Α. Κουντουριώτης, Σ. Μπουντούρης, Ι. Ορλάνδος, Δ. Βούλγαρης και Ι. Κριεζής.

Ο Α. Κριεζής με 70 ναύτες ανεχώρησε την επομένη, 14/26 Ιουλίου, από την Ύδρα για τον Πόρο όπου, λίγο μετά τα μεσάνυχτα, κατέλαβε το σημαντικότερο πλοίο του Στόλου, το δίκροτο ΕΛΛΑΣ, χωρίς να συναντήσει σοβαρή αντίσταση. Ο ίδιος ο Κριεζής περιγράφει, ως εξής, την επιχείρηση:

"Σπεύδω να σας αναγγείλω, ότι μίαν ώρα μετά τα μεσάνυχτα εμβήκαμεν εις την φρεγάτα. Αντίστασιν διά των όπλων δεν εύρομεν από τους ευρισκομένους εις την φρεγάταν, μέρος της φρουράς του πολιταρχείου μας εκατάλαβε και έτρεξε να δώση είδησιν εις τον ναύσταθμον, πλην, ή απειλή των όπλων μας τους έκαμε να σταματήσουν, ήρχισαν να φωνάζουν και τας φωνάς τους επήρεν είδησιν το διοικητήριον και η κορβέτα του Κανάρη, όθεν επυροβόλησαν πέντε ή εξ τουφέκια.

26. Βλ. τον λόγο που εξεφώνησε στη Βουλή ο Α. Μαυροκορδάτος στις 26 Ιανουαρίου 1845 όπως τον αποδίδει ο Γ. Βλαχογιάννης στα σχόλιά του στην έκδοση των *Απομνημονευμάτων* του Κασομούλη. (οπ. π., τομ. Γ', σελ 408.- 409). Ο Κασομούλης αντίθετα αποδίδει στον Μαυροκορδάτο ένα ρόλο πολύ πιο ενεργητικό. "*Παρουσιάσας, γράφει, έν γράμμα ενός φίλου του από Ναύπλιον τους λέγει ότι το μόνον σωτήριο μέσον ήτον δι' αυτούς να καταλάβουν τα εις Πόρον πολεμικά*". (οπ. π. σ. 407)

Σήμερα το πρωί ήλθεν ο καπετάν Νικολάκης και ο καπετάν Χριστόδουλος τους εγχείρισα την επιστολήν σας, και αφού την ανέγνωσαν, ωμιλήσαμεν και εσυμφωνήσαμεν οπού να βασταχθή η ευταξία και να μη ταραχθούν τα καθεστώτα. Εάν όμως λάβωμεν ομιλίαν προς τούτοις περί κυριεύσεως του κορβέτου Κανάρη, πλήν δεν τον εγκρίναμεν, επειδή ήτο ενδεχόμενον να γίνη ρήξις εις τον Πόρον.

Επαναλαμβάνω να σας παρακαλέσω κύριοί μου να παρακινήσερετ τον ναύαρχον να έλθη αύριον, ει δυνατόν, επειδή είναι ενδεχόμενον, με το κίνημα αυτό να έλθουν εις τον λιμένα τούτον πλοία ευρωπαϊκά. Φαντασθήτε λοιπόν πόσον είναι αναγκαία η παρρησία του ναυάρχου".²⁷

Ο κυβερνήτης του ΚΑΡΤΕΡΙΑ Ι. Φάλαγκας συνάντησε τον Κριεζή την επομένη για να του μετεφέρει χαιρετισμούς του Κανάρη καθώς και μηνύματά του. Με το τελευταίο από τα μηνύματα αυτά ο Κανάρης επιζητούσε τη συνεργασία του. Πάλι ο Κριεζής, σε επιστολή του της 16 Ιουλίου, προς τους Λ. και Γ. Κουντουριώτη, αναφέρει:

"Χθες σας έγγραφα τα διατρέξαντα σήμερα δε σας ειδοποιώ, ότι ο Κανάρης χθες βράδυ μου έστειλε τον καπετάν Φαλάγκα να μου ειπή τους ασπασμούς του και να τον νομίζω φίλον καθώς και πρότερον, διότι και αυτός τοιούτον με εστοχάσθη πάντοτε. Μου emήνυσε προς τούτοις ότι λυπείται μεγάλως να τον στοχάζονται οι Έλληνες καθώς το κηρύττουν και ότι εάν έως τώρα εφέρθη τοιουτοτρόπως, αυτό προήλθεν εξ αιτίας οπου έως τώρα δεν έλαβε κανένα γράμμα από

27. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., τομ. 3, σ. 154-155.

κανέναν σημαντικόν της Υδρας. Καθώς μου είπεν ο καπετάν Φαλάγκας, ο Κανάρης έχει σκοπόν να παραιτηθή, άν η κυβέρνηση του προτείνη άλλην μίαν φοράν να πηγαίνη εναντίον της Σπάρτης, ή εις κανέν άλλο μέρος όπου ζητούν σύνταγμα. Προς τούτοις ο Κανάρης λέγει, ότι οι Έλληνες άρχισαν την δουλειά τους βασίμως και ότι η υπόθεσις της Σπάρτης ήτο με βάση όχι ραδιουργική, καθώς το κηρύττει η Αυτού Εξοχότης και ότι η Εξοχότης του με ραδιουργίαν έκαμε να γίνη η εναντίον των συνταγματικών αναφορά.

Σας γράφω ταύτα διά παρακινήσεως του καπετάν Φαλάγκα. Εγώ όμως τι να συμπεράνω από αυτά, δεν γνωρίζω. διά στοχασθήτε και ειπήτε μου πώς να φερθώ...".

Ο Α. Μιαούλης έφθασε στον Πόρο τη νύχτα της 16/28 Ιουλίου²⁸ επικεφαλής 200 ναυτών. Με την αφιξή του, προσχώρησε στο κίνημα και ο μοίραρχος Α. Σαχίνης, κυβερνήτης του ΥΔΡΑ. Οι στασιαστές, σύμφωνα με τα όσα αναφέρει ο Μιαούλης σε επιστολή του της 18 Ιουλίου, ήσαν έτοιμοι να προβούν σε δυναμικές ενέργειες αν ο Ρίκορντ, ο οποίος εν τω μεταξύ είχε καταπλεύσει στον Πόρο, "χωρίς την συγκατάνευσιν των δύο άλλων δυνάμεων ήθελε κάμει κίνημα" εναντίον τους. ²⁹ Στο ίδιο γράμμα ο υδραίος ναύαρχος σημειώνει: "είναι περιττόν να σας εκφρασθώ την σύμπνοιαν των καλών μας συμπολιτών και την σταθεράν απόφασιν τους να υπερασπισθώσιν τα δίκαια των κοινοτήτων οπού εκφράσθησαν και το καταπατηθέν σύνταγμα, παρά του αυθαιρέτου, το ατμοκίνητον όπου ευρίσκεται

28. Βλ. Ι. Κ. Μαζαράκη-Αινιάν, "Τα συμβάντα του Πόρου από 17 γράμματα του Α. Μιαούλη" στο Δελτίο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος, τόμος ΚΓ, 1980, σελ. 129.

29. Βλ. επιστολή Μιαούλη της 18 Ιουλίου 1831, οπ. π., σ. 130 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 32

μέσα ο Καπετάν Φαλάγ και ο Καπετάν Χριστόδουλος με τους οπλισμένους ποριώτας, θα μεταχειρισθή καυστικά³⁰ όλα τα μέτρα αυτά τα ελάβαμεν επειδή γνωρίζωμεν ότι είναι η μόνη κρίσιμος περίστασις, ας έχωμεν λοιπόν ελπίδας μας εις τον θεόν, και ας αποφασίση το δίκαιον". Ο Μιαούλης, εξάλλου, θεωρούσε ότι ο Κανάρης, ή θα τους ενίσχυε, ή θα παρέμενε ουδέτερος.³¹ Παρ' όλα αυτά, φαίνεται ότι την επομένη, 19/31 Ιουλίου, οι κινηματίες έχασαν την υπομονή τους με τις παλινδρομήσεις του ψαριανού και κατέλαβαν με τέχνασμα το πλοίο του ΣΠΕΤΣΑΙ.³² Μετα την κατάληψη του ΣΠΕΤΣΑΙ "ο πονηρός Κανάρης, γράφει ο Κριεζής, εμβήκε εις την και ανεχώρησε χωρίς να τον δούμε".³³

Ο πλήρης έλεγχος της θαλάσσιας περιοχής του Πόρου από τους κινηματίες, πρέπει να ολοκληρώθηκε στις Ιουλ. 22/3 Αυγ. με την κατάληψη του φρουρίου Heydeck, στην νησίδα Άγιος Κωνσταντίνος, στο νότιο πέρασμα του Πόρου.³⁴

30. Εννοεί τα πυρακτωμένα βλήματα με τα οποία ήταν εξοπλισμένο το ΚΑΡΤΕΡΙΑ.

31. Βλ. οπ. π.

32. Ο Μιαούλης έστειλε δύο πλοιάρια και κατέλαβαν την κορβέτα την ώρα που ο Κανάρης συζητούσε μαζί του.

33. Βλ. Δ. Φωτιάδη, *Η επανάσταση του 21*, Αθήνα 1971-1972, τομ. 4, σ. 227. Κατά μία άλλη άποψη ο Κανάρης παρέδωσε οικιοθελώς το ΣΠΕΤΣΑΙ "όταν αντιλήφθηκε απειθαρχία εκ μέρους ορισμένων ναυτών του και για προλάβει ανάμιξη των ρωσικών πλοίων". (Βλ. *Ιστορία Ελληνικού Έθνους*, τομ. ΙΒ', σ. 555.)

34. Ο Κασομούλης, στα "Απομνημονεύματά" του, περιγράφει το τέχνασμα που χρησιμοποίησε ο ίδιος ο Διοικητής του φρουρίου, ο φιλέλληνας Συνταγματάρχης Ι. Αμπάτης, για να το παραδώσει στους στασιαστές ώστε να ελέγχουν αυτοί τον δίαυλο. Βλ. Κασομούλη, οπ. π., σελ. 391.

Από την πλευρά της φιλοκυβερνητικής παράταξης, ο μεν Διοικητής του Πόρου Κ. Ράμφος, με την ομάδα του και λίγους προκρίτους -πιθανώς μόνο ένα- εγκατέλειψαν το νησί και φιλοξενήθηκαν από τα Κυβερνητικά στρατεύματα στην απέναντι παραλία, στον Ταλατά, ο δέ Γ. Σαχτούρης, Διοικητής του Ναυστάθμου του Πόρου, παρέμεινε, μέχρι το τέλος, ουδέτερος και χρησιμοποιήθηκε ως συνδέσμος μεταξύ Μιαούλη και Ricord.

Η αναίμακτη κατάληψη των πλοίων και του Ναυστάθμου ενίσχυε τη θέση της Υδρας, γιατί αφ' ενός φαινόταν συνεπής και ικανή να προστατεύσει τα νησιά που ως τότε, αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο να υποκύψουν διά της βίας στην Κεντρική Κυβέρνηση και αφ' ετέρου απεδείκνυε την στρατιωτική αδυναμία του Καποδίστρια.

Στην Σύρο η ενέργεια των Υδραίων επιδοκιμάστηκε με ενθουσιασμό. Οι πρόκριτοι του νησιού, σε γράμμα τους προς τους ομόλογους τους της Υδρας, επιδοκίμασαν απολύτως το κίνημα και έστειλαν άφθονα χρήματα για την υποστήριξή του. Ζήτησαν επίσης την άδεια να στείλουν τα πλοία που αρχικά είχαν διατεθεί για την προστασία της, να ξεσηκώσουν τα υπόλοιπα νησιά³⁵ ενώ οι θ. Μανούσης και Π. Γεραλόπουλος πήγαν ως εκπρόσωποί τους στην Υδρα.³⁶

Εις απάντηση του αιτήματος των Συριανών, ο Μιαούλης θα αναθέσει στον μοίραρχο Ν. Ράπτη τον έλεγχο των θαλασσίων οδών του Αιγαίου, συστήνοντας του να συνηνοείται με τη Σύρο και να βοηθά

35. Ι. Βλαχογιάννη, οπ. π., τομ. 4, σ. 260-262 και εδώ παράρτημα αριθ. 33.

36. Βλ. Γ. Βλαχογιάννη, οπ. π., τομ. 4, σ. 263-264.

τα νησιά που τον καλούν, ώστε να εμποδίσει "αταξίαν ή κατάχρησιν οποιουδήποτε είδους".³⁷

V. III. ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ο Καποδίστριας, στο Ναύπλιο, πληροφορήθηκε τη στάση από απεσταλμένο του Διοικητή Κ. Ράμφου. Συγχρόνως και οι Υδραίοι πρόκριτοι, του έστειλαν μακροσκελή επιστολή, στην οποία του εξηγούσαν ότι η κίνησή τους είχε καθαρά αμυντικό χαρακτήρα, ενόψει των πολεμικών προετοιμασιών που έκανε η Κυβέρνηση για να τους εξαναγκάσει σε υποταγή. Στη συνέχεια επανήρχοντο στο πάγιο αίτημά τους για άμεση σύγκληση Εθνοσυνέλευσης και υπεστήριζαν ότι η επιθυμία των Συμμαχικών Δυνάμεων για την αποκατάσταση της ειρήνης και της τάξης δεν έπρεπε να εκληφθεί αλλιώς παρά ως αναφορά στην ειρήνη και την τάξη που είχε επιδιώξει να επιβάλει η Συνέλευση του Αργους.³⁸

Ο Καποδίστριας γνωρίζοντας ότι τα Εθνικά πλοία, λόγω της μακρόχρονης ακινησίας, δεν μπορούσαν να αποπλεύσουν σύντομα από τον Πόρο, απεφάσισε τον, κατα το δυνατό, στενότερο αποκλεισμό τους ώστε να υποχρεωθούν οι στασιαστές να τα παραδώσουν. Το μεσημέρι της 16/28 Ιουλίου, έφτασε στα Περιβόλια το τάγμα των Τακτικών, που το αποτελούσαν 350 οπλίτες, με διοικητή τον Π.

37. Βλ. Ι. Βλαχογιάννη, οπ. π. τομ. 4, σελ. 257. Στο γράμμα αυτό ο Μιαούλης αποφεύγει να δώσει στον Ράπτη οδηγίες για το ενδεχόμενο της συμπλοκής με άλλα κυβερνητικά ή με ρωσικά πλοία.

38. Βλ. εφημερίδα ΑΠΟΛΛΩΝ, τεύχος 39, σελ. 159-161.

Διαμαντίδη ενώ δύο Ρωσικά πλοία, χωρίς το Ναύαρχο Ricord, απόκλεισαν το βόρειο πέρασμα του στενού του Πόρου.³⁹

Πέρα από την αποστολή ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων στην απέναντι από τον Πόρο ακτή, ο Καποδίστριας επεδίωξε επίσης να εξασφαλίσει την ενεργό συμπαράσταση των Ξένων η οποία, δεδομένου ότι ο ίδιος στερείτο πλοίων, ήταν απαραίτητη. Με γράμματα προς τους αντιπρέσβεις, τα οποία ήταν περίπου όμοια και για τους τρεις, αξίωσε να ανακοινώσουν οι Σύμμαχοι στους πρωταίτιους, ότι θα συμμετάσχουν και αυτοί στην καταστολή του κινήματος.⁴⁰

Ο Ξαφνικός απόπλους της Αγγλικής φρεγάτας ΜΑΓΑΔΑΣΚΑΡΗ από το Ναύπλιο, στις 15/27 Ιουλίου, και η καθυστέρηση της επιστροφής του Γάλλου αντιπρέσβυ από το Νεόκαστρο, όπου βρισκόταν, κίνησαν υποψίες στον Καποδίστρια ο οποίος, στα γράμματα αυτά, εξέφρασε τη λύπη του για την απουσία τους, υπονοώντας ότι αυτή ήταν εσκεμμένη. Από τον Ρώσο πρέσβυ, ο οποίος βρισκόταν στο Ναύπλιο, θα ζητήσει να σταλεί ο Ναύαρχος Ricord στον Πόρο, "ίνα κωλύση τους εξ Υδρας πειρατάς [από] τού να εκπληρώσωσι τον σκοπόν των".⁴¹

Οι υποψίες του Καποδίστρια, τουλάχιστον για τους Αγγλους, είναι αβάσιμες αφού πράγματι, το ΜΑΓΑΔΑΣΚΑΡΗ, πηγαίνοντας να παραλάβει το αγγλικό ταχυδρομείο, πέρασε μεν ανοικτά από την Ύδρα

39. Βλ. Κ. Μαζαράκη-Αινιάν, οπ. π., σ. 144.

40. Δ. Κόκκινου, οπ. π., σ. 640.

41. Βλ. οπ. π., σ. 641.

και τον Πόρο ⁴² αλλά ο Ρίκορντ, ο οποίος είχε ήδη φθάσει εκεί, δεν ενημέρωσε τον κυβερνήτη του για τα διατρέξαντα ούτε για τον λόγο για τον οποίο ευρίσκοντο τα Ρωσικά πλοία στην περιοχή εκείνη.⁴³ Στην μετέπειτα αναφορά του ο κυβερνήτης του ΜΑΓΑΔΑΣΚΑΡΗ Ε. Lyons ισχυρίστηκε ότι η ταυτόχρονη παρουσία Αγγλικών και Ρωσικών πλοίων στην αρχή της εξέγερσης, θα απέτρεπε την οξυνση που δημιούργησε ο Ricord, όξυνση, που φτάνοντας στον Πόρο μια εβδομάδα αργότερα, ο Lyons αγωνίστηκε να αμβλύνει.⁴⁴

Η εντολή της μετάβασης των Ρωσικών πλοίων στον Πόρο δεν δόθηκε πρόθυμα από τον αντιπρέσβυ Rueckman, αλλά επέδρασε στην απόφαση αυτή ή αίγλη που είχε αποκτήσει ο Καποδίστριας από το πρόσφατο παρελθόν, στην Ρωσία. Αντίθετα με τον αντιπρέσβυ, ο Διοικητής της Ρωσικής μοίρας ναύαρχος Ricord, έδρασε με προθυμία και οι ενέργειες του πιθανολογούν ακόμα και ιδιαίτερες οδηγίες του Κυβερνήτη προς αυτόν.⁴⁵

Τα Ρώσικα πλοία ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΛΟΒΙΤΣ, ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ, ΟΔΥΣΣΕΑΣ και ΛΟΥΓΓΡΟ, κατέπλευσαν στον Πόρο διαδοχικά, από τις 16/28 Ιουλίου μέχρι τις 18/30 Ιουλίου, και απέκλεισαν το βόρειο πέρασμα του στενού. Στην Διοίκηση του Ricord θα ενταχθούν και τα Ελληνικά

42. Το γεγονός ότι το ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ πέρασε από τα μέρη αυτά χωρίς να σταματήσει έδωσε στους Υδραίους στασιαστές λαβή να πιστεύσουν ότι οι Αγγλοι τους υπεστήριζαν ανοικτά (βλ. επιστολή των Κουντουριώτηδων, Ι. Ορλάνδου και Δ. Βούλγαρη της 22 Ιουλίου 1831 προς την δημογεροντία της Σύρας στο Ι. Βλαχογιάννη, όπ. π., τομ. 4, σ. 256-7) πράγμα για το οποίο ο Καποδίστριας παραπονέθηκε στον Ντώκινς. Βλ Ακαδημία Αθηνών, *Μνημεία της Ελληνικής Ιστορίας*, όπ. π. σ. 510

43. Βλ. αναφορά Λάιονς της 29 Ιουλ/10 Αυγ., όπ. π., σ. 511.

44. Βλ. όπ. π., σ. 511.

45. Δ. Κόκκινου, όπ. π., σελ. 643.

πλοία ΗΡΑΚΛΗΣ και ΑΘΗΝΑ (ιδιοκτησία Γιαννίτση και Τσαμαδού), με καπετάνιους τους Κανάρη και Ορλώφ των οποίων τα μειωμένα πληρώματα συμπληρώθηκαν από Ρώσους πυροβολητές.⁴⁶

Ο αποκλεισμός, από Ξηρά, ολοκληρώθηκε, με το ιππικό του Καλλέργη και των μονάδων που διοικούσε ο Νικήτας Σταματελόπουλος. Έτσι στις Ιουλ. 20/1 Αυγ. η αριθμητική δύναμη, των κυβερνητικών στρατευμάτων έφτανε τους 1000-1200 οπλίτες.

Οι αντιπρέσβεις Ruesckman και Daukins, από την πλευρά τους, που βρίσκονταν στο Ναύπλιο, καθώς, αργότερα, και ο Rouen, συμμορφώθηκαν προς την επιθυμία του Καποδίστρια και, με διακήρυξή τους, αποδοκίμασαν το επαναστατικό κίνημα, εκφράζοντας την ελπίδα, ότι η δήλωση αυτή θα ήταν αρκετή για να αποθαρρύνει τους αρχηγούς και τους εμπνευστές του.⁴⁷

V. IV. ΤΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΡΟ

Τα πρώτα στρατεύματα της κυβέρνησης, οι τριακόσιοι άνδρες του τακτικού, έφτασαν στα Περιβόλια (Γαλατάς) το μεσημέρι της 16/28 Ιουλίου. Οι ένοπλοι Ποριώτες και τα πληρώματα των πλοίων, ανοργάνωτοι ακόμα, χωρίς κανένα σχέδιο ετοίμασαν αυτοσχέδια

46. Τα πλοία αυτά εξοπλίστηκαν από τους Κανάρη και Ορλώφ στην Αίγινα.

47. Βλ. επιστολή τους της 1 Αυγούστου 1831 στο Αρχείο Λάιονς, MS B65 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 34. Ο Rouen στο γράμμα του θα προσθέσει ότι "επεφόρτισε τον Lalande, όστις ανεχώρησε μετά του Lyons εις Πόρον, όπως δηλώσει επισήμως εις τον Α. Μιαούλη και στους Υδραίους ότι η Γαλλία όπως και οι συμμαχοί της ενδιαφέρεται τα μάλιστα δια την διατήρησιν εν Ελλάδι της ησυχίας και της επικρατύσης τάξεως πραγμάτων". Rouen προς Ι. Καποδίστρια (23-7/4-8-1831) στα Μνημεία Ελληνικής Ιστορίας, οπ. π., σελ. 510-511.

άμυνα. Όσοι από τους Ποριώτες είχαν επανδρώσει τη φρεγάτα ΕΛΛΑΣ, την εγκατέλειψαν για να υπερασπισθούν τις οικογενειές τους, ενώ άλλοι κινήθηκαν για να προβάλουν άμυνα σε αντιπαράταξη. Το ατμοκίνητο ΚΑΡΤΕΡΙΑ, με κυβερνήτη τον Φάλλαγκα, προσαρμόστηκε κατάλληλα για να μπορέσει να βομβαρδίσει τα κυβερνητικά στρατεύματα. Ο Μιαούλης θα γνωστοποιήσει στην Ύδρα την άφιξη των στρατευμάτων και θα ζητήσει επειγόντως ενίσχυση εκατό ναυτών.⁴⁸

Τα κυβερνητικά στρατεύματα θα αποφύγουν τις προκλήσεις και θα οχυρωθούν σ' ένα ύψωμα έξω από τον Γαλατά. Ένας μόνο λόχος επισκέφθηκε το χωριό για να ενημερώσει και να μεταπείσει τους κατοίκους του.⁴⁹ Οι επαναστάτες, μ' αυτή την ευκαιρία, προσπάθησαν να διαπραγματευθούν και να παρασύρουν το τμήμα αυτό του στρατού με το μέρος τους. Ο Σαχίνης θα έχει συνομιλίες με τον λοχαγό Κουτρομπή,⁵⁰ ο Χριστόδουλος Μέξης ή Ποριώτης θα συζητήσει με τον Κασομούλη ενώ για τον ίδιο σκοπό στάλθηκαν σε φιλοκυβερνητικούς επιστολές από τους Πολυζωΐδη και Φαρμακίδη. Οι επιστολές όμως αυτές διαβιβάστηκαν κατόπιν στον Καποδίστρια.⁵¹

Οι συζητήσεις και οι διαπραγματεύσεις θα διακοπούν με την άφιξη του Καλλέργη και του Νικήτα Σταματελόπουλου. Η επικοινωνία

48. Βλ. Κ. Μαζαράκης-Αινιάν, οπ. π., σ. 129. Πρέπει να σημειωθεί ότι το γράμμα του Μιαούλη που περιγράφει τα γεγονότα της ημέρας έχει ημερομηνία 18/30 Ιουλίου, ενώ ο Κασομούλης και άλλες πηγές, βεβαιώνουν ότι ο στρατός έφτασε στα Περιβόλια στις 16/28 Ιουλ.

49. Βλ. Κασομούλη, οπ. π., σ. 385.

50. Ο Κουτρομπής είχε σταλεί παλαιότερα από τον Καποδίστρια στην Ύδρα για να ζητήσει την παράδοση του Τσάμη Καρατάσου.

51. Βλ. Ν. Κασομούλη, οπ. π., τομ. Γ', σ. 388-389.

των Ποριωτών με την απέναντι ηπειρωτική περιοχή, όπου πολλοί είχαν κτηματική περιουσία, διακόπηκε και άρχισε ο πλήρης αποκλεισμός του νησιού από την Πελοπόννησο. Η μόνη διέξοδος που απόμεινε ήταν του νοτίου διαύλου.⁵² Τα κυβερνητικά στρατεύματα άρχισαν να προξενούν καταστροφές στα κτήματα και στα σπίτια που υπήρχαν στα Περιβόλια.

V. V. ΜΙΑΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΡΙΚΟΡΔ

Ο Μιαούλης, παρά τις αρχικές δηλώσεις του,⁵³ δεν ήταν διατεθειμένος να αναλάβει αυτός πρωτοβουλία επίθεσης κατά των Ρώσων. Είχε όμως αποφασίσει να αντιμετωπίσει με τα πυροβόλα του κάθε δυναμική ενέργεια που θα ξεκινούσε απ' αυτούς. Έτσι είχε προετοιμάσει τα πλοία του για ενδεχόμενη σύγκρουση και ζητούσε από την Ύδρα να τον ενισχύσουν με δύο ακόμα σκάφη.⁵⁴

Η πρώτη συνάντηση των δύο ναυάρχων, Ricord και Μιαούλη, πραγματοποιήθηκε τη νύχτα της 18/30 Ιουλίου, στην παραλία του Πόρου, κοντά στην φρεγάτα ΕΛΛΑΣ, και αυτό γιατί ο Μιαούλης είχε αρνηθεί να επισκεφθεί το ρωσικό πλοίο, επειδή θεωρούσε τον Ρώσο

52. "Ευγενέστατοι Κύριοι, γράφει ο Μιαούλης στις 20 Ιουλίου στους Κουντουριώτηδες, οι στρατιώτες οίτινες ευρίσκονται εις το αντίκρυ μέρος του πόρου έχουν σκοπόν να πιάσουν τους μύλους να μην αφήνουν τους ποριώτας να αλέθουν. είναι ανάγκη λοιπόν να επαρικινήσεται [sic]ους να κάμνουν άλευρον να στείλουν". Βλ. Κ. Μαζαράκη-Αινιάν, οπ. π. σελ. 131-133

53. Βλ. επιστολή Μιαούλη της 18 Ιουλίου, παραπάνω σ. 147.

54. Βλ. γράμμα του Μιαούλη στην κοινότητα της Ύδρας της 17 Ιουλίου 1831 στο Α. Λιγνού, οπ. π., σελ. 158-159.

ναύαρχο πράκτορα του Καποδίστρια.⁵⁵ Στις διάφορες προτάσεις του Ricord, ο Μιαούλης αντέταξε ότι, μέχρις ότου συγκληθεί Εθνοσυνέλευση, ως προϊστάμενη αρχή του θα αναγνώριζε μόνον την "Συνταγματική Επιτροπή" της Υδρας και ότι αν η Επιτροπή του ζητούσε να αποπλεύσει, θα το επιχειρούσε, αψηφώντας την πρόθεση του Ricord να τον εμποδίσει. Οι πρόκριτοι της Υδρας, σε γράμμα τους προς τους Συριανούς, περιγράφουν τη συζήτηση των δύο ναυάρχων ως εξής: *"αφ' ου έφθασεν εις Πόρον ο Αντιναύαρχος Ρώσος Κυριος Ρικόρδος, ωμίλησεν μετά του Ναυάρχου Μιαούλη, του είπε να παραιτηθή από το οποίον επεχειρίσθη έργον, και ότι τα πλοία τα Εθνικά να μένουν ακίνητα και να μην εμπορή ούτε η Υδρα, ούτε η Κυβέρνησις να τα μεταχειρισθή. Ο Ναύαρχος Μιαούλης ηρώτησεν αν έχη πρώτον από την Υδραν τοιαύτην διαταγήν, δεύτερον αν έχη αυτήν εγγράφως και από τας άλλας δύο Δυνάμεις, Αυτός του απεκρίθη το "όχι". τότε έπαυσεν η ομιλία. Ακολουθώς είπεν εις τον Ναύαρχον ο Αντιναύαρχος Ρώσος ότι να μη κινηθή από τον Πόρον. Εκείνος δε του απεκρίθη ότι δεν έχει άλλο να κάμη παρά να ακούση τας διαταγάς της Υδρας και ας γνωρίση ότι αν αυτός προβάλη να του εμποδίση τα κινήματα, θέλει ανοίξη δρόμον διά των κανονίων.*

Οτι ο Αντιναύαρχος Ρώσος επρόβαλεν εις τον Μιαούλην να συγχωρήση διά να απεράσουν εις Πόρον οι 300 Τυπικοί επί λόγω ότι να φυλάξουν την ησυχίαν. ούτος απεκρίθη ότι οι κάτοικοι του Πόρου είναι πολλά ήσυχοι και δεν έχουν ανάγκην να δεχθώσιν εις την

55. Βλ. Εθνική Βιβλιοθήκη, Αρχείον Α', (Αρχείον Λαλάνδου) έκθεση Λαλάνδ στον Υπουργό Αποικιών και Ναυτικού De Rigny, εγγρ. 9951.

νήσον τους εχθρούς στελλομένους από την Κυβέρνησιν. Οι Ποριώται οπλοφορούν".⁵⁶

Μπροστά στην αδυναμία να καταλήξουν οι δύο ναύαρχοι σε κάποια συμφωνία, έγινε δεκτό να σταλεί ένας Ρώσος αξιωματικός στην Ύδρα, για να εξακριβώσει αν υπήρχαν άλλες απόψεις της "Επιτροπής".⁵⁷

Ο Ricord, λίγες μέρες αργότερα, θα ισχυριστεί ενώπιον των συμμάχων ότι τόσο ο Μιαούλης όσο και οι αρχές της Ύδρας τον είχαν διαβεβαιώσει ότι οι στασιαστές θα εγκατέλειπαν τα πλοία εφ' όσον θα υπήρχε η σύμφωνη γνώμη και η παρουσία των Ναυτικών Διοικητών της Αγγλίας και Γαλλίας. Αντίθετα οι Ύδραίοι υποστήριξαν αργότερα ότι καμιά υπόσχεση δεν είχαν δώσει στον Ρίκορντ ή τον απεσταλμένο του.⁵⁸

Το τελευταίο γεγονός, μέχρι την άφιξη των Ναυτικών Διοικητών Lyons και Lalande, ήταν η ανακοίνωση του Ricord στο Μιαούλη ότι θα υψώσει τη Ρωσική σημαία στα δύο Ελληνικά μπρίκια, που ενίσχυαν την μοίρα του. Η απόφαση αυτή πρέπει να είχε ως σκοπό τη διαφύλαξη των Ρώσων ναυτικών, κυρίως πυροβολητών, που είχαν επιβιβασθεί στα πλοία αυτά, για να αυξήσουν το μειωμένο αριθμό των πληρωμάτων τους. Ο Μιαούλης, μέσω ενός αξιωματικού που είχε

56. Βλ. Γ. Βλαχογιάννη, οπ. π., σ. 250.

57. G. Finlay, *History of the Greek Revolution and of the reign of Otho*, London 1971, τομ. 2, σ.65. Ανεκδοτολογικά αναφέρεται πως ο Φίνλεϋ στο χωρίο αυτό, εμφανίζει τον Ricord να απειλεί ότι θα χρησιμοποιήσει βία και τον Μιαούλη εύστοχα να του απαντά ότι γνωρίζει τόσο καλά τα καθήκοντά του όσο και ο Ρώσος.

58. Βλ. Κ. Μαζαράκη-Αινιάν, οπ. π., σ. 131. Για το θέμα αυτό βλ. παρακάτω σ. 159.

στείλει ο ρώσος ναύαρχος γιά να τον ενημερώσει σχετικά, μήνυσε ότι "δεν έχει κανένα δικαίωμα ο Ρίκορδ να υψώση ρωσικήν σημαία εις ελληνικά πλοία αλλ' ούτε ημπορεί να κάμη τοιούτον πράγμα επειδή τότε ο Ρίκορδ νομίζεται ναύαρχος του Κυβερνήτου και όχι της Ρωσίας· ή αν δεν είναι αυτό τότε είναι υπό τας διαταγάς του Καποδίστρια. Επειτα του είπωμεν ημείς ότι ούτε ο Κυβερνήτης έγγραφεν τοιούτον γράμμα του Ρίκορδ ούτε ο Ρίκορδ το κάμνει αυτός επέμεινεν ότι θα το κάμει, τότε ημείς του είπωμεν ότι τα ζητούμεν εγγράφως όλα όσα μας είπεν από τον Ρίκορδ, μας υπεσχέθη να μας τα στείλλει, να ιδύμεν όμως εις το τέλος μας είπεν ότι είναι βέβαιον πως ο Κυβερνήτης έγγραφεν γράμμα του Ρίκορδ, δεν ηξεύρω όμως αν ο Ρίκορδ ημπορεί να κάμει αυτό κίνημα". 59

V. VI. ΟΙ ΛΑΙΟΝΣ ΚΑΙ ΛΑΛΑΝΤ ΦΘΑΝΟΥΝ ΣΤΟΝ ΠΟΡΟ

Ο Αγγλος Ναυτικός Διοικητής E. Lyons, φτάνοντας στο Ναύπλιο με το πλοίο του ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ, έμαθε το κίνημα της Υδρας και αμέσως αναχώρησε γιά τον Πόρο. Στα ανοιχτά των Σπετσών, συνάντησε το γαλλικό πλοίο ΚΑΛΥΨΩ, όπου επέβαιναν ο Γάλλος πρέσβυς Rouen και ο Ναυτικός Διοικητής Lalande, ο οποίος, όταν πληροφορήθηκε τα γεγονότα, αποφάσισε να τον ακολουθήσει.⁶⁰ Τα δύο πλοία θα καταπλεύσουν στον Πόρο, στις Ιουλ. 23/4 Αυγ.⁶¹

59. Βλ. οπ.π. σελ. 132.

60. Ο Αντιπρέσβυς Rouen επιβιβάστηκε σ' άλλο πλοίο και επέστρεψε στο Ναύπλιο.

61. Μνημεία Ελληνικής Ιστορίας, οπ. π., σ. 512.

Οι Υδραίοι, από το νησί τους, αντιλήφθηκαν τον προορισμό των δύο πλοίων και έστειλαν ως πολιτικό σύμβουλο του Μιαούλη, τον Μαυροκορδάτο, ικανοποιώντας έτσι το αίτημα που κατ' επανάληψη είχε εκφράσει ο Ναύαρχος.

Ο πρώτος επισκέπτης που δέχτηκαν, με την άφιξη τους στον Πόρο, οι Διοικητές των Ξένων μοιρών, ήταν ο γραμματικός του Μιαούλη, ο οποίος και τους διαβεβαίωσε, ότι η κατάληψη των πλοίων αποτελούσε μέτρο προληπτικό δεδομένης της πρόθεσης του Καποδίστρια να εκστρατεύσει εναντίον των νησιών.

Οι επόμενοι επισκέπτες ήσαν οι δημογέροντες του Πόρου, οι οποίοι διαμαρτυρήθηκαν για τις καταστροφές των περιουσιών τους από τα κυβερνητικά στρατεύματα -ιδίως από τους στρατιώτες του Καλλέργη- και επήναισαν τον Μιαούλη, ο οποίος, μετά την αναχώρηση του διοικητή Κ. Ράμφου, κατώρθωνε να διατηρεί την τάξη και την ειρήνη στο νησί τους.

Μετά την ενημέρωση από τους εκπροσώπους του νησιού και τους τοπικούς παράγοντες, οι δύο Διοικητές επισκέφθηκαν τον Ricord, ο οποίος ήταν προετοιμαζόταν να αρχίσει εχθροπραξίες κατά των κινηματιών. Ο Ricord, έχοντας υπ' όψη του την συζήτηση που είχε με τον Μιαούλη και το μήνυμα που του είχε κομίσει ο αντιπρόσωπος του από την Ύδρα, τους διαβεβαίωσε ότι εφόσον, ομόφωνα, θα ζητούσαν την παράδοση των πλοίων, οι στασιαστές θα συμμορφώνονταν. Στην κατοπινή όμως συνάντηση που είχαν οι δύο διοικητές με τον Ρίκορδ, τον Μαυροκορδάτο και τον Μιαούλη επί του πλοίου ΚΑΛΥΨΩ, διαπίστωσαν ότι οι κινηματίες αρνούσαν την λύση

αυτή.⁶² Η συνάντηση λοιπόν δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα και, μπροστά στο αδιέξοδο που δημιουργήθηκε, οι Lalande και Lyons δέχτηκαν να παραμείνουν μία μέρα ακόμα στον Πόρο, περιμένοντας τον ερχομό εκπροσώπων της Υδρας και ελπίζοντας ότι η "Συνταγματική Επιτροπή" θα πρότεινε κάποια συμβιβαστική λύση.⁶³

Το γεμάτο διαβουλεύσεις εικοσιτετράωρο της Ιουλ. 23/4 Αυγ. έκλεισε με την άφιξη ενός κυβερνητικού κότερου στον Πόρο. Το πλοίο αυτό είχε κανονιοβοληθεί στα Αμπελάκια, από γολέτα των στασιαστών. Ο Ricord θέλησε να στείλει πλοίο του για να συλλάβει το Υδραϊκό ενώ ο Μιαούλης ήταν έτοιμος να αντιδράσει, στέλνοντας δικά του πλοία να το ενισχύσουν. Ο Lalande, με παρέμβασή του, πέτυχε να αποσοβηθεί αυτό το επεισόδιο και έτσι κανένα πλοίο δεν απέπλευσε.

Ως τις απογευματινές ώρες της επόμενης, εξαιτίας του καιρού, δεν είχαν φθάσει οι Υδραίοι πληρεξούσιοι. Σε νέα συνάντηση, ο

62. Ο Μιαούλης σε γράμμα του της 23 Ιουλίου αναφέρει: "...μας έδειξαν μίαν σημειώσιν οπού είχε κάμει ο αξιωματικός ο Ρώσος ο ελθών εις Υδραν, κατά των προτάσεων τας οποίας έκαμε, και των αποκρίσεων τας οποίας έλαβεν. έλεγεν ότι έκαμε τας σημειώσεις αυτάς εν ώ εγίνοντο αι ομιλίας. ο Μαυροκορδάτος, όστις εύρε τας απαντήσεις πάντι αλλοιωμένας τας αναίρεσεν εντόνως, και επρόσθεσεν ότι εν ώ εγίνοντο αι ομιλίας μόνος εκρατούσε σημειώσεις, ιταλιστί, ο δε αξιωματικός δεν έγγραφεν, και αν ο ίδιος εσημείωσεν ό.τι ήθελε, και εις γλώσσαν άγνωστον εις ημάς μετά τας ομιλίας, τουτο δεν ημπορεί να θεωρηθή ως πρωτόκωλον, καθώς κακώς το ονομάζει, ουδέ έχει καμμίαν ισχύν, ή κύρος, μάλιστα ενώ είναι πάντη διαφορετική η έκθεσις από τας γενομένας ομιλίας...." Βλ. Μαζαράκης, όπ. π., σ. 131.

63. Λεπτομερής περιγραφή των διαβουλεύσεων των δύο διοικητών στον Πόρο δίνει ο Λαλάντ σε αναφορά του της 12 Αυγούστου 1831 προς τον προϊστάμενό του Υπουργό Ναυτικών και Αποικιών Ντε Ριγνύ. Το κείμενο αυτό βρίσκεται στη Εθνική Βιβλιοθήκη, όπ. π. σ. 153 σημ. 55 και έχει δημοσιευθεί στο Κ. Βάρφη, .Πόρος 1831, Το κίνημα-οι πρωταγωνιστές, Αθήνα 1986, σ. 111-125

Ricord, εκπροσωπήθηκε από τον κυβερνήτη του ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ, ο οποίος είχε σαφείς εντολές να μὴν προβεί σε κανενός είδους παραχώρηση. Το ίδιο ανυποχώρητος ήταν και ο Μιαούλης, ο οποίος, στο αίτημα των Συμμάχων να εγκαταλειφθούν τα πλοία, απαντούσε: *"Στάληκαμε εδώ από την κοινότητα της Υδρας. Οι διαταγές που έχω είναι να διατηρήσω την θέση μου και να μην εγκαταλείψω παρά με αντίστοιχες διαταγές και αν θελήσουν να με αναγκάσουν με την βία, θα χύσω και την τελευταία ρανίδα του αιματός μου..."*⁶⁴

Είναι σαφές ότι η Υδρα επεδίωκε να διαφυλάξει ό,τι, ως εκείνη τη στιγμή, είχε κερδίσει, μέχρις ότου ο Καποδίστριας συγκαλέσει Εθνική Συνέλευση. Εξ άλλου τα λόγια του Μιαούλη ταυτίζονταν με τις τελευταίες εντολές των Υδραίων, όπως θα φανεί μετά την άφιξη του Σαχίνη από την Υδρα, κατά το τέλος αυτής της συνάντησης: *"Να κρατήσει ότι είχε καταλάβει και να φανεί σκόπιμα μετριοπαθής μα και πιστός στις διαταγές που είχε"*.⁶⁵

Οι συνομιλίες δεν έφεραν, πάλι, κανένα αποτέλεσμα και οι Lyons και Lalande πρότειναν να παραμείνει η κατάσταση όπως είχε, για μερικές μέρες, προκειμένου οι ίδιοι να συζητήσουν με τον Καποδίστρια και να διαπιστώσουν αν αυτός πλέον προτίθεται να προβεί σε υποχωρήσεις. Με την πρόταση τους, που έγινε αποδεκτή από τον Μαυροκορδάτο και τον Μιαούλη, δεν συμφώνησε ο Ρώσος αντιπρόσωπος του Ricord.⁶⁶

64. Βλ αναφορά Λαλάντ προς τον Υπουργό Ναυτικών και Αποικιών Ντε Ρινύ της 12 Αυγούστου 1831, στο Κ. Βάρφη, 1986, σ. 117.

65. Βλ. οπ. π., σ.118.

66. Αναφορά Λαλάντ προς Ντε Ρινύ, οπ. π., σ. 117.

Τις πρωινές ώρες της Ιουλ. 25/6 Αυγ. λίγο πριν τον απόπλου των ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ και ΚΑΛΥΨΩ, ο Ricord εζήτησε, με εγγραφό του, από τους δύο Διοικητές να παραμείνουν στον Πόρο, για να τον υποστηρίξουν υλικά και ηθικά. Για να ενισχύσει το αίτημα του αυτό επικαλέσθηκε τις εντολές της Ρωσικής Κυβέρνησης, τόνισε ότι θεωρούσε το κίνημα του Πόρου επαναστατικό και ότι, τέλος, θα εμπόδιζε με τη βία κάθε απόπειρα απόπλου των πλοίων που κατείχαν οι κινηματίες. Τυχόν αρνηση αυτής της βοήθειας, συνέχιζε ο Ricord στο εγγραφό του, θα την θεωρούσε ως απομόνωση του από την συμμαχία και, άρα, δεν θα είχε την ευθύνη για τις τυχόν συνέπειες.⁶⁷

Οι δύο Διοικητές αντιτάχθηκαν στις απόψεις αυτές, και ιδίως στην απειλή χρήσης βίας, δήλωσαν δε ότι θα αποχωρούσαν γιατί δεν έκριναν σωστό να παραμείνουν απλοί θεατές μιάς ενδεχόμενης σύγκρουσης. Πρόσθεσαν ακόμη ότι θα αναχωρούσαν για να ενημερώσουν τον Καποδίστρια, ο οποίος φαίνοταν κακά πληροφορημένος για τα γεγονότα. Η δήλωση τους τέλειωνε με την έκφραση της ελπίδας ότι θα έπειθαν τον Κυβερνήτη να κάνει αυτός πλέον νέες προτάσεις συμβιβασμού.⁶⁸

Ο Λαλάντ και ο Λάιονς, πριν αναχωρήσουν, έλαβαν από τον ρώσο συναδελφό τους την διαβεβαίωση ότι θα υπάκουε πιστά στις οδηγίες του Καποδίστρια απεκόμισαν δε την εντύπωση ότι θα

67. Επιστολή Ρίκορντ προς Λάιονς και Λαλάντ της 25 Ιουλ./6 Αυγ. 1831 στο Αρχείο Λάιονς, οπ. π., MS B65 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 35.

68. Βλ αναφορά Λαλάντ, οπ. π., σ. 114.

απέφευγε κάθε σύγκρουση καθώς επίσης και ότι δεν θα παραχωρούσε πλοιάρια για απόβαση των Κυβερνητικών στρατευμάτων στο Πόρο.⁶⁹

Οι δύο ναυτικοί διοικητές κατέπλευσαν το απόγευμα της ίδιας μέρας στο Ναύπλιο και επιδίωξαν να συναντηθούν αμέσως με τον Καποδίστρια. Ο Κυβερνήτης τους δέχθηκε την επομένη και, έχοντας ήδη πληροφορηθεί για τις προσπάθειες που είχαν καταβάλει προκειμένου να εξομαλυνθεί η κατάσταση, τους εξέφρασε την ικανοποίησή του. Συνάμα τους διαβεβαίωσε ότι ουδέποτε είχε διατάξει να χρησιμοποιηθεί βία κατά των στασιαστών.⁷⁰

V.VII. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

Με την αναχώρηση των δύο ξένων διοικητών άρχισαν οι προστριβές μεταξύ του Ricord και του Μιαούλη.

Στο ημερολόγιο του ο Μιαούλης γράφει, ότι ειδοποιήθηκε από τον Ricord πως τα πλοία ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ και ΛΟΥΓΓΙΡΟ (ένα μπρίκι και ένα κλήβερ) θα αγκυροβολούσαν στις Ιουλ. 26/7 Αυγ. προσωρινά στο νότιο πέραςμα του στενού του Γαλατά με σκοπό να αποπλεύσουν γι' άλλα λιμάνια.⁷¹ Έτσι, με τη συγκατάθεση του Μιαούλη, τα δύο πλοία αγκυροβόλησαν στο στενό. Ανάμεσα τους ήταν το ΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ με κυβερνήτη πλέον τον Α. Πινότση, το οποίο βρισκόταν

69. Αναφορά Λαλάντ, οπ. π., σ. 120. Στις 11 Αυγούστου 1831 οι Λαλάντ και Λάιονς απηύθυναν προς τους αντιπρόσβεις των χωρών τους επιστολή στην οποία καταδίκασαν την συμπεριφορά του Ρίκορντ. Βλ. Αρχείο Λάιονς, οπ. π., MS B65 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 36.

70. Αναφορά Λαλάντ, οπ. π., σ. 121.

71. Εφημερίδα ΑΠΟΛΛΩΝ και Γ. Βλαχογιάννη, οπ. π., σ. 267

στην θέση αυτή από τις 24 Ιουλ./5 Αυγ., για να ελέγχει, μαζί με τους άνδρες του φρουρίου HEYDECK, τον μοναδικό δίαυλο, με τον οποίο ελεύθερα επικοινωνούσαν οι στασιαστές με την υπόλοιπη Ελλάδα.

Τα δύο Ρωσικά πλοία, από τη νέα θέση τους, άρχισαν να παρεμποδίζουν την επικοινωνία με την απέναντι από τον Πόρο ακτή και, κυρίως, τη μεταφορά νερού από το Μοναστήρι.⁷² Την επαύριο ο κυβερνήτης του ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ απαίτησε από το ΣΠΕΤΣΑΙ να απομακρυνθεί επίσης δε κανονιοβόλησε ένα πλοιάριο που μετέφερε γυναικόπαιδα. Η τακτική αυτή έδειξε σαφώς ότι επεδιώκετο ο πλήρης αποκλεισμός των στασιαστών. Τότε ο Μιαούλης για να ενισχύσει το φρούριο HEYDECK, έστειλε τον κυβερνήτη του ΚΑΡΤΕΡΙΑ Φάλαγκα, να τεθεί επικεφαλής της φρουράς.

Σε μία προσπάθεια των στασιαστών για νέες συνεννοήσεις, θα σταλεί ο Κ. Μ. Αργυρόπουλος στον Ricord. Ωστόσο δεν θα γίνει δεκτός από τον ρώσο ναύαρχο ενώ συνάμα θα λάβει την προειδοποίηση πως κάθε πλοιάριο των στασιαστών που θα πλησίαζε τα Ρωσικά σκάφη θα βυθιζόταν.⁷³

72. Βλ. επιστολή Βαγιάν προς Λαλάντ της 30 Ιουλίου/ 11 Αυγούστου 1831 στο Ν. Μπότση, "Η γαλλική μοίρα της Ανατολής", *Ναυτική Επιθεώρησης*, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1946, σ. 289.

73. Ο Κασομούλης στα *Απομνημονεύματά* του (οπ. π., σ. 392), ισχυρίζεται ότι η μετακίνηση των ρωσικών πλοίων έγινε στις Ιουλ. 23/4 Αυγ. ως αντίμετρο για την κατάληψη του φρουρίου HEYDECK. Άλλοι υποστηρίζουν ότι τα ρωσικά πλοία στάλθηκαν για να παρεμποδίσουν τον απόπλου της κορβέτας ΣΠΕΤΣΑΙ. Οι ισχυρισμοί αυτοί λογικά δεν ευσταθούν δεδομένου ότι η αναχώρηση του πλοίου θα αδυνατούσε την θέση του Μιαούλη ενώ είναι γνωστό ότι αυτός ζητούσε ενισχύσεις.

Η κατάσταση χειροτέρευσε, όταν τα δύο ρώσικα πλοία άρχισαν να κανονιοβολούν μία Υδραϊκή γολέττα, που κατέπλεε στον Πόρο.⁷⁴ Η πράξη αυτή, όπως σημειώνει ο Κασομούλης, "παρώξυνε (τόσον)τους στασιαστάς (ώστε) να καταφύγουν εις το τολμηρότερον μέτρον εχθροπραξίας κατά της σημαίας μίας (μεγάλης) Δυνάμεως, ήτις εάν και εφείνετο ότι εστήριζεν με περισσότερον (του δέοντος) ζήλον τον Κυβερνήτην εναντίον της δοξασίας των, δια το μεγαλείο της όμως και δια τας ευεργεσίας της προς το έθνος μας θα έπρεπε να σεβασθούν... την 24 Ιουλ.⁷⁵ πρωί, ενώ τα πάντα ήσαν εις την μεγαλυτέραν ηρεμίαν, οι εν Πόρω εκ σχεδίου καταλαβόντες τας οικίας και τα εν τω λιμένι άνεργα (καθώς και τα) εν ενεργεία πυροβόλα του πλοίου,⁷⁶ καθώς και το ατμοκίνητον (ΚΑΡΤΕΡΙΑ) το οποίον ήτο ακυροβολημένον μεταξύ Πόρου και Γαλατά (έχοντας διαταγάς) να αντισταθούν εις υποτιθέμενας προσβολάς, τον Φάλαγγαν, (διοικητή της ΚΑΡΤΕΡΙΑΣ άλλοτε) τον έπεμψαν εις το επιθαλάσσιον φρούριον με διαταγάς να υποχρεώσει (και) με τον πλοίαρχον του κορβέτου ΣΠΕΤΣΑΙ την σαλούπα⁷⁷ να σηκωθεί"⁷⁸

Σύμφωνα πάντα με τον Κασομούλη, την πρώτη μέρα θα σκοτωθούν δεκατέσσερις άνδρες από το πλήρωμα του ΣΠΕΤΣΑΙ. Την επομένη,

74. Πρόκειται, κατα πάσα πιθανότητα, για το πλοίο που είχε ζητήσει ο Μιαούλης από την Υδρα με επιστολή του της 17 Ιουλίου.

75. Ο Κασομούλης απατάται ως προς τις ημερομηνίες. Εδώ εννοεί την 27 Ιουλίου.

76. Ο Γ. Βλαχογιάννης σημειώνει ότι εδώ εννοείται ίσως το πλοίο που αναφέρθηκε πιο πάνω ότι ερχόταν από την Υδρα και κανονιοβολήθηκε από του Ρώσους.

77. Σαλούπα=λέμβος. Εδώ εννοεί τη ρώσικη βάρκα.

78. Βλ. Κασομούλης, οπ. π., σ. 392-393.

Ιουλ. 24/5 Αυγ.,⁷⁹ θα πραγματοποιηθεί απόβαση κυβερνητικών στρατευμάτων στον Πόρο με την βοήθεια έξι Ρωσικών πλοιαρίων. Στις μάχες που ακολούθησαν -στον Πόρο- σκοτώθηκε, μεταξύ άλλων, και ο Στρατιωτικός Διοικητής Πόρου Χριστόδουλος Μέξης ή Ποριώτης.

Η απόβαση των κυβερνητικών δεν πέτυχε αλλά στην ναυμαχία που επακολούθησε στις 30 Ιουλίου-με επιτιθέμενα τα Ρωσικά σκάφη ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ και ΟΔΥΣΣΕΑΣ, σε συνεργασία με τα Ελληνικά ΗΡΑΚΛΗΣ και ΑΘΗΝΑ- οι αντικυβερνητικοί αναγκάστηκαν να ανατινάξουν το ΣΠΕΤΣΑΙ, αφού πρώτα τα 80 μέλη του πληρώματος μεταφέρθηκαν, σχεδόν χωρίς απώλειες, στο φρούριο HEYDECK.

Σε γράμμα του της 30 Ιουλίου ο Μιαούλης παρουσιάζει την εξέλιξη των μαχών ως εξής: *"Σπεύδομεν να σας αναγγείλωμεν ότι σήμερον περί την πρωίαν άραξεν ενταύθα πλησίον της ρωσικής φρεγάδας έν Γαλλικόν βρίκιον. ολίγον ύστερον μετά την άφιξίν του εστάλη ο αξιωματικός κύριος Φάλλαγκας σταλμένος διά να επισκεφθή και να μάθη τί παρά του πλοιάρχου.⁸⁰ επιστρέψας ο Φάλλαγκας μας είπεν ότι ήθελεν έλθη ο πλοίαρχος Γάλλος διά να μας ανταμώση αφού πρώτον υπάγει προς τον υποναυάρχον Ρικόρδον. Ενώ ο πλοίαρχος Γάλλος ήτον εν μέσω του διαστήματος μεταξύ του πλοίου του και του δικρότου μας ερχόμενος προς ημάς, εμβήκαν από το μέρος του Βουρτζίου⁸¹ τα δύο ρωσικά πλοία και έρριψαν τας άγκυράς των πλησίον της Κορβέτας ΣΠΕΤΖΑΙ, ενώ τα δύο ελληνικά πλοία του*

79. Η απόβαση έγινε Ιούλ. 29/10 Αυγ. και οι πρώτες εχθροπραξίες στις Ιουλ. 28/9 Αυγ. Ο Μιαούλης αναφέρει μόνο ένα νεκρό.

80. Πρόκειται για τον Vaillant, κυβερνήτη του ΑΚΤΑΙΟΝ, τον οποίον έστειλε στον Πόρο ο Λαλάντ.

81. Εννοεί το φρούριο Heydeck.

Γιανίτζη και Τζαμαδού εστέκοντο εις τα πανιά κανονοβολούντα το Βούρτζιον. Αρχισαν τον κανονιοβολισμόν ταυτοχρόνως και τα αρασμένα ρωσικά πλοία κτυπώντα τόσον το Βούρτζι καθώς και την Κορβέταν μας με μέγα πείσμα. Η Κορβέτα τούς απεκρίθη και αυτή με την βολήν μίας μπαταρίας, αλλ' επειδή από τον προηγούμενον πόλεμον η Κορβέτα δεν ήτον εις κατάστασιν να ανθέξη, έχουσα τα κανόνια της χωρίς αραμπάδες και όλως διόλου ανέτοιμος διά να μην αφήση ο πλοίαρχός μας Καπετάν Λάζαρος Πινότζης να καταλάβουν οι ρώσοι την Κορβέταν βλέπουσα ως είπομεν το αδύνατον να ανθέξη εις τας βολάς των δύο βρικίων, αφού εύγαλεν [sic] εις το Βούρτζι το πλήρωμα του έβαλεν πυρ εις την πυριτιδαποθήκην και κατέκαυσε το Κορβέτον ότι τοιαύτην διαταγήν είχε λάβει παρ' ημών. Κανείς των ανθρώπων μας δεν υπέφερε τίποτε· ένας Ποριώτης μόνον εφονεύθη, ενώ μετεκομίζετο το πλήρωμα της Κορβέτας εις το Βούρτζι, και ένας Ναύτης της αυτής Κορβέτας ελαβώθη πολλά ελαφρά· τα ρωσικά βρίκια υπέφεραν, συμπεραίνομεν, μεγάλην βλάβην, εβγήκαν· εις τα πανιά μετά τον πόλεμον αφήσαντα τας άγκυράς των· το Βούρτζι επολέμησε θαυμάσια, καθώς και η Κορβέτα μας μ' όλον ότι δεν ήτον εις κατάστασιν πολέμου· ο Πλοίαρχος Γάλλος μας είπεν ότι ήλθον απεσταλμένος διά να βεβαιωθή τα ενταύθα διατρέχοντα και να τα αναγγείλη εις τον Ναύαρχόν του· θέλομεν τον δώσει και ημείς μίαν έκθεσιν των γεγονότων διά τους δύο Ναυάρχους Αγγλον και Γάλλον διά να την στείλη την οποίαν και μας εξήτησεν· οι Ποριώται αγκαλιά και ολίγοι εδώ μείναντες αφύχωσαν, ώστε είναι ανάγκη να μας στείλετε το ταχύτερον 150 ή 200 ανθρώπους Κρανιδιώτας,

Κρητικούς, ή οποίους άλλους δυνηθείτε. ο σημερινος Πόλεμος είχεν αντικείμενον, ως εμάθομεν, να μας κυριεύσουν το Βούρτζι".⁸²

Οι εξελίξεις αυτές υπήρξαν δυσμενείς για τους "Συνταγματικούς". Η συμπλοκή με την ρωσική μοίρα αδυνάτισε τα πολιτικά επιχειρήματα που στήριζαν το κίνημα. Εξ άλλου, όπως διαφαίνεται από τα όσα αναφέρει ο Μιαούλης, οι Ποριώτες φοβήθηκαν και άρχισαν να εγκαταλείπουν τους Υδραίους.⁸³ Εξ άλλου στο Ναύπλιο ο επίσημος τύπος αγωνίζεται να διευρύνει αυτές τις ενπτώσεις και να προκαλέσει γενική κατακραυγή κατά των στασιαστών. Ο Καποδίστριας, σε διακήρηξή προς τον λαό, δημοσιευμένη στην Γενική Εφημερίδα στις 30 Ιουλίου, γράφει: "Ησφαλίσθητε ήδη αφ' εαυτών, αποδοκιμάσαντες τρανώς και επισήμως τους αυτουργούς του κακού, καταισχύναντες αυτούς ως εχθρούς της πατρίδος, και επικαλεσθέντες κατ' αυτών την εκδίκησην των νόμων, ή ζητήσαντες τουλάχιστον να εξορισθώσιν από την Ελλάδα. Αι αναφοραί της Πελοποννήσου και της Στερ. Ελλάδος, εις τας οποίας φαίνονται εκπεφρασμένα αυτά τα αισθήματα, δημοσιεύονται, και εξ αυτών αι Σύμμαχοι Συνάμεις και ο Κόσμος θέλουσι πληροφορηθεί την αλήθειαν, ώστε να μην αμφιβάλουν παντελώς περί του χαρακτήρος των

82. Βλ. Μαζαράκης-Αινιάν, οπ. π., σ. 135. Τα γεγονότα τα περιγράφει, κατά τον ίδιο τρόπο, και ο Βαγιάν στην έκθεση που προαναφέραμε.

83. Σε άλλο γράμμα του ο Μιαούλης -και αυτό της 30 Ιουλίου αλλά απευθυνόμενο προς τους Κουντουριώτηδες- σημειώνει: "Προ μιάς ώρας έγραψα εις την δημογεροντίαν τα διατρέξαντα ήδη δε σας λέγω ότι είναι ανάγκη να σταλθούν διακόσιοι στρατιώται της ξηράς να κρατήσουν την θέσιν του Πόρου, διότι οι ποριώται εδείλιασαν και ανεχώρησαν σχεδόν όλοι μ' όλον οπού είτον διακόσιοι υπομίσθιοι μαζί μ' εκείνους οπού είχεν ο καπετάν Χριστόδουλος...". Σύμφωνα με τον Λαλάντ, ο Καποδίστριας επεδίωξε την εξέλιξη αυτή, ανεξάρτητα από το αν ενώπιον των αντιπρέσβων ισχυρίσθηκε το αντίθετο.

ανταρτικῶν κινήματων, τὰ ὁποῖα κατατρύχουσι μέρη τινὰ τοῦ Ἀρχιπελάγους, καθὼς καὶ περὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες διήγειρον καὶ διευθύνουν τὴν ἀνταρσίαν...".

V. VIII. Ἡ ΑΝΑΤΙΝΑΞΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΛΟΙΩΝ "ΕΛΛΑΣ" ΚΑΙ "ΥΔΡΑ."

Οἱ ἐχθροπραξίες στὸν Πόρο κορυφώθηκαν με τὴν ἀνατίναξη τῶν πλοίων ΕΛΛΑΣ καὶ ΥΔΡΑ καθὼς καὶ τοῦ φρουρίου HEYDECK. Ἡ λεπτομερέστερη καὶ, πιθανώτατα, ἡ ἀκριβέστερη περιγραφή τῶν συμβάντων εἶναι αὐτή που περιέχεται σὲ ἐπιστολή τοῦ Βαγιάν, κυβερνήτη τοῦ ΑΚΤΑΙΟΝ, πρὸς τὸν Διοικητὴ τῆς Γαλλικῆς μοίρας τῆς Ἀνατολῆς Λαλάντ ἡ ὁποία παρατίθεται αὐτούσια.

"Ἐκ τοῦ βρικίου ὁ Ἀκταίων, ἐν Πόρῳ 1/13 Αὐγούστου 1831

Κύριε Πλοίαρχε

Ἡ φρικτὴ ἀπόφασις τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν ὁ Μιαούλης ἐξετελέσθη πρὸ ὀλίγου. Ἡ ΕΛΛΑΣ καὶ ἡ κορβέτα ΥΔΡΑ δὲν ὑπάρχουν πλέον. ἐτινάχθησαν εἰς τὸν αέρα πρὸ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας. Μένουν ἀκόμη τὰ ἀτμοκίνητα, ὁ ναύσταθμος καὶ μία παλαιὰ ρωσικὴ φρεγάτα. ἴσως καὶ αὐτὰ πάθωσι τὰ τῆς φρεγάτας ἡ ΕΛΛΑΣ. τουλάχιστον ὁ Μιαούλης το εἶχεν ἀποφασίσει οὕτω. θέλω πασχίσει νὰ σας διηγηθῶ ὅσα συνέβησαν ἐδῶ μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀπὸ 11 γραμματὸς μου.

Τὴν 12/31 Ἰουλίου τὸ πρῶν ὁ κ. Φαλάγκας ἦλθεν εἰς τὸ πλοῖόν μου ἐκ μέρους τοῦ ναυάρχου Μιαούλη διὰ νὰ πληροφορηθῆ ἂν ἐστειλον εἰς Ναύπλιον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖόν μοι εἶχε στείλει τὴν πρὸ αὐτῆς ἡμέραν. Τὸν εβεβαίωσα περὶ τούτου. Ἀλλ' ἐνῶ ὁ Φαλάγγας ἐμελλε

ν' αναχωρήσει, μοι έδωσαν την είδησιν ότι βάρκαι ρωσικαί φυλάττουν αυτόν, προσποιούμεναι ότι βολίζουν. Επειδή γνωρίζω την αντιπάθειαν των Ρώσων προς τον Φαλάγγα, όστις εδιοίκει το φρούριον του προς δυσμάς στομίου όταν επυροβόλησε κατά την πρώτην σύγκρουσιν τους Ρώσους, τον επεβίβασα εις έν από τα πλοιάριά μου διά να τον φέρη εις την ΕΛΛΑΔΑ. Τότε αμέσως ο ναύαρχος Ρικόρδος μετεκάλεσε τας βάρκας του· ελθών δε ύστερον εντός της ημέρας να με ιδή, ωμολόγησεν ο ίδιος ναύαρχος Ρικόρδος ότι δεν ήτο εις χείρας του να καταστείλη την μανίαν την οποίαν επροξένησεν εις τους Ρώσους η θεά του Φαλάγγα, και ότι ακουσίως ενέδωκεν εις εκείνο το κίνημα· ότι μοι ήτον όμως πολλά ευγνώμων διά το οποίον έλαβον εγώ φρόνιμον μέτρον. Μοι εδιηγήθη τότε όλως τεταραγμένος ότι προ ολίγου επεσκέφθη όλα τα πλοία του στολίσκου του, και ότι εις όλα τα πληρώματα εξήτουν να πολεμήσουν τους Έλληνας διά να εκδικήσουν το αίμα των αδελφών των του ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ. Επροσθεσεν ότι απέδιδε το ζήτημα τούτο των πληρωμάτων εις όσα τω είπε παρόντος μου την προ αυτής εσπέραν ο κ. Ορλώφ, διοικητής ενός των δύο ελληνικών βρικίων της Κυβερνήσεως, ευρισκόμενος ενταύθα. Και τώντι αυτός τω είπε με αλλαζονικόν τρόπον, ότι έπρεπε να τελειώνουν πλέον και να προσβάλλουν κατά του Μιαούλη. Ο ναύαρχος Ρικόρδος ευρίσκετο εις μεγάλην ταραχήν· έπασchon να τον καταπείσω, ότι αναδέχεται μίαν μεγάλην ευθύνην, άν οι Έλληνες βλέποντες ότι προσβάλλονται από αυτόν, από απελπισίαν ετίναζον εις τον αέρα όλα των τα πλοία. Ανεχώρησε λοιπόν λέγων μοι ότι θέλει περιγράψει, και φαινόμενος ευδιάθετος να αναβάλη την προσβολήν μέχρις ότου να έλθη απάντησις εις τα από 11 γράμματά του. Περί το εσπέρας ο πλοίαρχος Σαχίνης, της κορβέτας η ΥΔΡΑ, ήλθεν εις το πλοίον μου

εκ μέρους του ναυάρχου Μιαούλη, διά να με παρακαλέση να γνωστοποιήσω εις τον ναύαρχον Ρικόρδον την οποίαν έλαβε προ ολίγου απόφασιν απηλπισμένην μανθάνων ότι θέλει προσβληθή την επαύριον το πρωί από την ρωσικήν μοίραν.⁸⁴ Απέναντι των οποίων έχω οδηγιών σας, κ. πλοίαρχε, δεν edίστασα να γράψω επισήμως προς τον ναύαρχον Ρικόρδον διά να ειδοποιήσω περί της αποφάσεως του ναυάρχου Μιαούλη. επισυνάπτεται ενταύθα αντίγραφον του προς τον κύριον Ρικόρδον γράμματός μου, εξ ου μανθάνετε τα περιστατικά της μετά του πλοίαρχου της Υδρας εντευξεώς μου. Υπεσχέθην προς αυτόν ότι θέλω ειδοποιήσει τον ναύαρχον Μιαούλην το αποτέλεσμα των προς τον κ. Ρικόρδον κινήματων μου. Ο κ. Ρικόρδος μοι emήνυσε παρακαλών με να υπάγω εις το πλοίον του. Τω edιηγήθην εκ στόματος όσα μοι είπεν ο πλοίαρχος Σαχίνης.

Αυτός εκλονίσθη, αλλ' επρόσθεσεν ότι δεν ήτο δυνατόν να μείνη εις αυτήν την θέσιν, ότι έπρεπε να απολαύση και ένα αποτέλεσμα απ' όσα έκαμε τουλάχιστον ο Μιαούλης, και να μεταφέρει εις τον ναύσταθμον το ατμόπλευστον και την κορβέταν Υδραν, τα οποία κανονιοβολούν την είσοδον του λιμένος, και εμποδίζουν την μετάβασιν των στρατευμάτων της κυβερνήσεως εις τον Πόρον. ότι

84. Όταν μετά τα γεγονότα του Πόρου ο Καποδίστριας εξέδωσε εγκύκλιο στην οποία δινόταν η κυβερνητική εκδοχή για τα συμβάντα, ο Βαγιάν συνέταξε μία σημείωση ή οποία, σε μερικά σημεία, διαφέρει από το γράμμα του προς τον Λαλάντ. Σ' αυτή τη δεύτερη σημείωση αναφέρει ότι ο Σαχίνης, κατά την επίσκεψή του, του ζήτησε να κάνει γνωστό στον Ρικόρδ ότι "κανένα από τα πλοία που ήσαν υπό τον έλεγχο της Υδρας δεν θα κανονιοβολούσε εναντίον της Ρωσικής Σημαίας". Επίσης σ' αυτή τη σημείωση ο Βαγιάν αναφέρει πως ο Σαχίνης τον διαβεβαίωσε "πως ο Μιαούλης θα κρατούσε το λόγο του (όπως έλεγε) που είχε δώσει στους Λαλάντ και Λάιονς να μην επιχειρήση να αποπλεύση από τον Πόρο μέχρι την επιστροφή των κυρίων Διοικητών της Γαλλικής και Αγγλικής Μοίρας". Βλ. Εθνική Βιβλιοθήκη, Αρχείον Α', (Αρχείο Λαλάνδου), εγγ. 9983/3-9.

δίδει λόγον της τιμής του να μη επιχειρησθή τι εναντίον του. Εγώ τω έδωκα να εννοήση ότι ήτον αδύνατον να συγκατατεθή ο Μιαούλης εις τοιαύτην πρότασιν, η οποία τον παρέδιδε χείρας και πόδας δεμένον εις την διάθεσιν των στρατευμάτων της κυβερνήσεως, τα οποία ημπορούν να γίνουν κανονοστάσια, ενώ ο Μιαούλης δεν ήθελε δυνηθή να αποφύγη τον πυροβολισμόν αυτών και ότι τρεχούσης ανάγκης αναχωρήσεως, δεν ήθελε δυνηθή να την ενεργήση. Λοιπόν, λέγει, ας μη κινηθούν τα πλοία, μόνον ας μη πυροβολήσουν και ας αφήσουν ελευθέραν την δίοδον εις 150 τακτικούς, οι οποίοι κατ' αίτησιν των Ποριωτών μέλλουν να κατέχουν τον Πόρον διά να τηρήσουν την ευταξίαν εις την νήσον. τω έδωκα να εννοήση ότι τα αυτά ίδια ήθελαν εμποδίσει να δεχθή τα αυτά προβλήματα. πλήν ότι δεν εγνώριζον τι κάμνει ο Μιαούλης. αλλ' ο ορθός λόγος με edίδασκεν ότι δεν ημπορεί να δεχθή τοιαύτας προτάσεις. Ο ναύαρχος Ρικόρδος μοι είπεν ότι θέλει επιμείνει εις αυτό, και ότι έμελλε να γνωστοποιήση εις τον Μιαούλην την εσχάτην του θέλησιν διά του Σαχτούρη ευρισκομένου εις το πλοίον του ομού με τους άλλους Έλληνας.⁸⁵ Πριν αναχωρήσω από του ναυάρχου Ρικόρδου τω

85. Πράγματι ο Ρίκορδ έγραψε σχετικά γράμμα στον Μιαούλη. Το γράμμα αυτό βρίσκεται στα Γ.Α.Κ., Αρχείο Μαυροκορδάτου, έγγραφο αρ. 004938 και έχει ως εξής:

Φρεγ. Πριγγσα Λόβιτς εις λιμένα Πόρου

Αυγούστου 1η 1831

Κύριε Μιαούλη,

Οι κάτοικοι του Πόρου μ' αποστολήν προς τον διοικητήν των, τον παρακαλούν να έμβη εις την πόλιν των. 150 τακτικοί στρατιώται υποκείμενοι εις αυστηράν ευταξίαν και διορισμένοι να διατηρήσουν την τάξιν εις την πόλιν του Πόρου χρεωστούν να τον συνοδεύουν. Σας ειδοποιώ λοιπόν, ότι δεν χρεωστάτε να δείξετε την παραμικράν αντίστασιν εις την επιστροφήν του υπουργού τούτου με τους ανθρώπους του εις την χώραν. Αι παραμικραί αντιστάσεις σας θέλει μ' αναγκάσουν να προστρέξω εις τα ίδια μέσα, τα οποία προς άκρα μου δυσαρέσκεϊαν μετεχειρίσθην εις τας προλαβούσας περιστάσεις.

ανέφερον οποίαν ανεδέχετο υπέρογκον ευθύνην, άν έσπρωχνε τους Έλληνας εις τόσον μεγάλον κίνημα απελπίσϊας όσον το να αφανίση τα ναυτικόν των, ότι οι πολιτισμένοι κόσμοι έχουν τα βλέμματα εστραμμένα προς αυτόν, ότι τον παρακαλώ διά το ίδιον συμφέρον, διά την ιδίαν αυτού υπόληψιν να αποφύγη εν τόσον μεγάλον δυστύχημα το οποίον αληθώς έπιπτεν επάνω του. Αναχωρών τον αφήκα με διάθεσιν πολλά μετρίαν ως προς τον Μιαούλην και πεπεισμένον ότι ο Μιαούλης ήτον άνθρωπος να πράξη ό, τι έλεγεν. ΑΛΛ' ο Καλλέρης και οι άλλοι έλεγαν τα εναντία και ήθελαν να πιστοποιήσουν τον ναύαρχον Ρικόρδον το εναντίον. Επιστρέψας εις το πλοίον στέλλω ένα δόκιμον εις τον ναύαρχον Μιαούλην να τω είπη ότι εγνωστοποίησα και προφορικώς και εγγράφως εις τον ναύαρχον Ρικόρδον την φρικτήν του απόφασιν, ότι ηγνούν τίνι τρόπω ήθελε προσφερθή ο ναύαρχος Ρικόρδος προς αυτόν, αλλ' ότι εφρόνουν πως δεν θέλει απομακρυνθή της μετριότητος.

Σήμερον 1/13 Αυγούστου τας 6 ώρας το πρωί ήλθεν εις το πλοίον μου ο κύριος Φαλάγγας να ερωτήση εκ μέρους του Μιαούλη αν έχω τι νέον να τω μηνύσω. Τω είπον όχι, και επανέλαβεν όσα εμήνυσα προς τον ναύαρχον Μιαούλην την προ αυτής εσπέραν. τον

Προς υποστήριξιν της μετακομίσεως του διοικητού και των στρατιωτών του στέλλω εις τον κόλπον του Μοναστηρίου εν βρίκιον.

Ο Γάλλος πλοίαρχος και ο κύριος Σαχτούρης μ' εκοινοποίησαν τον σκοπόν σας να καύσετε τα εθνικά πλοία, Ο σκοπός ούτος, τον οποίον μόλις δύναμαι να πιστεύσω θέλει επιφέρει εις την νήσον σας βαρέαν ευθύνην. Εις την ευθύνην της παρανόμου αρπαγής θέλει προστεθεί η υποχρέωσις να αναπληρώσετε εις την Κυβέρνησιν τας ζημίας του βαρβάρου τούτου έργου, το οποίον δεν συμφωνεί με χαρακτήρα ανδρών, οίτινες επολέμησαν ποτέ ενδόξως διά την πατρίδα των, εις την οποίαν ζητούν να επιφέρουν τώρα τοιούτον όλεθρον.

Ο Αντιναύαρχος του Ρωσικού Αυτοκρατορικού στόλου
Ricord

ηρώτησα αν ο Σαχτούρης είπε προς τον Μιαούλην όσα μοι είχεν ειπεί. ο ναύαρχος Ρικόρδος την προλαβούσαν περί της θέσεως του ατμοπλευστου και της κορβέτας ΥΔΡΑΣ. αλλ' ήτο πεπεισμένος αυτός ότι ο ναύαρχος Μιαούλης δεν ήθελε πώποτε συγκατανεύσει εις λόγους, επειδή η κατάστασις του Πόρου από τα στρατεύματα της Κυβερνήσεως δεν ήθελε τους αφήσει διόδον όταν ήθελον τινάξει εις τον αέρα τα πλοία. Ο Φαλάγγας μοι διηγήθη ότι όλα τα μέτρα είχον ήδη ληφθή, ότι ολίγοι μόνον άνθρωποι έμεναν εις κάθε πλοίον μετά των πλοιάρχων, ότι όλοι οι Υδραίοι ευρίσκοντο ήδη επί των εκτός της μεσημβρινής εισόδου πλοίων, ο Μιαούλης έμελλε να βάλη εις πράξιν τον φρικτόν του σκοπόν. Εν τούτοις ο ναύαρχος Ρικόρδος έστειλεν ένα αξιωματικόν του να με είπη ότι είδε τον Φαλάγγαν ελθόντα εις το πλοίον μου και με παρακαλεί να τον παραδώσω εις τα στρατεύματα της κυβερνήσεως. Εδέχθην, ως συμπεραίνετε, αυτήν την πρότασιν καθώς ήτον αξία να την δεχθώ, και υπήγον εις τον ναύαρχον Ρικόρδον. Τον εύρον περιτριγυρισμένον από Έλληνας εκ της φατρίας του Κυβερνήτου, οίον Καλλέργην, Ράμφον κ. λ. π. και από τους αξιωματικούς του. ήτον ωργισμένος. μοι λέγει άμα με είδεν. "Είμαι λοιπόν αποφασισμένος. σήμερα κτυπώ". Τω παρέστησα όσα λυπηρά επακόλουθα ημπορεί να έχη τουτο διά την Ελλάδα. ότι ο ίδιος θέλει ευρεθή υπό βαρείαν ευθύνην. όλοι όσοι ήταν παρόντες. Μοι αποκρίνεται ότι η απόφασις έγινε, ότι έμμελε να στείλη πλοίον ν' αποκλείσουν την μεσημβρινήν είσοδον. Επρόσθεσα αμέσως ότι η κίνησις των πλοίων τούτων θέλει γενή σημείον του εμπρησμού των ελληνικών πλοίων. τω διηγήθην μάλιστα ενώπιον όλων των παρευρισκομένων εκεί τα καθέκαστα των όσων ελήφθησαν μέτρων από τον ναύαρχον Μιαούλην διά την έκβασιν του φρικτού του σκοπού, τα

οποία προ ολίγου έμαθον. Μ' απεκρίθη ότι η ευθύνη θέλει πέσει επό του Μιαούλη. Τότε έγραφα επί της τραπέζης του ενώπιον όλων των Ελλήνων και Ρώσων, όσοι παρευρίσκοντο εις του ναυάρχου Ρικόρδου, το γράμμα του οποίου επισυνάπτεται αντίγραφον, του οποίου τω είχον αναγνώσει μόνον το σχέδιον την προλαβούσαν. ενεχειρίσα εις αυτόν το γράμμα τούτο παρόντων των αυτών ανθρώπων. Ενώ έγραφον αυτό, λέγω προς τον Σαχτούρην, τον διοικητήν του Πόρου και προς τους λοιπούς Έλληνας, ότι επεθύμουν θερμώς να ήθελεν εμποδίσει αυτό το γράμμα την οποίαν επρόβλεπον φρικώδη καταστροφήν. Ανεχώρησα λέγων προς τον ναύαρχον Ρικόρδον, όστις μοι εξήτησε να κρατήσω εις το πλοίον μου τον Φαλάγγαν, ότι άλλως πως εννόουν τα δικαιώματα των εθνών, ότι έμελλον ν' αποπέμψω αυτόν με πλοιάριόν μου προς τον Μιαούλην. εξεφράσθην μάλιστα με σφοδρότητα δι' όσην εντύπωσιν μοι έκαμνον τοιαύται προτάσεις.⁸⁶

Αμα επέστρεφα εις το πλοίον μου και ανεχώρησεν ο Φαλάγγας με το πλοιάριόν μου, με δίδουν είδησιν ότι το ρωσικόν Λούγγρον ετοιμάζετο ν' ανοίξη πανιά. τότε εφαντάσθην ότι το φρικώδες συμβάν έμελλε ν' ακολουθήση. Το πλοιάριόν μου επέστρεφε και ήτον εις το ήμισυ του δρόμου μεταξύ Πόρου και του βρικίου (εγώ είμαι

86. Στην σημείωση που προαναφέραμε ο Βαγιάν έχει προσθέσει πως κατα την συνομιλία αυτή ζήτησε από τον Ρικόρδ "να αναβάλλει μέχρι την άφιξη του Αγγλου ή Γάλλου διοικητή". Παρακάτω συμπληρώνει: "Πριν φύγω θέλησα ακόμα μιά φορά να μεταπείσω τον Ρώσο Ναύαρχο να αναβάλλει την εκτέλεση των σχεδίων του μέχρι την επιστροφή του Αγγλου και Γάλλου Διοικητή οι οποίοι θα έφθαναν, κατά πάσα πιθανότητα, μέσα στην ημέρα ή, το αργότερο, την επομένη". Τέλος ο Βαγιάν στο σχόλιό του για την κυβερνητική εγκύκλιο, παρατηρεί πως ο ισχυρισμος του Κυβερνήτη ότι οι δύο Διοικητές βρίσκονταν τη στιγμή της ανατίναξης των πλοίων κοντά στον Πόρο είναι ανακριβής γιατί ενώ η ανατίναξη έγινε στις 13 Αυγ. στις 10.30 π.μ. το ΚΑΛΥΨΩ και το ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ έφτασαν στον Πόρο στις 14 Αυγ. στις 6 το πρωί.

ελλειμενισμένους πλησίον της αρκτικής εισόδου) όταν το Λούγγρον ύψωσε το [...] και ήλθεν ν' αράξη πλησίον του Ακταίωνος· εν ταυτώ τα βρίκια ο Οδυσσεύς και ο Αχιλλεύς τους μπαμπαφίγκους· το αυτό έκαμαν και τα δύο βρίκια της Κυβερνήσεως. Το έν εξ αυτών εδίπλωσε το [...]. Τότε μία φρικώδης έκρηξις εκίνησε την προσοχήν μας προς το μέρος του Πόρου· η κορβέτα Υδρα ετινάχθη εις τον αέρα· μετά εν ή δύο λεπτά το ωραίον δίκροτον η Ελλάς ετινάχθη ωσαύτως. Από τα ρωσικά πλοία επευφήμησαν με βαρβαρικάς κραυγάς, χούρρα. Εις αυτήν την στιγμήν της θλίψεως, αμέσως υπήγον εις του κυρίου Ρικόρδου· τον ηρώτησα αν ξεκινά ταχυδρόμον εις Ναύπλιον· μοι αποκρίνεται ναι. Ο σκοπός μου ήτο να ξεκινήσω και εγώ ένα· επέστρεψα εις το πλοίον μου διά να σας περιγράψω όλα τα ελεεινά ταύτα συμβάντα. Ρωσικαί βάρκαι εξεκίνησαν διά να μεταβιβάσουν τα στρατεύματα της κυβερνήσεως εις Πόρον· συμπεραίνω εκ τούτου ότι ο Μιαούλης ανεχώρησε και δεν ηθέλησε να τινάξη εις τον αέρα τα ατμόπλευστα, το πυρπολικόν και τον ναύσταθμον, ή ότι δεν είχεν καιρόν να δώση φωτιά, ή ότι τα φυτίλια δεν έκαμαν αποτέλεσμα κατά καλήν τύχην. Οι Υδραίοι επέστρεψαν εις Υδραν. Ολα εδώ υποβάλλονται πάλιν εις την υπηρεσίαν του Κ. Καποδίστρια. Θέλω ιδή πως φέρονται οι νικηταί εις Πόρον. Θέλω περιμένει τας διαταγάς σας. Εν τσοούτω ημπορώ να παρατηρήσω τι θέλει γενή ο τόπος.

A. Βαλλιάν

Υ.Γ. Ο Μιαούλης μ' εμήνυσε διά του δόκιμου όστις ήτον εις το πλοιάριον μου το οποίον έφερε τον Φαλάγγαν εις το δίκροτον η Ελλάς, ότι έμελλε να εκτελέση τον σκοπόν του, ότι δεν έδιδε

διόλου πίστιν εις τους λόγους των Ρώσων, ότι με ευχαριστεί διά την συμπάθειαν οπού του έδειξα, και ότι μοι στέλλει τους τελευταίους του ασπασμούς. Αγνώ αν ετάφη υπό τα ερείπια του δικρότου η Ελλάς.

1 ώρα μετά μεσημβρίαν. Τα ρωσικά πλοiάρια είναι εις την Ξηράν. πολλάί οικίαι καίγονται. Το θέαμα είναι φρικώδες. ώ, πόσας δυσκολίας θα ημπορούσαν να αποφύγουν.⁸⁷

V. IX. ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ

Ο Μιαούλης, με το μικρό αριθμό των εμπίστων του, κατέφυγε στον Πόρο, κάτω από συνεχείς πυροβολισμούς, και από το Μοναστήρι, με πλοiάρια, επιβιβάστηκε σε Υδραϊκό πλοίο, που τον πήγε στην Υδρα.⁸⁸

Ο Κανάρης, λίγο μετά την ανατίναξη, θα ανακοινώσσει στον Καποδίστρια: "Ο Μιαούλης παρέδωκε εις τας φλόγας την ΕΛΛΑΔΑ και την κορβετα ΥΔΡΑ, είτε να παραδοθεί το όνομα του αυτουργού τοιαύτης πράξεως βαρβαρότητας εις αιώνιο ανάθεμα".

87. Α. Λιγνού, οπ. π., τομ. 3, σ.176-181.

88. Ο Μαυροκορδάτος είχε αναχωρήσει πριν από την ανατίναξη των πλοίων. Συγκεκριμένα είχε εγκαταλείψει τον Πόρο στις 25 Ιουλίου, ημέρα της αναχώρησης από εκεί των Λάιονς και Λαλάντ. (Βλ. άρθρο του ΑΠΟΛΩΩΝΑ αναδημοσιευμένο από τον Δ. Κόκκινο, έκδοση 1960, τομ. 12, σ.484.) Σε αδημοσίευτο γράμμα του προς τον Λάιονς, το οποίο βρίσκεται στο ομώνυμο Αρχείο, ο Μιαούλης απαλλάσσει από κάθε ευθύνη τον Μαυροκορδάτο. Βλ. παράρτημα αριθ.37. Στον Λάιονς έγραψε αργότερα και ο ίδιος ο Μαυροκορδάτος ζητώντας από τον άγγλο πλοiάρχο να διαψεύσει δημοσίως τις κατηγορίες που του απηγγέλησαν σχετικά με το ρόλο του στον Πόρο. (Βλ. Αρχείο Λάιονς, οπ. π., MS B65 και εδώ στο παράρτημα αριθ. 38.

Ο Μυκονιάτης ναύτης Γ. Παλατσίδας και κάποιος στρατιώτης, του οποίου δεν σώθηκε το όνομα, με αυτοθυσία έσωσαν το ΚΑΡΤΕΡΙΑ και το ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ⁸⁹, από την ανατίναξη που είχε προετοιμάσει ο Μιαούλης.

Οι ενέργειες των Κυβερνητικών, όταν κατέλαβαν τον Πόρο, χαρακτηρίζονται από τον Φίνλεϋ, ως επαίσχυντη σελίδα της ιστορίας του Ελληνικού κράτους.⁹⁰ Ληλασίες, λαφυραγωγίες και εμπρησμοί κατέστρεψαν όλον τον Πόρο, κάτω από τα βλέματα των Ρωσων, οι οποίοι δεν προσπάθησαν να παρεμποδίσουν αυτήν την επιδρομή.

Τη συμβιβαστική λύση, στην οποία είχαν καταλήξει οι Αγγλογαλλοί και ο Καποδίστριας στο Ναύπλιο, "να εγκαταλειφθούν" δηλ. "τα πλοία από τους Υδραίους και από την Κυβέρνηση και να ενεργηθούν εκλογές για την σύγκληση Εθνοσυνελεύσεως στο Αργος στις 8 Σεπτ." την πρόλαβαν τα γεγονότα.

Μετά την καταστροφή των πλοίων και την επιστροφή του Μιαούλη και της ομάδας του στην Ύδρα, η κοινότητα και οι συγκεντρωμένοι εκεί πληρεξούσιοι των νησιών του Αιγαίου, επιδοκίμασαν το τολμηρό εγχείρημα του ναυάρχου και δήλωσαν ότι αναλαμβάνουν από κοινού την ευθύνη, σε περίπτωση που η Εθνοσυνέλευση θα το καταδίκασε και θα επέβαλε κυρώσεις.⁹¹

89. Ίσως πρόκειται για το ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ.

90. Βλ. G. Finlay, *History of the Greek Revolution and of the reign of Otho*, London 1971, τομ. 2, σ.68.

91. Κασομούλης, οπ. π. σελ. 410.

Τα κυβερνητικά στρατεύματα, μετά από τρεις μέρες, επέστρεψαν στα στρατόπεδά τους, εκτός από το Τυπικό τάγμα, το οποίο για λίγο παρέμεινε στον Πόρο, μαζί με τα ατμοκίνητα ΚΑΡΤΕΡΙΑ και ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ, το μπρίκι ΚΙΜΒΡΟΣ καθώς και άλλα μικρά πλοιάρια υπό τον Κανάρη.

Ο Καποδίστριας προκήρυξε Εθνική Συνέλευση για της 8 Σεπτεμβρίου, στο Αργος. Στη σχετική εγκύκλιο της 1 Αυγούστου ο Κυβερνήτης τόνιζε: *"Ανώτεροι λόγοι μας υποχρεούν να συγκαλέσωμεν όσον το ταχύτερον Εθνικήν Συνέλευσιν· δεν θέλωμεν να σας φανερώσωμεν ήδη τους λόγους αυτούς, αλλ' οι αντιπρόσωποι υμών θέλουν τους γνωρώσει και θέλουν κρίνει περί αυτών. Οι κατά την Επικράτειαν έκτακτοι επίτροποι και διοικηταί, συμμορφούμενοι με το από 4 Μαρτίου 1829 ψήφισμα, θέλουν συγκαλέσει τας εκλεκτικάς συναθροίσεις και αύται ή θέλουν επικυρώσει τους εν Αργει κατά το 1829 παρευρεθέντας πληρεξουσίους ή θέλουν εκλέξει άλλους, κατά τον αριθμόν και τας αναλογίας, τον παρά του νόμου διωρισμένον."*⁹²

Η αντιπολίτευση αντιλήφθηκε, ότι οι νέες αυτές εκλογές είχαν σκοπό να την εξουδετερώσουν πολιτικά. Έτσι οι ηγέτες της αποφάσισαν να αγωνισθούν όχι πλέον για να περιορίσουν την κυβερνητική δραστηριότητα στα όρια του Συντάγματος αλλά για να απομακρύνουν τον Καποδίστρια κατόπιν αποφάσεως που θα λάμβανε Εθνοσυνέλευση που θα είχε συγκληθεί από αυτούς.⁹³ Με προκηρύξεις και μέσω της Εφημερίδας ΑΠΟΛΛΩΝ δικαιολογούσε τις δυναμικές ενέργειές της στον Πόρο και προέτρεπε τους δημογέροντες να μη

92. Βλ. Δ. Πετρακάκο, οπ. π., σ. 435.

93. Βλ. Κασομούλης, οπ. π., σ. 414.

λάβουν μέρος στην Εθνοσυνέλευση του Αργούς αλλά να στείλουν τους πληρεξουσίους τους στην Υδρα.⁹⁴ Η χώρα λοιπόν είχε χωριστεί σε τρεις παρατάξεις. Τους Υδραίους και τους Μανιάτες, οι οποίοι θεωρούνταν στασιαστές, τους Ρουμελιώτες του Κωλέττη, οι οποίοι έκλιναν μάλλον προς τους "Συνταγματικούς" και, τέλος, τους Κυβερνητικούς. Οι τελευταίοι είχαν πρόθυμο σύμμαχο και υποστηρικτή τη Ρωσική αποστολή,⁹⁵ αλλά η ευμενής ουδετερότητα των Αγγλικών και Γαλλικών δυνάμεων προς τους στασιαστές και οι κατηγορίες, που απηύθυναν σε βάρος του Ricord, ότι με τις ενέργειές του είχε συντελέσει ώστε να βαθύνει ο διχασμός, απετέλεσε ένα αντίβαρο υπέρ των "συνταγματικών".⁹⁶ Οι Υδραίοι αγωνίζονταν να παρασύρουν με το μέρος τους περιοχές, που δεν είχαν προσχωρήσει ακόμη σε κάποια παράταξη.

Τέτοιου είδους ήταν η απόπειρα να τεθεί υπό τον έλεγχο τους η Σαλαμίνα, η οποία είχε φανεί πρόθυμη να προσχωρήσει στο κίνημα εάν οι Υδραίοι ενίσχυναν τον στρατό της με 10 χιλ. τάληρα. Στις 13/25 Αυγούστου, ναυτική μοίρα, με επικεφαλής τον Δημ. Κριεζή και δύναμη στρατιωτών υπό τους Καρατάσο και Γρίβα, έφτασαν στην Σαλαμίνα, κομίζοντας το ποσό που είχε ζητηθεί και επιδίωξαν να προσεταιρισθούν τον Κριεζώτη. Αντικειμενικός τους σκοπός ήταν να περάσουν στην Πελοπόννησο για να συγκεντρώσουν διασκορπισμένους

94. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., σ. 193, 195, και 196.

95 Βλ. Αρχείο Υδρας, τομ. 15, σ. 362 και Α. Λιγνό, οπ. π. σ. 187 και 190.

96. Βλ. Κασομούλη, οπ. π., σ. 417 "Οι Υδραίοι ωφελούμενοι από την (μυστικήν) συμπάθειαν (και) φεύγοντας (δήθεν) προσοχήν των (ναυτικών) μοιράρχων Αγγλίας και Γαλλίας οίτινες επολιόρκουν τρόπον τινά την Υδραν..."

Ρουμελιώτες, με στόχο να επιτεθούν στο Ναύπλιο που ελεγχόταν από τον Κολοκοτρώνη. Η άρνηση του Κριεζώτη να συμπράξει στο εγχείρημα και η άφιξη, από την Ελευσίνα, Ελαφρών ταγμάτων, τους ανάγκασε να απομακρυνθούν και να πλεύσουν προς τα Αμπελάκια (περιοχή Σαλαμίνας) όπου προσπάθησαν να προσεταιρισθούν τον Βάσο. Η άρνηση όμως του τελευταίου από μιά μεριά και η διαπίστωση, από την άλλη, ότι το νησί ελεγχόταν από κυβερνητικά στρατεύματα τους υποχρέωσε να επιστρέψουν στην Ύδρα. Ο στολίσκος, στην επιστροφή του κυκλώθηκε και από τον Κανάρη -ο οποίος είχε κινητοποιηθεί για να προστατέψει τη Σαλαμίνα- και από τον Ricord, ο οποίος βρισκόταν εκεί για να ελέγχει την περιοχή της Ύδρας. Οι επαναστάτες διασώθηκαν αφού όμως αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν ένα γολετόβρικο με το πληρωμά του στους κυβερνητικούς.⁹⁷

Επεισόδιο με πρωταγωνιστή τον Ρίκορδ σημειώθηκε και στη Σύρο. Ένα υδραίικο πλοίο, διωκόμενο από τον ρώσο ναύαρχο, αναγκάστηκε να καταπλεύσει στο λιμάνι του νησιού. Όταν ο Ρίκορδ ζήτησε από τους προκρίτους να του το παραδώσουν αυτοί αρνήθηκαν, ισχυριζόμενοι ότι ο καπετάνιος του είχε εντολή να το ανατινάξει.⁹⁸ Το τέχνασμα αυτό, καθώς και η άφιξη εκεί του

97. Βλ. Ν. Κασομούλη, οπ. π., σ. 417.

98. Στην *Ιστορία του Ελλ. Έθνους*, τόμος ΙΒ' σελ. 584, αναφέρεται ότι το εν λόγω πλοίο επέστρεφε από την Αταλάντη απ' όπου είχε πάρει το Στρατιωτικό Ταμείο με 25.000 φοίνικες. Πρόκειται μάλλον περί συγχύσεως. Το πλοίο που έκλεψε το Στρατιωτικό Ταμείο - πιθανώς για να προκλήθούν δυσχέρειες στην μισθοδοσία των στρατιωτικών- ήταν το ΑΝΤΙΖΗΛΟΣ, το οποίο συνελήφθη από τους Γάλλους και αναγκάστηκε να επιστρέψει τα κλοπιμαία. (Βλ. έκθεση Λαλάντ προς υπουργό ναυτικών της 12 Σεπτεμβρίου 1831, στο Ν. Μπότσια, "Η γαλλική μοίρα της Ανατολής", *Ναυτική Επιθεώρησης*, Ιούλιος-Δεκέμβριος 1947, σ. 247.) Εν συνεχεία οι Γάλλοι άφωσαν το πλοίο να επιστρέψει στην Ύδρα απ' όπου και πάλι ανέλαβε άλλες αποστολές πιθανώς μάλιστα και την μεταφορά του τμημάτων του Καρατάσου στην Σαλαμίνα. (Βλ. επιστολή Καποδίστρια προς Λαλάντ

Λάιους, ανάγκασαν τον Ρίκορντ να υποχωρήσει. Ωστόσο σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τη στάση των Ρώσων οι Υδραίοι κατέβασαν τη ρωσική σημαία από τα πλοία τους -την οποία έφεραν από την εποχή της συνθήκης του Κιουτσούκ Καϊναρτζή- και ύψωσαν την Γαλλική.

Ο νέος Γραμματέας της Δικαιοσύνης Μ. Σικελιανός στις 13/25 Αυγ. 1831, θα υποβάλει έκθεση στον Καποδίστρια σχετικά με τα γεγονότα του Πόρου στην οποία αναφέρετο ότι "τα πρόσωπα τα οποία επέλεσαν εις ευθύνη και άξια φαίνονται να εισαχθώσι εις δίκην είναι οι Λάζαρος Κουντουριώτης, Ιωάννης Ορλάνδος, Δημήτριος Βούλαρης, Ιωάννης Γ. Κριεζής (μέλη του κοινού της Υδρας), Γεώργιος Κουντουριώτης, Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Ανδρέας Μιαούλης, Γεώργιος Σαχίνης, Αντώνιος Κριεζής, Δημήτριος Κριεζής, Ιωσήφ Φάλαγκας, Αναστάσιος Πολυζωίδης και Νικόλαος Γκίκας εκ Πόρου. Οι ανωτέρω, σύμφωνα με το πόρισμα της τριμελούς ειδικής επιτροπής, θεωρούνται ένοχοι πρώτης κατηγορίας και δέν φαίνεται ότι ως οι λοιποί θα τύχουν αμνηστείας".⁹⁹

Την επομένη της υποβολής του πορίσματος, 14/26 Αυγούστου, η Υδρα, το λιμάνι της οποίας είχε ήδη αρχίσει να επιτηρείται στενά, θα τεθεί, επισήμως πλέον, σε αποκλεισμό. Εξηγώντας λόγους της κύρηξης του αποκλεισμού ο Καποδίστριας, στο σχετικό διάταγμα, αναφέρει ότι αυτός αποφασίστηκε "επειδή οι κάτοικοι της Υδρας

της 14/26 Αυγ. 1831 στο Μπότσης, οπ. π., σ. 252-3.) Ο Γ. Γλαράκης στην έκθεσή του προς την Ε' Εθνοσυνέλευση αναφέρει ότι ο ΑΝΤΙΖΗΛΟΣ βυθίστηκε στον Αλμυρό από τους Υδραίους. (Βλ. έκθεση Γλαράκη στο παράρτημα, αριθ. εγγρ. 2, σ. 214.) Στην επιστολή τέλος που προαναφέραμε, ο Καποδίστριας αναφέρει ότι ο Ρίκορντ συνέλαβε τον "πάρωνα του Μιαούλη" στην Σύρο.)

99. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., σ. 200.

κυριεύονται από τους εσχάτης προδοσίας κατηγορούμενους ολίγους αντάρτας [οι οποίοι], εξακολουθώντας ν' αντενεργώσιν αναφανδόν εις την ενεστύκταν τάξιν των πραγμάτων, διευθύνουν απεσταλμένους των και ένοπλα πλοία εις όλα τα μέρη [και] επειδή... όσα πλοία ή πλοιάρια προέρχονται εξ Υδρας... δεν είναι δυνατόν να αναγνωρίση η Κυβέρνησις τα διαβατήρια και ναυτιλιακά έγγραφα των, ως εκδιδομένα από τας ανταρτικάς αρχάς". Στο κείμενο αυτό γίνεται και πάλι σαφής η γνωστή ήδη τακτική του Καποδίστρια να στρέψει τους Υδραίους κατά των προκρίτων επιρρίπτοντας σ' αυτούς την ευθύνη για όσα δεινά ήθελαν προκύψει από την επιβολή του αποκλεισμού. Ωστόσο ο αποκλεισμός, στην αρχή τουλάχιστον, δεν υπήρξε επιτυχής γιατί αφ' ενός μεν τα πλοία που είχε στην διάθεσή του ο Σπετσιώτης Ναύαρχος Γ. Ανδρούτσος ήταν λιγοστά αφ' ετέρου δε η αγγλική και η γαλλική μοίρα, στις οποίες επίσης ανετέθη το έργο αυτό, δεν έδειξαν φυσικά τον ζήλο του Ρίκορντ.¹⁰⁰

Τα υπ' αυτόν πλοία, μαζί με αυτά του αντιναύαρχου, πλέον, Κανάρη,¹⁰¹ ο οποίος, φεύγοντας από τον Πόρο, είχε εγκατασταθεί στα θερμιά,¹⁰² είχαν αναλάβει την δίωξη των πλοίων των στασιαστών στο Αιγαίο. Ο Ricord, στις 15/27 Αυγούστου, εξέδωσε προκήρυξη με την οποία απαγόρευε την ελευθεροεπικοινωνία μεταξύ των νησιών, εξαιρώντας μόνο τα πλοία που μετέφεραν τρόφιμα και ήταν

100. Βλ. *Επιστολαί Ι. Καποδίστρια*, Αθήνα, 1841, τομ. Δ', σελ. 267-268.

101. Ο Κανάρης από τις 11/23 Αυγούστου είχε προαχθεί εις αντιναύαρχο "εις αμοιβήν της Αρετής και ανδρείας ην απ' αρχής τον αγώνα μέχρι σήμερα ένδειξιν". Τον Σεπτέμβριον του 1834 θα υποβιβαστεί στο βαθμό του πλοιάρχου Β' τάξεως.

102. Βλ. Ι. Λαζαρόπουλο, οπ. π., σ. 314.

εφοδιασμένα με κυβερνητικές άδειες.¹⁰³ Όμως, παρά τη λήψη των μέτρων αυτών, τα Υδραϊκά πλοία κυκλοφορούν σχεδόν ελεύθερα, επεμβαίνοντας ακόμα και σε νησιά που ζητούσαν προστασία από την κυβέρνηση, όπως η Κύθνος και η Τζιά. Από εκεί οι πλοίαρχοι, Γ. Νέγκας, Ι. Κιοσές και Γ. Κοκονέζης, έδωξαν τον Κανάρη με τα δύο πλοία του. Οι πλοίαρχοι είχαν εντολή "να τον κτυπήσουν ή και να τόν συλλάβουν".¹⁰⁴

Η πιο παρακινδευμένη ενέργεια των Υδραίων ήταν η αποστολή πλοίων στο Λιμένι της Μάνης, η οποία είχε σκοπό να πείσει και να βοηθήσει τους Μανιάτες να επεκτείνουν το, τοπικά περιορισμένο, κίνημά τους προς την Τρίπολη κι από εκεί στο Αργος, όπου είχαν αρχίσει κίολας να συγκεντρώνονται πληρεξούσιοι. Το βρίκι ΑΠΟΛΛΩΝ, με κυβερνήτη τον Μανώλη Βούλγαρη, μετέφερε τριμελή επιτροπή, 350 στρατιώτες, όπλα και χρήματα, για να ενισχύσει τον αρχηγό της Μάνης, "στρατηγό" Η. Κατσάκο. Με τον ΑΠΟΛΛΩΝΑ ενώθηκαν τα κυβερνητικά πλοία -το μυστικό ΕΥΠΛΟΥΣ (κυβερνήτης Δάμπης), η γολέττα ΑΡΓΟΣ (ο κυβερνήτης Κιοσές είχε αντικατασταθεί από τον Γ. Βούλγαρη)- ένα βρίκι με κυβερνήτη τον Κ. Νέγκα και μία γολέττα με κυβερνήτη τον Ι. Δ. Ζάκα. Η μοίρα αυτή, υπό τον Μ. Βούλγαρη, στις 19 Αυγ./31 Αυγ. κανονιοβόλησε το Μέτσαπον και ύστερα, με επικεφαλής τον Ηλία Κατσάκο, βοήθησε στην κατάληψη της Καλαμάτας από τους Μανιάτες.

Όταν ο Ricord εντόπισε την μοίρα στον Αλμυρό, οι στασιαστές υποχρεώθηκαν να κάψουν το πλοίο του Δάμπη και να βουλιάξουν την

103. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., σ. 214.

104. Βλ. Δ. Κόκκινου, οπ. π., том. 12, σ.516.

γολέττα του Ζάκα. Το ΑΡΙΟΣ, με τον κυβερνήτη του, συνελήφθη και οδήγήθηκε στο Ναυπλιο. Τα πληρώματα των καταστραφέντων πλοίων κατέφυγαν στον Γαλλικό πάρωνα LE GENIE, ο κυβερνήτης του οποίου αρνήθηκε να τα παραδώσει στους Ρώσους.¹⁰⁵ Την Καλαμάτα την παρέλαβε γαλλικός στρατός ο οποίος επίσης αρνήθηκε να την παραδώσει στα κυβερνητικά στρατεύματα, αγνοώντας το σχετικό αίτημα του Καποδίστρια.

Μετά την αποτυχία της αποστολής στη Μάνη η Ύδρα αρχίζει να απομονώνεται και εξασθενίζει σημαντικά.¹⁰⁶ Ο Ricord, ύστερα από τις επιχειρήσεις που προαναφέραμε, είχε πετύχει, από τις αρχές Σεπτεμβρίου, τον πλήρη αποκλεισμό της που διήρκεσε ως την ημέρα της δολοφονίας του Καποδίστρια, στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831.

105. Βλ. σχετικά έκθεση Λαλάντ προς τον υπουργό ναυτικών της 26 Σεπ. 1831, στο Ν. Μπότσης, οπ. π., σ. 257-258.

106. Στο νησί παρέμεναν βέβαια πάντα 56 πληρεξούσιοι από τις Κυκλάδες, τη Σπάρτη και τη Θεσσαλομαγνησία και σημαντικοί αντικαποδιστριακοί παράγοντες, όπως ο Σ. Τρικούπης, Ανδρέας Λόντος, Ανδρέας Ζαΐμης κτλ. Βλ. Α. Λιγνού, οπ. π., τομ. 3, σ. 226.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Ο Κυβερνήτης Ι. Καποδίστριας, στην προσπάθειά του να ιδρύσει και να εναρμονίσει τη λειτουργία του ελληνικού κράτους προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ώφειλε να περιορίσει την ισχύ των περιφερειακών κέντρων εξουσίας και να τα θέσει κάτω από τον έλεγχο της κυβέρνησης. Έργο κάθε άλλο παρά εύκολο αφού έθιγε καίρια δικαιώματα κατακτημένα από την εποχή ήδη της Τουρκοκρατίας.

Στ δημιουργία των αντιδράσεων που αντιμετώπισε η συμβολή των Μεγάλων Δυνάμεων, οι οποίες επεδίωκαν την αύξηση της επιρροής τους στην περιοχή της Αν. Μεσογείου, δεν ήταν ασήμαντη. Πέραν της, ενίοτε, άμεσης συνεργασίας και της εύνοιας που έδειχναν προς την αντιπολίτευση, οι δύο Δυνάμεις χρησιμοποίησαν ως κύριους μοχλούς της πολιτικής τους απέναντι στον Καποδίστρια την χορήγηση των οικονομικών βοηθημάτων και δανείων καθώς και το ζήτημα των συνόρων του νεοσύστατου κράτους.

Οι μοχλοί αυτοί απεδείχθησαν ιδιαίτερα αποτελεσματικοί. Από την μιά πλευρά η αδυναμία της Κυβέρνησης να καταβάλει τακτικά τους μισθούς των υπαλλήλων της και των στρατιωτικών καθώς και να εξωφλήσει τα εσωτερικά εθνικά χρέη μαζί με τη γενικότερη οικονομική καχεξία της χώρας απετέλεσαν σημαντικές αιτίες αναβρασμού. Από την άλλη πλευρά ο περιορισμός των συνόρων άφησε μεγάλες περιοχές με ελληνικούς πληθυσμούς στην Οθωμανική Αυτοκρατορία με αποτέλεσμα την δημιουργία δυσaréσκειας και αντιδράσεων τόσο στους πληθυσμούς εκείνους και στους αγωνιστές όσο και στο εσωτερικό του κράτους. Έτσι οι παραγκωνισμένοι από το καποδιστριακό καθεστώς και οι τοπικοί άρχοντες εκμεταλλεύτηκαν επιδέξια αφ'ενός τις δυσχέρειες της κυβέρνησης και αφ' ετέρου την πενία και την δυσaréσκεια μερίδας του λαού και, αναφερόμενοι σε κάποιες αυθαίρετες ενέργειες του Καποδίστρια καθώς και στην αναστολή της ισχύος του Συντάγματος, κατώρθωσαν να συμπήξουν ένα συνεχώς διευρυνόμενο αντιπολιτευτικό κύκλο ο οποίος απαιτούσε "Σύνταγμα και Έθνοσυνέλευση".

Ο ναυτικός κόσμος, στην αρχή της καποδιστριακής περιόδου, κρατήθηκε μακριά από τον κύκλο αυτό και τέθηκε, παρά την παράδοση αυτονομίας που είχε δημιουργήσει από την έναρξη της Επανάστασης, κάτω από την ηγεσία του Κυβερνήτη ο οποίος καθόριζε τις προτεραιότητες των ναυτικών επιχειρήσεων, αποφάσιζε την κατανομή των πλοίων σε μοίρες και επέλεγε τους αρχηγούς τους. Ακόμη οι αντιδράσεις του στα ψηφίσματα περί ναυτιλίας, τα οποία εκδόθηκαν όταν ο Καποδίστριας επωφελείτο ακόμη της περιόδου χάριτος που απολαμβάνει κάθε καινούργιος ηγέτης, ήταν μάλλον παθητικές. Οι Υδραίοι κυρίως, και αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως δείγμα πολιτικής ανωριμότητας, δεν διαμαρτυρήθηκαν έντονα αλλά αρκέστηκαν στην προσωρινή μη εφαρμογή των ψηφισμάτων.

Οι αντιδράσεις των ναυτικών κλιμακώθηκαν μετά την τοποθέτηση των Κυβερνητικών Επιτρόπων οπότε και άρχισαν να προβάλλονται ολοένα και συχνότερα τα αιτήματα περί αποζημιώσεως των νησιών. Εδώ είναι βάσιμο να υποθέσει κανείς ότι οι νησιώτες, που γνώριζαν καλά την οικονομική δυσπραγία της κυβέρνησης, επεδίωκαν, με την προβολή των αιτημάτων αυτών, την διατήρηση του παλαιού πολιτικού πλαισίου τουλάχιστον μέχρις ότου επιτύχουν την ικανοποίηση των οικονομικών απαιτήσεών τους.

Ο Καποδίστριας από την πλευρά του, για να υπερκεράσει τις αντιδράσεις των ναυτικών, προσπάθησε επανειλημμένως να τους διασπάσει. Αποπειράθηκε για παράδειγμα πολλές φορές να προσεταιρισθεί τον Μιαούλη προσφέροντάς του υψηλό μισθό, το κτήμα της Γλυκειάς κ.α. Στην ίδια διασπαστική λογική υπήκουε και η ίδρυση του ναυτικού ταξιαρχικού σώματος όπως και η προσφορά 50.000 ταλλήρων στους ενδεείς ναυτικούς τα οποία θα διανεμόνταν μετά από εισήγηση του κυβερνητικού εκπροσώπου και όχι από τις Δημογεροντίες. Το ίδιο θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς και για την προσπάθεια του Καποδίστρια να πείσει τον Κουντουριώτη να συμμετάσχει στο κεφάλαιο την Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας, η οποία εφόσον συγκέντρωνε επαρκή ποσά θα προχωρούσε στην αποζημίωση των ναυτικών.

Η τακτική αυτή είχε εφαρμοσθεί με επιτυχία στο στρατό ο οποίος, δεδομένων των τοπικιστικών συνδρομών που τον διείπαν, ήταν αρκετά προσφορος σε διασπάσεις. Στο Ναυτικό όμως ο βαθμός συνοχής ήταν πολύ μεγαλύτερος απ' αυτόν του στρατού και η τακτική του Κυβερνήτη δεν ήταν δυνατόν να αποδώσει τους αναμενόμενους καρπούς. Ο μόνος από τους αγωνιστές που ο Καποδίστριας κατώρθωσε να παρασύρει προς το μέρος του ήταν ο Κανάρης ο οποίος όμως λίγο χρήσιμος μπορούσε να φανεί. Ο ψαριανός εκπροσωπούσε μιὰ κοινότητα που, λόγω του εκπατρισμού της ήταν διασπασμένη και αδύναμη. Επί πλέον ενώ έχαιρε γενικής εκτίμησης δεν ήταν επαρκώς ισχυρός.

Όταν η προοπτική της εξώφλησης των χρεών φάνηκε αρκετά μακρυνή και η αύξηση της ισχύος των κρατικών οργάνων επικίνδυνη για τους τοπικούς άρχοντες, τα νησιά και ιδιαίτερα η Ύδρα, η οποία ως την εποχή της Δ' Εθνοσυνέλευσης απέφευγε να ταυτιστεί με τους υπόλοιπους αντικαποδιστριακούς κύκλους, άρχισε να προσεγγίζει την αντιπολίτευση. Η προσέγγιση αυτή, για την επίτευξη της οποίας σημαντικό ρόλο έπαιξε ο συντάκτης του πορίσματος της "εξεταστικής των λογαριασμών του ναυτικού επιτροπής" Αλ. Μαυροκορδάτος, μετετράπη σε στενή συνεργασία μετά την παραίτηση του Λεοπόλδου. Άμεσος στόχος της συνεργασίας αυτής ήταν η δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που θα επέτρεπαν την ταχεία εκλογή νέου ηγεμόνα και, συνεπώς, τον περιορισμό της δύναμης του Καποδίστρια.

Η εξαψη του αντιπολιτευτικού μένους, το οποίο από κάποιο σημείο και έπειτα υπήκουε στους δικούς του νόμους, η εκατέρωθεν δυσπιστία, οι διεθνείς εξελίξεις, ή στάση των Δυνάμεων ωδήγησαν στην ρήξη που εκδηλώθηκε με το κίνημα του Πόρου. Το κίνημα, κορύφωση του αντιπολιτευτικού αγώνα των αντιπάλων του Κυβερνήτη, κατέληξε, στην πραγματικότητα, σε ήττα των αντικαποδιστριακών - και συγχρόνως στη δημιουργία καθαρώς εθνικού στόλου προσκείμενου στον Καποδίστρια. Από τη στιγμή εκείνη και έπειτα ο Καποδίστριας, έχοντας περιορίσει σημαντικά τη δύναμη των αντιπάλων του, θα μπορούσε ισχυροποιήσει τη θέση του και να εξαναγκάσει τις Δυνάμεις να τον αναγνωρίσουν ως τον μόνο έγκυρο συνομιλητή τους. Αν λοιπόν δεν είχε μεσολαβήσει η δολοφονία του, οι μετέπειτα πολιτικές εξελίξεις στη χώρα θα ήταν, ίσως, διαφορετικές. Ωστόσο η δολοφονία δεν θα πρέπει να αντιμετωπισθεί ανεξάρτητα από το πολιτικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί. Στον αντιπολιτευόμενο τύπο της εποχής ο Καποδίστριας καταγγέλεται συνεχώς ως Τύραννος και, μολονότι, πουθενά δεν παρουσιάστηκε ούτε πριν ούτε μετά την δολοφονία μία σαφής απολογία της τυραννοκτονίας, είναι αδιαμφησβήτητο ότι οι Μαυρομιχαλαίοι προχώρησαν στην πράξη τους ωθούμενοι βέβαια από τις επιταγές του κώδικα τιμής αλλά και γνωρίζοντας ότι κάποιοι τουλάχιστον θα θεωρούσαν την πράξη τους πολιτικά δικαιωμένη. Υπ' αυτή την έννοια η δολοφονία του Καποδίστρια υπήρξε μία πολιτική πράξη, άμεσα συνδεδεμένη και με τις εξελίξεις που εξετάσαμε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Εγγρ. αριθ. 1./Α.Ε.Π., τόμ. 2, Αθήνα 1973, σ. 490 και εφ.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΣΤΟΛΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟ (1828)¹

Α΄ ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Εξοχώτατε!

Ηδη, ότε η Κυβέρνησις συγκαλέσασα εις Συνέλευσιν τους αντιπροσώπους του έθνους, μέλλει να θέση υπ' όψιν τας μέχρι τούδε πράξεις της, είναι χρέος και της υπηρεσίας ταύτης να εκθέση τα όσα αφορώσι τον κλάδον των ναυτικών, αφιερωθέντα εις την διεύθυνσιν θατέρου των μελών του Γενικού Φροντιστηρίου.

Καθ'ον καιρόν η Υ.Ε. έλαβεν εις χείρας τας ηνίας της Κυβερνήσεως, το ελληνικόν ναυτικόν εκινδύνευε να ίδη αμαυρομένην την δόξαν, με την οποίαν η παραδειγματίστος ανδρεία του, ο μεγάλος του ενθουσιασμός και περί την ναυτιλίαν εμπειρία του το επερικάλιψαν καθ' όλην σχεδόν την συνέχειαν οκταετούς αγώνος. Αι αθέμιτοι και απάνθρωποι πράξεις ολίγων κακούργων (οποίοι, κατά δυστυχίαν της ανθρωπότητας, ευρισκόμενοι μεταξύ όλων των εθνών), εις μεν τους εχθρούς της Ελλάδος έδωκαν αφορμήν να ονομάσωσιν άθροισμα πειρατών το υπέρ πίστεως και πατρίδος του αγωνιζόμενον ελληνικόν έθνος, τους δε φίλους των Ελλήνων κατέστησαν σχεδόν αναπολογήτους εναντίον της κοινής κατακραυγής, την οποίαν διήγειρεν η κορυφοθείσα κατά θάλασσαν πειρατεία.

Δεν ημπορούσεν, ουδ' έπρεπε να διαφύγη την προσοχήν της Κυβερνήσεως η ανάγκη του να αθώωσει ολόκληρον το έθνος ενώπιον του χριστιανικού κόσμου, ουδέ εδύνατο να το αθώωση πληρέστερα αφ' όσον το αθώωσεν, αποδείξασα, ότι, όχι μόνον δεν ήσαν μέτοχοι των τοιούτων πράξεων οι συκοφαντούμενοι ναύται Έλληνες, αλλ' αυτοί οι ίδιοι, καλώς οδηγούμενοι, ήσαν και πρόθυμοι και ικανοί να εξαλείψωσι την πειρατείαν.

Εις των κατά θάλασσαν πρωταγωνιστών, ο ναύαρχος Μιαούλης επεφορτίσθη το έργον τούτο και μετ' ολίγας ημέρας δεν υπήρχε πλέον η κατά τās Βορείους Σποράδας φωλεά της πειρατείας. Υπέρ τα 70 πειρατικά πλοία κατεκάησαν, εβυθίσθησαν ή κατεσχέθησαν, και άμέσως το εμπόριον απήλαυσε την επιθυμητήν ασφάλειαν, της οποίας την διατήρησιν έκαμεν έργον η Κυβέρνησις.

Ενώ ο ναύαρχος κατεγίνετο εις της πειρατείας την κατάλυσιν, η επιμονή του Ιμπραχήμ πασά εις το να κατέχη την Πελοπόννησον απήτησε τον αποκλεισμόν των κατά την Μεσσηνίαν φρουρίων. Οκτώ ελληνικά πλοία, υπό την οδηγίαν του αντιναύαρχου Σαχτούρη, εδιωρίσθησαν να ενεργήσουν τον αποκλεισμόν τούτον και επέδειξαν, κατά το επτάμηνον διάστημα της διαρκείας του, ότι άδίκως

1. Οι υποσημειώσεις που γράφονται με πλάγια γράμματα είναι του ίδιου του συντάκτη της έκθεσης.

εκατηγορείτο ολόκληρον το ελληνικόν ναυτικόν δι' ολίγους κακούργους.

Η αγρυπνία και του αρχηγού της μοίρας ταύτης και των άλλων πλοιάρχων, η ακρίβεια εις την εκτέλεσιν των χρεών των και η ευταξία, την οποίαν εφύλαξαν, εφείλκυσαν εις αυτούς τον έπαινον των ναυάρχων και των άλλων αξιωματικών των Συμμάχων Δυνάμεων.

Ως προς το οικονομικόν μέρος της μοίρας ταύτης, η αναφορά της διορισθείσης ειδικής επιτροπής διά να εξετάση τους λογαριασμούς της αποδεικνύει σαφέστατα, ότι εξωδευθήσαν 123.185 γρόσια ολιγότερα, αφ' όσα ήθελον εξοδευθή κατά το προλαβόντως ακολουθούμενον σύστημα του να πληρώνεται έκαστον πλοίον ανά 10 χιλιάδας γρόσια μηνιαίως. Συνάπτεται αντίγραφον της αναφοράς ταύτης υπό στοιχείον Α, προς περισσοτέραν πληροφορίαν.

Δεν έχομεν να επαριθμήσωμεν, εις το μετά την άφιξιν της Υ.Ε. διάστημα, πολλάς περιστάσεις, κατά τας οποίας οι ναύται μας επροσκληθήσαν να δείξουν την χαρακτηρίζουσαν αυτούς ανδρείαν. Δέν είναι, όμως δίκαιον ν' αποσιωπηθή η τόλμη των κατά την είσπλευσιν εις τον Αμβρακικόν κόλπον και η γενναιότης των εις την υπό το πυρ των φρουρίων της Πρεβέζης και του Ακτίου κυρίευσιν των εχθρικών κανονιοφόρων.

Με την αυτήν γενναιότητα προσφέρθησαν και τα πληρώματα της εν τω Λαμιακω κόλπω μοίρας, ότε διετάχθησαν να κυριεύσωσι το κανονοστάσιον της Λιθάδος, διά ν' ασφαλίσωσι την διά θαλάσσης κοινωνίαν των κατά το Ταλάντι και τας θερμοπούλας στρατιωτικών σωματών.

Ότι δ' εξαιρέτως πρέπει να παρατηρηθή είναι η πειθαρχία, την οποίαν έδειξαν και αξιωματικοί και ναύται καθ' όλας τας περιστάσεις, μ' όλον ότι, μη όντων κοινοποιημένων ποινικών νόμων, δεν ήτο δυνατόν να προσαρμοσθώσιν αι ανάλογοι ποιναί εις τους υποπίπτοντας εις εγκλήματα. Ο αριθμός των τοιούτων είναι αναντηρηρήτως μικρότατος διότι, μεταξύ δύο χιλιάδων ναυτών, οι οποίοι είναι κατά συνέχειαν εις ενέργειαν, μετά την άφιξιν της Υ.Ε., μόλις οκτώ ή δέκα εγκλημάτων παραδείγματα έχομεν. Αλλά προβλέπουσα η Κυβέρνησις την ανάγκην του να μη μένωσι και ταύτα ατιμώρητα, ουδέ να επιβάλλωνται ποιναί αυθαίρετοι, διεύθυνε προ τινος καιρού εις το Πανελλήνιον σχέδιον ψηφίσματος, αφορώντος την εγκληματικήν διαδικασίαν και διορίζοντος τα ποινικά άρθρα, κατά τα οποία θέλουν προσαρμόζεσθαι αι ποιναί των διαφόρων εγκλημάτων και πταισμάτων εις το ελληνικόν ναυτικόν.

Παρά το αναγκαιότατον έργον τούτο είναι και άλλα δύο, όχι ολιγότερον αναγκαία, τα οποία δεν διέφυγον με την προσοχήν της Κυβερνήσεως, αλλ' ήτον αδύνατον να εκτελεσθώσιν αμέσως και χωρίς την απαιτουμένην προετοιμασίαν. Ταύτα δε είναι τα ακόλουθα:

α'. Ο γενικός οργανισμός του ναυτικού δηλαδή, ο προσδιορισμός της ναυτικής ιεραρχίας, η τακτική ναυτολογία και ο κανονισμός των χρεών έκαστου αξιωματικού και ναύτου.

Η Κυβέρνησις επροτίμησε να προχωρήση βαθμηδόν εις αντικείμενα τόσον ουσιώδη όπου η μικροτέρα αποτυχία κατ' αρχάς ήθελε φέρει μεγάλας δυσκολίας εις την τελειοποίησιν του οργανισμού. Η ωφέλεια της μεθόδου ταύτης απεδείχθη, διότι, ενώ πρότερον ήτο δύσκολον να γενή ναυτολογία δια περισσότερον των τριών ή τεσσάρων μηνών, ήδη ευκόλως κατορθούται δι έτος ολόκληρον ή και δια μακρύτερον διάστημα, αρκεί να έχη η Κυβέρνησις σταθερά τα μέσα και ασφαλείς τους χρηματικούς πόρους, δια να ενεργήση την απογραφήν των αναγκαίων ναυτών δια διετίαν ή και τριετίαν.

Ωσαύτως, και ο κανονισμός των χρεών των αξιωματικών και ναυτών, αν δεν έγινε δι επισήμων διαταγμάτων, εισήχθη όμως και ολονέν εισάγεται βαθμηδόν δι' εγγράφων οδηγιών, εις τας οποίας από καιρού εις καιρόν έγιναν και γίνονται αι αναγκαίαι μεταβολαί, οδηγούσης εις αυτάς της αλανθάστου πείρας. Αι οδηγίαι αύται ημπορούν να χορηγήσουν ήδη την απαιτουμένην ύλην δια τον σταθερόν κανονισμόν των χρεών εκάστου αξιωματικού και ναύτου.

Ο προσδιορισμός της ιεραρχίας δεν έγινε, ωσαύτως διατάγματος, ενεργήθη όμως πραγματικώς επί των εθνικών ή εις εθνικήν υπηρεσίαν πλοίων. Και επειδή, το μεν θεωρητικόν μέρος του προσδιορισμού τούτου είναι ευκολώτατον, το δε πρακτικόν επαρουσίαζε δυσκολίας, η Κυβέρνησις, ενασχοληθείσα εις τούτο, ως το αναγκαιότερον, ευκόλως και χωρίς αμφιβολίαν αποτυχίας θέλει δυνηθή να προσδιορίζη την ναυτικήν ιεραρχίαν δια διατάγματος επισήμου.

Το β' αναγκαιότατον έργον είναι η εις την ναυτικήν θεωρίαν γύμνασις των αξιωματικών του ελληνικού ναυτικού. Τούτο δεν κατορθούται, βεβαίως, εις ολίγον χρόνου διάστημα. Χρειάζονται διδάσκαλοι και, ή δεν έχομεν ή έχομεν ολίγους και μετρίους, χρειάζονται καταστήματα ανάλογα, εις τα οποία να διδάσκωνται οι μέλλοντες να καταταχθώσιν εις το ναυτικόν νέοι. Η Κυβέρνησις, αν έχη τ' ανάλογα μέσα, δεν θέλει αμελήσει και τους διδασκάλους να ευρή και τα καταστήματα να ετοιμάση, καθώς εφρόντισε να πράξη τούτο δια τους αξιωματικούς του Τακτικού Σώματος, με την σύστασιν του Κεντρικού Πολεμικού Σχολείου.

Η τακτοποίησις του ναυτικού ήτο, όχι μόνον δύσκολος, αλλά και αδύνατος, αν δεν υπήρχεν εν κατάστημα, εις το οποίον να ετοιμάζονται και να φυλάττωνται τα απολύτως αναγκαία, τόσον δια την τροφοδότησιν των πληρωμάτων, όσον δια την επισκευήν των πλοίων. Αφ' ενός μέρους, πολλή ύλη, ανήκουσα εις το έθνος, ήτον εσκορπισμένη εις διάφορα μέρη και καθ' ημέραν ηλαττούτο, η δε Κυβέρνησις ουδ' εγνώριζε καν που ευρίσκετο η ύλη αύτη αφ' ετέρου, αναγκαζομένη ν' αγοράζη η Κυβέρνησις, τόσον τας τροφάς, όσον τα εις την επισκευήν αναγκαιούντα, την ώραν, καθ' ήν επαρουσιάζετο η χρεία, επλήρωνε διπλάσις τιμάς και πολλάκις δεν επετύγχανε τα ζητούμενα είδη.

Με μικρά χρηματικά μέσα, όσα εσυγχώρει η ένδεια του Εθνικού Ταμείου, εσυστήθη βαθμηδόν εν κατάστημα εις Πόρον, το οποίον μ' όλην την ατέλειάν του, εχρησίμευσε μεγάλως εις την οικονομίαν του ναυτικού. Η διεσπαρμένη ύλη του κλάδου τούτου συνήχθη εις αυτό

εις τας εν αυτώ αποθήκας αποταμιεύονται αι τροφαί και διάφορα εις επισκευήν αναγκαία είδη, προβλεπόμενα εν καιρώ. Ευστήθησαν δε και τα αναγκαϊότερα εργοστάσια, ώστε τα εθνικά πλοία, ερχόμενα εις Πόρον, ευρίσκουσιν έτοιμα τα μέσα της αναγκαίας επισκευής των.

Τα πλοία ταύτα, προ ενός μεν έτους επεριωρίζοντο εις το δίκροτον Η Ελλάς, την κορβέτταν Η Υδραν, ούσαν εις κακήν κατάστασιν και έχουσαν χρείαν μεγίστην επισκευής, τα δύο ατμοκίνητα, την Καρτεριάν και την Επιχείρησιν, τας τρεις κανονοφόρους, την Ελβετιάν την Βαυαριάν και την Φιλελληνίδα, και την παλαιάν και άχρηστον ήδη γολέτταν Αθηναίδα το όλον, οκτώ πλοία. Σήμερον συμποσούνται, τα μεν εις ενέργειαν, ως πολεμικά, φορηγά ή ταχύπλοα, πενήντα έξ, τα δε κείμενα εις Πόρον, και κατά μέγα μέρος άχρηστα διάφορα πλοία και πλοιάρια, τριάντα έξ το όλον, εκατόν δώδεκα, αριθ. 112 (γραπτέον ενενήκοντα δύο, αριθ. 92), ως ακριβέστερον πληροφορείται η Κυβέρνησις εκ του συναπτομένου καταλόγου υπό το στοιχείον Β.

Συνάπτεται, ωσαύτως, υπό το στοιχείον Γ, η ως έγγιστα κατάστασις του υλικού του ναυτικού κατά το τέλος του παρελθόντος Ιουνίου μηνός, και εις αυτήν φαίνεται η ύλη, η εις τας αποθήκας ήδη ευρισκομένη, της οποίας ουδ' ίχνος καν υπήρχε, προ της συστάσεως του καταστήματος τούτου.

Η πείρα επέδειξεν ήδη την ανάγκην της τελειοποιήσεως του ναυστάθμου και η Κυβέρνησις, εκλέξασα τόπον αρμοδιώτερον δια την σύστασιν αυτού, επροσδιώρισε να εξοδεύεται μηνιαίως η μικρά ποσότης τετρακοσίων διστήλων δια την ετοιμασίαν της θέσεως και μέρους της αναγκαίας ύλης των οικοδομηθησομένων αποθηκών, εργοστασίων και άλλων καταστημάτων.

Μετά την έκθεσιν ταύτην, η υπηρεσία οφείλει να θέση υπ' όψιν της Κυβερνήσεως συνοπτικήν έκθεσιν των λογαριασμών της, εμπεριλαμβανομένων εις τους του Γενικού Φροντιστηρίου, και να παραστήσητην σημαντικήν οικονομίαν, η οποία έγινε εις τον κλάδον των ναυτικών.

Εκ του ισοζυγίου του λογαριασμού του Γενικού Φροντιστηρίου φαίνονται εξωδευμένα δια το ναυτικόν γρόσια 3.158.317. Εκπιπτομένων εξ αυτών γροσίων 294.373, δοθέντων εις προδεδουλεμένους μισθούς και έξοδα, μένει η ποσότης 2.963.944 (γραπτέον 2.863.944) γροσίων εξοδευθέντων εις το ναυτικόν κατά το διάστημα 14 μηνών.

Εκ της ποσότητος ταύτης 1.460.527 γρόσια εδόθησαν εις μισθούς. Αναλογουμένη η ποσότης αυτή εις δύο χιλιάδας ναύτας, ενώ, ως επί το πλείστον, επρέθησαν περισσότεροι εις πραγματικήν υπηρεσίαν φέρει μηνιαίον μισθόν εκάστου ναύτου, εμπεριλαμβανομένων και των αξιωματικών, γρόσια 52, μ' όλον ότι ο παρά της Κυβερνήσεως διορισθείς μέσος όρος, κατά την υπ' αριθ. 141 προς τον ναύαρχον διαταγήν ης, δοθείσαν την 3 Φεβρουαρίου 1828, προ της συστάσεως, δηλαδή του Γενικού Φροντιστηρίου, έπρεπε να είναι ανά δίστηλα 4 1/2, ήτοι γρόσια 67 1/2 εις κάθε ναύτην.

Εκ της οικονομίας ταύτης εις τους μισθούς προκύπτει διαφορά εις όφελος του Ταμείου γροσίων 429.473.

Τα εις τροφοδοσίαν εξοδευθέντα κατά το αυτό διάστημα των 14 μηνών συμποσούνται εις γρόσια 429.187. Η ποσότης αύτη, αναλογουμένη εις τον αυτόν αριθμόν των 2000 ναυτών, φέρει ανά 15 γρόσια εις έκαστον ναύτην μηνιαίως, ενώ, κατά το υπ' αριθ. 1442 διάταγμα της Κυβερνήσεως, εκδεδομένον την 3 Απριλίου 1828, το αντίτιμον της τροφοδοσίας έκαστου ναύτου μηνιαίως διορίζεται εις γρόσια 25 1/2. Προκύπτει λοιπόν, και εκ ταύτης της εις την τροφοδοσίαν οικονομίας διαφορά εις όφελος του Ταμείου γροσίων 274.813.

Το δε όλον της οικονομίας εις μισθούς και εις τροφοδοσίαν συμποσούνται εις 704.286 γρόσια.

Τα έξοδα των επισκευών συμποσούνται εις γρόσια 974.228. Αλλά εις αυτά εμπεριέχονται τα δοθέντα εις αγοράν πλοίων ή εις την εκτίμησιν των δι' εθνικήν υπηρεσίαν κρατηθέντων εκ των λειών, τα έξοδα των οικοδομών του ναυστάθμου, τα της κατασκευής διαφόρων βαρκών, αι οποίαι εδόθησαν εις τα εθνικά πλοία και αλλού και δεν εμπεριλαμβάνονται εις το υπό στοιχείον Β κατάλογον, και τα δια πρόβλεψιν ικανού μέρους της εις τας αποθήκας σωζομένης ύλης.

Ο αριθμός αυτός του καταλόγου των νύν εθνικών πλοίων, η κατάστασις του υλικού και αι μεγάλαι και γενικαί επισκευαί, αι οποίαι έγιναν εις τα σημαντικώτερα εθνικά πλοία, όχι μόνον δικαιολογούσι το έξοδον τούτο, αλλά και αποδεικνύουσι την μεγάλην οικονομία, ήτις έγινε και εις τούτο το μέρος των εξόδων του ναυτικού και η οποία κυρίως ωφείλεται εις τον ζήλον και την αξιέπαινον αγρυπνίαν της Επιτροπής των Ναυτικών.

Εν Αιγίνη την 8 Ιουλίου 1829

Το επί των ναυτικών μέλος
του Γενικού Φροντιστηρίου
Α. Μαυροκορδάτος

Στοιχείον Α΄

Εχοχώτατε!

Προς πληροφορίαν της Κυβερνήσεως, κρίνομεν χρέος μας να κάμομεν ενταύθα ένα παραλληλισμόν των εξόδων, τα οποία έκαμεν η Κυβέρνησις εις την υπό τον αντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην μοίραν δια επτά μήνας, κατά το οποίον την σήμεραν ακολουθεί σύστημα, και εκείνων, τα οποία ήθελε κάμει αν ακολουθούσε το οποίον αι παρελθούσαι Κυβερνήσεις ακολουθούσι (γραπτέον ηκολούθησαν) σύστημα.

Κατά τούτο, η Κυβέρνησις ήθελε πληρώσει γρόσια 490.000 δι' επτά μήνας, εις επτά πλοία προς γρόσια 10 χιλιάδας τον μήνα από τα οποία, αφού ήθελαν εκπεσθή τα ανοίκοντα εις την Κυβέρνησιν γρόσια 45.554:20 εκ των γροσίων 303.697:15, τα οποία έστησαν αι λείαι, μένουσι γρόσια 444.445:20 και τόσα ήθελε πληρώσει η Κυβέρνησις.

Κατά το οποίον, όμως, ήδη ηκολούθησε σύστημα, προστιθεμένων εις τα γρόσια 125.540, τα οποία πληρώνει ήδη, τα όσα επλήρωσεν εις μισθούς της μοίρας γρόσια 236.080, και εκπιπτομένων των γροσίων 40.360, τα οποία λαμβάνει δια τα 26 τα % από την εκκαθάρισιν των λειών, εξώδευσε δι όλην την μοίραν γρόσια 321.260, δηλαδή γρόσια 123.185 ολιγώτερα, αφ' όσα ήθελον εξοδευθή κατά το παλαιόν σύστημα.

Η παρούσα μας αναφορά χρησιμεύει μόνον εις πληροφορίαν της Κυβερνήσεως και εις απόδειξιν της ωφελείας, την οποίαν απολαμβάνει το καθεστώς της οικονομίας σύστημα.

Εν Αιγίνη τη 23 Δεκεμβρίου 1828

Η επί των λογαριασμών της μοίρας
του αντιναυάρχου Γ. Σαχτούρη
εξεταστική επιτροπή
Β. Α. Καποδίστριας
Α. Μαυροκορδάτος
Α. Παπαδόπουλος

Δια το πιστόν της αντιγραφής
Το επι των ναυτικών μέλος
του Γενικού Φροντιστηρίου
Α. Μαυροκορδάτος

Στοιχείον Β'

Κατάλογος των εθνικών πλοίων

Αριθ.	Όνομα	Είδος	Αρ. Κανονίων
1.	Ελλάς	φρεγάτα	64
2.	Υδρα	κορβέττα	26
3.	Καρτερία ²	ατμόπλευστα	8
4.	Επιχειρήσις ³	"	8
5.	Ερμής	"	4
6.	Αντίζηλος	βρίκια	10
7.	Θησεύς	"	4
8.	Αχιλλεύς ⁴	"	4
9.	Κίμβρος	"	10
10.	Εύχαρις	βρικογόλεττον	10
11.	Λαίδη Κοδριγκτών	γολέτται	12
12.	Λήδα	"	8
13.	Σμύρνα	"	10
14.	Αργος	ερμαφρόδιτον	6
15.	Βαυαρία	κανονοφόροι	3
16.	Φιλελληνίς	"	3
17.	Αμβρακία	"	3
18.	Ελβετία	"	1
19.	Μέδουσα	"	1
20.	Εύπλους	μιστικογούλεττον	1
21.	Κλειώ	γαλεόττα	1
22.	Μεσολόγγιον	μπόβος	1
23.	Αίολος	κόττερα ⁵	1
24.	Ζέφυρος	"	1
25.	Ερμής	"	1
26.	Ακαρνανίς	τράτται	1
27.	Εχθρολέτις	"	1
28.	Μαλτέζα	"	1
29.	Άγιος Νικόλαος	μίστικον	1
30.	Κυδωνία ⁶	"	-
31.	Θέτις	βελλού	1
32.	Νηρηίς	"	1
33.	Ασπασία	"	1
34.	Σαπφώ	"	1
35.	Τερψιχόρη	"	1
36.	Αριάδνη	"	1

2. Έχει χρείαν επισκευής ή αλλαγής της μηχανής.
3. Η μηχανή του, μ' όλον ότι εδλωρθώθη, δεν είναι όμως καλή.
4. Φορτηγά, επισκευαζόμενα ήδη.
5. Ταχύπλοα.
6. Φορτηγό.

37.	Καλυψώ	"	1
38.	Αμφιτρίτη	"	1
39.	Γοργώ	"	1
40.	Καλυδών	"	1
41.	Διώνη	"	1
42.	Εχινάς	"	1
43.	Χαρίκλεια	"	1
44.	Ελένη	"	1
45.	Κασσάνδρα	"	1
46.	Καλλιόπη	"	1
47.	Ναυπλία	"	1
48.	Κάστρω	"	1
49.	Πολυδεύκης	"	1
50.	Σφαίρος	πέραμα	1
51.	Ποσειδών	"	1
52.	θαλασσόμαχος ⁷	"	-
53.	Κώνωψ	" ⁸	-
54.	Επίδαυρος	τσερνίκι ⁹	-
55.	Άγιος Νικόλαος	τρεχαντήρι ¹⁰	1
56.	Γοργώ	πέραμα ¹¹	1

7. Ταχύπλουιν.

8. Ταχύπλουιν.

9. Ταχύπλουιν.

10. Φορτηγόν.

11. Ευρίσκεται εις Σκόπελον υπό τον Προσωρινόν Διοικητήν.

Σημείωσις των εις Πόρον ευρισκομένων
το μέγα μέρος αχρήστων και τινων χρησίμων
εθνικῶν πλοίων και πλοιαρίων.

- 5 δικάταρτα πυρπολικά Τα δύο εξ' αυτών αντιποιοούνται Σαντοριναίοι τινές, ως απαγέντα απ' αυτούς παρά τινός Τσοτσοβιένα, Υδραίου, και διά τούτο μένουσι σηπόμενα, ενώ το εν εξ' αυτών, επισκεαυζόμενον, ήθελε χρησιμεύσει ως φορτηγόν. Εκ των μενόντων τριών, το εν μόνον είναι επιδεκτικόν επισκευής, τα δ' άλλα δύο είναι επισκευής ανεπίδεκτα θέλουν δε χαλασθή, διά να κατασκευασθή από μέρος της ύλης αυτών μία μεγάλη μαγώνα, αναγκαιοτάτη ούσα διά τον ναύσταθμον.
- 1 Βρίκιον Λεία Τουρκική επί Κόχραν. Το σκάφος εμπορεί να χρησιμεύση, αλλ' ούτε κατάρτια έχει χρήσιμα και στερείται δι' όλου πανίων και σχοινίων.
- 1 κότερον Εχρησίμευσε μέχρι τούδε ως φορτηγόν αλλ' ήδη κατήντησε δι' όλου άχρηστον.
- 1 σαμπέκκον Ητον βυθισμένον εις Ναύπακτον και εξεβυθίσθη από τον αναύαρχον. Διά την επισκευήν του ήθελον χρειασθή περισσότερα αφ' όσα χρήζει (γραπτέον αξίζει) το σκάφος πλοίου διά τούτο, θέλει εκτεθεί εις δημοπρασίαν.
- 3 βάρκαι Εχρησίμευσαν μέχρι τούδε εις τον ναύσταθμον, αλλ' είναι παμπάλαιαι και σχεδόν βυθισμένοι, ανεπίδεκτοι επισκευής. Εμπορούν να χρησιμεύσουν εις μόλωμα τινων μερών του νέου μερών του νέου ναυστάθμου.
- 3 σκαμπαβίαι Εδόθησαν, κατά ζήτησιν του ναυάρχου κ. Ευδήνου, εις μετακόμισιν νερού, ξύλων, πετρών και άλλης ύλης εις τας

		παρά των Ρώσων οικοδομουμένας αποθήκας.
4	μαγώναι	Εις χρήσιν του ναυστάθμου.
1	μαγίστρα	Παλαιά άχρηστος.
2	βάρκαι μικραί	Η μεν μία, εις χρήσιν του ναυστάθμου η δ' άλλη, άχρηστος και βυθισμένη.
3	λέμβοι	Εις χρήσιν του ναυστάθμου.
1	μικρόν πέραμα	Ωσαύτως.
3	σχεδιαί	Η μεν μία μεγάλη αι δε δυο, μικραί όλαι νεοκατασκευασμέναι και χρήσιμοι.
1	εφολκίς	Μικρά και ευκίνητος νεοκατασκευάστος.
6	πλοιάρια	Διαφόρων ειδών, σταλέντα από την Επιτροπήν της Οικονομίας ως νόμιμοι λείαι και μέλλοντα να εκτεθώσιν εις δημοπρασίαν.
1	γολέττα	η Αθηναίς, η οποία διά την παλαιότητα της ούσα άχρηστος, μέλλει να χαλασθή.

Στοιχείον Γ

Η ως έγγιστα κατάστασις του υλικού του ναυτικού κατά το τέλος του Ιουνίου μηνός 1829.

Είδη τρόφιμα

Οκάδες	32.813	άλευρον του Αδριατικού κόλπου
"	7.205	άλευρον αμερικανικόν
"	8.777 3/4	πίτυρα
"	1.412 1/4	τρίμματα
"	13.160	παξιμάδι
"	2.631 1/4	ρύζι
"	10.103	κουκιά
"	1.529 1/4	μπίζια
"	6.120	φασόλια
"	1.988 3/4	κρέας παστόν
"	11.791 1/2	τυρί
"	2.100 1/2	λάδι
"	7.333	αλάτι
Αριθμός	2.851 1/2	κοιλά σιτάρι
"	14	βαρέλια σαρδέλλες Μάλτας
"	1	όμοιον Κων/πόλεως μικρόν

Είδη επισκευής

Αριθμός	1.087	σανίδια της θάσου
"	387	" μικρά
"	20.599	δούγες
"	74	καδρόνια
"	13 1/2	μαδέρια

"	8 1/2	ξύλα βουβά
"	1.642	σανίδια βενέτικα
"	190	μπρατσόλια
"	11	καραγάτσα
"	24	στραβόξυλα
"	41	αντένναι και αντεννάλια
"	37	κομμάτια λενιοσάντο
"	25	τροχοί μακαράδων
"	567	μακαράδες μονοί
"	54	όμοιοι διπλοί
"	97	κωπία καινούργια
"	73	βούρτσες και πινέλλα
"	17	σέσουλες
"	1	πυξίς
"	2.792	φύλλα τενεκές
"	124 1/4	βαρέλια βαφή κατασκευασμένη
"	2.110	δράμια γομμαλάκα
"	800	φεγγίστραι
"	44	μενούτα
"	7	τσάμια
"	16	κάσαι ρυνίσματος σιδήρου
"	3.252	βελόνια ραψίματος
"	184	γουαρδαμάναι
"	3	άγκυραι
"	13	σίδηρα αντί αντλιών
"	1	δαμιτσανίτσα βερνίκι 9 1/4 οκ. σπόρκο
Οκάδες	2.303 3/8	καρφία βενέτικα και μισόκαρφα

"	.2.533	καρφία χονδρά
"	171 1/2	ορείχαλκος
"	31	τουτιά
"	474 1/4	χάλκωμα
"	378 1/2	ατσάλι
"	270 1/2	λαμαρίνα
"	729	όμοια παλαιά από τα ατμοκίνητα
"	2.008	στεφάνια σιδηρά
"	577 3/4	κλωνές και σπάγγος
"	199 3/4	καννάβι και λινάρι
"	143 3/4	σφιλάτσα καλά
"	2.628 3/8	σχοινία διάφορα
"	102 1/4	νεγροφούμο
"	384	νάφθη
"	996 1/2	βαφή κόκκινη
"	566 1/2	λινόλαδον
"	324 3/5	στούκος
"	545 7/8	άλλειμα
"	154	τρεμεντίνα
"	5	ψαρόκολλα
"	629	δράμια γομμαλάκα αραβική
"	820	κηρί
"	6	χώμα κδιά λουστράρισμα
"	2	υδράργυρος
"	21.484	πίσσα
"	89	κατράμι
"	12.495 1/2	ρετσίνη

"	4	όμοια λαμπικάτη
"	3.236	δαδί
Αριθμός	5.706	πήχεις μουσαμάδες
"	7.017 3/4	πανί μαλτέζικον
"	5.363	σαλία

Παρά τα ανωτέρω, ευρίσκονται και διάφοροι γούμενοι παλαιαί, χρησιμεύουσαι δια σφιλάτσα, διάφορα σίδηρα παλαιά ατμοκινήτων, διάφοροι παλαιοί μακαράδες, παλαιά πανία караβίων, άμαξαι κανονίου και άλλα.

Πολεμοφόδια

Οκάδες	635 1/2	μολύβι
"	7.940	μυστράλλια
"	44	σφαιρίδια μολύβδου
Αριθμός	5 3/4	ρέζιμα στουπόχαρτον δια φυσέκια τυφεκίων
"	22	όμοια χαρτί χονδρόν μεγάλο, δια φυσέκια κανονίων
"	29	μακάσια
"	13.195	σφαίραι διαφόρων ειδών
"	1.971	σφαίραι διαφόρων ειδών κεναί
"	98	βόμβαι μεγάλαι
"	10	σφαίραι πέτριναι
"	55	όμοιαι καυστικάί
"	341	φιτίλια ξύλινα γранаτών
"	10.090	τουφεκόπετραι
"	11	κανόνια παλαιά μικρά
"	33	κανόνια σιδηρά, διαφόρου χωρητικότητος

"	2	κανόνια ορειχάλκινα μικρά
"	7	τρομπόνια
"	1	όμοιον ορειχάλκινον, οκάδων 11
"	566	τουφέκια, πολλά εκ των οποίων παλαιά
"	700	λόγχει τουφεκίων παλαιαί
"	23	κοντάκια τουφεκίων άθειαςστα
"	1	τουφέκι τηλεβόλον του Αργώ
"	117	λωρία μπαλασκών
"	86	μπαλάσκαι καινούργιαι
"	43	όμοιαι παλαιαί
"	15	λάζοι παλαιοί
"	15	σπαθιά καινούργια
"	10	σπαθιά παλαιά
"	300	θήκαι λογχών παλαιαί
"	4	τύποι σφαιριδίων
"	3	ψαλίδια όπου κόπτουν τας ουράς των σφαιριδίων
"	7	μαχαίρια παλαιά
"	10	πελέκεις
"	5	μέτρα πυρίτιδος
"	8	μουντιά και τριβέλλια
"	4	κομμάτια σκεπάσματα των κρίκων
"	20	κομμάτια δια τες φάλιες κανονίων
"	2	τροχοί σιδηροί αμαξών
"	4	αυτιά κανονίων
"	26	καβίλιαι τροχών
"	5	κρίκοι κανονίων

"	30	μάππαι
"	12	πιασίματα αξόνων
"	28	στεφάνια αξόνων
"	65	σφήνες
"	4	κρίκοι αμαξών
"	86	χαρούπαι
"	41	πυριτοθήκαι τετράγωνοι
"	1	κάσσα με φυσέκια τουφεκίων
Οκάδες	600	πυρίτις

Ενδυμασίαι και διάφορα είδη χρήσιμα εις ενδυμασίαν

Αριθμός	210	φέσια
"	4	μανδήλια
"	8	πανταλόνια
"	108	ζακέτται
"	12	ζευγάρια περικνημίδες
"	9	ζευγάρια παπούτσια
"	203	υποκάμισα
"	7 3/4	πήχες πανί ρεβεντούκι
"	10 3/4	τοκ
"	14 3/4	σαλί σπινάτον
"	105 3/4	πήχες πέλλα
"	3	κομμάτια, ομοίως
"	248	πήχες αμπά
"	15	παπάζια

Διάφορα Σύνεργα

Αριθμός	56	πτυάρια
"	49	λοστοί σιδηροί
"	6	πριόνια μεγάλα
"	22	πριόνια μικρότερα
"	1	πριόνιο μικρό
"	4	σίδηρα δια την διόρθωσιν των πριονίων
"	1	σκεπάρνι αγγλικόν μέγαλον
"	1	σμιλάρι
"	1	πλάνια
"	1	σενιαδόρον, οπού βάξουν τα φούντια των βαρελιών
"	1	σκεπάρνι μικρότερον
"	387	λίμαι διαφόρων ειδών
"	12	μεγάλα σίδηρα
"	6	σίδηρα μικρότερα
		Αναφερόμενα εις τον τόρνο.
"	122	όμοια εις σχήμα σμιλαρίων διαφόρου μεγέθους
"	12	εργαλεία μικρά σιδηρά
"	1	σφυρί μικρόν
"	2	μάγγεναι μικραί
"	7	σμιλάρια φίνα αγγλικά
"	9	τρυπάνια, ομοίως
		Ευρίσκονται εις το μαγαζιον εν τω ναυστάθμω φαναρτσή
"	21	αμόνια
"	1	κόφτρα
"	3	σφυρία

.."	1	ψαλίδι	
"	2	κουμπάσα	
"	5	βέργαι σιδηραί	
"	5	ζουμπάδες	
"	2	κοπίδια	
"	1	αμόνι μικρόν	
"	1	σμιλάριον	
"	2	ξύλα λαμπούντια	
"	1	λίμα	
		Ομοίως, εις το του οπλοποιού	
"	1	μάγγανον μεγάλον	
"	2	χειρομάγγανα	
"	1	αμόνι	
"	2	τανάλιαι μεγάλαι της φωτιάς	
"	3	σφυρία, το ένα μεγάλο	
"	1	τσιμπίδι	
"	2	στριφτήρια	
"	1	μάσκαλα	
"	1	τσιφτι αγγλικόν	
"	2	πλάκαι με 10 κιλάτσια	
		Ομοίως, εις το του οπλοιοιού	
"	1	ψαλίδι της λαμαρίνας	
"	1	κατσαμπράκα	
"	2	μαντικάπια με τα ξύλα των	
"	1	βιδολόγος μεγάλος με 3 κολάτσια	
"	3	ξύστραι	
"	1	μάγγανον (οπού) εβγάζουν τους μπινάδας	

"	8	σμιλάρια του Ξύλου
"	3	κοπίδια, οπού κόπτουν το σίδηρο
"	2	τσαμπάδαι
"	1	καλλητάρι
"	22	χειρούλια διά τες λίμες
"	1	τρυπάνι, δι ού εβγάζουν τας σφαίρας
"	1	σκερπάνι
"	1	πριόνι
"	2	σουβλιά
"	1	πριονάκι μικρόν και ψιλόν
"	42	λίμαι διαφόρου μεγέθους
"	2	βιδολόγοι, ο εις μεγάλος με τες βίδες του
.."	1	φουσερόν
		Ομοίως, εις το των σιδηρουργών κλειδαράδων
.."	15	λίμαι διάφοροι
"	9	χειρούλια
"	1	μάγγανον
"	1	αμόνι
"	2	λίμαι μεγάλαι
"	1	αμόνι, ομοίως
		Ομοίως, εις το των μηχανουργών
"	53	λίμαι διάφοροι
"	2	μάγγανα μεγάλα
"	1	αμόνι μέγανον
"	18	χειρούλια των λιμών
"	4	τσιμπίδια

"	1	τσέρπι μικρόν
"	1	σφυρί μικρόν
"	50	χωνιά διάφορα
"	9	πανδοχία
		Ομοίως, εις το των βουτσάδων
"	4	σφυρία σιδηρά
"	6	σφήνες διάφοροι
"	1	αμόνι
"	1	τρυπητήρι μικρόν
"	1	σφήνα των βρικών
"	1	ροκάνι από οξυάν
"	1	ξυστράκια
"	1	μαρκαδόρος
"	3	τρυπάνια
"	1	τεροφούντι
"	1	καλαφατικόν
"	1	στραβοσίδηρον, οπού εβγάζουν τα καρφία
"	2	πλανιοπούλαι μεγάλοι
"	1	τανάλια μεγάλη
"	1	σκεπάρνι
"	1	ταλιαδούρα
"	1	μαχαίρα
"	1	τούμπλα, οπού τραβούν τα στεφάνια
"	1	ράσπα
"	2	λίμαι

Ομοίως, εις το των μηχανουργών
του τέρνου

"	10	τριβέλλια μεγάλα χεριού
"	7	σγρόπιαι
"	6	σμιλάρια του χεριού
"	2	ομοίως, στενά
"	2	πριόνια, το εν μικρόν
"	2	πλάνιαι με τα σίδηρά των
"	1	σκεπαρνιά
"	2	σίδηρα των πλανιών
"	2	κομπάσσα των μαραγκών
"	1	τανάλια και 2 σίδηρα, δια να σφίγγουν τα ξύλα
"	1	γωνιά, η μισή ξύλινη και η άλλη μισή σιδηρά
"	1	ξύστρα και 2 σιδηριαί παλαιαί
"	1	σίδηρον, οπού σφίγγουν τα ξύλα
"	1	γωνιά, η μισή ξύλινη και η άλλη μισή σιδηρά
"	1	ξύστρα και 2 σιδηριαί παλαιαί
"	1	σίδηρον, οπού σφίγγουν τα ξύλα
"	2	βιδολόγοι
"	13	σγρόπιαι του τόρνου
"	12	σμιλάρια, οπού πλανιάρουν
"	16	γωνίαι, οπού τορνάρουν το σίδηρον
"	5	σίδηρα, δεξιά και αριστερά ημικύκλια της μηχανής
"	5	εργαλεία σφαιροειδή
"	4	όμοια δια ξύλα
"	3	σύνεργα γωνίας δια βίδας
"	7	εργαλεία, γλώσσαι, το 1 τσακισμένον

"	8	εργαλεία, αριστερά και δεξιά μεγάλα
"	2	εργαλεία, δια να κόμη μεγάλα γιουλβιά
"	2	εργαλεία στενά, δια να κόβη το ξύλον
"	2	εργαλεία τρίγωνα μεγάλα, δια τα μέταλλα
"	51	μαντικάπια, δια τρύπημα
"	6	μαντικάπια, τετράγωνα, εις χρήσιν μετάλλου
"	9	μαντικάπια αγγλικά, δεξιά και αριστερά
"	8	σύνεργα αγγλικά δεξιά και αριστερά
"	5	σύνεργα μικρά της χειρός
"	8	τρυπάνια, της χειρός
"	2	μαρτέλλα, με τα μανίκια των
"	2	μαρτέλλα, άνευ μανικίου
"	2	τσιμπίδια στρογυλλά
"	7	κομπάσσα, με το ημικύκλιον
"	2	μάγγανοι, ο εις παλαιός
"	1	τανάλια, δι' ης εβγάζουν τα καρφιά
"	2	σίδηρα, δι' ων γυρίζουν τες θηλυκές βίδες, τετράγωνα
"	1	εργαλείον, δι' ου γυρίζουν τα τσαπράζια των πριονίων
"	1	σίδηρον, όπου εμβαίνουν τα τριβέλλια
"	5	τριβέλλια
"	1	σύνεργον ξύλινον, όπου χαρακώνουν τα σανίδια

.."	1	ράσπα ξύλινη, με το σίδηρον της μυτερή
"	2	ρίγαι σιδηραί
"	1	Ξυλοφάγος
"	11	πριόνια διάφορα
"	1	σίδηρον, οπού γυρίζουν τες βίδες
"	4	σύνεργα διά να κόπτουν τα σίδηρα
"	10	σύνεργα, δι' ών κάμνουν τες βίδες
"	2	γαρισουάρια δι' ών αντοίγουν τας τρύπας του σιδήρου
"	2	μαντικάπια μεγάλα, δι' ών τρυπούν το σίδηρον
"	9	βίδαι, δια ξύλα και δια σίδηρα
"	2	βιδολόγοι αρσενικοί
"	2	μικρά τσιμπίδια
"	4	βεργίτσαι, με σίδηρον
"	1	τόρνον με το τακίμι του σιδηρού
"	6	άμπρα σιδηρά του τόρνου
"	3	κλειδιά του τόρνου
"	4	βίδες, οπού μένουν εις τον τόρνον
"	1	τόρνος αρματωμένος ξύλινος
"	16	σύνεργα διάφορα του τόρνου
"	2	μάγγανοι μεγάλοι
"	2	πλάνιαι μεγάλαι
"	1	μπαλτάς
"	3	βιδολόγοι
"	3	τοκ ανήκοντα εις τον τόρνον
"	5	τριβέλλια του τόρνου διαφόρου μεγέθους

"	1	σύνεργον, δι' ού διώχνουν τα καρφιά
"	1	μπουρί
"	1	σύνεργον μικρόν, δια να κόπτη σίδηρον
"	3	τριβέλλια με το κέντρον
"	1	σύνεργον της χειρός, δια τρύπημα σιδήρου
"	2	τροχαί ακονίου
"	26	λίμαι διάφοροι

Εγγρ. αριθ. 2./Μ. Σίμπα, "Η Πρώτη Επίσημη Εκθεση για το Εθνικό Ναυτικό της Νεότερας Ελλάδος", *Ναυτική Επιθεώρηση*, 109(1979), σ. 339-353.

Α Ν Α Φ Ο Ρ Α

ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ

ΠΕΜΠΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ

Σεβαστοί Κύριοι,

Ως τόπον επέχων του επί των Ναυτικών Γραμματέως σπεύδω κατά χρέος να εκθέσω λεπτομερώς τα όσα αφορῶσι τον κλάδον τούτον της δημοσίου Υπηρεσίας.

Η συγκρότησις ικανού εθνικού στόλου, αναποφεύκτου και διά την εσωτερικήν και εξωτερικήν αυτής ασφαλείαν, ήτο μία των πρωτίστων μεριμνῶν του αειμνήστου Αρχηγού της Ελληνικής Πολιτείας. Η δεινότης των περιστάσεων, του ταμείου η πτώχεια, αι πολυειδείς ασχολίαι της Κυβερνήσεως, ανέβαλον την εντελή ενέργειαν των όσων περί αυτού του αντικειμένου εμελέτα η βαθεία του αοιδίμου σύνεσις.

Κατά την εποχήν της Δ' εν Αργεί Εθνικής Συνελεύσεως, ο Ελληνικός στόλος εσύγκειτο από πλοία 92 εννενήκοντα δύο μικρά και μεγάλα, συμπεριλαμβανομένων και των λέμβων, κατά τον οποίον περί τούτου επαρουσίασε πίνακα το επί των Ναυτικών μέλος του Γενικού Φροντιστηρίου εις την ρηθείσαν Συνέλευσιν εξ' αυτών εφθάρησαν άχρι της συστάσεως της επί των Στρατιωτικών και Ναυτικών Γραμματείας πλοίαρια δέκα οκτώ, ωςπιτοπλείστον παλαιαί σεσαθρωμένοι λέμβοι.

Η τότε Επιτροπή των Ναυτικών έπαυσε συγχρόνως με το Γενικόν Φροντιστήριον, και παρέδωκεν εις την διαδεχθείσαν αυτήν Ναυτικήν Υπηρεσίαν 74 πλοία, κατά τον επισυναπτόμενον πίνακα υπό στοιχ. Α'. Αλλά μόλις τα 48 ήσαν εις κατάστασιν να διαμείνουν εις υπηρεσίαν, τα δε λοιπά 26 πάντα άχρηστα, έκειντο αγκυρωμένα εις τον Πόρον.

Η ολιγότης των μεγάλων εθνικών πλοίων, και η ασήμαντος χωρητικότης των πλειοτέρων εξ' αυτών εβίασεν την Κυβέρνησιν να μεταχειρίζεται κατά μέγα μέρος τα ιδιόκτητα πλοία διά τας ανάγκας της υπηρεσίας του Ναυτικού. Κατ' αυτόν τον τρόπον αι επιχειρήσεις του εθνικού στόλου υπέκειντο εις τας πολυειδείς αλλοιώσεις των εμπορικών σχεδίων των ιδιοκτητών, και το εθνικόν ταμείον κατεξώδευε μολοντούτο τας αυτάς ποσότητας, αι οποίαι απητούντο και διά εθνικά πλοία.

Η πρόβλεψις πολεμικῶν πλοίων ἀπὸ τὴν Ἑυρώπην ἦτο ἀκατόρθωτος διὰ τὴν πτωχείαν τοῦ ταμείου. Ἡ κατασκευὴ νέων πλοίων εἰς τὴν Ἑλλάδα προϋποθέτει ναύσταθμον κατάλληλον, καὶ εφωδιασμένον με τὰς ἀναγκαίας ὑλὰς, πράγμα, το ὁποῖον εἰσέτι δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐνεργηθῆ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν χρηματικῶν πόρων. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἦτον εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἡ μόνη οδός, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις ἐμπορεῖ νὰ συμβιβάσῃ τὸ κέρδος τοῦ πολίτου με τὴν ωφέλειαν τοῦ Ταμείου. Ἐπροβλήθη ἀπὸ τὸν προκάτοχόν μου Κύριον Β. Α. Καποδίστριαν, σύμφωνα με τὸ ὑπ. ἀρ. Ε΄ ψήφισμα τῆς Δ΄ ἐν Ἀργεῖ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, τὸ σχέδιον νὰ ἀγορασθῶσι διὰ λογαριασμόν τοῦ ἐθνικοῦ στόλου τινὰ τῶν ἀγωνισθέντων ὑπὲρ τῆς πολυτίμου ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ἰδιοκτητῶν πλοίων, ἐπὶ συνθήκῃ νὰ παρακατεθῶσιν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τὰ χρήματα, ὅσα ἠθέλον συμφωνηθῆ, καὶ ν΄ ἀπολαμβάνει ὁ πωλητὴς τὸν νόμιμον τόκον, ὑποκείμενος διὰ τὴν τελείαν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ρηθέντος ἐθνικοῦ καταστήματος. Πολλοὶ ἰδιοκτῆται ἐφάνησαν πρόθυμοι εἰς τοῦτο, ἀλλ΄ ἡ κυβέρνησις περιωρίσθη νὰ ἀγοράσῃ, ὅσα ἀητοῦντο ἀναποφεύκτως διὰ τὴν υπηρεσίαν τοῦ Ναυτικοῦ, ὡς καὶ ἀγόρασε τὸ βρῖκιον τοῦ Ν. Αποστόλη, μετασχηματισθέν ἤδη, εἰς γαβάραν, τὴν κορβέταν τοῦ Τουμπάζη, τὸ βρῖκιον τοῦ Τσαμαδοῦ, καὶ τὸ βρῖκιον τοῦ Γιαννίτσου.

Ἀρχισε τοιοῦτοτρόπως ὀλίγον κατ΄ ὀλίγον νὰ σχηματίζεται στόλος ἐθνικός, ἀν ὄχι ἐπαρκῆς διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Κράτους, τουλάχιστον ἐπαρκῆς διὰ τὰς προσωρινὰς ἀνάγκας τοῦ. Αὐτὸς ἐπρεπε νὰ θεωρηθῆ ὡς θεμέλιον Ναυτικῆς Δυνάμεως, ἀνευ τῆς ὁποίας τὸ ἔθνος δὲν θέλει φθάσει ποτέ εἰς ἐκεῖνον τὸν βαθμὸν πολιτικῆς σημαντικότητος, ὅστις συνάδει με τοὺς πολυετεῖς ἀγῶνας καὶ με τὰς πολυαρίθμους θυσίας τοῦ.

Ἀλλὰ Φεῦ! Βάσκανος δαίμων ἐμελέτησε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἄλλως ἐνδόξου Ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος!

Ἡ ἀνταρτικὴ φατρία, ἣτις ἐθέσε τὴν ἐστία τῆς εἰς τὴν νήσον Ὑδραν, καὶ ἐσχεδιάζε σκοποὺς φθοροποιοῦς διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἔθνους, συνέλαβε καὶ τὸν ἐπίσης τολμηρὸν καὶ βάρβαρον σκοπὸν νὰ ἀνατρέψῃ τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικόν, ἐπιχειρήσασα νὰ το ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως, διὰ νὰ το μεταχειρισθῆ ὄργανον τῶν ὀλεθρίων σκοπῶν τῆς.

Κατ΄ ἀρχὰς ἐπροσπάθησε παντοίοις τρόποις νὰ ἀναστατώσῃ κρυφίως τὰ πληρώματα τῶν ἐθνικῶν πλοίων, καὶ νὰ τὰ διεγείρῃ ἐναντίον τῶν καθεστώτων. Τελευταίον ἀποφασίσασα νὰ ρίψῃ ἐξολοκλήρου τὴν προσωπίδα, καὶ νὰ κινήθῃ εἰς φανεράς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐχθροπραξίας, ἐφώπλισε λέμβους, καὶ διὰ νυκτὸς τὰς ἀπέστειλε εἰς τὸν Πόρον, ὅπου οἱ ἐν αὐτοῖς ἐνοπλοὶ κατέλαβον αἰφνιδίως τὰ ἐκεῖ ἀγκυρωμένα πλοία, τὸ δίκροτον Ἑλλάς, καὶ τὰ ατμοκίνητα Καρτερία καὶ Ἐπιχειρήσις καὶ αὐτὸν τὸν Ναύσταθμον, ὅλα ἀπροφύλακτα ὄντα ὡς πρὸς τοιαύτην ἀπροσδόκητον ἐπιδρομὴν. Ἡ πάραυτα ἀπὸ αὐτοῦς γενομένη διαρπαγὴ καὶ λαφυραγωγία, τὸσον εἰς τὸν Ναύσταθμον, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν πλοίων ἐχαρακτήρισαν ἐναργῶς τὸ ἀνταρτικὸν τόλμημα.

Ηυτομόλησε τότε η κορβέττα Υδρα, της οποίας ο διευθυντής ήτο συννενοημένος με τα σχέδια των ανταρτών παρεδόθη δι' αισχράς δολιότητος η υπό την διεύθυνσιν του γεναίου Κανάρη κορβέττα Πέτσαι. Συνελήφθησαν όλαι αι κατά τον Πόρον πολυάριθμοι λέμβοι, και αι βελούδες Μέδουσα και Αμφιτρίτη. Ηυτομόλησαν τα κότερα Αίολος και Ερμής το αυτό παράδειγμα ηκολούθησαν συγχρόνως και αι κατά το Αιγαίον Πέλαγος Γολέτται Λήδα και Εύχαρις, το κατά τον Λαμιακόν Κόλπον βρίκιον Αντίζηλος, και η κατά την Σαλαμίνα βελλού Νηρηίς, το δε βρίκιον Αχιλλεύς συνελήφθη εξ' απάτης κατά τα νερά της Σπάρτης.

Όλα τα άνω αναφερόμενα πλοία εκτός του κοττέρου Ερμής εδιοικούνται από διευθυντάς Υδραίους.

Έν τούτοις οι αντάρται σκοπόν έχοντες να κινήσουν τα αρπαχθέντα πλοία κατά της νομίμου Κυβερνήσεως, και να φέρωσιν εις τας νήσους και τα παράλια της λοιπής Επικρατείας την ανταρσίαν και την αναρχίαν, ενησχολούνται με επιμονήν διά να φέρωσιν εις πέρας τα φθοροποιά σχέδια των. Ο κατ'εκείνον τον λιμένα ευρεθείς τότε εξοχώτατος Π. Ρικόρδος, Αντιναύαρχος της Ρωσίας, ο ένθερμος ζηλωτής της εις την Ελλάδα διατηρήσεως της ευταξίας και των καθεστώτων, ακαταπαύστου αντικειμένου της επιθυμίας των Σ. Συμμάχων Αυλών, μη ανεχόμενος να πράττωνται ενώπιον αυτού τοιαύτα εγκλήματα, και να διακινδυνεύει η ασφάλεια του Κράτους, διεκοίνωσεν εις τους αρχηγούς της κατά Πόρου επιδρομής την στερεάν απόφασίν του, ότι δεν θέλει επιστρέψει κατ' ουδένα τρόπον την εκ του λιμένος έξοδον των κατασχεθέντων εθνικών πλοίων. Οι αντάρται βλέποντες το αμετάθετον του κυρίου Αντιναυάρχου, και πίπτοντες από έγκλημα εις έγκλημα κατήντησαν εις τοσαύτη πόρωσι, ώστε καταπατήσαντες παν αίσθημα ευγνωμοσύνης απετόλμησαν να καθαματώσουν την σημαία του Μεγαλειωτάτου Αυτοκράτορος της Ρωσίας, ενός των κραταιών και Φιλανθρώπων της Ελλάδος προστατών. Τελευταίον απολέσαντες τον όποιον έτρεφον φθοροποιόν σκοπόν, εξώκειλαν εις άλλον επίσης σατανικόν σχέδιον. Παρέδωκαν ανηλεώς εις τας φλόγας του πυρός το δίκροτον Ελλάς. Το δίκροτον, διά την απόκτησιν του οποίου το Έθνος κατεξώδευσεν υπέρμετρα. Το δίκροτον, το όποιον δικαίως εθεωρείτο, ως το πρότυπον πλοίον της εντελούς ναυπηγίας. Το δίκροτον, το όποιον ήτο το αξιολογώτερο υποστήριγμα του εθνικού στόλου. Παρέδωκεν ομοίως εις το πυρ την κορβέτταν Υδρα, αφού προ ημερών είχαν πυρπολήσει και την κορβέτταν Πέτσαι, και κατέστρεψαν τα οχυρώματα του κατά τον Πόρον επιθαλασσίου φρουρίου, την κατασκευήν του οποίου οφείλει η Ελλάς εις τας φιλανθρώπους συνδρομάς των φιλελλήνων. Διά του ζήλου ενός ναύτου, και τίνων εκ της στρατιωτικής φρουράς διεθώσησαν τα δύο ατμοκίνητα, τα οποία έμελλον να γενώσι και αυτά του πυρός παρανάλωμα. Ως εκ θαύματος διεσώθη η νήσος Πόρος και του Ναυστάθμου η οικοδομή από την οποίαν επαπειλούντο καταστροφήν.

Το φρικτόν έγκλημα εχακτηρίσθη αυτό καθ' εαυτό. Το έθνος όλον έκρινε πρεπόντως περί αυτού εις τας προς την Κυβέρνησην αναφοράς του, και ο έξω κοσμος επευφήμησε την δικαίαν κρίσιν του Έθνους. Αι περιφημοτέραι της Γαλλίας και της Γερμανίας Εφημερίδες, αφού ζωγραφίζουν με τα αληθή χρώματα το τρομερόν τόλμημα, το κηρύττουν ως μοναδικόν εις την ιστορίαν των Έθνών.

Αι ανταρτικά εχθροπραξίαι δεν περιωρίσθησαν μόνον εις τον Πόρον. Τα αυτομολήσαντα Εθνικά πλοία εις χείρας των ανταρτών, ενωμένα και με άλλα εφοπλισθέντα Υδραϊκά, όχι μόνον περιέπλεον το Αιγαίον πέλαγος, πράττοντα τα μύρια κατά των νομίμων Αρχών, και αγωνιζόμενα μετ' επιμονής να αναστατώσωσι τους ειρηνικούς κατοίκους του Αιγαίου πελάγους κατά των καθεστώτων, αλλά και επεχείρησαν να διεγείρωσιν εις επανάστασιν το κατά Σαλαμίνα στρατόπεδον, και τελευταίον να ενισχύσωσι τους εν Λιμένι αντάρτας, διά να εφορμήσουν κατά της Καλαμάτας. Η απευκταία αυτή επιδρομή εγέννησε την καταστροφήν της δυστυχούς εκείνης πόλεως, και των περίξ χωρίων και τόσας άλλας δεινάς συνεπειάς.

Χρέος μου ήτο, Κύριοι, να βάλω υπ' όψιν σας την έκτασιν της ζημίας την οποίαν το Εθνικόν Ναυτικόν υπέφερεν από τας ανταρτικάς εχθροπραξίας. Ζημίας, η οποία αναντιρρήτως αναφέρεται κατ' ευθείαν εις το Έθνος, διότι τα πλοία του στόλου, κανείς δεν εμπορεί να φανταστή ποτέ, ότι είναι ιδιοκτησία Προυχόντων, Ναυαρχών, ή Κοινοτήτων, αλλά κτήμα αναφαίρετον αυτού του εθνους. Αλλ' όμως η εκτίμησις των πυρποληθέντων και αφαρπαχθέντων εισέτι δεν ηδυνήθη να γείνη, καθότι τοιαύτη εκτίμησις είναι έργον ανθρώπων ολωσδιόλου αδιάφορων, και περί τα τοιαύτα πολλά ειδημόνων. Αρκεί μόνον να είπωμεν επί του παρόντος, ότι η ζημία είναι υπέρογος.

Η προξενηθείσα ζημία δεν περιορίζεται μόνον εις την πυρπόλησιν του δικρότου Ελλάς, των δύο κορβεττών Υδρα και Πέτσαι, εις την κατερήμωσιν του Ναυστάθμου και εις την γύμνωσιν του δικρότου Εμμανουήλ,¹² και των δύο ατμοκινήτων, αλλ' επεκτείνεται και περαιτέρω. Το βρίκιον Αντίζηλος κατεβυθίσθη από τους αντάρτας κατά τον Αλμυρόν, το βρίκιον Αχιλλεύς παρεδόθη κατά τον αυτόν λιμένα εις τας φλόγας από από τους ιδίους διά· να μη πέσουν ταύτα εις την εξουσία της κατ' εκείνα τα μέρη ναυτικής μοίρας. Τα δε δύο κόττερα Αίολος και Ερμής, το Μυστικόν Εύπλους, αι βελούδες Νηρηίς, Μέδουσα και Αμφιτρίτη, αι δύο γολέτται Λήδα· και Εύχαρις, και αι πολυάριθμοι λέμβοι ευρίσκονται έως την σήμερον εις την εξουσίαν των εν Υδρα.

Η Κυβέρνησις έλαβεν εν καιρώ μέτρα να διασώση, όσα των λειψάντων του εμπρησθέντος στόλου εδύναντο να αναβυθισθώσιν από τα βάθη των υδάτων. Αι εργασίαι της εκβυθίσεως εξακολουθούν ολοέν, καθ· όσον η εποχή του χρόνου το επιτρέπει, και ελπίζομεν, ότι θέλει διασωθή ικανόν μέρος από τα εφόδια των πυρποληθέντων πλοίων.

Ανωτέρω σας υπέδειξα το υπέρογκον της ζημίας, την οποίαν τα προσκείμενα συμβάντα επέφερον εις το υλικόν του Εθνικού Ναυτικού. Αλλ' όχιν ολιγωτέραν ζημείαν επροξένησαν και εις το ηθικόν αυτού. Τwόντι δύναται τις να οναμάσει την εποχήν ταύτην, εποχήν της καταστροφής, και διαστροφής του Εθνικού Ναυτικού. Είναι φρίκης άξιον να βλέπη τις εκείνους, τους οποίους η Κυβέρνησις ετίμησεν

12. Πρόκειται περί λάθους του Γλαράκη. Τό μόνο δίκροτο ήταν το Ελλάς.

με βαθμούς και εμπιστοσύνην, να παρασύρωνται από την διαφθοράν και απιστίαν! Πριν προχωρήσωμεν περαιτέρω, είναι χρέος μας εις την περίστασιν ταύτην, να αποδώσωμεν περαιτέρω επαίνους εις πολλοτάτους Αξιωματικούς και απλούς ναύτας Πετσιώτας και Ψαρριανούς, οι οποίοι και κατ' εκείνην την κρίσιμον εποχήν εδείχθησαν εντίμου χαρακτήρος, και άξιοι της εμπιστοσύνης της Κυβερνήσεως, και των ευχών της πατρίδος. Αυτοί τωόντι διετήρησαν το Ναυτικόν της Ελλάδος. Δεν πρέπει να αποσιωπήσωμεν, ότι και ικανόν μέρος αυτών των Υδραίων έμειναν πιστοί εις τα χρέη των, και ότι τινές των αποπλανηθέντων, γνωρίσαντες μετέπειτα τον όλεθρον, εις τον οποίον τους ωθούσαν δόλιοι συμβουλαί επρόσπεσαν εις το έλεος της Κυβερνήσεως, και όχι μόνον επέτυχον πάραυτα πατρικής συγχωρήσεως, αλλά και συγκατελέχθησαν πάλιν μεταξύ των Αξιωματικών του εθνικού στόλου. Εις τοιούτον βαθμόν έφθασεν η άμετρος της Κυβερνήσεως επιείκεια, ώστε να δεχθή ευμενώς εις τας αγκάλας της ανθρωπύτης, οίτινες χθες ακόμη την κατεπολέμουν με όπλα εις τας χείρας μόνον και μόνον, διότι έδειξαν σημάδια μετανοίας!

Παύω πλέον να ανακαλώ εις την μνήμην σας λυπηρά συμβάντα, τα οποία ηδυνήθησαν να ακρωτηριάσουν την ωραιότεραν και ανεπανόρθωτον δύναμιν του κράτους, και μεταβαίνων εις τα λοιπά της Υπηρεσίας του Ναυτικού αντικείμενα.

Κατά την εποχήν της τελευταίας εν Αργει Εθνικής Συνελεύσεως συμπίπτει η έναρξις της οικοδομής του νέου κατά τον Πόρον Ναυστάθμου. Ο παλαιός Ναύσταθμος δεν ηδύνατο να θεωρηθή, ως εργαστήριον Ναυπηγίας, αλλά μόνον, ως απλή αποθήκη των αναγκαίων διά την τροφοδοσία υλών, και ως μικρόν εργαστήριον εις επισκευήν των πλοίων.

Η Κυβέρνησις εσκέφθη εν καιρώ περί τοιούτου αναπόφευκτου καταστήματος. Επροβλήθη από το τότε Γενικόν Φροντιστήριον να οικοδομηθή Ναύσταθμος κατά το ανατολικό βόρειον μέρος της νήσου Πόρου πλησίον των Ρωσικών αποθηκών. Το σχέδιον της οικοδομής δεν είναι ευκαταφρόνητον, αλλά το μέρος όχι αρμόδιον διά τας ανάγκας της υπηρεσίας, θέσις απροφύλακτη από αιφνιδίους εχθρικός επιδρομάς, πορθμός στενός του νέου καταστήματος. Εντούτοις, έγεινεν έναρξις, και το έργον εξηκολούθει να προβαίνει βαθμηδόν αλλ' η κατάστασις του εθνικού ταμείου εβίασεν την Κυβέρνησιν να αναβάλη την αποπεράτωσιν εις ευτυχεστέραν εποχήν. Τοιουτοτρόπως έπαυσαν κατά τον Ιούνιο 1830 έτος αι εις αυτόν εργασίαι, των οποίον το έξοδον ανέβαινεν εις Φοίνικας περίπου τρείς χιλιάδας κατά μήνα, και ολικώς εις Φοίνικας εξήντα δύο χιλιάδας. Μ' όλα ταύτα ο Ναύσταθμος ούτος και αν ποτέ αποπερατωθή, δεν εμπορεί να χρησιμεύση, ειμή διά κατασκευήν γολεττών, και μικρών βρικίων.

Αι διά την υπηρεσίαν του Ναυτικού αναγκαίοι ύλαι, ως ξυλείαι, πανία κ. τ. λ. είναι εισέτι ξένης εισαγωγής προϊόντα. Μόλις εφέτος άρχισαν η Γραμματεία να πορίζεται το διά τον στόλον ψμί από τον εγχώριον σίτον. Αι τροφαί είναι μέρος της πατρίδος, και μέρος ξένης γής προϊόντα.

Η Ξυλεία της Δυτικής Ελλάδος εξετάσθη από τον επί τούτω κατ' εκείνα τα μέρη σταλέντα Αντιναύαρχο κύριον Κανάρη, του οποίου η αναφορά περιέχει πληροφορίας πολλάς ευχαρίστους τόσον διά την ποιότητα των Ξύλων, καθώς και διά τον τρόπον της εις τα παράλια μετακομίσεως. Η εποχή του χρόνου δεν επέτρεψε να γενή το παρελθόν έτος έναρξις της Ξυλοτομίας, ελπίζεται όμως να ενεργηθή εφέτος.

Η μακρόθεν γενομένη προμήθευσις των διά την κίνησιν των Ατμοκινήτων αναποφεύκτων γεανθράκων αποκαθιστά την ύλην ταύτην εις άκρον πολυέξοδον. Τούτο έδωκε αφορμήν να γενή εξέτασις, μήπως και η Ελληνική γη περιέχει το ορυκτόν εκείνο. Τα κατά την Σκόπελον Ηλιοδρόμια εφάνησαν ότι καλύπτουν στρώματα γεανθράκων, κατά τας οποίας η Κυβέρνησις είχε λάβει αναφοράς, αλλ' η δοκιμή δεν έδωκε τόσο ευάρεστα αποτελέσματα διότι η συναχθείσα εκείθεν ύλη εφάνη άχρηστος διά την υπηρεσίαν των Ατμοκινήτων. Νεώτεραι παρατηρήσεις έδειξαν, ότε δεν είναι γαιανθράκων ύλη το ορυκτόν εκείνον.

Σας είναι γνωστόν, Κύριοι, ότι μέχρι του 1830 έτους τα λείψανα των κατά τον λιμένα Νεοκάστρου πυρποληθέντων Τουρκοαιγυπτιακών πλοίων εξεβυθίζοντο διά λογαριασμόν της Γαλλικής Κυβερνήσεως. Εις τας προσπαθείας του αιμνήστου Αρχηγού μας χρεωστούμεν την εις την Ελλάδα παραχώρησιν του δικαιώματος τούτου κατά τον Μαιον 1830. Εκτοτε η Γραμματεία αυτή επιφορτισθείσα την διεύθυνσιν της αγρεύσεως, συνέδεσε συμφωνίας με τους εκεί βουτηχτάς, όσον το δυνατόν ωφέλιμους διά το εθνικόν Ταμείον. Ο νέος ούτος προσωρινός πόρος έδωκεν άχρι της 31 Αυγούστου προίον, του οποίου το αντίτιμον υπολογίζεται Φοίνικας 45949:24, αφαιρεθέντων των εξόδων της υπηρεσίας ταύτης, ως εκ του επισυναπτόμενου υπό στοιχ. Β' πίνακος πληροφορείσθε.

Το προσωπικόν της Υπηρεσίας του Ναυτικού ήτο περί την έναρξιν της τελευταίας εν Αργει Εθνικής Συνελεύσεως ρυθμισμένον κατά τον εις τα εμπορικά πλοία συνεθιζόμενον οργανισμόν, τουτέστιν ο διοριζόμενος πλοίαρχος ναυτολογών διένειμε βαθμούς κατ' αρεσκείαν εις τους συγγενείς ή σχετικούς του εκ του πληρώματος. Πόσον το σύστημα τούτον ήτο ολέθριον, και ασυμβίβαστον διά την Δημόσιον Υπηρεσίαν, εφάνη εις πολλάς περιστάσεις. Απλή αλλαγή του πλοίαρχου άνέτρεπε όλον το υπό την διεύθυνσιν του προκατόχου του πλήρωμα. Οι Αξιωματικοί εβιάζοντο ν' αναχωρήσουν, διά να κάμουν τόπον εις τους συγγενείς ή σχετικούς του νέου διευθυντού, και εναυτολογούντο ως απλοί ναύται εις άλλα πλοία. Οποίας ελπίδας εδύνατο τοιουτοτρόπως να τρέψη ο Αξιωματικός του εθνικού στόλου, αφού δεν εγνώριζεν, ότι η Κυβέρνησις ανταμείβει με βαθμούς την αξιότητα και πίστιν του ανδρός, αλλ' ότι ο διορισμός ή προβιβασμός του κρέμαται από την μετά του πλοίαρχου σχέσιν του, και ότι απλή αυτού δυσαρέσκεια είναι αρκετή να ματαιώση πολλών χρόνων πιστάς εκδουλεύσεις;

Είναι πλέον του ενός χρόνου, αφότου το ανάρμοστον τούτο σύστημα έπαυσε. Διερρυθμίσθη η βαθμολογία των Αξιωματικών αναλόγως με τας περιστάσεις και τας ανάγκας της υπηρεσίας. Εκτοτε εδίδοντο εις τους αξιωματικούς και υπαξιωματικούς τακτικά του βαθμού των διπλώματα, και αφίνετο εις έκαστον ανοικτόν το στάδιον

το οποίον διατρέχων ούτος εντίμως, ήθελε φανή άξιος της εμπιστοσύνης του Έθνους, και των εγκαρδίων ευχών του.

Ο εθνικός στόλος υπηρετείται την σήμερα από 3 Αντιναύάρχους, δύο πλοιάρχους πρώτης, εννέα δευτέρας τάξεως, και εκατόν δεκαπέντε υποπλοιάρχους και υπαξιωματικούς και 1.500 ναύτας.

Η παραλυσία του προσωπικού μετά τα αξιοθρήνητα κατά τον Πόρον συμβάντα επέφεραν αρκετήν σύγχυσιν εις τους καταλόγους των αξιωματικών στόλου. Πολλοί εξ αυτών, παραβάντες την προς την Κυβερνητικήν του Κράτους Αρχήν ωφειλομένην ευπείθειαν, απεσκήρτησαν εις τους αντάρτας. Τούτο εβίασε την Γραμματείαν να αναπληρώση προσωρινώς τους χηρεύσαντας τόπους, έως ότου αι περιστάσεις επιτρέψωσι την ακριβή του προσωπικού μεταρρύθμισιν.

Εις την περίστασιν ταύτην δεν δύναμαι να αποσιωπήσω το πατριωτικόν μέτρον, το οποίον ο αοίδιμος Κυβερνήτης κατά τον Μάρτιον του ήδη λήγοντος έτους, διά να διοργανώση προσωπικόν, συγκείμενον από άνδρας ειδήμονας, και υπηρετήσαντας την πατρίδα εις τον υπέρ ανεξαρτησίας αγώνα, ως διευθυνταί πολεμικών πλοίων. Επ' αυτώ τω σκοπώ εσύστησε διά του υπ' Αρ. 53 διατάγματος πενταμελή Επιτροπή διά να συντάξει ναυτικόν ταξιαρχικόν τάγμα. Η Επιτροπή αύτη εξετάσασα τας εκδουλεύσεις ενός εκάστου των παρουσιασθέντων, τους κατεχώρησεν κατά βαθμολογίαν εις το ρηθέν Τάγμα, πόρους προς περίθαλψιν αυτών εις λογαριασμόν των οφειλομένων εις αυτούς αποζημιώσεων. Εκτός της προσωρινής ταύτης περιθάλψεως διωρίσθη εις τα μέλη του τάγματος τούτου μισθός κατ' αναλογίαν του βαθμού των. Το τελευταίον αυτό μέτρον, και εν γένει η εξακολούθησις των εργασιών της Επιτροπής έμελλε να παύση, ως και έπαυσεν προσωρινώς διά τας επισυμβάσας εις το Ναυτικόν συμφοράς.

Διά τας κατά τον Ναύσταθμον εργασίας εμισθοδοτούντο πριν της από τους αντάρτας κατασχέσεως του εκατόν ναύται. Εκτοτε εβιάσθη η Γραμματεία να λάβη καταλληλότερα εις τας δεινάς περιστάσεις μέτρα διά την τροφοδοσίαν των πληρωμάτων, και την επισκευήν των πλοίων και την σήμερα περιώρισε τους υπομισθίους εις μόνον 25.

Μέγα εμπόδιον εις την πρόδον του Έθνικού Ναυτικού είναι η άτακτος ναυτολογία. Η Γραμματεία πριν των λυτηρών του Πόρου συμβάντων προσπάθησε παντοίοις τρόποις να οργανίση τούτον τον κλάδον της Υπηρεσίας εις τρόπον αρμόδιον, αλλ' η εκ της ελλείψεως των χρηματικών πόρων γινομένη άτακτος πληρωμή των μισθών εματαίωσε τους σκοπούς της. Αι ενδελεχείς μέριμναι της Κυβερνήσεως διά τον οργανισμόν του προσωπικού της Υπηρεσίας του Ναυτικού θέλουν λάβει αίσιον πέρας, ως νομίζω, οπόταν η Κυβέρνησις δυνηθή να διαθέση δι' αυτήν την ανάγκην ποσότητας χρημάτων αδράς. Διότι τότε μόνον θέλει δυνηθή να απογράψει ναύτας διά τριετίαν, ή και περαιτέρω, ως είναι διωργανισμένα και τα στρατεύματα της Ξηράς.

Επιθυμητόν, και αναγκαίον διά την πρόδον του Ναυτικού είναι η σύστασις τακτικού ναυτικού σχολείου. Πολλάκις εσχεδιάσεν ο

προκατοχός μου Κύριος Β.Α. Καποδίστριας την σύστασιν τούτου εκπαιδευτικού καταστήματος, αλλ' αφ' ενός μέρους η κατάσταση του Ταμείου, ετέρουδὲ η ἔλλειψις εμπείρων διδασκάλων ομογενῶν εβίασαν την Κυβέρνησιν να αναβάλη τα τοιαύτα εις ευτυχεστέραν εποχήν.

Σας εξέθεσα ανωτέρω, Κύριοι, τας συμφοράς, αι οποίαι κατέπληξαν το εθνικόν Ναυτικόν. Χρεωστώ ἤδη να εἶπω ὅτι πάραυτα μετά την δυστυχὴν εκείνην εποχήν ο αείμνηστος Κυβερνήτης ενησχολήθη μετά σπουδῆς και μερίμνης εκ των λειψάνων του στόλου να απαρτίσει οπωσούν ικανήν Ναυτικὴν δύναμιν. Ο πατρικός ούτος σκοπός κατωρθώθη με πολλούς κόπους, και με ἄοκνον δραστηριότητα. Ο συγκροτηθεὶς στολίσκος διεμοιράσθη εις δύο μοίρας, εξων η μία ενησχολήθη εις το να εμποδίξη την ἐκπλευσιν ανταρτικῶν ἐνόπλων πλοίων, και ούτω να απαντήση τας ἀπό μέρους των εχθροπραξίας. Η ετέρα εις το να ενθαρρύνη τους πεφοβισμένους του Αἰγαίου Πελάγους κατοίκους, ὡστε την σήμερον εμπορούμε να εἰπώμεν μετά βεβαιότητος, ὅτι ευτυχῶς εισηχθη καθ' ὅλον το Αἰγαίον Πέλαγος η ειρήνη και ευταξία.

Ο εθνικός στόλος σύγκειται την σήμερον ἀπό 44 πλοία κατὰ τον επισυναπτόμενον ὑπό στοιχ. Γ' πίνακα. Εἰς αὐτόν τον πίνακα καταφαίνονται και τα κατὰ τον Αλμυρόν κατασχεθέντα δύο ανταρτικά πλοία. Τουτέστιν η κορβέτα του Λαλεχοῦ, και το βρίκιον Παλαιόν Σαχτούριον, προς δε τούτοις και τα δύο βρίκια Επαμεινώνδας και Τιμολέων, τα οποία ἐκείντο εις τον λιμένα του Πόρου ἀγκυρωμένα, και προ καιρού πάντη ἀμελημένα, και εσχάτως επεσκευάσθησαν δι' ἀδρῶν ἐξόδων της Κυβερνήσεως, ἀφού οι ἀντάρται προώδευον εις τας κατὰ των Καθεστώτων εχθροπραξίας των.

Χρεωστοῦμεν να αναφέρωμεν, ὅτι τα πλείοτερα των αποτελούντων τον εθνικόν στόλον πλοίων εἶναι πολλά παλαιά, και ὅτι επομένως πρέπει να γενή σκέψις περί προμηθεύσεως ἄλλων καθ' ὅποιον τρόπον η Σ. Συνέλευσις να κρίνει εὐλογον να αποφασίση.

Η διατήρησις του εθνικού στόλου, οποίος εἶναι την σήμερον, απαιτεῖ μηνιαίον ἐξοδον Φοιν. 98.384 κατὰ τον επισυναπτόμενον υποθετικόν λογαριασμόν ὑπό στοιχ. Δ.

Τα γενόμενα ἐξοδα εις την υπηρεσίαν της Γραμματείας των Ναυτικῶν ἀπ' ἀρχῆς της συστάσεώς της, τουτέστιν ἀπό α' Απριλίου 1830 μέχρι 30 Σεπτεμβρίου 1831 αναβαίνουν εις Φοιν. 1796, 001 : 32 κατὰ τον ισολογισμόν του ταμείου της, τον οποίον ἔχω την τιμὴν να υποβάλω ὑπ' ὄψιν σας ὑπό στοιχ. Ε. Ο ισολογισμός ούτος εἶναι εκθεμένος κατὰ την μέθοδον της διπλογραφίας. Ἐνόμισα χρέος μου προς πλειοτέραν σαφήνειαν να καταστρώσω ευληπτοτέραν και συνοπτικωτέραν ὑπ' στοιχ. Ζ των φαινομένων εις αὐτὴν την ἐκθεσιν μερίδων.

Ἐκρινα προς τούτοις χρέος μου να σας παρουσιάσω εκ των καταστίχων της παυσάσης Γραμματείας των Στρατιωτικῶν και Ναυτικῶν ἀντίγραφον του ισοζυγίου της ληψοδοσίας της ὑπό την ἡμέραν της συστάσεως τουτέστιν ἀπό 25 Οκτωβρίου 1829 μέχρι της παύσεως της 31 Μαρτίου 1830. Ἐκ του ὑπό στοιχ. Η επισυναπτομένου τούτου ισοζυγίου η μεν ποσότης Φοιν. 3.544,300 :64 ἀνήκει εις το

Στρατιωτικόν, οι δε λοιποί Φοιν. 556,398 :959 εις το Ναυτικόν. Εάν η τελευταία αυτή ποσότης προστεθή εις τα έξοδα της Γραμματείας των Ναυτικών, η ολική αυτών ποσότης αναβαίνουσα εις Φοιν. 2.352,399 :91 δεικνύει τα έξοδα των Ναυτικών από 25 Οκτωβρίου 1829 μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1831.

Πριν παύσω την παρούσαν της Υπηρεσίας μου έκθεσιν, χρεωστώ εις τιμήν του εθνικού χαρακτήρος να αναφέρω, ότι αι Ελληνικαί θάλασσαί δεν εμολύνθησαν πλέον από την παρουσιαν πειρατών. Αρκεί τούτο, διά να αποδείξει εις τον πεφωτισμένον κόσμον ότι η ολέθριος πειρατεία δεν ήτον, ως εφρόνουν τινές ασθένεια του Ελληνικού έθνους αλλ' αποτέλεσμα της εκ των περιστάσεων αναρχίας. Δεν πρέπει όμως να αποσιωπήσω, ότι αι ανταρτικάί ταραχαί έδωκαν εσχάτως ευκαιρίαν εις τίνας των κατά την Σπάρτην ταραχοποιών να εναγκαλισθώσι πάλιν την ολέθριαν ταύτη μάστιγα της ανθρωπότητος. Αλλ' ελπίζεται, ότι παρουσία των εκεί παραπλεόντων εθνικών πολεμικών πλοίων θέλει καταπαύσει τα τοιαύτα ατοπήματα, και θέλει εξασφαλίσει την θαλασσοπλοίαν από ληστρικάς επιδρομάς.

Εν Ναυπλίω, 20 Δεκεμβρίου 1831

Ο τόπον επέχων του επί των Ναυτικών Γραμματέως

της Κυβερνήσεως

Γ. ΓΛΑΡΑΚΗΣ

Εγγρ. αριθ. 3./Γ.Α.Κ. Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών,
Φ. 3.

ΝΑΥΛΟΣΥΜΦΩΝΟ Δ. ΜΑΜΟΥΝΗ

Δηλοποιείται δια του παρόντος Ναυτοσυμφωνητικού ότι ο Πλοίαρχος Δημήτριος Μαμούνης, δίδει εις την επί των Στρ. και Ναυτ. Γραμματείαν υπό μηνιαίον Ναύλον, δι' έν μόνον ταξειδίον εντεύθεν έως Ναύπακτον, το πλοίον ο Αχιλλεύς υπό σημαίαν ελληνικήν χωρητικότητος 5500 αγκυρωμένον ήδη εις τον λιμένα της Αίγινας, με τας εξείς συμφωνίας.

Α' υπόσχεται ο ρηθής Πλοίαρχος να έχη το πλοίον του στεγνόν από Νερά εφοδιασμένον με τους αναγκαίους Ναύτες και έγγραφα και εις καλήν κατάστασιν.

Β' υπόσχεται ωσαύτως και η επί του Στρατ. και Ναυτ. Γραμματεία να δώσει εις τον ρηθέντα Πλοίαρχον δια Ναύλον το παράδ. 22 το κολόν τον μήνα, λογαριαζόμενον του Ναύλου τούτου δι' όσον καιρόν ήθελεν διαμείνει το πλοίον εις υπηρεσίαν αρχομένου από την ημέρα καθ' ην θέλη εκπλεύση από Αίγιναν (μέχρι) την ημέραν καθ' ην φθάση εις το Ναύπλιον τα λοιπά έξοδα εννοούνται εις βάρος του πλοιάρχου.

Εν Ναυπλίω την 15 Φεβρουαρίου 1829

υπογραφή

Δημήτριος Μαμούνης

Εγγρ. αριθ. 4. /Γ.Α.Κ. Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών,
φ. 4.

ΝΑΥΛΟΣΥΜΦΩΝΟ Ν. ΓΥΑΛΗ

Δηλοποιείται δια του παρόντος συμφωνητικού εγγράφου, ότι ο καπετάν Νικόλαος Γυαλής πλοίαρχος του Ελληνικού βρικίου Οδυσσεύς τόννων ελληνικών 96

Εσυμφώνησε μετά της επί των στρατιωτικών και Ναυτικών Γραμματείας της Κυβενήσεως και δίδει την σήμερον με ναύλον το πλοίο του εις εθνικήν υπηρεσίαν με τας ακολούθους συμφωνίας.

Εξ ενός μέρους υπόσχεται ο ειρημένος πλοίαρχος Ν. Γυαλής να είναι το πλοίον του καλώς οικονομημένον από τε την αρμάτωσιν και σκάφων χωρίς να κάμνη νερά και με το πλήρωμα ατόμων δεκαοκτώ.

Από το άλλο μέρος υπόσχεται η Γραμματεία αυτή να δίδη εις τον Ν. Γυαλήν δια ναύλον του πλοίου γρόσια τρεις χιλιάδας Αρ. 3000 τον καθέκαστον μήνα δ' όσον καιρόν ήθελεν ευρίσκεται εις εθνικήν υπηρεσίαν χωρίς τινός άλλος, ευνοουμένων των λοιπών άλλων εξόδων και βάρους του πλοιάρχου.

Εις ένειξιν έγιναν δύο όμοια υπογεγραμμένα παρ' αμφοτέρων των μερών, διά να κρατή το κάθε μέρος το έν προς ασφάλειαν των δικαιωμάτων του

Εν Ναυπλίω την 25 Νοεμβρίου 1829

Ο επί των Στρατιωτικών και Ναυτικών Γραμματεύς

υπογραφή

Β. Καποδίστριας

υπογραφή

Νικόλαος Γυαλής

Εγγρ. Αριθ. 5./Κ. Βακαλόπουλου, *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών Φιλελλήνων κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821*, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 58-59.

**ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΕΜ. ΤΟΜΠΑΖΗ ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

"Ο στόλος των Ελλήνων συνίσταται από πλοία μικρά, τα οποία είναι ιδιοκτησία πολλών ατόμων, κατοίκων της Ύδρα, των Πετζών και των Ψαρών. Εις την πρώτην ζέσιν της επανάστασεως οι κύριοι των ειρημένων πλοίων, Ύδραίοι, Πετζιώται και Ψαριανοί φιλοτιμούμενοι μεταξύ των, και κινούμενοι από ζήλον καθαρόν, ετοίμαζαν, και εφοδίαζαν τα πλοία τους από όλα τα αναγκαία του πολέμου. Οι δε ευκατάστατοι εξ αυτών επλήρωναν μάλιστα και τους μισθούς των Ναυτών, και τροφάς, και άλλα στοχαζόμενοι ότι ο αγών των Ελλήνων θέλει τελειώσει ογλήγορα. Αφ' ου δε πάλιν είδαν ότι το πράγμα υπάγει εις μάκρος, ευρέθησαν υπόχρεοι να εξακολουθήσουν με τον ίδιον τρόπον τα έξοδα της Ναυτικής δυνάμεως, με ελπίδα ότι οι φιλόανθρωποι βασιλείς της Ευρώπης θέλουν υπερασπιστή τον δίκαιον αγώνα των Ελλήνων. Αλλά τούτο εχρειάζετο πολύν καιρόν και χρειάζεται.

Εν τωσούτω ο λαός των τριών Νήσων, και ως άεργος, και διότι πολύ μέρος αυτού ευρίσκεται εις ένδειαν, εστασίαζε και στασίαζει εναντίων των προκρίτων, και των κυρίων των πλοίων, εις τρόπον όπου ευρέθησαν εις πολλές περιστάσεις εις αμηχανείαν.

Εφθασε το δάνειον της Αγγλίας, και η Διοίκησης ανεδέχθη την οικονομίαν του στόλου, αλλά ποτέ δεν επλήρωσε μίαν εκστρατείαν ολόκληρον. Αλλά πάντα εις τας νήσους μίαν ποσότητα χρημάτων διά την έκπλευσιν όσων πλοίων εδιώριζεν. Αυτά τα χρήματα εις την Νήσον Ύδραν έμβαιναν εις το κοινόν ταμείον, και η τοπική Διοίκησης εφρόντιζε δια τα πλοία της εκστρατείας. Οι κύριοι των πλοίων με όλα τα έξοδα του κοινού, πάντα εξώδευαν τα από λόγους τους δια αναγκαία πράγματα των πλοίων εις τρόπον ώστε, δια την διάρκειαν του αγώνος, απόκαμαν και επαράμελθσαν με λύπην ψυχής την ιδιοκτησίαν τους, μήν υποφέροντες πλέον τα έξοδα.

Κάθε ευαίσθητος πατριώτης, ο οποίος γνωρίζει την σημερινήν κατάστασιν του Ναυτικού μας, εις αυτάς μάλιστα τας κρίσιμους περιστάσεις της πατρίδος, χρεωστά να την κοινοποιήση με γυμνήν αλήθειαν.

Εις την κατάστασιν όπου ευρίσκεται το ναυτικόν μας, και οι Κύριοι των πλοίων, τα οποία το συνθέτουν, ευχής έργον ήτο το να παρθούν μέτρα περί συστάσεως εθνικού Ναυτικού.

Όσον εκ μέρους μου τολμώ να κάμω τας ακολούθους παρατηρήσεις περί τούτου 1) Το δίγραμμον η "Ελλάς", το ατμοκίνητον η "Καρτερία", το βρίκι του Ναυάρχου λόρδου Κοχράνου

και τινά από τα ιδιόκτητα πλοία, των οποίων ο αριθμός θέλει προσδιορισθή παρά του Ναυάρχου λόρδου Κοχράνου και των ημετέρων θαλασσινών, συσκεφθέντων ωρίμως, θέλουν συγκροτεί την Εθνική Ναυτική δύναμιν. Η δε Διοίκηση θέλει φροντίσει να αγοράση τον προσδιορισθέντα τούτον αριθμόν των πλοίων με ομολογίας πληρωτέας εις διορισμένον καιρόν. 2) Η Διοίκηση να εκλέξη τους καλύτερους καπετάνιους, να τους δώση διπλώματα, και να προσδιορίση τον μισθόν των. 3) Ο στόλος ούτος να μην είναι ούτε εις Ύδραν ούτε εις Πέτζας, αλλά εις ένα τόπον ξεχωριστόν της αρεσκείας του Ναυάρχου λόρδου Κοχράνου. Όταν η ναυτική δύναμις ευρίσκεται εις ξεχωριστόν τόπον, εμποδίζονται και αι πειρατεΐαι, επειδή δεν γνωρίζονται πλέον άλλα πλοία πολεμικά, ειμή του Εθνικού στόλου. 4) Να εκδώση προκήρυξιν εις το πανελλήνιον, ότι όσοι Ναύται ευρίσκονται εις την ελληνικήν επικράτειαν, θεωρούνται εξ ίσου όμοιοι, και καθείς θέλει προβιβάζεται κατά την αξίαν του, δια να παύση η ζηλοτυπία Ύδραιών, Πετζιωτών και Ψαριανών, και όλοι οι Έλληνες να λογίζωνται έμπροσθεν των νόμων. Έθνος εις το οποίον ευρίσκονται τινές κλάδοι, οίτινες θέλουν να υπερέχουν και να απολαμβάνουν περισσότερον, και τους οποίους είναι ανάγκη να οικονομούν και να κολακεύουν, δεν είναι ανάγκη να υπάρξη. 5) Να γράψη η Διοίκηση πρός τα φιλελληνικά της Ευρώπης κομιτάτα, εξόχως προς τον Κύριον Ευνάρδον, να φροντίσουν δια 15.000 πλάκας χάλκινας 12 Γαλλικών λιτρών βάρους εκάστην, με τα ανάλογα καρφιά, δια να χαλκοενδύση δώδεκα πλοία, ούτω η Διοίκηση έχουσα 15 πλοία έτοιμα, ημπορεί με ταχύτητα να τα κάμη να εκπλεύσουν δια κάθε αιφνίδιον εκστρατείαν, εν ω αν δεν είναι επιχαλκωμένα χρειάζονται πολλάς ημέρας έως να ετοιμασθούν, και πάλιν ύστερον από ολίγας ημέρας πιάνουν χόρτον και καταντούν βραδυκίνητα. 6) Να διορισθή ένας υπουργός, ή μία επιτροπή εις τον τόπον όπου είναι ο Ναύσταθμος, ήτις να προσέχη και να φροντίξη δια τα αναγκαία του στόλου, δηλαδή πυρίτιδα, σφαίρας, κατάρτια, Ξυλικήν, φούρνους, μαγαζεία κλπ."

Εγγρ. αριθ. 6.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ "ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ"

		Ο Λογαριασμός του Εθνικού Ατμοκινήτου η <u>Επιχείρησις</u>		οσα μείνανε	
δωθήσαν	Παράδ.	Ονόματα αξιωματικών και Ναυτών	Παρατηρήσεις	γρόσια	παράδες
	25	Μισθοί των Μηχανικών αριθ. 7	εις αυτούς εδόθη το εν τρίτον	14385	210
	6	Μισθοί των Ναυτών Αγγλων Αρ. 9		3688	512
	6	Μισθοί του υποπλοιάρχου Κυρκβούδη	εκτός ενός ονόματι Καλεμκάκαρ, όστις δεν ηθέ- λησε να δεχθή τον μισθό του εις αυτόν εδόθησαν τα ήμισυ ούτος ελογαριάσθη προς λ. 1. 11	600	
		έξοδα του ιδίου	εδόθησαν όλα	1114	
		έξοδα του Νικολάου Βλάχου φροντ.	δεν εδόθη τίποτες και είναι ταλ. 134 γρ. 10 παρ. 4	2020	14
		Μισθοί του υποπλοιάρχου Ηκράντ	δεν εδόθησαν είναι ταλ. 223 γρ. 13	3358	
		ενοίκιον Μαγγαζιού, συμφωνηθέν			
	9	Μισθοί των Ελλήνων Ναυτών αρ. 66	εκληρώθη το όλον και έμεινεν ελεύθερον		
		Μισθοί του Πλοιάρχου Κρακωτ	εις αυτούς εδόθη το ήμισυ	4577	99
			Έκταρσιάζση έγγραφον του αντιΣτόλαρχου κα- τα το οκοίον οι μισθοί του Πλοιάρχου Κρακωτ συμκοσούνται εις ταλ. 400 τα οκοία ώρισε να δοθώσιν εις τον καμάτην κακαζάλου υδραί- ον συγγενή του παρά του Κρακωτ φονευ- θέντος Ναύτου, απεφασίσθη να τω δοθή το τρίτον και επηδή έχει λάβη από την Αν- τικυβερνητική εκιτροχήν ταλ. 35 γρ. 69 τω εδόθησαν μόνον ταλ. 104 και γρ. 95 τα οκοία φέρουν την αντίκρυ ποσότητα Μανώλης Τουμκάσης		
	16	Α. Γκόσ			
		τη 22 Μαρτίου 1828			
		εκ Πόρου			

Ίσον Απαράλλακτον τω πρωτότυπω
 Εν Αιγίνη τη 17 Μαΐου 1828
 Του Γεν. Φροντιστηρίου
 Κ. Ζωγράφος

Εγγρ. αριθ. 7./Γ.Α.Κ. Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών,
Φ. 20.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ "ΕΡΜΗΣ"

ΝΑΥΤΟΔΟΓΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ Ατμοκλού/ου ο Ερμής

Ημερ. γραφής του	Αρ.	Βαθμός	Όνομα	Πατρίς	Ηλικία Χρόν.	Παρατηρήσεις	Διάστημα	Χρόνος μήνες ημέρ.	Μηνιαίος μισθός Γρ.	Ολικός μισθ. εκασ. Γρ. Παρ.	Υπογραφή του εξοφλισμένου
29	1	ο Πλοίαρχος	Δημήτριος Σαχτούρης	Υδρέος	35		από 1 Σεμβρίου	3 -	375	1125	
βριος	2	Πλοιαρ. Β' τάξ.	Εμαν. Παλαιολόγος	από την Σεβ..	25		έως τέλος Ιανου-	3 -	450	1350	
"	3	Φροντ. Γράμμ.	Νικόλ. Κοβάκος	λίμνιος	32		αρίου	3 -	225	675	
"	4	Σημαιοφόρος	Γεώργ. Γιοργατζής	Υδρέος	19			3 -	150	450	
"	5	"	Θεόδωρος Βούλγαρης	"	22			3 -	150	450	
"	6	Ναύκληρος	σπίρος Κόρμας	"	22			3 -	120	360	
"	7	κιλότος	σταύρος Μιχάλης	"	60			3 -	100	300	
"	8	Τιμονιέρης	Ανδρέας φιλοκάζος	"	45			3 -	105	315	
"	9	"	Νικόλαος ...ματέρος	"	45			3 -	90	270	
"	10	"	Ια... Ανθόνης	"	43			3 -	90	270	
"	11σιτέρος	Φραντζέσκος Μανός	"	25		- 19	90	57	
"	12	Ναύτης Α' Τάξεως	Γεώργιος Μανός	"	20		- 19	80	50	
έμ.	13	"	Γεώργιος .ο..ός	"	19			3 -	80	240	
"	14	"	μανόλης λαλαμπά....	"	17			3 -	80	240	
"	15	Β' Τάξεως	Δημήτρης .θαφαντής	κοριότης	17			3 -	80	240	
"	16	Β' Τάξεως	λάκος καθη..όρας	Υδρέος	18			3 -	70	210	
"	17	"	Μ. φε.. λαλαμπά....	"	17			3 -	70	210	
"	18	"	Νικόλαος Αμπέλης	"	35			3 -	70	210	
"	19	Γ' Τάξεως	Γεώργιος ..ταθθης	από την σκιάθο	23			3 -	60	180	
"	20	"	Δημ. Μαν. ρο..θέρης	σημνέος	18			3 -	60	180	
"	21	"	Δημήτριος κοκίνης	Υδρέος	16			3 -	60	180	
10 Σεμ	22	"	Αθανάσης πραγματιέρης	"	16			2 11	60	142	
μβρ.	23	"	Αναστάσης κέτζας	"	18			2 10	60	140	
"	24	" χουντιάρης	"	17			3 -	60	180	
"	25	μάγγρας	Γεώργιος Καραμανλής	"	22			3 -	20	270	
"	26	νητζηνιέρης Α	Υκριμίξον	άγγλος	35			3 -	900	2700	
10 Δε	27	νητζηνιέρης Β	μπερής	"	22			1 13	450	645	
ίου	28	θερμαραστέ	Βασίλης χρόνης	θηβέος				3 -	105	315	
"	29	"	Γεώργιος σμαλατάνης				3 -	105	315	
"	30	"	μιχαήλ μακέλας				3 -	90	270	
"	31	"	Ιωάννης ... θήδης	από την σκιάθο				3 -	90	270	

Εν Ναυκλίω τη 2 Φεβρουαρίου 1830
Ο Πλοίαρχος του Ατμοκλού/ου ο Ερμής
Δημήτριος Σαχτούρης

12.809

Εγγρ. αριθ. 8./Γ.Α.Κ. Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών,
Φ. 11.

ΝΑΥΤΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΑΛΩΣ

Αριθ. 2 από 9 Οκτωβρίου 1829 ε
9 Ιανουαρίου 1830

εθός	Χρονών	Κανονιών	ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΤΟΥ πλοίου ή Βελοῦς		ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝ. Σαφῶ		ΠΑΟΙΑΡΙΧΟΣ Χαράλαμπος Γιούργας, Ναύκληρος του Στόλου ως Διευθυντής της Βελλοῦς				ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ	
			Αριθ	Βαθμός	Όνομα	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ Επώνυμο	Πατρίς	Ηλικία	Χρόνος δούλευσης	Μισθός		Όλικός Μισθός
τ.	4	1	1	Ναύκληρος ως Διευθυντής	Χαράλαμπος	Γιούργας	Κέρκυρα	Χρ. 50	Μήνας 3	72 ως 90	239 40	Από 9 Οκτωβρίου έως 9 Νοεμβρίου μην. ημέρας 23 πρό θ. 72 τον μήνα θ. 122.40, ως από αας Δε- κεμβρίου καθ' ην οι μι- σθοί Ναυκλήρου πρός θ. το όλον θ. 239.40
			2	Ναύτης αας τάξεως	Δημήτριος	Γιούργας	Κέρκυρα	25	"	32	96	"
			3	Ναύτης αας τάξεως	Σπυρίδων	Διγενής	Κέρκυρα	35	"	32	96	"
			4	Ναύτης γας τάξεως	Ιωάννης	Ηκαμκανάτσος	Γαλαξηδιότης	35	"	24	72	"
			5	"	Νικόλαος	Ηκαμκανάτσος	"	30	"	24	72	"
			6	"	Γεώργιος	Λουκαίρης	"	35	"	24	72	"
			7	"	Μανώλης	Μαυρομάτης	Κυθηραίος	24	"	24	72	"
			8	"	Ευξάνθιος	Βαρλάς	Γαλαξηδιότης	20	"	24	72	"
			9	"	Κωνσταντίνος	Ζουκάνος	Πάργιος	33	"	24	72	"
			10	"	Σπυρίδων	Γλασκοβίτης	"	28	"	24	72	"
			11	"	Αναστάσιος	Σπάθαρος	"	18	"	24	72	"
			12	"	Αναγνώστης	Ζανάς	Γαλαξηδιότης	30	"	24	72	"
			13	Ναύτης αας τάξεως	Νικόλαος	Καλογεράς	Κερκυραίος	16	"	18	54	"
			14	" καίς	Αντώνιος	Κατσαχάνος	Ποριώτης	15	"	12	36	"

Εν Ναυκλίω τη 12 Ιανουαρίου 1830
Ο Ναύκληρος ως Διευθυντής
Χαράλαμπος Γιούργας

Εγγρ. αριθ. 9./Γ.Α.Κ. Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών,
 Φ. 10.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ "ΘΑΛΛΑΣΟΜΑΧΟΣ"

ΝΑΥΤΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ Περάματος, ο θαλασσομάχος

Αρ. γραφής	Βαθμός	Όνομα	Πατρίς	Ηλικία Χρόν.	Παρατηρήσεις	Διάστημα	Χρόνος μήνες ημέρ.	Μηνιαίος μισθός Γρ.	Ολικός μισθ. Γρ.	εκασ. Παρ.	Υπογραφή του εξοφλιζομένου
1	Διοικητής	Δημήτριος Σαλακόλας	Πόρος	40		έως 6 Ιανουαρ.	3 -	105	315	-	
2	Ναύτης Γ' Κλά.	Δημήτριος Κωνσταντής	Σκύρος	20		" " "	" -	60	180	-	
3	" " "	Ιωάννης Βασιλικός	Κασσάνδρα	19		" " "	" -	60	180	-	
4	" " "	Μανόλης μαυρομάτης	Κίθηρα	23		" " "	" -	60	180	-	

 Γρ. 855

Εν Πόρω τη 7 Ιανουάρ. 1830
 ο Διοικητής του Περάματος ο θαλασσομάχος
 Δια αυτόν μην ξέροντας να γράφει
 υπογράφει μανόλης μαυρομάτης

Εγγρ. αριθ. 10./Γ.Α.Κ. Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών,
Φ. 6.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΟΥ "ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ"

Κατάλογος Ναυτών, και λ/μος των μηνιαίων Μισθών τούτων, οίτινες κατά την υπ. αρ. 5 διαταγήν της επί των Ναυτικών Επιτροπής εξεδώθησαν εκ του πληρώματος, από ημερ. 9βρίου μέχρι τη 15 10βρίου επί της Κορβέτας Ο θεμιστοκλής διά την διψύλαξην των εν τω Πλοίω Εθνικών Πραγμάτων.

Αρ.	Βαθμός	Όνομα και Επώνυμον	Πατρίς	διάρκεια Μην. ημερ.	Μηνιαίος Μισθός	Το όλον του Μισθού
1	Πλοίαρχος	Αντώνιος ραφαήλ	ύδρα	1 15	πρ. γρ. 525	γρ. 787 πρ. 20
2	Φροντιστής	Ιωάννης Χ'κωνσταντίδης		1 15	150	225
3	Υποναύκληρ.	Γεώργιος ραφαήλ		1 15	150	150
4	Ν. αης Κλάσ.	Δήμος Πιαστέλης		1 15	100	150
5		Αντώνης Χ'κωνσταντίδης		1 15	100	150
6		Κυριάκος Π'τόρνου		1 15	100	150
7		Γαρδέλης		1 15	70	105
8		Μανώλης σβούγκος		1 15	70	105
9		Γιάννος Τζιντζής		1 15	70	105

γρόσια χίλια ενιακόσια πενήντα επτά παράδες είκοσι

γρ. 1957 20

Εν Πόρω την 15 10βρίου
Ο Πλοίαρχος
Α. ραφαήλ

ΑΝΤΙΑΘΓΙΣΜΟΣ

Επί του λογ/ου Μισθοδοσίας των 9 ατόμων χρηματισάντων επί της Κορβέτας ο θεμιστοκλής από ημερ. 9βρίου μέχρι 10βρίου παρουσιάσθη παρά του Διοικητού αυτής Αν. Ραφαήλ την 15 κβρ.

ζποχή	Αριθ.	Βαθμός	Όνομα και Επώνυμον	Πατρίς	Διάρκεια Μην. ημερ.	Μην. Μισθ.	Ολ. Μισθός
	1	Διοικητής	Αντώνιος Ραφαήλ	Υδρα	1 15	525	393 15
	2	Φροντιστής	Ιωάννης Χ'κωνσταντίδης	"	1 15	150	112 20
	3	Υποναύκληρ.	Γεώργιος Ραφαήλ	"	1 15	150	112 20
	4		Δήμος Πιαστέλης	"	1 15	60	90 "
	5		Αντώνης Χ'κωνσταντίδης	"	1 15	60	90 "
	6	Ναύτ γ.	Κυριάκος	"	1 15	60	90 "
	7	τάξεως	Γαρδέλης Π'τόρνου	"	1 15	60	90 "
	9		Μανώλης Σβούγκος	"	1 15	60	90 "
	9		Γιάννος Τζιντζής	"	1 15	60	90 "

Σ1158 15

Εν Πόρω την 18 κβρ. 1829
Η Ναυτική Υπηρεσία
Γεώργιος Σαχτούρης
Γεώργιος Ανδρούτσος
Κ. Κανάρης

Ο επί των καταστοίχων διευθυντής

Εγγρ. αριθ. 11./Ιακ. Τομπάζη, *Αδελφοί Ιάκωβος και Μανώλης Τομπάζης*, Αθήνα 1902, σ. 39-40.

ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗ ΤΟΜΠΑΖΗ

Ορκίζομαι εις τον αληθινόν θεόν, τον υπερασπιζόμενον τον δίκαιον, τον εκδικούμενον τον κακόν και παραβάτην των ηθικών του Ευαγγελίου αρετών. Ορκίζομαι εις το θείον και ιερόν Ευαγγέλιον, ορκίζομαι εις την ελευθερίαν και εις την μέλλουσαν του έθνους ανέγερσιν, παρόντων των αξιοτίμων καπεταναίων της πατρίδος μου της Υδρας, να φυλάξω όσα ακολουθούν.

Αον. Να αναδεχθώ την προσωρινήν αξίαν του Ναυάρχου του Ναυτικού Υδρας, έως ου να τελειώση η εκστρατεία μας εις την οποίαν η πατρίς μας έστειλε, κατά την κοινή ψήφον των συμπατριωτών μου καπεταναίων την οποία αναδέχομαι προθύμως και με την αναγκαίαν φιλογένειαν.

Βον. Να ακούω τας διαταγάς της Βουλής της Υδρας όπου ήθελε τύχει να μας πέψη.

Γον. Να κινήσω το ναυτικόν της Υδρας κατά του βαρβάρου τυράννου της πατρίδος και των οπαδών του χωρίς να βλάψω άλλον, όπου κριθή εύλογον από το κοινόν κοινοβούλιον.

Δον. Εις ανυποτάκτους τόπους ή εις εχθρικόν πλοίον να σέβωμαι την περιουσίαν των αθών ομογενών μας, των Εθρωπαϊκών υπηκόων και αυτών των Τούρκων όταν παραδίδωσι τα όπλα χωρίς πόλεμον.

Εον. Επειδή το ναυτικό μας είναι ηνωμένον με τα πλοία των άλλων νήσων, να συνεργώ μετ' αυτών εις τον κοινόν σκοπόν κατά την απόφασιν, ήτις θέλει γίνεται εις τα πολεμικά μας συμβούλια κατά καιρούς.

ΣΤον. Να φέρω ή να στείλω εις Υδραν το μέρος των λαφύρων όπου ο παρών στόλος ήθελε κάμει δια να το μοιράση η πατρίς κατά τους διορισθέντας νόμους.

Ζον. Αν παραβώ το άνω εκτεθέντα όρκον μου κυρήτομαι ανάξιος του εμπιστευθέντος μοι υπουργήματος και υπόχρεως να δώσω λόγον εις την πατρίδα μου και εις όλους τους αρχηγούς του γένους.

Χίος Εν τω Ελληνικώ Στόλω τη 28 Απριλίου 1821

Ο ναύαρχος

Γιακουμάκης Ν. Τομπάζης

Οι Καπεταναίοι

Καπετάν Λάζαρος Πέτρου Λαλεχός

Καπετάν Αναστάσης Τσαμαδός

Καπετάν Δημήτρ. Αντωνίου Βώκου

Καπετάν Λάζαρος Παπά Μανώλη

Καπετάν Λευθέρης Γιάννη Γκιώνη

Καπετάν Γιάννης Γκέλις

Καπετάν Γιάννης Δοντάς

Καπετάν Ιωάννης Δ. Βούργαρη

Εγγρ. αριθ. 12./Κ. Βάρφη "Παλιές Οδηγίες και Κανονισμοί στο Νεοελληνικό Ναυτικό", *Ναυτ. Επιθ.* Νοέμβριος 1985, σ. 213-222.

**ΟΔΗΓΙΑΙ ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΠΙ ΠΑΝΤΟΣ
ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ**

1. Όλα τα παραγγέλματα των διαφόρων εργασιών του πληρώματος θα δίδονται από το προς την πρύμνην μέρος του καταστρώματος.

2. Αν μία των φυλακών εις τας οποίας διαιρείται το πλήρωμα είναι μόνη εις εργασία επί του καταστρώματος, τα παραγγέλματα δίδονται από τον επί της φυλακής επικεφαλής Αξιωματικόν, αν δε ευρίσκεται επί του καταστρώματος όλον το πλήρωμα, ο Πλοίαρχος ή ο μετ' αυτόν ανώτερος των Αξιωματικών δίδει τα παραγγέλματα.

3. Απαγορεύεται και από του Πλοίαρχου και από πάντα Αξιωματικόν ανώτερον του επί της φυλακής Αξιωματικού να δίδει απ' ευθείας τα παραγγέλματα, διά να μη συμβαίνει σύγχυσις, και διδομένων ενίοτε αντιφατικών παραγγελμάτων οι ναύται αγνοούν ποίον των αξιωματικών να ακούσωσιν, αλλά τα παραγγέλματα δίδονται προς τον επί της φυλακής Αξιωματικόν, ο οποίος εξ άλλου είναι να τα εκτελέσει.

4. Εις μόνους τους αξιωματικούς συγχωρείται το να δίδωσι παραγγέλματα, και να αποτείνωνται εις τους ευρισκομένους επάνω εις τα κατάρτια.

5. Απαγορεύονται αι φωναί και τα τραγούδια εις το γύρισμα του εργάτου και εις το ανέβασμα των πανίων ή εις πάσαν άλλην εργασία επί του πλοίου. Αι τοιαύται εργασίαι συντονίζονται με τον ήχον του αυλού, εάν υπάρχει αυλητής επί του πλοίου.

6. Δεν συγχωράται, εκτός περιστάσεων κινδύνου, ή απολύτου ανάγκης να γίνεται αρχή εργασίας τινός πριν έκαστος ευρεθεί εις την θέσιν του. Διά τούτο το μεν πρώτο μέρος του παραγγέλματος χρησιμοποιηθεί ως ειδοποιητικόν μόνον, το δε δεύτερον επιφέρει την ενέργειαν, π.χ. δίδομεν του παραγγέλματος "ν' ανοιχθεί ο Φλόκος" ο Αξιωματικός κράζει πρώτον "ετοιμάστε τον φλόκον" αφού ο Ναύκληρος ή ο κατά την πρώτην ευρισκόμενος Αξιωματικός αποκριθεί "έτοιμον" ο Αξιωματικός της φυλακής δίδει το δεύτερον μέρος του παραγγέλματος, και ο Ναύκληρος ή ο υποναύκληρος σημαίνει την συρίκτραν και οι διά τας θέσεις των ευρισκόμενοι ναύται ενεργούν το παράγγελμα.

7. Προς αποφυγήν συγχύσεως και ταραχών είναι ανάγκη έκαστος του πληρώματος να γνωρίζει την θέσιν του, ο δε Αξιωματικός θέλει παραγγέλει την σιωπήν και θέλει προσέχει να φυλάτονται.

8. Οσάκις όλο το πλήρωμα είναι επί του καταστρώματος η θέσις του αμέσως μετά του Πλοιάρχου αξιωματικού είναι το κατά την πρύμνην μέρος του δε αμέσως μετ' αυτού Αξιωματικού, το κατά την πώραν, οι δε λοιποί Αξιωματικοί και δόκιμοι είναι επαρμένοι αδιαφόρως επί του καταστρώματος όπως ήθελεν κρίνει εύλογον ο Πλοίαρχος να τους ορίσει.

9. Το άνοιγμα και μάζωμα των πανίων των διαφόρων καταρτίων πρέπει να γίνεται συγχρόνως, οσάκις το συγχωρεί ο αριθμός του πληρώματος.

10. θέλει είναι προσδιωρσμένον το πλήρωμα εκάστης λέμβου (βάρκας) του πλοίου και εις επιστάτης έχων την φροντίδα της διατηρήσεώς της.

11. Δεν συγχωρείται να μένει καμμία λέμβος εις τας πλευράς του πλοίου αλλά δένονται ή όπισθεν ή εις τα κοντάρια τα οποία επί τούτου εκτείνονται προς την πλώραν του πλοίου.

12. Δεν συγχωρείται εις κανένα να καπνίσει, να καθίσει ή να παίξει εις τα κατά την πρύμνην μαζύ του καταστρώματος οι Αξιωματικοί και οι δόκιμοι περιφέρονται εις το μέρος αυτό αλλά χωρίς να εμποδίσωσι τους εργαζομένους.

13. Δεν συγχωρείται το κάπνισμα [πέντε λέξεις] του καταστρώματος ή του κοραδόρου εκτός αν [πέντε λέξεις].

14. Το πλήρωμα εκάστου πλοίου αν ο αριθμός του το συγχωρεί, διαιρείται εις τρεις φυλακάς ειδη μή εις δύο τουλάχιστον. Η διάρκεια εκάστης φυλακής διορίζεται κατά τον ακόλουθον τρόπον:

Από την Μεσημβρίαν έως εις τας 4 ώρας Μ. Μ.

Από τας 4 έως εις τας 6.

Από τας 6 έως εις τας 8.

Από τας 8 έως το μεσονύκτιον.

Από το μεσονύκτιον έως τας 4 π.μ.

και από τας 8 έως την μεσημβρίαν.

15. Ο κώδων σημαίνει ανά ημίσιαν ώρα εκάστης φυλακής δηλαδή εις τα 30 λεπτά μετά την μεσημβρίαν μία φορά, εις την 1 ώρα Μ.Μ. δύο φορές, εις την μίαν και ημίσιαν τρεις, εις την 2α ώρα τέσσαρας και ούτω μέχρι της τέσσαρης Μ.Μ. ότε σημαίνει οκτώ, και πάλι άρχεται κατά τον αυτόν τρόπον η περίοδος της Βας φυλακής.

16. Ολίγα λεπτά προ του τέλους εκάστης φυλακής ο υποναύκληρος της επί του καταστρώματος φυλακής προσκαλεί την ακόλουθον φυλακήν κράζων: "Φυλακή α, β ή γ επάνω" και μετά δέκα λεπτά ο υποναύκληρος της νέας φυλακής συνάζει αυτήν επί του καταστρώματος, ο δε δόκιμος αναγιγνώσκει τον ονομαστικό κατάλογο

και πληροφορείται αν όλοι οι της φυλακής είναι παρόντες και ούτως αλλάσσεται η φυλακή.

17. Οι ναύται της 1ης κλάσεως υπό τη υπευθυνότητα του πρώτου τιμονιέρου κυβερνούν το πλοίο συναλλάσσονται δε ανά δύο ώρας.

18. Δύο σκοποί ή φύλακες ορίζονται επί τούτου εκάστην νύκτα για να ειδοποιούν αν φαίνεται γη ή κανένα πλοίον. Την ημέραν δε ορίζεται εις σκοπός επί του καταρτίου όστις εναλλάσσεται ανά πάσαν ώραν.

19. Την αυγήν εκάστης ημέρας πλύνεται το κατάστρωμα του πλοίου, μετά ταύτα προγεύεται το πλήρωμα, δίδεται γι' αυτό ανάπαυσις 3/4 της ώρας διά το πρόγευμα. Μετά ταύτα καθαρίζεται ή πλένεται ο κοραδόρος και μετά ταύτα γίνεται η επίσκεψις των κανονιών. Ο Αξιωματικός του Πυροβολικού γενικώς και έκαστος των άλλων Αξιωματικών δι' όσους αφορά τα κανόνια της Μοίρας του, παρατηρούσι αν τα κανόνια είναι εις καλήν κατάστασιν, οι πυροβόλοι καθαροί, τα σχοινία καλά δεμένα και όλα εις τάξιν.

Έκαστος οφείλει να καθαρίζει τα όπλα του το πρωί και ο Αξιωματικός της φυλακής ασχολεί αυτούς εις διάφορα έργα, δηλαδή εις κατασκευήν σαλαμάστρων, εις στρίψιμο [σχοινίου] εις ράψιμο πανίων και άλλα τι αύτα.

Μισήν ώραν προ της Μεσημβρίας οι δόκιμοι έρχονται επί του καταστρώματος διά να παρατηρήσωσι την ώραν της Μεσημβρίας και το πλάτος.

Την μεσημβρίαν το πλήρωμα γεύεται και έχει μίαν ώραν αναπαύσεως κατά το γεύμα.

Μετά το γεύμα η φυλακή ασχολείται εις διάφορα έργα ως προ του γεύματος.

Εις τας 5 μετά την Μεσημβρίαν εάν ο καιρός το συγχωρή γυμνάζονται οι Ναύται εις τα κανόνια κατά την γύμνασιν ταύτην διδάσκεται εις αυτούς ο τρόπος του να διευθύνουσι την βολήν προς τον σκοπόν, η διαφορά των πυριτοβολών (φυσικής) και η διαφορά της αποφάσεως ως προς την διαφοράν της πυριτοβολής.

Κατά την δύσιν του ηλίου δειπνά το πλήρωμα και μετά το δείπνο γίνεται κατάπαυσις πάσης εργασίας εάν δεν ήταν ανάγκη.

20. Εκάστην δευτέραν και παρασκευήν πλένονται τα Ενθέματα των ναυτών και ο Κοραδόρος, κατά τας αυτάς ημέρας ανοίγονται όλα αι θυρίδες του καταστρώματος και του Κοραδόρου διά να αερισθεί το πλοίον.

21. Όταν το πλοίον είναι εις τον λιμένα μετά το πλύσιμον του καταστρώματος ο Ναύκληρος απομακρυνόμενος ολίγον επί μιάς λέμβου παρατηρεί αν αι αντέναι είναι εις θέσιν ορθογώνιον ως προς

τα Κατάρτια, αν τα σχοινιά είναι καλά τακτωμένα, και τα πανιά δεμένα κατά την τάξιν και παστρικά.

22. Εις τον λιμένα καθ' ον καιρόν πλένεται το κατάστρωμα του πλοίου πρέπει να βρέχονται και αι έξωθεν πλευραί του.

23. Οσάκις δύο καράβια πλησιάσουν συναπαντώμενα αυτόπρωρα το μεν έχον τον άνεμον εκ δεξιών φυλάττει το δρόμο του, το δε έχον τον άνεμο εξ αριστερών υποχωρά διά να δώσει τόπον εις το άλλο.

Τούτο γίνεται πάντοτε χωρίς καμμίαν εξαίρεσιν μικρού ή μεγάλου πλοίου Πολεμικού ή Εμπορικού.

24. Οσάκις διάφορα πλοία συμπλέουν έκαστον αυτών ακολουθεί τα κινήματα του πλοίου επί του οποίου είναι ο Ναύαρχος, ή ο αρχαιότερος των Πλοιάρχων. Ωσαύτως αυτός [μία λέξη] όλα αναβιβάζεται και καταβιβάζεται την σημαίαν των, σημαίνει τον όρθρον και την [μία λέξη] ακολουθούντα το παράδειγμα του Ναυάρχου ή του αρχαιότερου Πλοιάρχου.

25. Οσάκις πλοίον είναι αρραγμένον εντός του λιμένος, οι φύλακες τουφεκίζουν την αυγήν και σημαίνεται ο εγερτείας η δε Ναυαρχίς κανονιοβολεί άπαξ.

26. Από μεν της εαρινής ισημερίας μέχρι της φθινοπωρινής η Σημαία υψώνεται εις τας 8 ώρας σημαίνοντος του τυμπάνου, εις δε τας 9 μετά την μεσημβρίαν τουφεκίζουν οι φύλακες και το τύμπανον σημαίνει την αναχώρησιν, ο δε Ναύαρχος κανονιοβολεί άπαξ. Από της φθινοπωρινής ισημερίας μέχρι της εαρινής η σημαία υψώνεται υπό τον ήχο του τυμπάνου κατά την 9ην ώραν, ο δε τουφεκισμός των φυλάκων προς σήμανσιν της αναχωρήσεως ως και ο κανονιοβολισμός γίνεται κατά την 8 μετά την μεσημβρίαν.

27. Η σημαία καταβιβάζεται πάντοτε συγχρόνως με την Δύσιν του ηλίου.

28. Εις τας 9^{1/2} M.M. σβύνοντας όλα τα φώτα εις τον Κοραδούρον εκτος ενός εις τα μικρότερα πλοία και μέχρι των τριών εις τα μεγαλύτερα, τα οποία μένουν όλη τη νύκτα, διορισζομένων φυλάκων στο να προσέχουν αυτά η εκτέλεσις του σβυσήματος των φώτων ανατίθεται εις τον υποφρουρόν ή εις όποιον των υπαξιωματικών του αναθέσει ο Πλοίαρχος.

29. Συγχωράτε εις τους αξιωματικούς να έχωσι φώς έως εις τας 11 M.M. ο δε αξιωματικός του πυροβολικού έχων την επιστασίαν του να μη συγχωρεί να μένη μετά την ώραν ταύτην.

30. Όταν πλοίον ή πλοία ευρίσκονται εις τον λιμένα όπου ο Ναύσταθμος, υψώνουν και καταβιβάζουν την σημαίαν των συγχρόνως με την του Ναυστάθμου.

31. Δεν είναι συγχωρημένον εις κανέν πλοίον να κανονιοβολήσει επί παρουσία του αρχηγού της Μοίρας ή του Ναυάρχου ανευ της αδείας του.

32. Απαξ της εβδομάδος τα πληρώματα γυμνάζονται εις τον Κανονιοβολισμόν προς τον σκοπόν, συγχωρείται το έξοδον μιάς πυριτοβολής και μιάς σφαίρας ανά παν κανόνι την εβδομάδα, ωσαύτως τριών "βολών" ανά παν "τουφέκι" οι δε Πλοίαρχοι οφείλουν να εκθέσωσι εις τον Μοίραρχον ή εις τον Ναύαρχον, δι' αναφοράς των το αποτέλεσμα εκάστου γυμνασίου γνωστοποιούντες την απόφαση, το μέγεθος του σκοπού, τον αριθμόν των βολών οι οποίες επέτυχον και τα ονόματα των πυροβολητών, οι οποίοι διηύθυνον τας βολάς ταύτας.

33. Ο Πλοίαρχος γεύεται εις χωριστήν τράπεζαν, εις την οποίαν προσκαλεί αλληλοδιαδόχως ανά ένα των Αξιωματικών και των δοκίμων ή εις περισσότερους εάν θέλει.

34. Οι Υποπλοίαρχοι και οι λοιποί Αξιωματικοί οι έχοντες βαθμόν Υποπλοίαρχου γεύονται εις κοινήν τράπεζαν εις την οποίαν ημπορούν να προσκαλούν αλληλοδιαδόχως ένα των Σημαιοφόρων ή ένα των δοκίμων.

35. Οι Σημαιοφόροι και οι δόκιμοι γεύονται ομού, και ο Ναύκληρος, ο πρώτος Ξυλουργός, ο Υπαξιωματικός των πυροβολικών και οι λοιποί Υπαξιωματικοί έχον ωσαύτως κοινήν τράπεζαν.

Εγγρ. αριθ. 13./ Κ. Βάρφη "Ένας Ανεφάρμοστος Ποινικός Ναυτικός Κώδικας", *Ναυτ. Επιθ.*, 444(1987), σ. 109-120.

ΠΟΙΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ

1. Οστις είτε κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του ΕΛΛ. Στόλου κτυπήση τον ανώτερό του θανατώνεται δια τυφεκισμού.

2. Οστις είτε κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του ΕΛΛ. Στόλου φοβερύση και κτυπήση τον ανώτερό του φυλακώνεται διετίαν ολόκληρον, και αποβάλλεται από το Ναυτικό.

3. Οστις κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του ΕΛΛ. Στόλου εκφωνήσει λόγους στασιαστικούς καθ' οιασδήποτε αρχής επί του πλοίου, ή επί του στόλου φυλακώνεται από ενός μέχρι τριών μηνών φυλακή. Είς επανάληψιν δε φυλακώνεται εν έτος και αποβάλλεται.

4. Οστις είτε κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής συνωμώση κατά της ασφαλείας ή της ελευθερίας ανωτέρου αξιωματικού φυλακώνεται τριετίαν ολόκληρον και αποβάλλεται από το Ναυτικό.

5. Οστις είτε κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής συνωμώση κατά της ασφαλείας, κατά της ελευθερίας, ή κατά του πλοιάρχου φυλακώνεται επταετίαν και αποβάλλεται από το Ναυτικό.

6. Οστις είτε κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του ΕΛΛ. Στόλου λιποτακτήση ή δραπετεύση προ του εχθρού ή δώση προς αυτόν επιβλαβείς πληροφορίες ή οποιοσδήποτε άλλες προσθέσει θανατώνεται δια τυφεκισμού.

7. Οστις είτε κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του ΕΛΛ. Στόλου κλέψει πράγματα μη ανήκοντα εις το έθνος ζημιούται όλου του μισθού και εκ των λειών ανάλογον του και αποβάλλεται αισχρώς αφού εκτεθεί επί του πλοίου φέρων επί των ώμων του πρόγραμμα έχον επιγεγραμμένη την λέξιν "Κλέπτης".

8. Οστις είτε κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του ΕΛΛ. Στόλου λιποτακτήση ή δραπετεύση ζημιούται τον μισθόν και εκ των λειών ανάλογον του, φυλακώνεται ολόκληρον εξαμηνίαν και αποβάλλεται από το ΕΛΛ. Ναυτικό.

9. Οστις είτε κατατεταγμένος στο ΕΛΛ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του ΕΛΛ. Στόλου κλέψει πράγματα εκτιμώμενα αξίας μεγαλύτερας των δύο διστήλων χωρίς να λιποτακτήση ζημιώνεται τον μισθόν του και εκ των λειών ανάλογον του και φυλακώνεται από τριών μέχρι έξη μηνών φυλακή. Είς επανάληψη διπλασιάζεται η ποινή της φυλάκισης και αποβάλλεται.

10. Αν η τιμή των κλοπιμαίων δεν υπερβαίνει τα δύο δίστηλα ζημιούται ενός μηνός μισθόν και φυλακώνεται από ενός μέχρι τριών μηνών, εις επανάληψιν διπλασιάζεται η ποινή της ζημιάς και της φυλακής και αποβάλλεται.

11. Οστις είτε κατατεταγμένος στο Ελλ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του Ελλ. Στόλου υβρίσει ανώτερόν του ζημιούται τριών μηνών μισθού και φυλακώνεται από ενός μέχρι έξη μηνών φυλακήν.

12. Αν η τιμή των κλεμένων πραγμάτων δεν υπερβαίνει τα δύο δίστηλα ζημιούται ενός μηνός μισθού και φυλακώνεται ένα μήνα. Εις επανάληψιν του αμαρτήματος ζημιούται με δίμηνον μισθόν, φυλακώνεται δύο μήνας και αποβάλλεται.

13. Ο κλέπτης επίσης και όποιος λαμβάνει ποινή υποχρεούται και να επιστρέψη τα κλεμένα είτε (.....) είτε (.....).

14. Οστις κλέβει ή επιχειρήση να κλέβη πυρίτιδα από την πυριταποθήκη ζημιούται όλον τον μισθόν, τα εκ των λειών αναλογούντα και φυλακώνεται διετίαν.

15. Πάσα κλοπή λείας πρίν αποφασισθεί λεία από το ανήκον δικαστήριο θεωρήται ως κλοπή και ολικώς τιμωρείται κατά τα 10 και 12 άρθρα.

16. Πάσα κλοπή λείας με την απόφαση του Δικαστηρίου θεωρείται ως κλοπή εθνικών πραγμάτων και ο κλέπτης τιμωρείται κατα τα 9 και 10 άρθρα.

17. Οστις είτε κατατεταγμένος στο Ελλ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του Ελλ. Στόλου υβρίσει ανώτερόν ζημιούται τριών μηνών μισθού και φυλακώνεται από ενός μέχρι έξη μηνών φυλακήν.

18. Οστις είτε κατατεταγμένος στο Ελλ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του Ελληνικού Στόλου σηκώση χείρα ένοπλον κατα άλλου ομοιοβάθμου ή κατωτέρας κλάσεως ζημιούται τον μισθόν και το εκ των λειών ανάλογον και φυλακώνεται μήνας τρεις. Εάν δε πληγώση δια του όπλου ή του ξύλου ζημιώνεται τον μισθόν και το εκ των λειών ανάλογόν του και φυλακώνεται επί έτος.

19. Οστις κατατεταγμένος εις το Ελλ. Ναυτικό φανερωθεί δειλός ή ανανδρος ενώπιον του εχθρού ζημιούται έν μισθόν και το εκ των λειών ανάλογον του και αποβάλλεται αισχρώς φέρων επί των ώμων πρόγραμμα έχων επιγεγραμμένη την λέξιν Δειλός.

20. Οστις είτε κατατεταγμένος στο Ελλ. Ναυτικό ή εθελοντής θελήση άνευ αδειας του πλοιάρχου να καταβιβασθή η σημαία του πλοίου ή άλλωστε παραδοθή το πλοίο απόβάλλεται (ΑΙΣΧΡΩΣ) και φυλακώνεται τριετίαν.

21. Οστις είτε κατατετεγμένος στο Ελλ. Ναυτικό ή εθελοντής καταβιβάση την σημαία ενώπιον του εχθρού άνευ εντολής του πλοιάρχου θανατώνεται δια τυφεκισμού.

22. Οστις είτε κατατεταγμένος στο Ελλ. Ναυτικό ή εθελοντής επί του Ελληνικού Στόλου παρακούση εκουσίως ή εκ προμελέτης τας διαταγάς του ανωρέρου του ζημιούται ενός μέχρι τριών μηνών μισθού και φυλακώνεται ενός μέχρι τριών μηνών φυλακήν.

23. Οστις είτε κατατεταγμένος στο Ελλ. Ναυτικό παρακούση εξ αμελείας τας διαταγάς του ανωρέρου του ζημιούται δέκα ημερών μεχρι ενός μηνός μισθόν εις επανάληψιν εκτός της ανωτέρω ζημίας υποβιβάζεται εις κατωτέραν κλάσιν.

24. Οστις κατατεταγμένος εις το Ελλ. Ναυτικό αμελεί τα χρέη και λείπει την προορισμένη ώρα της φυλακής ή βραδύνει υπέρ το δέον ν' ανεβή επί του καταστρώματος προσκαλούμενος κατά τον συνήθη τρόπον, ζημιούται δέκα ημερών μεχρι ενός μηνός μισθού και περιορίζεται από μιάς μέχρι δέκα ημερών εις επανάληψιν εκτός της ανωτέρω ποινής και υποβιβάσεως.

25. Οστις κατατεταγμένος εις το Ελλ. Ναυτικό εξέλθει του πλοίου άνευ αδείας του ανωτέρου του ή δεν επιστρέψει εν καιρώ ζημιούται 15 ημερών μέχρι ενός μηνός μισθού. Εάν δε οι περιστάσεις βαρύνουν, το πταίσμα θα υποβιβάζεται εις κατωτέραν κλάσιν ή και θα αποβάλλεται.

26. Οστις κατατεταγμένος εις το Ελλ. Ναυτικό αποδειχθει ανάξιος να εκπληρή τα έργα της κλασεώς εις την οποίαν κατετάχθη υποβιβάζεται εις άλλην ανάλογον της ικανότητός του κλάσιν.

27. Οστις άνευ διαταγής φέρει ή συγχωρήση εις άλλον να φέρη επί του πλοίου είδη εμπορίου αν μεν ο συγχωρήσας τουτο είναι ο διοικητής του πλοίου υστερείται διετίαν ολόκληρον την διοίκησιν παντός πλοίου και του ανήκοντα εις αυτόν μισθόν, και εκ των λειών ανάλογον του. Αν δε είναι εκ των αξιωματικών ή των άλλων κατατεταγμένων εις το Ελλ. Ναυτικό υστερείται ωςάυτως ενός έτους μισθού και το εκ τών λειών ανάλογον και πάν δικαίωμα προβιβασμού κατά διετίαν αν δε είναι εθελοντής καταδικάζεται εις χρηματικήν ζημίαν. Το καθ' όλο των ανωτέρω περιστάσεων πράγμα κρατείται εις όφελος του καταστήματος των απομάχων του Ναυτικού.

28. Οστις φέρει επί του πλοίου άνευ αδείας ή διαταγής καυστική ύλη, ή πυρίτιδα, θείον, αν μεν είναι αξιωματικός αποβάλλεται, αν δε εκ των άλλων κατηγοριών εις το Ναυτικό ή εθελοντής ζημιούται δίμηνον μισθόν, και το εκ των λειών ανάλογον και φυλακώνεται ένα μήνα.

29. Την αυτήν ποινή λαμβάνει και όστις διορίζεται να προσέχη το πλοίο ή άλλη καυστική ύλη και δεν καταβάλει την (.....) προσοχή.

30. Οστις των αξιωματικών του Ελλ. Ναυτικού φανεί δειλός ενώπιον του εχθρού καθαιρείται και αποβάλλεται από το Ναυτικό.

31. Οστις των αξιωματικών του Ναυτικού δεν εμπυχώνει με την ανήκουσαν δραστηριότητα και με το παράδειγμά του τους Ναύτες εν καιρώ πολέμου αποβάλλεται από το Ναυτικό.

32. Οστις των αξιωματικών παρακούση τον αρχηγό του αρνούμενος ρητή την εκτέλεσή της προσταγής του υποβιβάζεται εις κατώτερο βαθμό. Αν δε υβρίση ή φοβηρίση συγχρόνως με την αρνηση, καθαιρείται εις την μίαν και εις την άλλην περίπτωσιν είναι εις βάρος του (.....) αξιωματικού αλλά συνέπεια της παρακοής του.

33. Οστις των αξιωματικών αφήση το κατάστρωμα την ώρα της φυλακής (εκτός αν υπάγη να κοινοποιήση τι εις ανώτερό του ή ούτως ή άλλως εκτός απολύτου ανάγκης) υποβιβάζεται εις κατώτερον βαθμό, εις επανάληψιν του πταιίσματος αποβάλλεται.

34. Εάν χαθεί κατάρτι ή πανί ενός πλοίου δια την αμάθεια ή την ανικανότητα του αξιωματικού του φυλάσσοντος όταν συμβή τέτοια ζημιά, ο αξιωματικός ούτος καταδικάζεται εις ζημιά μη υπερβαίνουσα τον ετήσιο μισθό του και υποβιβάζεται εις κατώτερο βαθμό αναλόγως με την αμαθεια ή την ανικανότητα τούτου.

35. Αν δια την αμέλεια ή δια την ανικανότητα αξιωματικού επιπέσει το πλοίο εις άλλον ή ναυαγήση κατά την ώραν της φυλακής του ο αξιωματικός ούτος υποβιβάζεται εις βαθμόν κατώτερον ή καθαιρείται και αποβάλλεται ή και φυλακώνεται από 6 έως 18 μήνες φυλακή κατά τον βαθμόν της αμελείας του ή ανικανότητός του.

36. Εάν πλοίο κυριευθή από τον εχθρόν εκ προδοσίας ή εχθρότητος του πλοιάρχου ο πλοίαρχος θανατώνεται δια τυφεκισμού.

37. Εάν πλοίο ναυαγήσει εξ αμελείας ή ανικανότητος του Πλοιάρχου, ο Πλοίαρχος καθαιρείται και καταδικάζεται εις φυλακή ενός μέχρι τριών ετών κατά το βαθμό της αμελείας του.

38. Εις την αυτήν ποινή καταδικάζεται ο πλοίαρχος εάν δεν αφήσει το ναυαγούν πλοίον του έσχατος πάντων.

39. Εάν πλοίο προσκρούση εις ύφαλον ή ζημιωθή κατάρτι ή πάθη άλλη ζημιά από αμέλεια ή ανικανότητα του πλοιάρχου, ο πλοίαρχος αφαιρείται την πλοιαρχικήν.

40. Εάν αρχηγός μοίρας ή πλοίαρχος Ελλ. Πολεμικού πλοίου αρνηθή τη δυνατή συνδρομή εις πλοίο ή πλοία είτε φίλης είτε ουδέτερης δυνάμεως, είτε εχθρικά κινδυνεύοντα ζητούντα βοήθεια ή αρνηθή την (.....) εις πλοία εμπορικά ελληνικά, καθαιρείται και κηρύττεται ανάξιος.

41. Οστις των αξιωματικών του Ελλ. Ναυτικού επιφορτισμένος την συνοδείαν πλοίου παραιτείται (.....) καθαιρείται και φυλακώνεται τριετίαν.

42. Οστις των πλοιάρχων πολεμικού πλοίου παρακούση εν γνώσει τας προσταγάς, ή τα σημεία του Ναυάρχου, ή του Μοιράρχου, ή του αρχηγού από τον οποίον διορίσθη στερείται την πλοιαρχίαν αν δε η παρακοή (.....) την (.....) του πλοίου του, ή άλλου πλοίου του στόλου, καθαιρείται. Αν παρακούση ενώπιον του εχθρού θανατώνεται δια τυφεκισμού.

43. Οστις των αξιωματικών επιβάλλει εις τους κατεταγμένους εις το Ελλ. Ναυτικό ή τους εθελοντάς επί του Ελλ. Στόλου ποινήν αυθαίρετον, στηριζομένη εις απόφασιν του ανήκοντος πολεμικού συμβουλίου καθερείται ή φυλακώνεται μέχρι τριετίαν κατά τον βαθμόν της παρ' αυτού επιβληθείσης αυθαιρέτου ποινής.

44. Οστις των αξιωματικών του στόλου αποδειχθή δολιόμενος την κυβέρνηση ή και απλούν πολιτικήν ή λάβη μέρος εις συμφωνίας ζωτροφιών δια λογαριασμόν της Κυβερνήσεως ή μεταχειρισθεί δολίως τα εμπιστευθέντα εις αυτόν πράγματα ή πραγματεύεται τους μισθούς και το εκ των λειών ανάλογον των Ναυτών, ή επιχιρή έργον ανάξιον του χαρακτήρος αξιωματικού, καθαιρείται και άν η περίστασις τον ενοχοποιεί περισσότερον καταδικάζεται και εις φυλακήν μη υπερβαίνουσα όμως την διετίαν.

45. Παν έγκλημα μη διαλαμβανόμενο εις τα ανωτέρω άρθρα, τιμωρείται κατά την απόφασιν του επί τούτων συγκαλουμένου μεγάλου πολεμικού Συμβουλίου, η δε μέγιστη ποινή την οποίαν τούτο δύναται να επιβάλη εις τα τοιαύτα εγκλήματα δεν υπερβαίνει την τριετή φυλακήν.

46. Παν πταίσμα μη διαλαμβανόμενο εις τα ανωτέρω άρθρα κατά την απόφασιν του επί του συγκαλουμένου μικρού πολεμικού συμβουλίου, αι δε παρ' αυτού διοργανομένοι ποιναί είναι η στέρησις του (.....) ο περιορισμός του πταίσματος από μίας μέχρι 10 ημερών, η στέρησις άλλης τροφής εκτός άρτου και ύδατος από μίας μέχρι δέκα ημερών, ή στέρησις μέχρι ενός μηνός μισθού, ή παν άλλο τοιούτου είδους ποινή εκτός της μαστιγώσεως ήτις απαγορεύεται στο Ελληνικό Ναυτικό.

Εγγρ. αριθ. 14./Κ. Βάρφη, "Παλιές Οδηγίες και Κανονισμοί στο Νεοελληνικό Ναυτικό", Ναυτ. Επίθ., Νοέμβριος 1985, σ. 224.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΔΙΑ ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΔΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΤΡΟΦΟΔΟΣΙΑΣ ΚΑΘ ΕΒΔΟΜΑΔΑ Αριθ. 1442 εξερχ.

Ημέραι	Ψωμί οκαθ.	Κρασί οκ.	Ρίζι οκ.	Οσπρια οκ.	Βακαλάος οκ.	Παστά Παλαμίδες κομμάτια	Κρέας οκ.	Λαδι βρώσεως φώτων οκ.	Τυρί οκ.	Κρομμύ- δια οκ.	Ελαιός οκ.	Ξύλα Ζύγια	Ξύδι οκ.	
Κυριακή	30	30					18		1/2	5		Έν	Ηία	
Δευτέρα	30	30			10	15		1 1/4	1/2	2 1/2		ήμισυ	ήμισυ	
Τρίτη	30	30	10				6		1/2	5		ζύγι	οκά	
Τετάρτη	37 1/2	30		10				1 1/4	1/2	2 1/2	7 1/2	την	την	
Πέμπτη	30	30	10				6		1/2	5		εβδο-	εβδο-	
Παρασκευή	37 1/2	30		10				1 1/4	1/2	2 1/2	7 1/2	μάδα	μάδα	
Σάββατον	30	30			10	15		1 1/4	1/2	2 1/2				
Δια μίαν εβδομάδα	225	210	20	20	20	30	30	5	3 1/2	15	10	15	1 1/2	1 1/2

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το πλήρωμα εκάστου πλοίου διαιρείται εις τράπεζας ανά 6 ανθρώπους εις εκάστην τράπεζαν.
 Ο παρών υπολογισμός γίνεται διά δέκα τράπεζας, δηλ. δια πλήρωμα εξήκοντα ανθρώπων.
 Εις έλλειψιν παλαμίδων δίδονται χαψία.
 Ο καθείς λαμβάνει μισήν οκάν ψωμί την ημέραν, εκτός της τετάρτης και παρασκευής, ότε λαμβάνει 250 δράμια.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

θεωρήσας την παρούσα διάταξιν συστηθείσαν εις την Κυβέρνησιν από
 το Γενικόν Φροντιστήριον, και εγκρίνας, την επικυροί διατάττων να ενεργηθή.
 Εν Αιγίνη, τη 2 Απριλίου 1828

Ο Κυβερνήτης
 Ι. Α. ΚΑΘΟΛΙΣΤΡΙΑΣ

Ο Γραμματεός της Επικρατείας
 Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Εγγρ. αριθ. 15./Ι. Λαζαρόπουλου, *Το Πολεμικό Ναυτικό της Ελλάδος*, Αθήνα 1936, σ. 376-377.

ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΗΣ 29ΗΣ ΙΟΥΝΙΟΥ

Διάταγμα

Αριθ. 17. Ιουνίου 29 1828

Επειδή η επί των Ναυτικών Γραμματεία παρέστησεν εις ημάς, ότι πλοίαρχος τρις δευτέρας τάξεως, ως αρχηγός Μοίρας, απορεί εάν αρκεί διά την αυτήν θέσιν του να ενδυθή με τον διαταχθέντα ιματισμόν, κατά τον βαθμόν του μόνον, χωρίς ουδεμιάς προσθήκης, ή εάν είναι ίσως υπονοούμενον, ότι η θέσις φέρει τον ιματισμόν κατά τον εις μοίραρχον αναγκαίον.

ημείς ίνα παύσωμεν την απορίαν ταύτην και ίνα ευχαριστήσωμεν ευγενή φιλοτιμίαν.

Δ ι α τ ά τ τ ο μ ε ν

Αον) ο πλοίαρχος δευτέρας τάξεως καθώς και ο απλούς υποπλοίαρχος α' τάξεως, όταν διορισθώσιν εις διεύθυνσιν μοίρας συγκειμένης εκ πλοίων δικατάρτων ή τρικατάρτων εις αριθμόν τουλάχιστον των δύο έχουσι το δικαίωμα να φέρωσιν επί του περιδερίου του ιματισμού του βαθμού των, εν μορφή δοκίδων τα παράσημα του μοιράρχου,

Βον) τελειωθείσης της αυτής αρχηγίας των, η Κυβέρνησις θέλει ή τους δώσει την άδειαν ν' αφήσουν τας αυτάς δοκίδας μέχρι του προβιβασμού των εις βαθμόν ανώτερον ή όχι και τούτο κατά την ευχαρίστησιν την οποίαν επροξένησεν εις αυτήν ο τρόπος καθ' όν εξεπλήρωσε τα χρέη της εμπιστευθείσης αρχηγίας.

Ο επί των Ναυτικών Γραμματεύς θέλει κοινοποιήσει το παρόν διάταγμα εις την Ναυτικήν Υπηρεσίαν, ήτις θέλει το δημοσιεύσει εις όλον τον στόλον και θέλει το εκτελέσει καθ' όλα.

Εγγρ. αριθ. 16. / Γ. Α. Κ. Αρχείο Βλαχογιάννη Α' φ. 104.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Μ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Προς τον επί των Ναυτικών Γραμματέα της Κυβερνήσεως

Β. Α. Καποδίστρια

Εκλαμπρότατε Κύμη!

Σπεύδω να εκφρασθώ την προς Υ. Ε. ευγνωμοσύνη μου δια την μεγάλην καλοκαγαθίαν ην προς εμέ ελάβατε, ότε διαλυθέντος του επί της Καρτερίας πληρώματος εφ' ης ήμην και ο υποφαινόμενος δούλος Σας Σημαιοφόρος, και μ' εδιωρίσατε επί του Κίμβρου φέροντα τον αυτόν βαθμόν. Το μεγαλώτατο τούτο δείγμα της προς εμέ ευνοίας Σας Εκλαμπρότατε! με βιάζει εις το να τολμήσω να Σας προσφέρω τον εαυτόν μου εις ότι ηθέλατε και περαιτέρω μ' εγκρίν[.] και διά της παρούσης μου τολμώ να Σας παρακαλέσω να με καταγράψετε πρώτον εις τον Κατάλογον του οργανισμού των Ναυτικών και όχι μόνον δι' όσον καιρόν καταγραφώσιν άπαντες, αλλ' όσον θελήσετε.

Σας παρακαλώ ωσαύτως αν εγκρίνετε να ευχαριστηθήτε να μου σταλώσι τα Εθν. Ιμάτια δια να ενδυθώ πρώτος, να δείξω το παράδειγμα και εις άλλους και δια να καυχώμαι ότι πρώτος ηξιώθην να ενδυθώ το εθνικόν Ιμάτιον επί του οποίου ορκίσθην άπαξ, ορκίζομαι και αυθίς να χύσω την τελευταίαν πανίδα του αιματός μου. _

Εντοσαύτω προσκυνώντας Σας Σας προσφέρω το Σέβας μου και την δια βίου αφοσίωσιν μου

Την 28 Απριλίου 1830

ο επί του Κίμβρου Σημαιοφόρος

Εν Πόρω

Μ. Παπάζογλος Ψαριανός

επί του ελλ. εθν. Βρικίου ο Κίμβρος

Εγγρ. αριθ. 17/Γ.Α.Κ Αρχείο Βλαχογιάννη Α', φ. 105.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ. ΣΑΧΙΝΗ

Πρός Την Επί Των Ναυτ. Γραμματεία
Της Κυβερνήσεως

Βλέπων με χαρά τους επί της Κορβέτας νεωτέρους Ναύτας, ότι άρχισαν να εφαρμόζονται με φιλοτιμίαν εις την οπλασκίαν, και την άλλην των Τακτικών γύμνασιν, εις την οποίαν έκρινα ωφέλιμον να τους παροτρύνω, γυμνάζων αυτούς εν τοσούτω μόνος όσον δύναμαι, και ως αι άλλαι ασχολήσεις επιτρέπουσι, και παρατηρών ότι ανίσως ήθελαν εξακολουθήση την γύμνασιν συντονώτερον δια τινός των Στρατιωτικών επί τούτω διωρισμένου, ήθελαν επιδώση εντός ολίγου, σπεύδω να γνωστοποιήσω αυτό τούτο τη Γραμματεία, ώστε αν το εγκρίνη να διορίση να μας δοθή επί της Κορβέτας Των Τακτικών τις Ικανός εις το να διδάσκη τα περί την οπλασκίαν και τάλλα τους θέλοντας εκ του πληρώματος.

Και επειδή κατά το 1828 μεταξύ των Τακτικών οι οποίοι μοι είχον δοθή επί της Κορβέτας εις την περί την Εύβοιαν Παλιορκίαν, εγνώρισα τον λοχίαν Νικόλαον Μάνον Ζαγοραίοον φαναίντα εις όλον εκείνο το διάστημα άνδρα τιμιώτατον, και περί τα χρέη του ακριβέστατον, ανίσως ευρίσκηται ο αυτός ενταύθα, και εμπορή να διδάξη ταύτα ήτο επιθυμητόν να μας να μας δοθή αυτός ως εγνωσμένος τοις τρόποις, εις έλλειψιν δε, οποιοσδήποτε άλλος ήθελεν εγκριθή.

Την αυτήν και πλειοτέρα έτι χρείαν έχομεν και ενός των Τακτικών Πυροβολιστών Ικανού να γυμνάση τους Ναύτας εις την μεταχήρησιν των Κανονίων, Γύμνασις η οποία συγχρόνως εμπορεί να εκτελήται κατ' αμοιβήν.

Τρέφων αγαθάς ελπίδας ότι αι τόσον ωφέλιμοι κατά πάντα γυμνάσεις θέλουσι προξενήση κάλλιστα αποτελέσματα και διαγείρει το φιλότιμον εις το Ναυτικόν εν γένει, δεν αμφιβάλω ότι εγκρίνουσα την πρότασιν ταύτην η Γραμματεία θέλει μας επιταχύνει την προμήθειαν των δύο τούτων Τακτικών ίνα ενισχύσωμεν την ήδη υπόθερμον διάθεσιν των νέων προσβιβάζοντας αυτούς βαθμηδόν εις τα περί τα τακτικά σπουδαιότεραν γύμνασιν

Με το οφειλόμενον δε σέβας μένω

Τη 14 Αυγούστου 1830

Απέναντι Ναυπλίου

από τη Κορβέτα η Υδρα

ο Μοίραρχος

Γ. Σαχίνης

Εγγρ. αριθ. 18./Γ.Α.Κ Αρχείο Βλαχογιάννη Α', φ. 105.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΚΟΡΒΕΤΑΣ ΥΔΡΑ

Σημείωσις Των Εποχών καθ' ας έκαστος των επί της Κορβέτας η
Υδρα Αξιωματικών, και Υπαξιωματικών εμβήκεν εις
Εθνικήν Ναυτικήν Υπηρεσίαν

Εποχή	Όνομα κ Επώνυμον	Βαθμός	Πατρίς	Παρατηρ.
Απρ. 18 1828	Ανδρέας Ζερβος	Α' Υποπλ.	Υδρα	46
" " "	Ιωάννης Μπούχλας	Β' Υποπλ.	"	4 5
" " "	Νικόλα. Μπούχλας	Αρχιπυρο- βολιστής	"	4
" " "	Μπαρπαρής Αναργύρου	Ναύκληρος	"	
Σεπτέ. 19 1828	Κανελάκης Σαχίνης	Σημαιοφόρος	"	4
" " "	Κοσμάς Μαρούκας	Δόκιμος	"	
" " "	Σωτηρ. Μπούχλας	ομοίως	"	
Ιούνι. 27 "	Βασιλει. Σ. Ζόγκος	Β' Υποπλ.	"	4 5
" " "	Δημητρ. Θεοδοσιάδης	Γραμματεύς και καθηγητής των Δοκίμων	Ζαγορά	5
" " "	Χριστόδουλος Παπασορ.	Φροντιστής	Ιωάννινα	4 6

.....
Τη 20 Ιουνίου 1830
Απέναντι Ναυπλίου
Επί της Κορβέτας η Υδρα

Ο Μοίραρχος
Γ. Σαχίνης

Εγγρ. αριθ. 19. / Γ. Σαχτούρη, *Ιστορικά Ημερολόγια του Ναυτικού Αγώνος*, Αθήνα 1890.

ΔΙΑΤΑΓΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΠΡΟΣ Γ. ΣΑΧΤΟΥΡΗ 5 ΜΑΡΤΙΟΥ 1828

Ελληνική Πολιτεία

Ο Κυβερνήτης της Ελλάδος

Επειδή εις το Μεσολόγγιον, μόλον ότι αποκλείεται στενά διά θαλάσσης μετά την κυρίευσιν του Βασιλαδίου, εμβαίνουν μόλον τούτο τροφαί από μέρους της Ξηράς, επειδή η πόλις της Πρεβέζης και πολλά άλλα μέρη κείμενα εις τον Αμβρακικόν κόλπον χρησιμεύουν ως αποθήκαι του διωρισμένου δια την φρουράν του Μεσολογγίου τροφών και πολεμοφοδίων, καθώς και διά τα στρατεύματα τα οποία κατέχουν ακόμη μίαν γραμμήν εις την Ακαρνανίαν, και διά μέσου των οποίων ο εχθρός δύναται να βαστά την ρηθείσαν φρουράν.

Και επειδή είναι χρέος της Κυβερνήσεως να εμποδίξη καθ' όσον τα μέσα της το συγχωρούν, την εισαγωγήν των τροφών, των πολεμοφοδίων, και παντός άλλου είδους πολεμικής λαθρεμπορίας εις τον Αμβρακικόν κόλπον.

Κατά συνέπειαν του υπ' αριθ. 677 ψηφίσματος

θεωρήσας και τας αναφοράς του Αρχιστρατήγου Κυρίου Ρ. Τζουρτζ, διά των οποίων ζητεί την σύμπραξιν ναυτικής δυνάμεως διά να αποκλείση την Πρέβεζαν και εκ τούτου να προξενήση την επιτυχίαν του κατά Μεσολογγίου πολεμικού κινήματός του.

Διατάττει τα ακόλουθα

Άρθρον 1. Ο Αντιναύαρχος Σαχτούρης θέλει διαταχθή να αποχωρίση από την υπό την οδηγίαν του ναυτικήν μοίρα ένα ικανόν αριθμόν κανονοφόρων βαρκών και άλλων ενόπλων πλοιαρίων, να συνθέση εξ αυτών στολίσκον, και να τον διεθύνη εις Δραγαμέστον, όπου να τεθή υπό τας αμέσους διαταγάς του Αρχιστρατήγου Κυρίου Ρ. Τζουρτζ.

Άρθρον 2. Ο Αρχιστράτηγος θέλει λάβει τα αρμόδια μέτρα διά να συστήση τον αποκλεισμόν εμπροσθεν της Πρεβέζης, δίδων περί τούτου τας αναγκαίας διαταγάς και οδηγίας εις τον διοικητήν του ρηθέντος στολίσκου.

Άρθρον 3. Προκυρήττων τον αποκλεισμόν θέλει φροντίσει να απαγορεύση, την κατάσχεσιν παντός ουδετέρου πλοίου ή πλοιαρίου, καα τας πρώτας δύο εβδομάδας μετά την δημοσίευσιν της προκηρύξεως εις το διάστημα τούτο τα ουδέτερα πλοία ή

πλοιάρια τα οποία ήθελον ευρεθή διευθυνόμενα με φορτίον εις τον Αμβρακικόν κόλπον θέλουν τα γυρίζει από την διεύθυνσιν των και θέλουν τα αφήνει να επιστρέφουν ελεύθερα.

Άρθρον 4. Τα πλοία ή πλοιάρια, τα οποία ήθελον κατασχεθή μετά την παρέλευσιν της προθεσμίας, έχοντα φορτίον πολεμικής λαθρεμπορίας, θέλουν φέρεσθαι εις Δραγαμέστον, διά να εξετάζωνται από επιτροπήν επίτηδες διωρισμένην παρά του Αρχιστρατήγου, και εάν αυτος αποφασίσει ότι η κατάσχεσις έγεινε κατά την τάξιν, και από ευλόγους αιτίας, το κατασχεθέν πλοίον ή το πλοιάριον θέλει διευθύνεται εις την Καθέδραν της Κυβερνήσεως, διά να κρίνεται εις το ανήκον δικαστήριον, εξ εναντίας δε θέλει απολύεται.

Άρθρον 5. Ο Αρχιστράτηγος θέλει δώσει τας πλέον αυστηράς διαταγάς εις τους διοικητάς των κανονοφόρων και των ενόπλων πλοιαρίων όσα συνθέτουν το στολίσκον να σεβωνται το ειρηνικόν εμπόριον των ουδετέρων, και να μη προξενούν εις αυτό καμμίαν βλάβην και θέλει κρίνει διά πολεμικού κρητηρίου και θέλει τιμωρήσει αυστηρά όσα ήθελον φωραθή ότι έπραξαν εναντίον των δαταγών τούτων.

Άρθρον 6. θέλει προσδιορίσει μίαν γραμμήν περίπλου την οποίαν αι κανονοφόροι και τα ένοπλα πλοία του στολίσκου τούτου δεν θέλουν υπερβαίνει επί ποινή του να θεωρούνται και να μεταχειρίζωνται ως πειραταί, εάν ήθελον απαντηθή εκτός των ορίων της γραμμής ταύτης.

Εν Πόρω τη 5 Μαρτίου 1828

Ο Κυβερνήτης

Ο γραμματεύς της Επικρατείας

Ι. Α. Καποδίστριας

Σ. Τρικούπης

Εγγρ. αριθ. 20./ Γ. Σαχτούρη, *Ιστορικά Ημερολόγια του Ναυτικού Αγώνος*, Αθήνα 1890, σ. 289.

ΔΙΑΤΑΓΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΠΡΟΣ Γ. ΣΑΧΤΟΥΡΗ 6 ΜΑΡΤΙΟΥ 1828

Ελληνική Πολιτεία

Ο Κυβερνήτης της Ελλάδος

Επειδή μία ναυτική μοίρα του Σατράπου της Αιγύπτου, συγκειμένη από πολλά πολεμικά και φορηγά πλοία, εξέπλευσαν από την Αλεξάνδρειαν εις τας 31 Ιανουαρίου διά την ελληνικήν θάλασσαν, την δε μοίραν ταύτην φθάσασαν ήδη εις την Σούδαν της Κρήτης, έμελλε να ακολουθήσουν κατόπιν και άλλα τοιαύτα πλοία.

Επειδή αι εκστρατεΐαι αύται αποβλέπουσιν εις δύο σκοπούς, δηλαδή εις το να εφοδιάσωσι κατ' ευθείαν το φρούρια της Κρήτης, και εις το να στείλωσιν εκείθεν εμμεσως διαφόρων ειδών βοηθείας εις το στράτευμα του Ιμβραήμ Πασσά, καθώς και εις τα παρ' αυτού εξουσιαζόμενα φρούρια εις την Πελοπόννησον.

Επειδή τέλος είναι χρέος της Ελληνικής Κυβερνήσεως να εμποδίση όσον δυνατόν το φθάσιμον των τροφών, πολεμοφοδίων και διαφόρων άλλων βοηθειών εις τα ειρημένα φρούρια,

Διατάττει τα εξής

1ον. Μία ναυτική μοίρα, συγκειμένη από οκτώ πολεμικάς γολέτας και βρίκια, και από τινα αριθμόν βαρκών κανονοφόρων και άλλων πλοιαρίων, διορίζεται να εμποδίση το φθάσιμον των τροφών, των πολεμοφοδίων, και παντός άλλου είδους πολεμικής λαθρεμπορίας εις τα παρά των Τούρκων εξουσιαζόμενα μέρη της Κρήτης, να βαστάξη στενότατον αποκλεισμόν των φρουρίων Μοθώνης, Κορώνης και Νεοκάστρου, και να ενδυναμώση τον ήδη υπάρχοντα αποκλεισμόν του κόλπου των Πατρών και Ναυπάκτου.

2ον. Ο αντιναύαρχος Γ. Σαχτούρης διορίζεται αρχηγός της αυτής μοίρας.

3ον. θέλει κτυπήσει ο ίδιος ή θέλει διατάξει να κτυπήσουν οι πλοίαρχοι των πλοίων των συνιστώντων την μοίραν ταύτην κάθε πολεμικόν, ή φορητόν πλοίον φέρον εχθρικήν σημαίαν, το οποίον ήθελεν εποχειρήσει να βιάση τον αποκλεισμόν, ή παρουσιασθή έμπροσθεν ή πλησίον των μερών, τα οποία διετάχθη να αποκλείση.

4ον. Δεν θέλει επιτρέψει, ή θέλει διατάξει τους συνιστώντας την μοίραν του πλοίαρχους να μην επιτρέψωσιν τη

είσοδον παντός πλοίου εμπορικού υπό σημαίαν ουδετέραν εις τους λιμένας των ανωτέρω μερών.

8ον. θέλει συλλάβει, ή θέλει διορίσει τους υπό την οδηγίαν του πλοιάρχους να συλλάβωσιν όλα εκείνα εκ των ουδετέρων εμπορικών πλοίων, τα οποία ήθελον διευθύνεσθαι εις τους ρηθέντας λιμένας φέροντα τροφάς, πολεμοφόδια ή παν άλλο είδος πολεμικής λαθρεμπορίας, αποστέλλων αυτά εις την καθέδραν της Κυβερνήσεως, διά να κριθώσι παρά του επί τούτω διορισθέντος δικαστηρίου. θέλει όμως φυλάττει πάντοτε τας προς αυτόν δοθείσας οδηγίας περί των κανόνων εκείνων τους οποίους χρεωστέι να ακολουθή τόσον εις την κατάσχεσιν, όσον και εις το διάστημα του ταξειδίου των εις την καθέδραν της Κυβερνήσεως αποστελλομένων τοιούτων πλοίων.

9ον. Εξαιρούνται εμπορικά ουδέτερα πλοία, όσα διευθύνονται εις τα φρούρια της Κρήτης: τα τοιαύτα θέλουσι μόνον απάγονται και επιστρέφονται από τον δρόμον των εις τας πρώτας τρεις εβδομάδας μετά την διακήρυξιν της παρούσης διαταγής, εάν έρχωνται από τας Ιονίους νήσους ή από τα παράλια του βασιλείου της Νεαπόλεως και μετά εξ εβδομάδας της διακηρύξεως, εάν έρχωνται από τα παράλια της Γαλλίας ή του Αδριατικού κόλπου, τότε δε μόνον θέλουσι συλλαμβάνεσθαι και αποστέλλεσθαι εις τη καθέδραν της Κυβερνήσεως, όταν μετά την ρηθείσαν προθεσίαν ευρεθώσι τοιαύτα πλοία φέροντα τροφάς, πολεμοφόδια, ή πάσαν άλλην πολεμικήν λαθρεμπορίαν.

10ον. Απαγορεύεται αυστηρώς εις παν πλοίον εκ των συνιστώντων την παρούσαν ναυτικήν μοίραν διά να απομακρύνηται από τον προσδιωρισμένον πορίπλου του, ή να περιτρέχη την θάλασσαν το μεγαλύτερον απόστημα του περίπλου των επεκτείνεται μόνον από της Γραμβούσης έως την Δραγάμεστον. Παν δε πλοίον της αυτής μοίρας ευρεθέν έξω της ρηθείσης γραμμής κατά το μέρος της Μεσογείου θαλασσης, χωρίς να έχη καμμίαν μερικήν άδειαν υπογεγραμμένην από τον αντιναύαρχου, θέλει λογίζεσθαι ως πειρατικόν.

11ον. Οχι μόνον είναι απηγορευμένον εις παν πλοίον ναυτικής μοίρας να ενοχλή με οποιονδήποτε τρόπον το αδιάφορον εμπόριον των ουδετέρων, αλλ' είναι χρέος όλων και ενός εκάστου των πλοιάρχων της αυτής μοίρας να υπερασπίζωσι τα ουδέτερα εμπορικά πλοία και να τοις δίδωσι, χρείας καλούσης, βοήθειαν και πρό πάντων να τα βοηθώσιν εναντίον των πειρατών και να τα συνοδεύωσι καθ' όλην την έκτασιν της οριστικής γραμμής του περίπλου των.

12ον. Επιτάττονται όλοι οι πλοίαρχοι γενικώς και μερικώς καθείς εξ αυτών των συνιστώντων την ανωτέρω μοίραν να καταδιώκωσι τους πειρατάς, όσοι ευρεθώσιν εις την οριστικήν γραμμήν του περίπλου των να τους καταξανίζουν ή να τους

συλλαμβάνουν, και εις τοιαύτην περίστασιν να τους πέμπωσιν
υπό ασφαλή φυλακήν εις την καθέδραν της Κυβερνήσεως.

Εν Πόρω τη 6 Μαρτίου 1828

Ο Κυβερνήτης

Ο γραμματεὺς της Επικρατείας

Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Εγγρ. αριθ. 21./Αρχείο Υδρας, τομ. 7, σ. 219

ΑΡΘΡΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ

α) Οι έφοροι να ορκισθώσιν ότι θέλουσι φυλάξει πίστιν εις την Πατρίδα, υποταγήν εις τους νόμους και πεποιθήσιν εις τον γενικόν επίτροπον του γένους και πληρεξούσιον αυτού.

β) θέλουσι έχει την φροντίδα να συνάξωσι τα νόμιμα εισοδήματα και συνηθισμένα δοσίματα διά την παρούσαν περίστασιν της ανάγκης του γένους υπέρ της ελευθερίας του, τα οποία εδίδοντο απ' αρχής των τυράννων άνευ της παραμικράς αντιλογίας ή εναντιότητος τινός. Εκτός τούτων των συνηθισμένων, καθυποβάλλονται άπαντες οι πλούσιοι και ευκατάστατοι εκάστης νήσου να συνεισφέρει έκαστος αναλόγως της καταστάσεώς του, μίαν συνεισφοράν προς βοήθειαν του γένους, και διά την ενεστύσαν κατεπείγουσαν ανάγκην της Πατρίδος.

γ) Οι έφοροι είναι υπόχρεοι να σημειώνωσι τα ονόματα τόσο των συνεισφερόντων, όσον και εκείνων οίτινες δεν ηθέλησαν να συνεισφέρωσι, διά να μου γίνη γνωστός ο ζήλος και ο πατριωτισμός εκάστου, διά να τους παραστήσω εγκαίρως εις την Αρχήν.

δ) Επειδή οι τρεις νήσοι Υδρα, Σπέτζιες και Ψαρά έχουσι την ναυτικήν δύναμιν από την οποίαν εξήρτηται η ελευθερία όλων των ελληνικών νήσων, της Πελοποννήσου και όλων των ελληνικών παραθαλασσίων τόπων, έχουσι την γενικήν εφορίαν και είναι κεφαλή όλων των άλλων εφοριών και των λοιπών νήσων, όπου υπέκειντο εις τον τύραννον.

Διορίζεται δε

α) Επειδή η ναυτική αύτη δύναμις χρειάζεται μεγάλα έξοδα διά να ευρίσκεται τακτικώς εις ενέργειαν, διά τούτο εις το εξής όλα τα άνω ρηθέντα νόμιμα δοσίματα και συνεισφοραί να συνάζωνται και να παρακατίθενται εις την γενικήν κάσσαν της Υδρας.

β) Η σύναξις θέλει γίνεται κατά τον ακόλουθον τρόπον:

1. Τρεις εκλεγμένοι άνθρωποι με έγγραφον απόδειξιν από τας τρεις προειρημένας εφορίας, δηλονότι εις από Υδραν, εις από Ψαρά [και εις από Σπέτζιες] να στέλλωνται, διά να παραλαμβάνωσι παρά των εφόρων εκάστης νήσου τα συναχθέντα δοσίματα, διά να τα παραδίδωσιν εις την κάσσαν της Υδρας και να διαμοιράζωνται αναλόγως.

2. Ούτοι οι τρεις εκλεγμένοι να δίδωσιν εις τους εφόρους των νήσων έγγραφον της χρηματοληψίας και να λαμβάνωσι άλλον έγγραφον χρηματοδοσίας εκ μέρους αυτών, και τα έγγραφα της χρηματοδοσίας να τα εγχειρίζωσιν εις την κάσσα.

3. Οποιος θέλει να αρματώσει καράβι και να εκβή εις κούρσον, πρέπει να πέρνη από τους εφόρους του τόπου του αποδεικτικόν της τιμιότητος και αξιότητός του, και με το αποδεικτικόν τούτο να έρχεται εις μίαν των τριών ανωτέρω νήσων, διά να λαμβάνη την άδειαν.

4. Οποιος εξ εναντίας ήθελε πιασθή χωρίς να έχη την προειρημένην άδειαν, ο τοιούτος να κρίνεται και να παιδεύεται κατά τους νόμους από την εθνικήν Βουλήν.

5. Οποιος δε, αφ' ου λάβη την άδειαν και εκβή εις το κούρσος, ήθελε παραβή τας διαταγάς και νόμους οπού του δίδονται από την γενικήν εφορίαν, ο τοιούτος θέλει κρίνεται και παιδεύεται από την αυτήν εθνικήν Βουλήν κατά τους νόμους.

6. Αι πρέζαι να διατάττωνται εις το εξής κατά τους νόμους, τους οποίους έδωκεν ο αρχιστράτηγος του έθνους διά του πληρεξουσίου του.

7. Εκάστη νήσος θέλει κατασκευάσει μίαν βούλλαν εθνικήν, εις κομμάτια τέσσερα διηρημένη, δι' ής να σφραγίζωνται όλαι αι τοπικαί υποθέσεις.

Δημήτριος Υψηλάντης

Πληρεξούσιος του Γενικού Επιτρόπου

Εγγρ. αριθ. 22. /Γ.Α.Κ. Αρχείον Μαυροκορδάτου, φ. 14.

**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΙΡΑΤΙΚΩΝ
ΒΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ**

Εξοχώτατε,

Το να περιέλθη ο απεσταλμένος Σας με την φρεγάταν όλας τας Νήσους του Αιγαίου Πελάγους, διά να βάλη εις ενέργειαν το περί Ναυτιλίας ψήφισμα είναι σχεδόν αδύνατον διά δύο λόγους:

α) [...] η φρεγάτα δεν ημπορεί να αράξη εις όλας τας Νήσους, εις μερικάς δε ουδέ να σταθή.

β) [...] διά να περιέλθη όλας τας Νήσους 35 τον αριθμόν χρειάζεται καιρός πολύς το οποίον δεν συγχωρεί η κατάστασις. Είναι λοιπόν ανάγκη να υπάγη εις τας κεντρικωτέρας των νήσων, και εκει να προσκαλέση τας περίξ δημογεροντίας.

Εις την Σύρον να προσκαλέση τους Δημογέροντάς της όπως επίσης των θερμίων, της Ανδρου, της Τήνου και της Μυκόνου. Εις την Σαντορίνην τους Δημογέροντας της Ιου, Αμοργού, Αστυπαλαίας, Ανάφης και Πολυκάρπου. Εις Σίφνον τους της Σεριφου. Εις Σάμον τους της Ικαρίας, Πάτμου, Λέρου, Σύμης, Καλύμνου, Χάλκης και Καρπάθου. Εις Σκόπελον τας της Σκιάθου, Ηλιοδρομίων, Σκύρου και Αγιον Ευστράτιον. [Περιορίζων] τας στάσεις του εις έξ μόνον κατά των ανωτέρω νήσων ημπορεί ίσως εις τέσσαρας εβδομάδας να εκπληρώση το έργον. Αλλά διά να μην περιμένη εις εκάστην των στάσεών του την σύναξιν των δημογερόντων των άλλων νήσων είναι ανάγκη να έχη μίαν γολέτταν των μικρών, με την οποίαν να πέμπη έναν άνθρωπον εις τας Νήσους τας άλλας, και να είναι βέβαιος ότι φθάνων εις την Σύραν π.χ. ή την Σαντορίνην θέλει εύρη τους Δημογέροντας των περίξ νήσων εκεί.

Η αυτή γολέττα θέλει χρησιμεύσει και εις άλλον σκοπόν, δηλ. εάν πειρατής ή πλοίον πειρατικόν είναι εις μέρος όπου δεν ημπορεί να πλησιάση η φρεγάτα θέλει πεμφθή η γολέττα διά να τον συλλάβη.

[...]

Ητον επιθυμητόν εν ώ εισάγεται ο περί Ναυτιλίας οργανισμός να είναι συστημένοι αι τοπικαί δημογεροντίαί διότι, ως πληροφορούμεθα, εις μερικάς Νήσους δεν είναι συστημένη καμμία τοπική αρχή και εις άλλας αι καθεστώσαι αρχαί εσυστήθησαν με την βίαν και δεν χαίρουν την κοινήν υπόληψιν. Εις άλλας πάλιν επιβάλλεται η αλλαγή των Δημογερόντων.

Ποίαν βάσιν λοιπόν ημπορεί να βάλῃ η Κυβέρνησις εἰς τὰς υποσχέσεις τοιούτων ἀρχῶν, διὰ να βεβαιωθῇ ὅτι ἔχει φυλαχθεῖ τὸ ψήφισμα, ἢ ποίαν ἀσφάλειαν ἢ ἐγγύησιν ἔχει [...] ὅταν αἱ ἀρχαὶ ἀλλαχθῶσι. Ὄταν ὁμως αἱ δημογεροντίαι, ἢ αἱ ἄλλαι τοπικαὶ ἀρχαὶ ἦσαν συστημέναι, ἐκτὸς τῆς ἀσφαλείας διὰ τὴν διάττηρησιν τοῦ ψηφίσματος, ἠθέλεν ευκολυνθῆ πολὺ καὶ ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀναφορῶν με τὰς οποῖας ἐπιφορτίζεται ὁ ἀπεσταλμένος Σας [...].

Καθόσον παρατηρῶ ἀπὸ τὰς διαφόρους ἀναφορὰς δὲν εἶναι δύσκολον να συλληφθῶν πολλοὶ τῶν πειρατῶν καὶ μάλιστα οἱ εἰς Μύκονον καὶ Ἀμοργόν, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη ὁ Καπετάνιος τῆς φρεγάτας να δώσῃ τὴν δυνατὴ ἀτίληψιν, ἐὰν κάμει χρεῖαν.

[...]

Πολλὰ ἀπὸ τὰ μικρὰ πλοῖα, ἀν καὶ φέρουν σημαίαν ἐμπορικὴν εἶναι κατασκευῆς ἀπαγορευμένης με τὴν προκήρυξιν τῆς Διοικ. ἐπιτροπῆς, ἴσως δὲν εἶναι τόσο ἐύκολον ν' ἀφαιρεθῶν ἀπὸ τοὺς Κυρίου τῶν.

Ἡ Σκόπελος ἔχει σήμερον περὶ τοὺς εἴκοσι χιλιάδες κατοικοὺς ἐξ αὐτῶν μόλις τὸ ἥμισυ εἶναι αὐτόχθονες, τὸ ἄλλο ἥμισυ εἶναι κάτοικοι ἐκ διαφόρων μερῶν τὰ οποῖα ἐπάθον εἰς τὸ διάστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Μάλιστα δε πολλοὶ ἀνδρῆνοὶ. [...]

Ἐυρίσκονται εἰς αὐτὴν περὶ τοὺς 1800 στρατιῶτας, τὸ πλεῖστον μέρος μέρος ὀλύμπιοι, Κασσανδρῆνοὶ καὶ Ζαγοραῖοι, οἱ οποῖοι ἔχουν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ὅλην τὴν περιουσίαν κινήτου καὶ ἀκινήτου τῶν κατοίκων, καὶ ἕκαμαν [...] φρικτὰς κατάχρησις.

[...]

Οἱ περισσότεροι τῶν ἀνωτέρω ὀπλαρχηγῶν ἔχουν τὰς φασίλιας τῶν εἰς τὴν αὐτὴν Νῆσον, ὡσαύτως καὶ πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν στρατιωτῶν κατὰ συμπερασμὸν εὐρίσκοντο ἕως 150 φασίλιαι στρατιωτῶν εἰς τὴν Νῆσον.

Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω ὀπλαρχηγοὶ ἔχουν πλοῖα τὰ μεν ἐξ ἀρπαγῶν ἀπὸ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ ἐντοπίους τὰ δε κατασκευασθέντα ἀπὸ τοὺς ἴδιους, τὰ πλοῖα εἶναι μικρὰ γολέται [...] καὶ ἄλλα τοιούτου εἶδους, με τὰ οποῖα μετέρχονται εἰς πειρατείαν, καὶ κάμνουν συχνὰ ἀποβάσεις εἰς τὰς πέριξ νήσους.

Ὁ [...] καὶ ἡ [...] εἶναι οἱ κυριώτεροι λιμένες τῆς Σκοπέλου εὐρίσκονται δε πλοῖα καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς χώρας, καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Γλώσσης.

Εἰς τὴν Σκιάθον οἱ αὐτόχθονες συμποσοῦνται εἰς 300 μέχρι 400 φασίλιας, αἱ οποῖαι σχεδὸν ὅλαι κατέφυγον εἰς τὸ Φρούριον, εἰς δε τὴν ἐξω χώραν εἶναι οἱ ὑπὸ τὸν Καρατάσσον καὶ τὸν

Γάτσον στρατιώται έως 300 τον αριθμόν. Οι σημαντικώτεροι των αρχηγών είναι οι ακόλουθοι: [...]

Αι στρατιωτικάί φαμίλιαι συμποσούνται ίσως εις 40 έχουν ως και αι της Σκοπέλου πλοία διαφόρων ειδών αρπαγμένα ή επί τούτου κατασκευασθέντα.

Το Ωραιόκαστρον είναι ο λιμήν της Σκύρου.

Η Σκύρος έχει αυτόχθονες φαμίλιες [περί] τας 600 αι οποίαι, ως και αι της Σκιάθου επεριωρίσθησαν εις το Φρούριον. Εις την έξω χώραν είναι στρατιώται περί τους 300. Οι σημαντικώτεροι αρχηγοί αυτών είναι οι ακόλουθοι: Μήτσος Διακόπουλος, Σαλιώτης, θόδωρος αδελφός του [...]. [Το όλον] δεκαπέντε ή είκοσι φαμίλιαι στρατιωτών ευρίσκονται εις την νήσον.

Λιμένας έχει διαφόρους η Σκύρος αλλ' ως επί το πολύ εις τον ονομαζόμενον [...] ευρίσκονται τα πλοία, τα οποία, ως και εις τας άλλας δύο Νήσους έχουν οι στρατιώται.

[Εν όλω] εις ταύτας τας τρεις Νήσους ευρίσκονται περί τους 2.500 στρατιώται, και 200 σχεδόν φαμίλιαι αυτών. Πλοία μικρά μεγάλα έχουν περί τα 80 εκ των οποίων τα ήμισυ ημπορούν να χρησιμεύσουν, τα δε άλλα ήμισυ είναι παλαιότερα και ανεπιτήδεια.

Πολλοί των συγγενών και οικείων των προσημειωθέντων οπλαρχηγών είναι εις τον Ολυμπον και εις άλλα μέρη της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας ή είναι ή και φαίνονται προσκυνημένοι εις τους Τούρκους.

Τα περισσότερα δε τω πλοίων τούτων έλαβον διπλώματα ή εφοδιάστηκαν έγγραφα επί της Αντικυβερνητικής επιτροπής.

Αγιος Ευστράτιος - Ηλιοδρόμια Εκτός των ζημιών και άλλων μεγάλων δεινών τα οποία υποφέρουν οι κάτοικοι των τριών νήσων έπαθον πολλά και οι κάτοικοι του Αγ. Ευστρατίου και των Ηλιοδρομιών.

θάσος Οι κάτοικοι της θάσου έφθασαν να δώσουν [ως φόρον] εις τους προσημειωθέντας οπλαρχηγούς έως 250 χιλιάδες γρόσια, διά να μην ενοχλώνται από τας επιδρομάς των, μ' όλον τούτο δεν τους ασφαλίξει αυτός ο φόρος. Η θάσος έχει επτά χωριά [και] θέλει να ενωθή με τας λοιπάς ελευθέρας νήσους άμα ασφαλισθούν οι κάτοικοί της από τας καταχρήσεις. Η αρμοδιωτέρα ίσως δύναμις διά να κατορθώση τούτον τον σκοπόν δηλαδή την δίωξιν των Τούρκων από την θάσον και

Ιμβρον είναι η υπό τον συνταγματάρχην [Φαβιέρον] ο οποίος μπορεί να διαταχθή εάν τα της Χίου προοδεύουν [...] να βάλη εις ενέργειαν το πράγμα.

[Δια να σταματήσουν] αι καταχρήσεις των και της Σκοπέλου, Σκιάθου και Σκύρου στρατιωτικών σωμάτων, είναι [ανάγκη] όχι μόνον τα οποία έχουσι πλοία να αφαιρεθώσι αλλά και όλα τα προσημειωθέντα σώματα και αι φαμίλιαι να μεταφερθώσι εις άλλο μέρος.

Δεν είναι αμφιβολία ότι, αφ' ού η υπό τον ναύαρχον πεμπομένη Ναυτική δύναμις αφαιρέσει τα πλοία, οι Ολύμπιοι και οι άλλοι αρχηγοί θέλουν [...] το οποίον είναι χρησιμότατον εις τους Έλληνας.

Οι κάτοικοι της είναι όλοι Χριστιανοί, φοβούμενοι όμως τους Τούρκους, εν όσω είχαν Ναυτικόν ισχυρόν, και μη υποφέροντες τας καθημερινάς ληστείας των Ολυμπίων και άλλων ελάμβανον επί της Νήσου φρουράν Τούρκων 150 [ενίοτε] δε και ολιγωτέρων την οποίαν επλήρωναν μετά την φθοράν την οποίαν έλαβε ο τουρκικός στόλος, και, μετά την παύσιν των ληστειών, δεν είναι αμφιβολία ότι ευχαρίστως θέλουν ενωθή με όποιον σώμα ελληνικόν ήθελε διορισθή διά να διώξωσι τους Τούρκους και να ενωθώσιν με την λοιπήν ελευθέραν Ελλάδα.

Ιμβρος Η Ιμβρος είναι και μεγαλυτέρα και πολυανθρωποτέρα, και πολύ ευφορτέρα της θάσου έχει τριάντα χωρία, έπαθε και αυτή από τας επιδρομάς των ληστών, και διά να τους αποφύγη έφθασε να πληρώση έως 500 χιλιάδας γρόσια... [...] Διά τους αυτούς λόγους έχει ως και η θάσος φρουράν τουρκικήν 200 στρατιωτών.

[...]

[...] η δε κυβέρνησις είναι ανάγκη να τα προμηθεύση πλοία διά να αφήσουν τας φαμίλιας των, τροφάς και δι' αυτάς και διά τας φαμίλιας των, μέχρι του μέρους εις το οποίον ήθελον διορισθή να υπάγουν.

Διά την μετακόμισιν ημπορούν να χρησιμεύσουν τόσον τα υπό τον Ναύαρχον πλοία, όσον και μέρος εξ εκείνων τα οποία θέλουν ληφθή από τους ιδίους εάν δε χρειασθώσιν και περισσότερα δεν είναι δύσκολον να ναυλωθώσιν εις Σύρον.

Τόπος αρμοδιώτερος διά τας φαμίλιας είναι, κατ' εμέ, η Σαλαμίς διά δε δέκα ημερών τροφάς μόνον θέλουν χρειασθή 4000 [οκάδες] παξιμάδια.

Κατά τον νέον στρατιωτικόν [οργανισμόν] όλα τα ανωτέρω σώματα ημπορούν να σχηματίσουν δύο πλήρεις χιλιαρχίες, και

να χρησιμεύσουν εις το κατά την Αττικήν συγκροτηθησόμενον στρατόπεδον. Ο Καρατάσος, και ο Διαμαντής είναι ίσως οι δύο αρχηγοί υπό τους οποίους ημπορούν οι περισσότεροι των άλλων καπετάνιων να μένουν.

Ο σκοπός βέβαια δεν είναι να σηκωθή το βάρος από τας Νήσους εκείνας, και να πέση εις άλλο μέρος. Δεν είναι λοιπόν αμφιβολία ότι αυτά τα στρατιωτικά σώματα εάν μεταφερθούν εις άλλο μέρος χωρίς να οργανωθώσικαι χωρίς να δοθή εις αυτά μιά απασχολησις, θέλουν πράξη τα ίδια όπου και αν ευρεθώσι.

Μετά την αναχώρησιν των στρατευμάτων αι ρηθείσαι νήσοι ημπορούν να οργανωθώσιν εις μίαν επαρχίαν υπό το όνομα Επαρχία των Ευρωπαϊκών Σποράδων Νήσων, και εις αυτήν την ίδιαν επαρχίαν θέλουν συμπεριληφθή και η θάσος και η Ιμβρος. Μικρά δύμαμις Ναυτική υπό τον διοικητήν ταύτης της επαρχίας θέλει [...] διά την προφύλαξιν αυτής από πάσα επιδρομήν των εχθρών και διά την εσωτερικήν της αταξίαν.

[...]

Εν Πόρω

13 Φεβρουαρίου 1828

Εγγρ. αριθμ. 23./Γεν. Εφ. 3 Μαρτίου 1828.

ΤΟ Η΄ ΠΕΡΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΨΗΦΙΣΜΑ¹

Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Εἰς τακτοποίησιν και ασφάλειαν του εμπορίου και εντός και εκτός της Επικρατείας, εξέδωκεν η Κυβέρνησις το Η΄ ψήφισμα υπ. αριθ. 140 περί ναυτιλίας, κατά το οποίον ανάγκη να οργανισθῶν ὅλα τα εμπορικά πλοία της Ελλάδος οποιουδήποτε μεγέθους ἀπό την πρώτην του προσεγγίζοντος μηνός Μαΐου.

Η Γενικά Γραμματεία της Επικρατείας, κατ' επιταγήν της Α.Ε. του Κυβερνήτου, εγκλείει αντίγραφον του οργανισμού τούτου διά να κοινοποιηθῆ εἰς ὅλους τους πλοίαρχους της περιοχῆς σας, ὥστε οἱ πλοίαρχοι εφοδιασμένοι ὅλοι κατὰ τον προσδιορισθέντα καιρόν με τα αποδεικτικά, ὅσα απαιτοῦνται ἀπό την υπ' αριθ. 2 διάταξιν, οἱ μὲν της πρώτης κλάσεως να ἔλθουν εἰς την καθέδραν της Κυβερνήσεως διά να λάβουν τα διπλώματά των οἱ δε των πλοίων της δευτέρας κλάσεως, μη εξαιρουμένων και των αλιευτικῶν, να λάβουν αὐτοῦ υπογεγραμμένα ἀπό την Κυβέρνησιν κατὰ το η' ἄρθρον της ειρημμένης διατάξεως.

Ανάγκη πάσα να καταβάλετε ὅλην την απαιτουμένην επιμέλειαν εἰς την εκτέλεσιν ὧσων και σας και τους υγειονομοὺς επιφορτίζει ο περί οὗ ο λόγος διοργανισμός, επειδή χωρίς την ακριβή εκτέλεσιν των διατεταγμένων διά του στελλομένου διοργανισμού δεν θέλει δίδονται διπλώματα εἰς τα πλοία.

Εκ της Γενικῆς Γραμματείας της Επικρατείας

Εν Πόρῳ τη 20^η Μαρτίου 1828

Ο γραμματεὺς της Επικρατείας

Σ. Τρικούπης

Το πλήρες κείμενον του θεμελιακού τούτου διά την οργάνωσιν της ναυτιλίας Ψηφίσματος ἔχει οὕτω:

1. Το Η΄ περί ναυτιλίας ψήφισμα που υπεγράφη στις 3 Φεβρουαρίου 1828 γνωστοποιήθηκε στις ενδιαφερόμενες κοινότητες με την υπ' αριθ. 342 εγκύκλιο της Γεν. Γραμματείας της Επικρατείας.

Αριθ. 140
Ψήφισμα Η΄

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ακούσας και την γνώμην του Πανελληνίου
ψηφίζει:

Άρθρον 1

Παν εμπορικόν πλοίον χρεωστέϊ να φέρη την παραδεχθείσαν
Ελληνικὴν σημαίαν, ήτις είναι κυανή με κυανούν σταυρόν επί
τετραγώνου λευκού, κειμένου κατά την ένδον προς τα άνω
γωνίαν.

Άρθρον 2

Εις δύο κλάσεις διαιρούνται τα υπό Ελληνικὴν σημαίαν
εμπορευόμενα πλοία.

Εις την α΄ ανάγονται όσα έχουσι χωρητικότητα 15 τόννων και
επέκεινα, λογιζομένου ανά 40 κοιλά του τόννου.

Εις την β΄ ανάγονται όσα έχουσι μικροτέραν χωρητικότητα των
15 τόννων.

Άρθρον 3

Δύο έγγραφα χαρακτηρίζουσι κυρίως όλα τα εμπορικά πλοία της
α΄ και β΄ κλάσεως.

Το έγγραφον της ιδιοκτησίας.

Και το δίπλωμα της Κυβερνήσεως.

Άρθρον 4

Έτερα δύο έγγραφα ασφαλίζουσι μετά των ανωτέρω δύο τον πλούν
παντός εμπορικού πλοίου.

Το νατολόγιον.

Και το διαβατήριον.

Άρθρον 5

Το έγγραφον της ιδιοκτησίας δίδεται από τους δημογέροντας
της Ελληνικής νήσου ή άλλης παραλίου χώρας, εις ήν ανήκει το
πλοίον, και ασφαλίζεται με την σφραγίδα της κοινότητος.

Άρθρον 6

Το δίπλωμα της Κυβερνήσεως υπογράφεται από τον Κυβερνήτην της Ελλάδος, προσυπογράφεται από τον Γραμματέα της Επικρατείας και σφραγίζεται με την σφραγίδα της Κυβερνήσεως, κατά το επισυναπτόμενον αντίτυπον υπ' αριθ. 1.

Άρθρον 7

Η επισυναπτομένη υπ' αριθ. 2 διάταξις κανονίζει τα ασφαλιστικά μέσα, των οποίων προαπαιτείται η τακτική εκτέλεσις, διά να δοθή το έγγραφον της ιδιοκτησίας και το δίπλωμα της Κυβερνήσεως.

Άρθρον 8

Το ναυτολόγιον και το διαβατήριο δίδονται από τον υγειονόμον της Ελληνικής νήσου, ή άλλης παραλίου χώρας, εξ ής αναχωρεί το πλοίον, υπογράφονται παρ' αυτού και σφραγίζονται με την σφραγίδα του υγειονομείου κατά τα επισυναπτόμενα αντίτυπα υπ' αριθ. 3 και 4.

Εις έλλειψιν υγειονόμου το ναυτολόγιον και το διαβατήριο υπογράφονται από τους δημογέροντας της αυτής νήσου ή χώρας και σφραγίζονται με την σφραγίδα της κοινότητας.

Άρθρον 9

Συμπληρωθείσης της διορίας, καθ' ην εσχύει το δίπλωμα (η οποία φαίνεται σημειωμένη κάτωθεν του διπλώματος εις το τέλος) σημειούται όπισθεν του ιδίου διπλώματος η παράτασις της ισχύος του.

Η σημείωσις αυτή εις μεν τα διπλώματα των πλοίων της α' κλάσεως υπογράφεται από τον Κυβερνήτην της Ελλάδος, προσυπογράφεται από τον Γραμματέα της Επικρατείας και σφραγίζεται με την σφραγίδα της Κυβερνήσεως.

Εις δε τα των πλοίων της β' κλάσεως υπογράφεται από την εποτόπιον αρχήν της νήσου ή της παραλίου χώρας, εις ήν ανήκει το πλοίον και σφραγίζεται με την δημόσιον σφραγίδα της αυτής αρχής.

Άρθρον 10

Εις μόνα τα πλοία της α' κλάσεως και μετά την συμπλήρωσιν της διορίας καθ' ήν ισχύει το δίπλωμά των, συγχωρείται περιπλέον διορία μηνών δύο εντός της Ελλάδος και μηνών εξ εκτός της Ελλάδος, όταν διά τακτικών εγγράφων των επιτοπίων Ελληνικών αρχών, ή των αντιπροσώπων της Ελληνικής Κυβερνήσεως, ή της των ξένων αρχών εκτός της Ελλάδος, αποδειχθή ότι δι' ευλόγους αιτίας δεν ήτο δυνατόν να γενή εις την συμπλήρωσιν της διορίας ή σημείωσις της παρατάσεως

της ισχύος του διπλώματός των, ως το ανωτέρω άρθρον διατάττει.

Άρθρον 11

Όταν συμβή αλλαγή του πλοιάρχου, σημειούται όπισθεν του διπλώματος κατά τον αυτόν τρόπον και με τας αυτάς υπογραφάς και σφραγίδας, ως το ανωτέρω άρθρον 9 διαλαμβάνει.

Άρθρον 12

Εάν η κυριότης του πλοίου μεταβή εις άλλο ή άλλα πρόσωπα, δηλαδή από Έλληνα εις Έλληνα ή Έλληνας, η σημείωσις ταύτης της μεταβάσεως γίνεται όπισθεν του εγγράφου της ιδιοκτησίας, υπογράφεται από τους δημογέροντας του μέρους, εις το οποίον έγινε η μετάβασις, και κυρούται με την σφραγίδα της κοινότητος.

Εάν δε η μετάβασις γενή εκτός της Ελλάδος, εις απουσίαν αντιπροσώπου της Ελληνικής Κυβερνήσεως, η κύρωσις γίνεται από τας καθεστώσας αρχάς εις το μέρος εκείνο.

Άρθρον 13

Εάν πλοία Ελληνικά πωληθώσιν εις Ξένους, ή ναυαγήσωσιν, ή κατασταθώσιν άχρηστα εις πλούν εντός της Ελλάδος, τα διπλώματα της Κυβερνήσεως επιστρέφονται εις την Γραμματείαν της Επικρατείας, παραδιδόμενα εις τας επιτοπίους αρχάς του μέρους, όπου έγινε η πώλησις ή το ναυάγιον, ή όπου το άχρηστον εις πλούν πλοίον κείται. τα διπλώματα ταύτα συντροφεύονται με αναφοράν των ρηθεισών επιτοπίων αρχών προς την Γραμματείαν της Επικρατείας.

Άρθρον 14

Εάν πλοία Ελληνικά πωληθώσιν εις Ξένους ή ναυαγήσωσιν, μείνωσιν ως άχρηστα εις πλούν εκτός της Ελλάδος, ο πλοίαρχος οφείλει να φέρη και παραδώσῃ ο ίδιος, ή διά της καθεστώσης αρχής του πρώτου Ελληνικού λιμένος, εις τον οποίον ήθελε φθάσει, να πέμψη προς την Γραμματείαν της Επικρατείας το δίπλωμα της Κυβερνήσεως συντροφεύομενον, εις έλλειψιν αντοπροσώπου της Ελληνικής Κυβερνήσεως, με την απόδειξιν της καθεστώσης αρχής του μέρους, όπου έγινε η παύσις του πλού, η πώλησις ή το ναυάγιον του πλοίου.

Άρθρον 15

Όλα τα Ελληνικά πλοία θέλουν αριθμηθή και των μεν πλοίων της α' κλάσεως ο αριθμός σημειούται έξωθεν της πρύμνης, εις δε τα πλοία της β' κλάσεως επί της μιάς των πλευρών της πώρης σημειούται ο αριθμός του πλοίου και επί της ετέρας το όνομα της νήσου, ή άλλης παραλίου χώρας, εις την οποίαν ανήκει το πλοίον. η δε σημείωσις και του αριθμού και των

γραμματών του ονόματος γίνεται διά του πυρός, και όχι διά της βαφής.

Άρθρον 16

Είναι απηγορευμένον εις όλα τα πλοία της β' κλάσεως να έχωσι ναύτας περισσότερους των εξ.

Άρθρον 17

Δεν συγχωρείται ωσαύτως εις τα πλοία της αυτής κλάσεως να φέρωσι κανόνι.

Άρθρον 18

Είναι απολύτως απηγορευμένον και εις τα της α' και εις τα της β' κλάσεως πλοία να φέρωσι ψιλά όπλα περισσότερα του αριθμού των ναυτών του ναυτολογίου των. Ταύτα δε, και άν τυχόν δεν ανήκουσιν εις το πλοίον αλλ' εις τους ναύτας, παραδίδονται εις χείρας του πλοιάρχου και φυλάττονται από αυτόν εις παρακαταθήκην, δι' ώραν χρείας μόνον.

Άρθρον 19

Δεν συγχωράται και εις τα πλοία α' κλάσεως να φέρωσι κανόνι, αν δεν έχουν χωρητικότητα υπερβαίνουσαν τους 25 τόνους.

Άρθρον 20

Εις μόνας τας αλιευτικής τράτας, αναγομένας εις την β' κλάσιν, συγχωρείται να έχωσι περισσότερους των εξ ναυτών· αλλ' είναι απηγορευμένον εις αυτάς να έχωσι ψιλά όπλα, ή κανόνιον· και απαιτείται να φέρωσι πάντοτε τα δίκτυα και άλλα της αλιευτικής αναγκαία.

Άρθρον 21

Αφεύκτως απαιτείται τα δύο τρίτα των ναυτών παντός Ελληνικού πλοίου, εμπριλαμβανομένων εις τον αριθμόν του πλοιάρχου και του ναύκληρου να είναι Έλληνες.

Άρθρον 22

Οι ναύται, των οποίων τα ονόματα είναι καταγραμμένα εις το ναυτολόγιον, οφείλουν να μείνουν επί του αυτού πλοίου μέχρι του τέλους του ταξιδίου, διά το οποίον εμισθώθησαν ή εσυμφωνήθησαν, εκτός περιστάσεως ασθενείας, καθ' ήν ο υγειονόμος, αφού πληροφορηθή δι' αποδεικτικού του επισκεπτομένου τον ασθενή ιατρού και δι' άλλων εξετάσεων την αλήθειαν της ασθενείας και την ανάγκην του να αποβιβασθή ο ναύτης, θέλει συγχωρήσει εις αυτόν να εξέλθη του πλοίου, και εις τον πλοίαρχον ν' αντικαταστήση αυτόν.

Εἰς ἔλλειψιν υγειονόμου το χρέος τῆς ἐξετάσεως ἀνήκει εἰς τοὺς δημογέροντας.

Δεν συγχωρεῖται δε καὶ εἰς τὸν πλοίαρχον νὰ ἐκβάλη τοῦ πλοίου του, ἄνευ ἀποδεδειγμένης εὐλόγου αἰτίας, κανένα ναύτην πρὶν τοῦ τέλους τοῦ ταξιδίου, διὰ τὸ ὁποῖον τὸν ἐμίσθωσεν, ἢ ἐσυμφώνησε μετ' αὐτοῦ.

Ἀρθρον 23

Τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιβατῶν τῶν πλοίων ἐχόντων τὰ διαβατήριά των κατὰ τὴν τάξιν σημειοῦνται εἰς τὸ ναυτολόγιον.

Δεν συγχωρεῖται δε εἰς τὸν πλοίαρχον νὰ δεχθῆ ἐπιβάτην ἄνευ τακτικῆ διαβατηρίου.

Ἀρθρον 24

Ἐάν κατὰ τὸν διάπλου ἀποθάνῃ ναύτης ἢ ἐπιβάτης, ὁ πλοίαρχος οφείλει, εἰς τὸν ὁποῖον πρῶτον ἤθελε φθάσει λιμένα, νὰ παρουσιασθῆ καὶ ἀναγγείλῃ εἰς τὰς καθεστῶσας ἀρχὰς τὸ συμβάν, καὶ μετὰ τὴν ἐνορκὸν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ναυτῶν καὶ ἐπιβατῶν, νὰ λάβῃ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ὄσων ἐγέναν ἐξομολογήσεων δι' ἀσφάλειάν του.

Ἀρθρον 25

Ἐάν κατὰ τὸν διάπλου ἀποθάνῃ ὁ πλοίαρχος, διαδέχεται τὴν κυβέρνησιν τοῦ πλοίου ὁ ἀντιπλοίαρχος καὶ εἴαν καὶ αὐτὸς ἀποθάνῃ, διαδέχεται αὐτὴν ὁ ναύκληρος. Καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην δε τούτων τῶν περιστάσεων, ὁ διάδοχος τοῦ πλοίαρχου οφείλει νὰ παρουσιασθῆ καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἐξομολογήσεων, κατὰ τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον.

Ἀρθρον 26

Καὶ διὰ παν ἄλλο δυστύχημα συμβάν κατὰ τὸν διάπλου ὁ πλοίαρχος, οἱ ναῦται καὶ οἱ ἐπιβάται οφείλουν νὰ πράξουν ὅσα τὰ ἄρθρον 24 διατάττει.

Ἀρθρον 27

Οἱ πλοίαρχοι τῶν πλοίων τῆς α' κλάσεως οφείλουσι εἴτε οἱ ἴδιοι, ἢ διὰ τοῦ γραφέως των, νὰ κρατῶσιν ἡμερολόγιον ἀκριβές καθ' ὅλον αὐτῶν τὸν διάπλου, τὸ ὁποῖον υποχρεοῦνται νὰ παρουσιάσωσι πρὸς τὸν υγειονόμον, ἢ εἰς ἀουσίαν αὐτοῦ, πρὸς τοὺς δημογέροντας τοῦ μέρους, εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελον φθάσει, εἴαν ἤθελε ζητηθῆ παρ' αὐτῶν.

Ἀρθρον 28

Χῦσις δεν γίνεται χωρὶς τὴν συναίνεσιν τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ πληρώματος, συμπεριλαμβανομένων τοῦ πλοίαρχου καὶ τοῦ ναυκλήρου.

Άρθρον 29

θεωρούνται ως πειρατικά και ως τοιαύτα καταδιώκονται, και συλλαμβάνόμενα κρίνονται και καταδικάζονται με την ποινή της δημεύσεως του πλοίου και της ζημίας της εξασφάλισης, ως εις την υπ' αριθ. 2 διάταξιν φαίνεται, όσα πλοία της α' ή β' κλάσεως ευρεθώσι μη έχοντα τα δύο χαρακτηριστικά και τα άλλα δύο ασφαλιστικά έγγραφα, τα σημειούμενα εις τα άρθρα 3 και 4 του παρόντος Ψηφίσματος.

Εξαιρούνται μόνον, όσα νεοκατασκευάστα όντα μεταφέρονται διά πρώτην φοράν, ή εις το μέρος της κατοικίας του κυρίου ή των κυρίων αυτών ή εις την καθέδραν της Κυβερνήσεως, διά να λάβωσι τα έγγραφον της ιδιοκτησίας ή το δίπλωμα. Εις ταύτα αρκούσι τα ακόλουθα τρία έγγραφα:

Εν εφοδιαστικόν υπογεγραμμένον από τον υγεινόμον, ή εις έλλειψιν αυτού από τους δημογέροντας του μέρους, εις το οποίον εναυπηγήθη το πλοίον, η απόδειξις του ναυπηγού και το ναυτολόγιον.

Και εις μεν τα της β' κλάσεως εμποδίζονται και τα κανόνια και τα ψιλά όπλα, τα οποία αναγκαίως πρέπει να είναι προσυποσημειωμένα εις το ανωτέρω εφοδιάστικόν· εις κανένα δε τούτων δεν συγχωρείται να περιφέρεται άνευ ευλόγου αιτίας από λιμένα εις λιμένα, αλλά χρεωστέι να εξακολουθή την διεύθυνσίν του.

Άρθρον 30

Εις την αυτήν ενοχήν της πειρατείας και εις την αυτήν ποινήν της δημεύσεως του πλοίου και της ζημίας τας εξασφάλισης, υπάγονται όσοι πλοίαρχοι φωραθώσιν ότι παρέβησαν τα άρθρα 16, 17, 18, 19 και 20 του παρόντος ψηφίσματος.

Άρθρον 31

Η παράβασις των άρθρων 9, 10, 11, 12, 13, 14, 21, 22, 23, 24, 25 και 28 παιδεύεται με την ζημίαν της εξασφάλισης.

Άρθρον 32

Το ήμισυ της ανωτέρω ζημίας είναι η ποινή της παραβάσεως των άρθρων 15, 26 και 27 του παρόντος Ψηφίσματος.

Άρθρον 33

Το παρόν ψηφισμα θέλει εκδοθή διά του τύπου και κοινοποιηθή εις όλας τας Ελληνικάς επαρχίας, προ πάντων εις τας νήσους και εις τας παραλίους χώρας.

Άρθρον 34

Η ενέργεια του παρόντος ψηφίσματος άρχεται από της α' του προσεγγίζοντος μηνός Μαΐου.

Άρθρον 35

Όλοι οι πλοίαρχοι των πλοίων της α' και β' κλάσεως οφείλουν να έχωσιν αντίτυπον του παρόντος ψηφίσματος προς οδηγίαν των.

Τη 3 Φεβρουαρίου 1828, εν Αιγίνη

Ο Κυβερνήτης

Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ο Γραμματεύς της Επικρατείας

Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Το Η΄ ψήφισμα συνοδεύεται από την ακόλουθη συμπληρωματική διάταξη.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ

Αφορώσα τον κανονισμόν των ασφαλιστικών μέσων των οποίων προαπαιτείται η τακτική εκτέλεσις διά να δοθή το έγγραφον της ιδιοκτησίας και το δίπλωμα της Κυβερνήσεως.

Α. Ο κύριος παντός πλοίου πρώτης ή δευτέρας κλάσεως παρουσιάζει εις τους δημογέοντας του μέρους, όπου έχει την κατοικίαν του, αναφοράν δι΄ ης εκθέτει τους λόγους και τα δίκαια δυνάμει των οποίων ως Έλληνα και κύριος του πλοίου ζητεί παρ' αυτών έγγραφον απόδειξιν της ιδιοκτησίας του.

Β. Εάν η αναφορά αυτή δεν περιέχη όλας τας απαιτούμενας αποδείξεις προς πληροφoρίαν των δημογερόντων, οφείλουσιν ούτοι να ζητήσωσι και λάβωδιν εγγράφως τας αναγκαίας πληροφoρίας παρά των τιμιωτέρων κατοίκων της ενορίας του αναφερομένου, παρά του ιερέως της αυτής ενορίας και παρά των γειτόνων του και μετά τούτο να διορίσωσι τον λιμενάρχη ή, εις απουσίαν του λιμενάρχου, ένα των εμπειροτέρων και τιμιωτέρων κατοίκων του μέρους εκείνου να κάμη την εξέτασιν του πλοίου.

Γ. Ο λιμενάρχης ή ο παρά των δημογερόντων αντ' αυτού διορισθείς, οφείλει να εξετάση εις ποίον μέρος, από ποίον ναυπηγόν και διά καταβολής τίνος εναυπηγήθη το πλοίον· εις ποία των δύο κλάσεων ανάγεται, ποίον το μήκος, πλάτος και βάθος, ποία η χωρητικότης και ποία η ποσότης των εξόδων της ναυπηγίας του.

Εάν δε το πλοίον ηγοράσθη παρ' άλλου, οφείλει να εξετάση τα έγγραφα της πωλήσεως και αγοράς, την τιμήν και όλα, όσα προεξετέθησαν περί της χωρητικότητος και κλάσεως του πλοίου.

Κυρίως οφείλει να προσέξει, μήπως το είδος της κατασκευής του είναι εκ των απαγορευμένων διά της προκηρύξεως της Διοικητικής Επιτροπής, σημειουμένης εν Ναυπλίω την 2 Μαΐου 1826, και θέλει αναφερθή εγγράφως προς τους δημογέροντας, εκθέτων εις πλάτος όλα τα αποτελέσματα των εξετάσεών του, γνωμοδοτών περί της νομιμότητος ή μη, της ιδιοκτησίας, και σημειών τον ανήκοντα εις το πλοίον αριθμόν.

Δ. Μετά την αναφοράν ταύτην οι δημογέροντες, προσκαλούντες του κύριον του πλοίου, ζητούσι παρ' αυτού την εξασφαλισιν, ήτις απαιτείται διά να λάβη το δίπλωμα της Κυβερνήσεως. Η εξασφάλισις γίνεται κατά παρακαταθήκην ή δι' ενεχύρου ή δι' υποθήκης ακινήτου κτήματος ή δι' εγγυήσεως ενός ή και περισσοτέρων πολιτών Ελλήνων εχόντων κτηματικήν κατάστασιν

ίσην ή περισσότεραν της ποσότητας, την οποίαν εγγυώνται, και συνεπιφέρουσιν την υποθήκην της εγγυήσεως.

Τόσον η ποσότης της εις παρακατάθηκην χρηματικής καταβολής ή της τιμής του ενέχυρου και της υποθήκης, όσον η ποσότης διά την οποίαν δίδεται η εγγύησις, δεν ημπορεί να είναι ολιγωτέρα του τρίτου της τιμής του πλοίου.

Ε. Μετά την συμφωνίαν της εξασφαλίσεως, οι δημογέροντες δίδουν το έγγραφον της ιδιοκτησίας, περιεκτικόν όλων των γινομένων εξετάσεων, εις το οποίον καταχωρίζεται αυτολεξεί ολόκληρος η αναφορά του λιμενάρχου ή του αντ' αυτού διορισθέντος, και σημειούται ο τρόπος και το ποσόν της εξασφαλίσεως. Γίνονται δε άλλα δύο αντίγραφα του αυτού εγγράφου, εκ των οποίων το έν πέμπεται προς την Γραμματείαν της Επικρατείας, το δε άλλο φυλάττεται εις τα αρχεία των δημογερόντων.

ΣΤ. Η παρακατάθηκη, το ενέχυρον, η υποθήκη ή η απόδειξις της εγγυήσεως μένουσιν εις χείρας των δημογερόντων και ούτοι υποχρεούνται να καταβάλωσι την τιμήν της εξασφαλίσεως, εάν ο πλοίαρχος καταδικασθή διά παρανομίαν.

Εγγρ. αριθ. 24. /Αρχείον Κοινότητας Υδρας, том 14, σ. 218-219

ΤΟ ΙΣΤ΄ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1828

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

θεωρών την ανάγκην της τακτοποιήσεως των λιμεναρχείων, ως αποτελούσης στοιχειώδες μέρος του περί ναυτιλίας Η΄ Ψηφίσματος και συντελούσης εις την βελτίωσιν του μηχανισμού της δημοσίου οικονομίας διά της εξ αυτής προκυπτούσης αρμονίας μεταξύ των συμφερόντων της θαλασσοπλοίας και της εσωτερικής ευνομίας της επικρατείας

Ακούσας και την γνώμην του Πανελληνίου,

Ψηφίζει

1. Ο λιμενάρχης οφείλει να επαγρυπνή εις τους λιμένας και τα παράλια της περιοχής του· εκτελεί δε τα χρέη του και δι΄ υπολιμεναρχών κατά την χρείαν.
2. Οφείλει να γνωρίζη πού εναυπηγήθη έκαστον των εις τους κατοίκους της περιοχής του ανηκόντων πλοίων.
3. Μετρά την χωρητικότητα του πλοίου, κατά την υπ΄ αριθ. 1 και 2 ερμηνείαν και δίδει ενδεικτικόν ως το 3 σχέδιον.
4. Το παρ΄ οποιασδήποτε δημογεροντίας εκδιδόμενον έγγραφον της ιδιοκτησίας πρώτης τάξεως του πλοίου πρέπει να είναι επικυρωμένον παρά της Κυβερνήσεως· ο δε λιμενάρχης χρεωστέϊ να επαγρυπνεί εις αυτό τούτο.
5. Ημπορεί ο λιμενάρχης να δώση γνώμην εις τον έκτακτον επίτροπον περί της τιμιότητος του πλοιάρχου και του κυρίου του πλοίου, πριν εκδοθή παρά της Κυβερνήσεως το παρ΄ αυτών αιτούμενον δίπλωμα· προς τούτοις δίδει γνώμην περί της δοθείσης παρά του πλοιάρχου εγγυήσεως, ήτις πρέπει να είναι κατά τον υπ΄ αριθ. (3) τύπον.
6. Τα Διπλώματα των πλοίων της δευτέρας κλάσεως πέμπονται παρά της Γραμματείας της Επικρατείας προς τους εκτάκτους επιτρόπους, και παρά τούτων διανέμονται εις τους έχοντας τακτικά έγγραφα ιδιοκτησίας και δίδοντας την απαιτουμένην εγγύησιν. Το Έγγραφον της Ιδιοκτησίας των τοιούτων πλοίων επικυρούται από τον Έκτακτον Επίτροπον. Ο δε λιμενάρχης εάν εύρη τι άτακτον εις τα Διπλώματα των πλοίων, τόσον της

πρώτης όσον και της δευτέρας κλάσεως, διά μεν τα της πρώτης κλάσεως αναφέρεται διά του Εκτάκτου Επιτρόπου προς την Κυβέρνησιν, διά δε τα της δευτέρας προς τον Εκτακτον Επίτροπον.

7. Ο λιμενάρχης, όταν εμφανισθή εις αυτόν το Έγγραφον της Ιδιοκτησίας και το Δίπλωμα της Κυβερνήσεως, οφείλει να καταχωρίση εις υπόμνημα την ιδιοκτησίαν κατά το (4) σχέδιον και να εκτελέση το 15 άρθρον του Ψηφίσματος της 3 Φεβρουαρίου του 1828.

8. Καταστρώνει το Ναυτολόγιον της πρώτης κλάσεως και της δευτέρας και κάμνει τας προσθαφαιρέσεις εις το πλήρωμα αυτού, ή την παράτασιν, καταχωρών αυτό εις το ανήκον βιβλίον.

9. Εις παν Ναυτολόγιον σημειοί ο λιμενάρχης και τον αριθμόν των επιβατών κατά τα Διαβατήρια αυτών.

10. Δίδει τα Διαβατήρια εις τους επιβάτας τους αναχνρούντας εκτός της επικρατείας, ή την άδειαν διά τους εντός αυτής, αλλά και τα δύο ταύτα μετά την άδειαν της αστυνομίας, την οποίαν και κρατεί προς ασφάλειάν του. τα δε Διαβατήρια, τα διά τα εκτός της επικρατείας, επικυρούνται από τον διοικητήν του τόπου ή την δημογεροντίαν, εάν δεν είναι διοικητής.

11. Ο λιμενάρχης προσυπογράφει την πιστοποίησιν του υγειονομείου.

12. Επαγρυπνεί και διευθύνει τα περί τόπου ναυπηγείων, περί φορτώσεως και εκφορτώσεως σαβουρών, και εν γένει τα αναφερόμενα εις το καρινάρισμα, το παλάμισμα και την επισκευήν των πλοίων.

13. Οσάκις αλλάσσονται τα δύο τρίτα του πληρώματος, ανανεούται το Ναυτολόγιον.

14. Εις την περιοχήν του, διαιρουμένην εις τμήματα από το υγειονομείον, ο λιμενάρχης επιφορτίζει την εκτέλεσιν των λιμεναρχικών χρεών ή εις τους διωρισμένους από το υγειονομείον εις τμήματα επιστάτας της υγείας, ή εις άλλους εκλεχθέντας παρ' αυτού.

15. Ο λιμενάρχης διαιρεί τα πλοία της δευτέρας κλάσεως εις αλιευτικά, εις φορτηγά πλέοντα εντός της περιοχής του και εις φορτηγά πλέοντα εκτός αυτής. επομένως και τα Διαβατήρια αυτών είναι τριών ειδών, δηλαδή διά πλοία αλιευτικά, διά πλοία φορτηγά εσωτερικά και διά πλοία φορτηγά εξωτερικά.

16. Πας λιμεναρχικός επίτροπος οφείλει να μη συγχωρή την προσόρμισιν εις άλλα εκ των εις το 15 άρθρ. αναφερομένων πλοίων, ειμή εις τα αλιευτικά και φορτηγά, πλέοντα εντός της περιοχής του. Όλα δε τα φορτηγά πλοία ή πλοιάρια, τα ερχόμενα έξωθεν της περιοχής του, οφείλουσι να

προσορμίζονται εις τον παρά του υγειονόμου προσδιοριζόμενον τόπον.

17. Ο αυτός οφείλει να λαμβάνη το διαβατήριο του τε αλιευτικού και του εσωτερικού φορτηγού πλοίου, και προσορμιζομένου και αναχωρούντος. Οφείλει να σημειώνη τον αριθμόν του πληρώματος, το όνομα του ναυκλήρου, την ώραν της αναχωρήσεως και την της επιστροφής, τον αφ' ου ανεχώρησε και τον προς όν διευθύνεται τόπον και ταύτα πάντα καταχωρεί εις το ανήκον υπόμνημα. Τα αυτά δε περιστατικά όλα σημειοί και όπισθεν του Διαβατηρίου.

18. Εάν δε εύρη ότι τα Διαβατήρια δεν συμφωνούν ως προς το πλήρωμα και τους επιβάτας, κρατεί το πλοίον και αναφέρεται αμέσως όπου ανήκει το Διαβατήριο της πρώτης κλάσεως είναι ως το υπ' αριθ. 14 σχέδιον.

19. Εις κανέν πλοίον ερχόμενον έξωθεν της περιοχής του λιμενάρχου δεν συγχωρείται να κοινωνήση με την Ξηράν, χωρίς να λάβη πρώτον την επίσκεψιν του λιμενάρχου και την άδειαν του υγειονόμου.

20. Ο λιμενάρχης, συνοδευόμενος πάντοτε από ένα υπηρέτην του υγειονομείου, οφείλει να πηγαίνη εις απάντησιν των εις τον λιμένα εισπλεόντων πλοίων οποιουδήποτε είδους. τούτο δε απαγορεύεται αυστηρώς εις πάντα άλλον.

21. Ο λιμενάρχης εξετάζων τον πλοίαρχον ερωτά: τ' όνομα και το επίθετον, τον βαθμόν, τ' όνομα του πλοίου, την σημαίαν, πόθεν έρχεται, πότε ανεχώρησε, τον αριθμόν των ναυτών, τον των επιβατών, το φορτίον, εις ποίους τόπους έπιασεν ή προσωρμίσθη, τας απαντήσεις και επισκέψεις τας οποίας εδέχθη από άλλα πλοία, την υγείαν γενικώς των ναυτών και των επιβατών του τόπου όθεν έρχεται ή επέρασε, και ό,τι ήκουσε και εάν εσύναξε τίποτε εις την θάλασσαν κ. λ. π.

22. Αφού κάμει την εξέτασιν ταύτην ο λιμενάρχης την αναφέρει εις το υγειονομείον.

23. Όταν το υγειονομείον διατάξη τον λιμενάρχην να οδηγήση τον πλοίαρχον με τα έγγραφά του, τότε ο λιμενάρχης οδηγεί αυτόν με την λέμβον του εις τον διωρισμένον τόπον.

24. Ο λιμενάρχης συνοδεύει επιστρέφοντα εις το πλοίον του τον πλοίαρχον και, κατά τας διαταγάς του υγειονομείου, διορίζει πού και πώς να προσορμισθή το πλοίον.

25. Ο λιμενάρχης οδηγεί τους υγειονομικούς φύλακας εις τα υπό καθαρισμόν πλοία.

26. Επιτηρεί τον λιμένα και επαγρυπνεί εις όλα τα υπό καθαρισμόν πλοία.

27. Εἰς τὴν ἀναχώρησιν οἰοῦνδῆποτε ἐμπορικοῦ πλοίου ὁ λιμενάρχης χρεωστὴν νὰ ἐπισκέπτεται τὸ πλοῖον, νὰ παρατηρῆ τὰ ἐγγράφα τοῦ πλοιάρχου ἂν εἶναι τακτικά, καὶ νὰ ἐξετάζη τοὺς ἐπιβάτας καὶ τὰ Διαβατήρια αὐτῶν.
28. Εἰς πάσαν περίστασιν ἐλλείψεως ἢ ἀταξίας τῶν ἐγγράφων, ἐμποδίζει τὸ πλοῖον καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑγειονομεῖον.
29. Τὸ πλοιᾶριον τοῦ λιμενάρχου πρέπει νὰ φέρῃ πάντοτε ὑψωμένην τὴν σημαίαν, εἰς δείγμα ὅτι εἶναι δημόσιον πλοῖον.
30. Εἰς παν πλοῖον εἰσπλέον εἰς τὸν λιμένα διὰ νυκτός οφείλει νὰ πηγαίνει ὁ φύλαξ καὶ νὰ διορίξη τὸν τόπον τῆς προσορμίσσεως αὐτοῦ, ἕως νὰ ἐξημερώσῃ.
31. Ὁ λιμεναρχὴς ἀπαιτεῖ τὰ λιμενικά δικαιώματα κατὰ τὸν ἐπισυναπτόμενον προσδιορισμόν.
32. Κρατεῖ δε: α) βιβλίον εἰσερχομένων, β) βιβλίον ἰδιοκτησιῶν, ὅπου καταχωρεῖ τὰ ἐγγράφα τῶν ἰδιοκτησιῶν, γ) βιβλίον ναυτολογίων κατὰ τὸν (5) καὶ (6) τύπον, δ) βιβλίον τῶν ἀδειῶν τῆς ἀναχωρήσεως καὶ τῶν διαβατηρίων, ε) ἡμερολόγιον τῶν δικαιωμάτων, ὀνομαζομένων λιμενικά δικαιώματα καὶ στ) βιβλίον ἀνταποκρίσεως.
33. Παρουσιάζει κατὰ μῆνα, ὅπου ἀνήκει, μηνιαῖον λογαριασμόν τῶν παρ' αὐτοῦ συναγομένων χρημάτων. εἰς δε τὸ τέλος ἐκάστου ἔτους παρουσιάζει γενικόν ἰσολογισμόν.
34. Οφείλει νὰ ἀναφέρῃ κατ' ἔτος εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀκριβῶς τὸν ἀριθμόν τῶν ὑπὸ διαφόροις σημαίαις εἰς τὸν λιμένα εἰσπλευσάντων πλοίων.
35. Τὰ ἐκ τῶν λιμενικῶν δικαιωμάτων συναγόμενα χρήματα παραδίδονται εἰς ὅποιον ἀνήκει.

Ἐν Αἰγίνῃ, τὴν 20 Αὐγούστου 1828

Ὁ Κυβερνήτης

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Ι. Α. Καποδίστριας

Σ. Τρικοῦπης

Εγγρ. αριθ. 25./Α. Λιγνου, *Ιστορία της νήσου Υδρας*, τομ. 3, Αθίνα 1953, σ. 83-88.

**ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**

Προς την Αυτού Εξοχότητα τον Κυβερνήτην της Ελλάδος

Εξοχώτατε,

Η δια του κα' ψηφίσματος υπ' αριθ. 8451 συσταθείσα επιτροπή δεν ημπόρεσε να φθάση εγκαίρως εις τον σκοπόν δια τον οποίον εσυστήθη, να καταστρώση δηλαδή όλους τους λογαριασμούς των τριών νήσων απ' αρχής του παρόντος αγώνος δια να παρρησιασθώσιν εις την Δ' Εθνικήν Συνέλευσιν. Εξακολουθούσα όμως τας εργασίας της με όλην την δυνατήν επιμέλειαν ήθελε κατορθώσει να θέση υπ' όψιν της Κυβερνήσεως έργον πλήρες και κατά πάντα σύμφωνον με την επιθυμίαν της, αν η συνεχής και αλλεπάλληλος απόσπασις πότε μεν ενός ή δύο, πότε δε περισσοτέρων των συγκροτούντων αυτήν μελών δεν ήθελε κολοβώσκει, αυξάνουσα τας δυσκολίας, τας οποίας έφερεν αυτή η ίδια φύσις των λογαριασμών και η στέρησις των μέσων τα οποία αφεύκτως απαιτούντο δια τον εκ συγκρίσεως έλεγχόν των.

Τα υποσημιούμενα μέλη της ρηθείσης επιτροπής, τα μόνα μένοντα επί του παρόντος, οφείλοντο να γνωστοποιήσωσιν εις την Κυβέρνησιν το μέχρι τούδε αποτέλεσμα των εργασιών των και να ζητήσωσι τας διαταγάς της περί της παραδόσεως των εις χείρας των εγγράφων όπου κριθή εύλογον, νομίζουσι χρέος των να εκθέσωσι και τας παρατηρήσεις των επί των καταστρωθέντων λογαριασμών, παρατηρήσεις αι οποίαι θέλουν χρησιμεύσει βεβαίως εις την τελειωτικήν κατάστρωσιν αυτών, δια την εκτέλεσιν των ψηφισμάτων των εθνικών συνελεύσεων.

Αι περιστάσεις αγώνος επίσης μακρού και δεινού και η επικρατούσα προ του αγώνος εις την Ελλάδα και εξαιρέτως εις τας νήσους συνήθεια του να σημειώνονται αι μεγαλύτεραι ληψοδοσίαι εις εν μικρόν φύλλον, και να θεμελιώνονται τα συναλλάγματα εις την αμοιβαίαν καλήν πίστην, αντί των πολυφύλλων βιβλίων, δεν εχορήγουν εις την επιτροπήν τα απαιτούμενα εις τακτικόν έλεγχον μέσα. Αι κοινότητες των τριών νήσων, οσάκις προσκλήθησαν, δεν ηρνήθησαν την εις πολλά συντελεστικωτάτην σύμπραξίν των, και πολλάκις προμηθεύθησαν αξιολόγους πληροφορίας και αποδείξεις. Αλλά πως ήθελον προμηθεύσει και ό,τι δεν υπήρχε, μ' όλον ότι αναγκαιώτατον εις των λογαριασμών την κατάστρωσιν; Παραδείγματος χάριν ολίγων μόνον πλοίων ευρέθησαν ημερολόγια, και ταύτα ατελή. Ολίγων επίσης σώζονται τα ναυτολόγια αλλά και αυτά χωρίς την ακρίβειαν ήτις απαιτείται εις πολεμικά μάλιστα πλοία. Αν τίνες των καταβαλόντων προκρίτων των νήσων εκράτησαν λεπτομερή κατάστιχα των εξόδων των επί των πλοίων, δεν εκρατήθησαν όμως από όλους τοιαύτα κατάστιχα, αλλά σημειώσκει μόνον κατά την

επικρατούσαν συνήθειαν. Άλλοι πάλιν, εκ των γνωστών περιστάσεων έχασαν και κατάστιχα και σημειώσεις, και ηναγκάσθησαν να παρουσιάσωσιν υποθετικόν ως έγγιστον υπολογισμόν. Τοιαύτοι είναι οι λογαριασμοί των Ψαρών μέχρι της δυστυχούς καταστροφής της νήσου ταύτης, η οποία αναντιρρήτως δικαιώνει την έλλειψιν και λογαριασμών και καταστίχων τακτικών. Αν εσώζοντο καν τα αρχεία της Κυβερνήσεως από της αης περιόδου μέχρι της αφίξεως της υμετέρας εξοχότητος, δεν ήτο αδύνατον να ευρεθώσιν εις αυτά οι κατά καιρούς παρουσιασθέντες λογαριασμοί, και να χρησιμεύσωσιν εις την απαιτουμένην σύγκρισιν. Αλλά δια την αταξίαν και την κολόβωσιν των αρχείων, καμμία εξακρίβωσις, κανείς έλεγχος δεν ήτο κατορθωτός. Εις απόδειξιν τούτου αρκεί νομίζομεν η ακόλουθος παρατήρησις.

Η επιτροπή εφρόντισε να ζητήση και να λάβη από την λογιστικήν επιτροπήν σημείωσιν της λήψεως των τριών νήσων από του 1821 μέχρι του 1828.

Εκ της σημειώσεως ταύτης προκύπτει, ότι αι τρεις νήσοι έλαβον κατά τας διαφόρους εποχάς την ποσότητα 13.493.201 γροσίων. Αφαιρουμένων 1.064.273 μη αναγομένων εις τους προκειμένους λογαριασμούς, μένουσι γρόσια 12.428.927.

Αλλά εις τους λογαριασμούς τους παρουσιασθέντας από τας κοινότητας των τριών νήσων το όλον της λήψεως των συμποσούται εις γρόσια 14.141.995. Ωστε προκύπτει διαφορά 1.713.068 γρόσια, τα οποία αι κοινότητες ομολογούσιν ότι έλαβον μ' όλον ότι δεν φαίνονται εις την σημείωσιν της λογιστικής επιτροπής.

Δια να μην αφήση κανένα μέσον, το οποίον εδύνατο να συντελέση εις των λογαριασμών την εξακρίβωσιν, η εξεταστική επιτροπή εξήτησε διά της Κυβερνήσεως από τας κοινότητας των νήσων του Αιγαίου πελάγους σημείωσιν των χρημάτων, τα οποία κατά διαφόρους εποχάς έδωσαν εις τας τρεις νήσους, αλλ ουδέ ούτως κατώρθωσε να φθάση εις τον σκοπόν της, διότι αι ρηθείσαι κοινότητες νομίζουσι ότι πρόκειται λόγος να αποζημιωθώσι, και με τόκον ίσως, δι' όσα έξοδα έκαμαν κατά την διάρκειαν του αγώνος, έστειλαν εκάστη εκτεταμένους καταλόγους των εξόδων της και των πραγμάτων τα οποία εδόθησαν ενίστε εις τα πλοία των τριών νήσων, ή και ηρπάγησαν από τους ναύτας.

Η επιτροπή απελπισθείσα τέλος πάντων από το να δυνηθή να καταστρώση θετικόν λογαριασμόν, απεφάσισε να περιορισθη εις την τακτικήν κατάστρωσιν των λογαριασμών των παρουσιασθέντων από τας κοινότητας, να συντροφεύση δε την κατάστρωσιν του γενικού λογαριασμού, όταν η Κυβέρνησις αποφασίσει να δώση τέλος εις την προκειμένην υπόθεσιν.

Η κατάστρωσις αύτη ετελείωσεν ήδη, και η επιτροπή ελπίζει ότι δεν παρημελήθη τι το οποίον εδύνατο να την καταστήση σαφή και ευανάπτηκτον. Εσημειώθησαν όλαι αι εκστρατείαι κατ' εποχάς, ο αριθμός και τα ονόματα των πλοίων των λαβόντων μέρος εις την αυτήν εκστρατείαν, το ποσόν των εξοδευθέντων χρημάτων εις έκαστον πλοίον εις γρόσια και εις δίστηλα και το ποσόν των τροπίδων

εκάστου πλοίου και τελευταίον τα λοιπά έξοδα, είτε τοπικά, είτε εις προβλέψεις πολεμοφοδίων και άλλα. Εις την αυτήν γραμμήν εις την οποίαν σημειούται έκαστον των πλοίων και η ποσότης των χρημάτων, ευρίσκονται και αι αναγκαίαι παραπομπάι εις τα μερικά βιβλία ή κατάστιχα εκ των οποίων εξήχθη λογαριασμός του πλοίου και εις τα οποία φαίνονται η υποδιαίρεσις των εξόδων εις μισθούς, εις προβλέψεις τροφών, εις ημερομίσθια και λοιπά. Εις έκαστον των τριών βιβλίων τα οποία περιέχουσι τους λογαριασμούς των τριών νήσων κατά την ανωτέρω τάξιν, προσετέθη έν συνοπτικόν ισοζύγιον του αυτού λογαριασμού εις το οποίον φαίνεται η ποσότης την οποίαν εκάστη των νήσων ζητεί εις εξόφλησιν. Αύτη συνίσταται κατά το ισοζύγιον του λογαριασμού της Υδρας εις δίστηλα 791.276 κατά το ισοζύγιον του λογαριασμού των Σπετσών, εις δίστηλα 557.480 και κατά το ισοζύγιον του λογαριασμού των Ψαρών, εις δίστηλα 539.625, το όλον δίστηλα 1.888.381, λογιζόμενα ως έγγιστα κατά τας διαφόρους τιμάς του διστήλου προς γρόσια δέκα. Εις την ποσότηταν ταύτην περιέχονται όλα τα έξοδα των εκστρατειών, δηλαδή μισθοί και τροφαί των πληρωμάτων και επισκευαί των πλοίων, προβλέψεις πολεμοφοδίων, αγοραί πυρπολικών, ναύλοι ταχυπλόων και άλλων πλίων, έξοδα τοπικά και άλλα διάφορα. Αι παρτηρήσεις τας οποίας δυμάμεθα και οφείλομεν εν συνειδήσει να εκθέσωμεν, και αι οπόαι θέλουν συντελέσει εις το να φέρωσιν όχι ευκαταφρόνητον ελάττωσιν εις την ζητουμένην ποσότητα είναι αι ακόλουθοι.

Λαμβάνοντες τον μέσον όρον των τροπίδων των πλοίων εκάστης νήσου, ευρίσκομεν ως έγγιστα ότι αι των πλοίων της Υδρας είναι ανά 34 πήχεις· αι των Σπετσών ανά 33 και αι των Ψαρών ανά 27· λαμβάνοντες ωσαύτως τον μέσον όρον των μηνιαίων εξόδων εκάστου πλοίου εις εκστρατείαν, εμπεριλαμβανομένων των μισθών και τροφών των ναυτών και των εις επισκευήν εξοδευθέντων, ευρίσκομεν ως έγγιστα, ότι ο μέσος όρος των μηνιαίων εξόδων διά τα πλοία της Υδρας είναι ανά 1140 δίστηλα· διά τα πλοία των Σπετσών ανά 1200, και ο διά τα πλοία των Ψαρών ανά 1176 1/2. Το ασύμφωνον των μηνιαίων εις τας τροπίδας μας αναγκάζει να εξετάσωμεν άν τα Υδραϊκα πλοία, έχοντα περισσοτέρας τροπίδας των άλλων, εξώδευον ολιγώτερον, ή διότι δεν ήσαν καλώς προμηθευμένα από τροάς και πολεμοφόδια ως τα των άλλων δύο νήσων, ή διότι δεν εκινδύνευον επίσης εις τας μάχας και δεν ελάμβανον ζημίας απαιτούσας έξοδα επισκευής. Αυτόπται των κατά τον ελληνικόν αγώνα διατρεξάντων δεν ημπορούμεν κατ' ουδένα τρόπον να σδικήσωμεν τόσο προφανώς εκείνους, οι οποίοι δεν εφάνησαν ποτέ κατώτεροι των συναδέλφων των. Παρατηρούμεν έπειτα ότι η ποσότης των μηνιαίων εξόδων, τα οποία παρουσιάζουσι, δηλαδή δίστηλα 1400 εις πλοίον 34 τροπίδων είναι ως έγγιστα σύμφωνος με τον οποίον εκάμαμεν υποθετικόν υπολογισμόν των εξόδων ενός τοιούτου πλοίου εις εκστρατείαν. Ηθελεν είναι εποένως δίκαιον να υπολογισθώσι και τα έξοδα των πλοίων των άλλων δύο νήσων επί της βάσεως των εξόδων των πλοίων της Υδρας και κατ' αναλογίαν των τροπίδων, εκ του οποίου υπολογισμού ήθελε προκύψει διαφορά 192.663 διστήλων εις όφελος του Εθνικού Ταμείου.

Το δίκαιον της προτάσεώς μας ταύτης ενισχύεται μεγάλως από τας ακολούθους παρατηρήσεις. Εις τον λογαριασμόν των πλοίων της Υδρας και των Σπετσών τα έξοδα των επισκευών εξακολουθούσι μέχρι

του 1828 έτους ενώ εις τα των Ψαρών διακόπτονται κατά μέγα μέρος από την εποχήν της καταστροφής της νήσου ταύτης, ότε συναπωλέσθη και το μέγα μέρος των πλοίων. Είναι λοιπόν βέβαιον ότι λαμβανομένης της αναλογίας επί της βάσεως των 1400 διστηλων γίνεται προσθήκη εις τα μηνιαία των πλοίων των Ψαρών, το οποία δεν υπήρχαν μετά το 1824 έτος διά να έχωσιν έξοδα επισκευής.

Παρατηρούντες ωσαύτως ακριβέστερον τους λογαριασμούς τους παρουσιασθέντας από την κοινότητα των Ψαρών ευρίσκομεν ότι εις 20 πλοία, των οποίων εγκλείεται ο κατάλογος, σημειούνται έξοδα επισκευής δίστηλα 62,607 και έξοδα εκστρατείας δίστηλα 56,104, και τούτο διότι τα πλοία ταύτα εχρησίμευσαν εις μίαν ή δύο εκστρατείας, ενίοτε δε και εις μετακόμισιν μόνον, ενώ δεν είναι δίκαιον να επιφορτίζεται το έθνος με το βάρος τοιούτων επισκευών χωρίς ανάγκας και χωρίς αιτίας δικαιολογουμένας τοιαύτα έοδα.

Παρατηρούμεν προσέτι ότι εις το ποσόν των εξόδων των εκστρατειών των πλοίων της Υδρας και των Σπετζών εμπεριλαμβάνονται και τα εις αγοράν κανονίων και άλλων όπλων εξοδευθέντα· και τα μεν της Υδρας συμποσούνται εις δίστηλα 10739 τα δε των Σπετζών εις δίστηλα 24829 κατά τας εγκλειομένας δύο σημειώσεις. Τα όπλα ταύτα είναι εθνικά όταν εξοφληθή ο λογαριασμός των νήσων· αλλ' εις τον λογαριασμόν των Ψαρών δεν φαίνεται αγορά κανονίων, επομένως η αναλογία διά το μηνιαίον των πλοίων των Ψαρών αυξάνει και εκ τούτου.

Δι' όλους τους προεκτεθέντας λόγους, είμεθα βέβαιοι ότι εις αποουσίαν θετικών αποδείξεων, η Κυβέρνησις λαμβάνουσα ένα όρον υποθετικόν και ως έγγιστα και προσδιορίζουσα εξ αναλογίας των τροπίδων τι ανήκει εις έκαστον πλοίον κατά μήνα, δεν απομακρύνεται από το δίκαιον και δεν ζημιοί το ταμείον.

Εις τας ποσότητας τας σημειωθείσας εις τους λογαριασμούς εκάστης των τριών νήσων διά τοπικά έξοδα παρατηρούμεν ότι τα μεν της Υδρας συμποσούνται εις δίστηλα 106382, εκ των οποίων 55299 είναι μισθοί πληρωθέντες εις τους φρουρούντας την νήσον στρατιώτας, 29233 δώρα δοθέντα εις πυρπολητάς, 12191 εις ταχύπλοα και άλλους ναύλους, και μόνον 9559 εις τοπικά έξοδα· των Σπετζών εις 25418, εξ ών 1500 εις δώρα πυρπολιστών, τα δε των Ψαρών εις 18189, μ' όλον ότι τα των πρώτων δύο νήσων εκτείνονται μέχρι του 1828 έτους, τα δε των Ψαρών παύουσι κατά το 1824· όσον μεγάλη είναι η διαφορά των εξόδων τούτων, τόσο φαίνεται και αδικαιολόγητος. Ούτε έργο μας είναι ουδέ δυνάμεθα να προσδιορίσωμεν το ποσόν των εξόδων εκάστης νήσου νομίζομεν όμως χρέος μας να δώσωμεν αφορμήν εις την προσοχήν της Κυβερνήσεως και ως προς τούτο το μέρος του λογαριασμού.

Παρά τους ανωτέρω λογαριασμούς είναι και ο λογαριασμός της εκτιμήσεως των πλοίων λαβόντων μέρος εις τον αγώνα των τριών νήσων. Τα πρακτικά και οι υπολογισμοί της διορισθείσης επιτροπής εις χείρας του γραμματέως της. Ολίγα τινά πλοία απόντα δεν εξετιμήθησαν· ταύτα δε είναι η κορβέττα ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ των κυρίων Τουμπάζηδων, το βρίκιον του ναυάρχου Μιαούλη ο ΑΡΗΣ, και έτερον ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ονοαζόμενον των κυρίων Κριεζήδων· παρελήφθη

ανεκτίμητον και το μικρόν βρίκιον ΒΑΡΩΝ ΣΤΡΟΓΓΑΝΩΦ του κυρίου Αναγνώστου Παπαμανώλη βυθισθέν εμπροσθεν του Μεσολογγίου κατά το πρώτον έτος της επανάστασης.

Η ποσότης της αποζημιώσεως των εκτιμηθέντων πλοίων κατά τον υπολογισμόν της επιτροπής αναβαίνει εις 1.010.500 δίστηλα. αλλά και εις τούτο της εκτιμήσεως των πλοίων το κεφάλαιον οφείλομεν να παρατηρήσωμεν ότι διάφορα πλοία και των τριών νήσων μας φαίνονται σημειωθέντα εις τιμάς ανωτέρας της αληθούς ποσότητος των εξόδων της κατασκευής των· η Κυβέρνησις όμως δύναται να εξακριβώση την αλήθειαν απαιτούσα να παρουσιασθώσι τα μεταξύ των συμπλοίων συμφωνητικά, τα οποία δεν εξητάσθησαν από την επιτροπήν της εκτιμήσεως. Εγγλείεται και ο κατάλογος όλων των εγγράφων των ευρισκομένων εις χείρας του γραμματέως της επιτροπής κ. Μιχαήλ Μπαλασάκη, τον οποίον οι υποσημειούμενοι οφείλομεν να συστήσωμεν εις την Κυβέρνησιν διά τους οποίους κατέβαλε πόνους εις το μακρόν και δυσχερές έργον της καταστρώσεως των λογαριασμών, χωρίς καμμίαν αμοιβήν, παρά τον οποίον έως εσχάτως ελάμβανε μισθόν βοηθού εις το γραφείον του γενικού φραοντιστηρίου, ενώ επεφορτίσθη την εκτέλεσιν διπλών χρεών και την ενήργησε με ζήλον αξιόλογον και με προθυμίαν αξίαν παντός επαίνου.

Εν Αιγίνη τη 2 Νοεμβρίου 1829

Η εξεταστική των λογαριασμών των ναυτικών Επιτροπή

Α. Μαυροκορδάτος
 Ι. Βλάχος
 Ι. Γ. Κριεζής
 Αναγνώστης Χ' Αναργύρου

Εγγρ. αριθ. 26./Α. Λιγνού, *Ιστορία της Νήσου Υδρας*, том. 3, Αθήνα 1953, σ. 82-83.

Γ΄ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ Δ΄ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

Ψήφισμα Γ΄

Δ΄ ΕΘΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Επιθυμούσα να εξακολουθήση όσα αι προλαβούσαι Συνελεύσεις εψήφισαν περί των αποζημιώσεων, τας οποίας το Έθνος οφείλει εις τας νήσους Υδρας, Σπετσών και Ψαρών, εις τους στρατιωτικούς οι οποίοι υπερασπίσθησαν την πόλιν του Μεσολογγίου τόσον ανδρείως, εις τους πολεμήσαντας κατά την Στερεάν Ελλάδα υπό την οδηγίαν του αείμνηστου Καραϊσκάκη, και εις τα στρατιωτικά σώματα τα εντός και εκτός της πολιορκίας των Αθηνών ωσαύτως και εις τα ανδρεία της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδος στρατεύματα, και εις τους πλοιάρχους των ειρημένων τριών νήσων.

Σκεφθείσα ωρίμως περί των μέτρων, τα οποία η Κυβέρνησις έλαβεν εις την εκτέλεσιν των νομίμων εκείνων πράξεων.

Ομολογούσα, ότι, εκτός των εχόντων δικαίωμα εις τας ειρημένας αποζημιώσεις, και πολλάί κοινότητες της Επικρατείας και πολίται ωσαύτως συνεισέφερον μεγάλως εις εποχάς αμηχανίας και περιστάσεις κρίσιμους της Πατρίδος, και ότι είναι επίσης δίκαιον να θεωρηθώσι μετ΄ ακριβείας και να αποδοθώσι και εις τούτους τα οποία έχουσι δικαιώματα περί τας αποζημιώσεις.

Ψηφίζει

Α΄ Η Κυβέρνησις έχει την πληρεξουσιότητα να εξακολουθήση την έρευναν των δικαιωμάτων άπερ έχουσιν εις τας αποζημιώσεις:

- 1) Αι νήσοι Υδρας, Σπετσών και Ψαρών.
- 2) Το στρατιωτικόν σώμα του Μεσολογγίου.
- 3) Και τα υπό την διεύθυνσιν του Καραϊσκάκη στρατιωτικά σώματα.

Β΄ Η Κυβέρνησις θέλει λάβει τα ανήκοντα μέτρα διά να ερευνήση επίσης τα δικαιώματα των πλοιάρχων των τριών Ναυτικών Νήσων, των στρατιωτικών σωμάτων της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδος και των νήσων, των πολιτικών υπουργών, των πολιτών και των κοινοτήτων της Επικρατείας όσαι θέλουν απαιτήσει αποζημιώσεις.

Γ΄ Η Κυβέρνησις προχωρούσα εις την έρευναν των διαφόρων απαιτήσεων, θέλει κανονίσει με την σύμπραξιν της Γερουσίας και το

ποσόν των προς τους απαιτούντας αποζημιώσεως, και την εποχήν και τον τρόπον της αποδόσεως αυτών.

Δ' Επειδή τα μόνα μέσα, δι' των η Κυβέρνησις δύναται να αποδώσας ειρημένας αποζημιώσεις, είναι τα εξωτερικόν δάνειον το οποίον δύναται να διαπραγματευθή, η έμφρων διοικήσις των εθνικών κτημάτων, και η σύστασις κώδικος των δημοσίων χρεών, η Εθνική Συνέλευσις δίδει την πληρεξουσιότητα εις την Κυβέρνησιν.

1) Να συστήση κώδικα των δημοσίων χρεών, εις τον οποίον θέλει καταγράφεσθαι τα αναγνωριζόμενα χρέη της Επικρατείας προς τους έχοντας δικαίωμα αποζημιώσεως επί της ποσότητος των οποίων θέλει πλήρῶνεσθαι κατ' έτος νόμιμος τόκος, προσδιορισθησόμενος από την Κυβέρνησιν.

2) Να εξαιρέση προηγουμένως το δεκατημόριον της όλης ποσότητος του εξωτερικού δανείου, και να το διανείμη κατ' αναλογίαν των κεφαλαίων του αναγνωρισθησομένου χρέους.

3) Να διαθέση βαθμηδόν προς όφελος των ειρημένων 200 χιλιάδες στρέμματα από της Εθνικής γης, εξαιρουμένων των σταφίδων, των αμπελώνων, των ελαιοδένδρων και των δασών.

Αυταί δε αι γαίαι δεν θέλουν δίδεσθαι ως ιδιοκτησία εις τους έχοντας λαβείν, πρίν η αποφασισθή η τύχη της Ελλάδος, και πρίν η ελευθερωθώσι τα εθνικά κτήματα από τας υποθήκας εις τας οποίας επί του παρόντος υπόκεινται.

Ε' Εις το περί εξοφλήσεως χρεών σύστημα, το οποίον η Κυβέρνησις θέλει παραδεχθή, θέλει μεταχειρισθή, επίσης τους τρεις τρόπους, τους εις προηγούμενον άρθρον διαλαμβανομένους, δηλαδή την εις τον κώδικα των χρεών πίστωσιν, χρήματα και κτήματα, προσπαθούσα, όσον το δυνατόν, να εκπληρώση προ πάντων, κατά τον λόγον του δικαίου, τας οποίας έλαβεν υποχρεώσεις το Έθνος δια των πράξεων των προηγηθεισών Συνελεύσεων.

Άρθρον στ' συμπληρωματικόν

Επί σκοπώ του να οργανισθή το Εθνικόν Ναυτικόν, και να χορηγηθή συγχρόνως εις τας νήσους Υδρας, Σπτσών και Ψαρών το μέσον δια να προφυλάξωσιν από την φθοράν τα χρησιμευσαντα εις το Έθνος πλοία, η Συνέλευσις δίδει εις την Κυβέρνησιν την πληρεξουσιότητα να αγοράση εξ αυτών των πλοίων όσα ήθελον είσθαι χρήσιμα προς υπηρεσίαν του Κράτους.

Η Κυβέρνησιν θέλει κανονίσει την τιμήν αυτών εις βάσεις δίκαιας προσδιορίζουσα τον τρόπον και τας εποχάς της πληρωμής κατά τους προσόντας οικουμενικούς πόρους.

Ζ' Το παρόν ψήφισμα καταχωρηθέν εις τον κώδικα των

ψηφισμάτων και επικυρωθέν, να διευθυνθή προς την Κυβέρνησιν, διά
αν δημοσιευθή διά των τύπων και να ενεργηθή.

Εν Αργεί τη εικοστή εννάτη Ιουλίου τω Χιλιοστώ οκτακοσιοστό
έννατω.

Ο Πρόεδρος

Γεώργιος Σισίνης

Ο Αντιπρόεδρος

Γεώργιος Μαυρομάτης

Εγγρ. αριθ. 27./Αρχείο Υδρας, τομ. 15, σ. 294.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΔΡΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΤΗΣ 24 ΦΕΒ. 1831

Προς την Αυτού Εξοχότητα τον Κυβερνήτην της Ελλάδος

Εξοχότατε

..... Ητο δυνατόν ποτέ να φαντασθώμεν, ότι μετά διετή βασάνισιν των λογαριασμών μας, προσκαλούμενοι διά να ίδωμεν την εκκαθάρισίν των, ηθέλαμεν ακούσει ότι οφείλομεν ή να περιμείνωμεν άλλην ολόκληρον διετίαν, επ' ελπίδι να κατορθωθή η εκκαθάρισις αύτη, ή να δεχθώμεν συμβιβασμό; και οποίον; δια του τρίτου μόνον της οφειλομένης εις ημάς ποσότητος!

Αι δύο προτάσεις αύται αιτιολογούνται εις το σχέδιον της Κυβερνήσεως.

α') Δια του ότι η εν Αργει συνέλευσις εις το από 29 Ιουλίου Ε' ψηφισμά της επροσδιώρισε τους πόρους δια των οποίων η Κυβέρνησις δύναται να παραχωρήση εις την εξόφλησιν τούτων και των άλλων εθνικών λογαριασμών, εκ δε τών διορισθέντων πόρων, ο μεν του δανείου δεν επραγματοποιήθη, ουδ' είναι πιθανόν ότι θέλει πραγματοποιηθή κατα το παρόν δια τας γενικάς της Ευρώπης περιστάσεις, οι δε άλλοι δεν εξαρκούσιν εις την εξόφλησιν τών χρεών όλων. Επομένως διδομένης εις εξόφλησιν των ναυτικών λογαριασμών όλης της ποσότητος των διακοσίων χιλιάδων στρεμμάτων γής, δεν θέλει προσαρμοσθή ως προς τους λογαριασμούς τούτους η ανάλογος δια πιστώσεως και δια χρημάτων αποζημίωσις, και εν ταυτώ η Κυβέρνησις θέλει αναγκασθή να πληρώση 85 εκατομμύρια φοίνικων εις τους Ξένους δανειστάς και άλλα 22 εις όσα περίπου συμποσούνται αι απαιτήσεις των άλλων Ελλήνων.

β') Διά του ότι εκ τών εργασιών των επεξεργασθεισών τους λογαριασμούς μας δύο επιτροπών δεν αποδεικνύεται νομίμως το προς ημάς αληθές και καθαρόν χρέος του έθνους.

Ας μας συγχωρηθή να κάμωμεν ουσιώδεις τινάς παρατηρήσεις επί τών αιτιολογιών εκάτερας των δύο προτάσεων.

Το δ' άρθρον του Ε' ψηφίσματος της εν Αργει συνελεύσεως προσδιορίζον τον τρόπον της αποδόσεως των εσωτερικών χρεών λέγει ρητώς:

" 1) Να συστήση (ή Κυβέρνησις) κώδικα των δημοσίων χρεών εις τον οποίον θέλουν καταγράφεσθαι τα αναγνωριζόμενα της επικρατείας χρέη προς τους έχοντας δικαίωμα αποζημιώσεως, επί της ποσότητος των οποίων θέλει πληρώνεσθαι κατ' έτος νομίμος τόκος προσδιωριζόμενος από την Κυβέρνησιν.

2) Να εξαιρέση προηγουμένως το δεκατημόριον της όλης ποσότητας του εξωτερικού δανείου και να το διανεμή κατ' αναλογίαν των κεφαλαίων του αναγνωρισθησομένου χρέους.

2) Να διαθέση βαθμηδόν προς όφελος των ειρημένων διακόσιας χιλιάδας στρεμμάτων από της εθνικής γής."

Εκ τούτων βλέπομεν ότι η Συνέλευσις βαδίζουσα τακτικώς απεφάσισε, πρώτον, να καταγραφή το χρέος εις κώδικα και να πληρώνεται ο νόμιμος τόκος, δεύτερον να διανεμηθή κατ' αναλογίαν του όλου χρέους το δέκατον μέρος του συμφωνηθησομένου εξωτερικού δανείου, και τρίτον, να διατεθώσι βαθμηδόν προς όφελος των δανειστών αι διακόσια χιλιάδες στρέματα εθνικής γής.

Το πύτον των τριών μέτρων είναι το κυριώτερον, η αναγνώρισις δηλαδή και κατέστρωσις του χρέους εις τον κώδικα και η πληρωμή ετησίου τόκου. η εκτέλεσις του δευτέρου και του τρίτου μέτρου προϋποτίθησι, πρώτον την συμφωνία εξωτερικού δανείου, δεύτερον την κατάστρωσιν όλων των εσωτερικών λογαριασμών εις τον αυτόν κώδικα, διά να γενή επομένως η εξ' αναλογίας διανομή, και τρίτον την διαχώρισιν των 200 χιλιάδων στρεμμάτων, τα οποία θέλουν διατεθή υπαύτως βαθμηδόν εις χρήσιν των εχόντων λαμβάνειν. Αν το δάνειον δεν κατορθούται κατά το παρτόν, αν η κατάστρωσις όλων εν γένει των λοιπών εσωτερικών λογαριασμών απαιτή χρόνον ικανόν, αν η διαχώρησις των διακοσίων χιλιάδων στρεμμάτων εθνικής γής προαπαιτή πολιτειογραφικός μακράς εργασίας, τίποτε όμως δεν εμποδίζει το πρώτον και κυριώτερον των μέτρων, την αναγνώρισιν και κατάστρωσιν του χρέους εις τον κώδικα, η Συνέλευσις προείδε το πράγμα και το απεφάσισε, τι εμποδίζει την εκτέλεσιν της αποφάσεως της;

Δεν είναι, καθ' όλους τους τρόπους θεωρούμεναι, δεκταί ουδέ προσηρμοσμένα αι δια τον συμβιβασμόν αιτιολογίαι του σχεδίου, δηλαδή

α') "Ότι οι διορισθέντες από την Συνέλευσιν πόροι δεν εξαρκούσιν εις εξόφλησιν του χρέους" διότι η Συνέλευσις απεφάσισε προ πάντων την αναγνώρισιν και την κατάστρωσιν εις τον κώδικα, πράγμα το οποίον δεν έχει τι κοινόν με τους πόρους της εξοφλήσεως.

β') "Ότι δεν κατορθούται το εξωτερικόν δάνειον" διότι αν αναβάλλεται το δάνειον, αναβάλλεται και η διανομή του δέκατου μέρους, αλλά το χρέος μένει πάντοτε καταγεγραμμένον εις κώδικα και πληρώνεται ο νόμιμος τόκος.

γ') Ότι διδομένη εις εξόφλησιν των ναυτικών λογαριασμών όλης της ποσότητας των διακοσίων χιλιάδων στρεμμάτων εθνικής γής, δεν θέλει προσαρμοσθή εις τους λογαριασμούς τούτους η ανάλογος δια πιστώσεως και διά χρημάτων αποξημίωσις", διότι κατά την ιδίαν της Συνελεύσεως απόφασιν, η διάθεσις των διακοσίων χιλιάδων στρεμμάτων θέλει γενή βαθμηδόν, ουδ' εξητήθη ποτέ το όλον της ποσότητας αυτής της εθνικής γής από την Κυβέρνησιν, ήτις ουδ' έχει το δικαίωμα να την διαθέση ούτω.

δ') "Ότι η Κυβέρνησις θέλει αναγκασθή να πληρώση 85. εκατομμύρια φοινίκων εις τους Ξένους δανειστάς και άλλα 22 εις τους άλλους Έλληνας" διότι ως προς το εσωτερικόν μεν, η αναγνώρισις και κατέστρωσις εις τον κώδικα μέρους του εθνικού χρέους δεν φέρει την αναγνώρισιν και κατάστρωσιν, πολύ δε ολιγώτερον την πληρωμήν μερών, προ της εξετάσεως των διαφόρων λογαριασμών, ως προς το εξωτερικόν χρέος δε, ούτε το προσημειωθέν Ε΄ Ψήφισμα διαλαμβάνει τι αναγόμενον εις αυτό, και η εν Αργει Εθνική Συνέλευσις προείδε τα περί της αποσβέσεώς του εις τα άρθρα δ' και ε' του από 26 Ιουλίου Γ΄ ψηφίσματός της.

Διαμένομεν με το προσήκον βαθύτατον σέβας.

Εν Υδρα τη 24 Φεβρουαρίου 1831

Οι πολίται

Εγγρ. αριθ. 28. /Λαζαρόπουλος, *Το Πολεμικόν Ναυτικόν της Ελλάδος*,
Αθήνα 1936, σ. 348.

ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΠΕΡΙ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

Αριθ. διαταγμ. 153. - 20 Μαρτίου 1831 εν Πόρω.

1. Συσταίνεται Ταξιαρχικόν σώμα διά την υπηρεσίαν των ναυτικών.
2. θέλουν καταταχθή εις το σώμα τούτο οι διευθυνταί πλοίων, οίτινες διαρκούντος του πολέμου υπηρέτησαν χωρίς να λάβουν καμμίαν αντιμισθίαν, και δεν ευρίσκονται κατά το παρόν εις καμμίαν θέσιν δημοσίου υπηρεσίας. Αυτοί θέλουν λογίζεσθαι υπό τας διαταγάς της Κυβερνήσεως, και εξ αυτών θέλει εκλέγη, οπόταν η χρεία το καλέση διά την υπηρεσίαν του Εθνικού Ναυτικού.
3. θέλουν λαμβάνει μηνιαίαν αντιμισθίαν, της οποίας το ποσόν θέλει μας προβληθή αμέσως από την επιτροπήν, ήτις είναι επιφορτισμένη να εξακριβώση τα δικαιώματα ενός εκάστου.

Εγγρ. αριθ. 29. /Γ.Α.Κ., Αρχείο Μαυροκορδάτου φ. 18, εγγ. 4919.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΩΝΥΜΟ

(αντίγραφον)

Κύριέ μου,

Ουρανοκατέβατον σχεδόν έφθασεν εις τας χείρας μου συγχρόνος με άλλα εκ Ναυπλίου γράμματα το από 4 τρέχοντος αδελφικόν σας. Δεν ιξε·ύρω ποιός ο πέμπας αυτό φίλος και ποιός ο εγχειρήσας τω πέμπαντι, δια να φροντίσω να διευθίνω δια του αυτού μέσου την απάντησίν μου, την ετοιμάζω μ'όλον τούτο και θέλω προσπαθήσει να σας την πέμψω όπως δυνηθώ ασφαλέστερα.

Ομοιον με το οποίον ελάβατε γράμμα έλαβα και εγώ προ εξ ημερών ήδη χρονολογημένον την 20 Μαΐου. Ο γράψας με ειδοποιεί ότι έγραψε και προς την εκλαμπρότητά σας και προς διαφόρους άλλους φίλους του εν οϊς συναριθμεί και τον Κύριον Σικελιανόν.¹ Τούτο μ'εφάνη παράδοξον, αλλ'όπως και είναι ή περί του πράγματος θέσις μου δεν είναι διαφορετική από την οποία κάμνετε. γνωρίζετε κάλλιστα τι εφρόνουν περί της ηγεμονίας του Λεοπόλδου, και τους λόγους δια τους οποίους τον εθεώρουν τον συμφέρον ηγεμόνα δια την Ελλάδα. μ'όλα τα όσα έτρεξαν δεν φρονώ ουδέ σήμερον διαφορετικά, αλλά δεν ιξε·ύρω αν ο Λεοπόλδος ηρνήθη θετικώς και ματετρέπτως τον θρόνον του Βελγίου, η άρνησις του, νομίζω, εθεμελιούτο εις την μη αναγνώρισιν του Πρωτοκόλλου από το Εθνοσυνέδριο των Βέλγων, αν ούτοι μετεπείσθησαν ..., ως λέγεται, και αν ελπίζεται να συμβιβασθώσιν ειλικρινώς αι μεταξύ Βέλγων και Ολλανδών περί ορίων διενέξεις, δεν μοι φαίνεται παντελώς απίθανον το να δεχθή ο Λεοπόλδος ότι δεν απέρριψεν απολύτως αλλά δι' ενστάσεων. Ας υποθέσουμε δε ότι παρητήθη εντελώς κι ότι επιθυμεί να προσκληθεί νομίζω ότι ο μόνος τρόπος προσκλήσεως του είναι ο δι' Εθν: Συνελεύσεως... ο δι' επαρχιακών αναφορών η άλλων μερικωτέρων, εν ω θέλει απαντήσει μυρίας αντιστάσεις και δυσκολίας, δεν θέλει έχει γνησίαν εθνικότητα. Επειτα εξ αυτών των ειλικρινώς επιθυμούντων τα συμφέροντα της πατρίδος πολλοί θέλουν υποπτεύσει ίδιως μηχανοραφίας ανυπάρκτους και σκοπούς ιδιοτελείς, πράγμα το οποίον θέλει φέρει διαίρεσιν, ως νομίζεται παρ'εμού τουλάχιστον, διόλου εντελώς ασύμφορον. Γίνομένης εκ του εναντίου της προτάσεως δι' Εθνοσυνέλευσιν ο καθείς ελευθέρως εκφράζει την γνώμην του, δεν μένει καμμία υποψία εις κανένα και η απόφασις έχει χαρακτήρα Εθνικόν.

Αλλ' είναι κατορθωτή η Εθν: Συνέλευσις; βλέπω ότι και χωρίς να υπάρχει ιδέα τινά και της νύν γενομένης προτάσεως μέγα μέρος

1. Ο Μ. Σικελιανός ήταν ο επί της δικαιοσύνης Γραμματεύς του Καποδίστρια ο οποίος υπ' αυτήν την ιδιότητα τον Αύγουστο του 1831 ενέλαβε την διενέργεια δικαστικής εξετασης για τα γεγονότα του Πόρου.

του Έθνους αισθανόμενον αποϊον κίνδυνον διατρέχονεν, αν εξακολουθήσει να προβαίνει η καταπάτησις των θεμελιωδών νόμων τους οποίους έθεσαν όλαι αι προλαβούσαι συνελεύσεις εξέφραζε και εκφράζει δι αναφορών απευθινομένων προς την Κυβέρνησιν και διμοσιευμένων δια του Απόλλωνος την επιθυμίαν συγκλήσεως Εθν:Συνελεύσεως. Αι μέχρι τούδε σταλείσαι αναφοραι είναι η της Υδρας, της Ερμουπόλεως, της Ανω Σύρας, των Ψαρριανών, του Πόρου, της Ανδρου της Νάξου, της Μυκόνου, της Ιου και της Σερίφου. Γράφουν ως βέβαιον ότι παρακολουθούν και οι της Σαντορίνης, Μύλου, διαφόρων άλλων νησιών, και ότι υπεγράφησαν αναφοραι με το αυτό πνεύμα εις την και εις τας άλλας επαρχίας της Στερεάς. Η Μάνη εξέφρασεν ήδη την αυτήν επιθυμίαν, δεν ιξεύρω αν εις τινάς επαρχίας της Πελοποννήσου δεν θέλουν εκφράσει το αυτό φρόνημα. Όσον από μέρους μου σας βεβαιώ ότι όσον τας ενόπλους εκτός αν υπαγορευθούν από ανυπέρβλητον ανάγκην και εις υπεράσπισιν των ιερωτέρων δικαιών του ανθρώπου, όσον επεριφρόνησα τα ανόητα κινήματα του Τζάμη το κατ' εμέ πάντη ιδιοτελές και τας ληστείας των ανεπιών Πετμεζάδων, τόσον νομίζω νόμιμα, άπεμπτα και επαινετά τα των κοινοτήτων, αι οποια δι' αναφορών εκφράζουν το φρόνημά των και με παρησία ότι αισθάνονται. Αι αναφοραι είναι γεγραμμένοι με όσον θέλετε σέβας προς την Κυβέρνησιν θέλουν φέρει το αποτέλεσμα της συγκαλέσεως της Εθνικής Συνελεύσεως. Αν συγχρόνως φθάσωσι και αι αποφάσεις των δυνάμεων, αι οποια ως πολλαχόθεν μας βεβαιούν, καταχίνονται ήδη σπουδαίως περι των πραγμάτων μας και είναι σύμφωνοι και εις το περι εκλογής ηγεμόνος, τόσον καλύτερον του Πρωτοκόλλου, αν εκ του εναντίου δεν απεφασίσθη τι έως τότε από τας Δυνάμεις, το Έθνος σκέπτεται δια των πληρεξουσίων αντιπροσώπων του και αποφαινεται περι της τύχης του.

Ιδού όλον ολόκληρον το φρόνημά μου εις απάντησιν των ερωτήσεων σας. Ελπίζω ότι θέλετε ευρή εις την παρούσαν συνήθην ειλικρίνειαν με την οποίαν πάντοτε εξεφράσθην.

Τι να είπωσ δι όσα μου γράφετε περι των τοπικών σας πραγμάτων; Τίποτε διφορετικόν δεν ήλπιζα από την περιοδειαν του Γεν. Αρχηγού σας. Μανθαίνω ήδη ότι διορίζεται ειδική επιτροπή συγκαλούμενη από τους Κους Μεταξάν, Αθανασιάδην και Κοντόσταυλον και φέρουσα διπλάσ εγκυκλίους, φανεράν και μυστικήν προς τας Κοινότητας των οποίων ερωτάται η γνώμη των περι της Εθνικής Συνελεύσεως και του Συντάγματος, συμπεραίνω ότι παράτας διπλάσ εγκυκλίους θέλουσι φέρει οι αποστελλόμενοι και τας διπλάσ οδηγίας και πολλαπλάσ αναφορών; Είθε μόνον οι Κοινότητες να μην σπατηθώσι και θυσιάσωσι τα ιερώτερα των συμφέροντα και δια να μη συμβή τούτο αρκεί να εννοήσωσιν ότι τίποτε δεν κινδυνεύοθν αν εκφράσωσι φανερά το φρόνημά των.

Θέλετε να μάθετε και τα των ημετέρων, από προχθές έχινα πατήρ υιού. Προσφέρατε τους αδελφικούς ασπασμούς προς τους Κους αυταδέλφους σας και γνωρίζετε με πάντοτε.....

Εγγρ. αριθ. 30./Γ.Α.Κ., Αρχείο Μαυροκορδάτου, φ. 18, εγγ. 4904.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ν. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Εκλαμπρότατοι Κύριοι μου,

Σήμερον έφθασα εδώ από τον Πόρον και [έγραψα] προς τον ευγενέστατον Κον Λάζαρον Κουντουριώτην τα εκεί διατέχοντα και περί του πνεύματος το οποίον εξακολουθούν να έχουν οι Ποριώτες, καθώς και τας λοιπάς ειδήσεις όσας είχαμε. Η ευγενειά του με διέταξε να τα γνωστοποιούσω και προς υμάς.

Ο Ναύαρχος Ρώσος μετά την αναχώρησιν των αγγλικών πολεμικών πλοίων προσκάλεσε τον ηγούμενο του Μοναστηρίου και άρχισε να τον παρακινεί δι απειλών και υποσχέσεων να υπογράψη τας κατά της Υδρας αναφοράς. Αλλά ο ηγούμενος του απεκρίθη ότι και τα χέρια του να κόψουν αυτός δεν υπογράφει. Επομένως προσκάλεσε και τον Πανάγου, (εις του οποίου το σπίτι κατοίκει) και άρχισε με τας πλέον αισχράς λέξεις να τον υβρίζει διατί να υπογράψει την υπέρ της Υδρας αναφορά και με φοβέρες η μη παιδαριώδεις τον επαρακινεί να υπογράψει και την κατά της Υδρας. Αλλά και αυτός έμεινε σταθερός. Επροσκάλεσε πολλάκις και την δημογεροντίαν και δι' αυτό έσπερνεν εις το Κοινόν ότι θέλει κρεμάσει εις τα πανιά της Φρεγάτας του τους όσους θα θίξουν και τα θελήματα του Κυβερνήτου κτλ. Οι φοβερисμοί του δεν έκαμαν εντύπωσιν καμμίαν εις τους Ποριώτας, τω εκοινοποιήθη μάλιστα πλαγίως ότι οι Ποριώται είναι βιασμένοι να αναφερθούν εις τας Δυνάμεις ότι η ενδοξότης του επεμβαίνει εις τα εσωτερικά της Πατρίδος των και τούτο τον έκαμε να συνέλθη και αύριον αναχωρεί δια την Αίγιναν, και από εκεί εις την Επίδαυρον και το Ναύπλιον.

Ο Καπ. Χριστοδούλου συνεπεριπάτη με τον Καπ. Φάλαγγα εις το παράλιον του Πόρου, την στιγμήν εκείνην απέρασεν με την βάρκαν του ο Ρικόρδος και είπεν εις τον Φάλαγγαν δακτυλοδεικτών τον Χριστοδούλου ότι δυσαρεστείται να τον βλέπει να συμπεριπατει με τοιούτον αχρείον υποκείμενον. Τα είπε εις την Γαλλικήν διάλεκτον πιστεύων ότι ο καπ. Χριστοδούλου δεν εννοεί τα γαλλικά. Ο καπ. Χριστοδούλου δεν τω απεκρίθη εκείνην την στιγμήν εμμέσως όμως ειδοποίησε τον Ρικόρδον ότι θέλει ζητήση άμεσον ικανοποίησιν και θέλει κάμει γνωστά αυτά δια της εφημερίδος τον λόγον του. Τούτο ετρόμαξε ικανά τον Ρικόρδον και έβαλε τον Ηγούμενον και τον καπ. Φάλαγγα να μεσιτίσουν προς τον καπ. Χριστοδούλου να υπάγη προς αντάμωσιν του και επρόσθεσεν ότι δυσαρεστείται δι' αυτήν την περίστασιν και άλλα κουραφέξαλα. Οσον εκ μέρους μου εμήνυσα δια του Καπ. Φαλάγγα τον Χριστοδούλον να μένει άκαμπτος. Τι ήθελεν κάμει δεν ηξεύρω διότι ήμουν βιασμένος να αναχωρίσω από τον Πόρον.

Οι Ποριώται όλοι μικροί και μεγάλοι εξακολουθούν να φυλάττουν το αυτό πνεύμα της Υδρας και ετοιμάζονται να παρακαλέσουν τον Κον Συντάκτην του Απόλλωνος να προσθέση και τα ονόματα των όσων δεν υπέγραψαν εις την Α' αναφοράν. Η χωρίς

καμεία βάσιν του Καπ. Νικολάκη αναβάλει μέχρι σήμερα το πράγμα καθυποβάλλεται εις την απόφασιν σας και γνωστοποιήσατε μας τα δέοντα. Οι Πορριώται είναι έτοιμοι να κάμουν ότι είθελεν τους ειπει η Υδρα. Είναι έτοιμοι να κινηθούν και διά των όπλων αν θέλει η Υδρα.

Ο αντιναύαρχος Ρώσσοσ εύχαλεν εις τα μαχαζιά ως εξακόσια τυφέκια και παλάσκες και 6 κανόνια.

Οι Πρόκριτοι του Πόρου πιστεύουν ως αναγκαίον να έλθη εις Πόρον και εν Αγγλικόν ή Γαλλικόν πλοίον μόνον και μόνον δι' επιδειξιν και διά να γνωρίζη ο λαός τα ψέμματα των Ρώσων. Πιστεύω και εγώ ότι είναι αναγκαίον. Κια μάλιστα αν είναι δυνατόν να οδηγηθή ο πλοίαρχος του πλοίου να κάμη περιποήσιν και να δή τους προκρίτους οίτινες θα υπάχουν εις επισκεψιν του.

Πρό τριών ημερών έφθασεν από Σαλαμίνα εις τον Πόρον "Εθνική Πελλού" διοικοθμένη από Υδραίων τινά Κοσμά Λαγά. Οτι Πελλό αυτή μετέφερεν εις την Επίδαυρον έναν πεζοδρόμον το αγνώ. Ο ρηθεις πλοίαρχος μας ειπεν ότι είναι βιασμένος να κοινοποιήση ότι της Κυβερνήσεως τα στρατεύματα συρρίκνωσαν το Σώμα του Τσάμη. Η αλήθεια όμως είναι ότι εις την Λιβαδιάν συνεχιζουσι οι Οπλαρχηγοί Νότης, Γρίβας, Πανούργιάς, Ισκος και ο Τσάμησ και ότι το Σώμα των σύγκειται από δύο και ήμισυ χιλιάδας στρατιώτας, ότι ο Ράγκος δια του Πεζοδρόμου έγραφεν εις την Κυβέρνησιν ότι ευρίσκεται εις δεινήν θέσιν και να τον βοηθήση και με στρατιώτας και με χρήματα διότι και οι στρατιώται του λιποτακτούν. Ο Πολιτάρχης της Σαλαμίνοσ εσύναξεν εκατόν στρατιώτας και διά νυκτός ανεχώρησεν δια να ενωθή μετά του Τσάμη. Ο Γριτσιώτης, Βάσσοσ και Διοβουνιώτης εις Σαλαμίνα φωνάζουν αναφανδόν Σύνταγμα και ότι θέλουν κινηθή άμα κινηθούν οι Υδραίοι.

Ο Διοικητής του Αγγλικού βρικιού το οποίον προ τινώς αγκυροβόλησε εις Υδρα, ανταμώνη με τον Καπ. Φαλάγκα και ομιλών περί των πραγμάτων μας ειπεν ότι απορεί πώς οι Ελληνες δεν έκοψαν τα κεφάλια των Κυβερνητών με τους καλιάδες, και το επανέλαβεν εις. Ο καπ. Φαλάγκασ τω ειπεν ότι δεν είναι δύσκολον να γενεί αν τούτο δεν έβλαπτεν εξωτερικώς τους Ελληνες. Ο Διοικητής Αγγλοσ τους απάντησε ότι ο φόβος μας είναι χωρίς βάσιν και ότι κανεις δεν ανακατώνεται εις τα πράγματά μας. Όταν ο Αγγλοσ έμαθεν τους φοβερισμούς του ναύαρχου Ρικόρδ κατά της Υδρασ εξεφράσθη ούτως "να του πείτε ότι είναι ένας ψεύτης και ότι δεν του επιτρέπεται να μεταχειρισθή ούτε ένα στρατιώτη εναντίον του παραμικρού Ελληνοσ. Επόσθεσε δε ότι ο Ρικόρδοσ θέλει αναχωρήσει από την Ελλάδα αιφνιδίως.

Αφοσιωμένος εις την ευνοιάν σας

N. Ιωαννίδης

Τη 17 Ιουνίου 1831 εν Υδρα

Εγγρ. αριθ. 31./Αρχειον Ε. Λάιονς, West Sussex Public Record
Office, MS B84/1.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΑΙΟΝΣ ΠΡΟΣ ΡΙΚΟΡΔ

Αντίγραφον Ε. Λ.

Μαγαδασκάρη Ναύπλιο
16 Ιουλίου 1831

Αγαπητέ μου Ναύαρχε,

Παρακαλώ την Εξοχότητά σας όπως δεχθεί τις καλλιτερές μου ευχαριστίες για την ευκαιρία που μου έδωσε να αναφέρω στον πλοίαρχο Γαρε, πως σημειώθηκε ότι έβγαλε λόγο στον Πόρο με σκοπό να υποδαυλίσει τα κομματικά πάθη που δυστυχώς υπάρχουν σε αυτό το νήπιο κράτος, σε άμεση αντίθεση με τις προθέσεις και τις εντολές του Ναυάρχου του και, μάλιστα, την στιγμή που ο κύριος Dawkins, σε συνεργασία με τους συναλδέλφους του, καταβάλλει ειλικρινείς προσπάθειες για να τα κατευνάσει.

Είμαι πεπεισμένος ότι η Εξοχότητά σας θα ευχαριστηθεί, αλλά δεν θα εκπλαγεί να ανακαλύψει ότι αυτή είναι μία από τις καθημερινές συκοφαντίες στις οποίες όλοι είμαστε εκτεθειμένοι, και τις οποίες όλοι πρέπει καρτερικά να υπομείνουμε, θεωρώντας ότι έχουν ειπωθεί από κάποιο άτομο ενός εκ των δύο κομμάτων με υπέρμετρο ζήλο [και] με σκοπό να εξυπερετήσουν εφήμερους στόχους, και ότι [συνεπώς] δεν μπορούν να αμαυρώσουν το χαρακτήρα ενός εντίμου ανδρός.

Ο κυβερνήτης Γαρε με διαβεβαίωσε ότι η μόνη πολιτική γνώμη που εξέφρασε στον Πόρο, που δόθηκε ως απάντηση σε ερώτηση που προήλθε από την Εξοχότητά σας, ήταν ότι δεν πιστεύει ότι ο Ναυάρχός του θα χρησιμοποιήσει την Αγγλική μοίρα για επιθετικές επιχειρήσεις εναντίων της Υδρας, ή εναντίον κάποιου άλλου μέρους του Ελληνικού κράτους, και ότι, όσον αφορά αυτόν, θα λυπόταν να κάνει χρήση βίας για να καταπιέσει την κοινή γνώμη σε οποιαδήποτε χώρα.

Αν η Εξοχότητά σας, κατά την διάρκεια συνομιλιών, έχει αναφέρει αυτές τις συκοφαντίες στην Εξοχότητά του τον Κυβερνήτη ή στον Βαρόνο Ruckman, είμαι πεπεισμένος ότι θα ευαρεστηθείτε να τους παρουσιάσετε αυτή την αντίρρηση.

Εχω την τιμή να είμαι
αγαπητέ μου Ναύαρχε
με κάθε αίσθημα υψηλής υπόληψης
ο υπάκουος υπηρέτης σας

Υπογραφή

Edmund Lyons Πλοίαρχος

Πρός την Εξοχότητα
Υποναύαρχο Ricord

Εγγρ. αριθ. 32./Δελτίο Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρίας
Ελλάδος, 23(1980).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΙΑΟΥΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΤΗΣ ΥΔΡΑΣ

18 Ιουλ. 1831

Ευγενέστατοι Κύριοι

το από τις 12 τρέχοντος ευγενές γράμμα σας έλαβον ομού και την αναφοράν των πολιτών μας εις την Κυβέρνησιν, τας οδηγίας οπού πρέπει να ομιλήσω εις τον Αντιναύαρχου ρικόρδ, και τον ένγραφον των πολιτών μας εις εμέ διά να διορίσω την κυριεύσιν της φεργάτας η αναφορά αφ' ου υπεγράφη παρ' εμού και παρά του Καπετάν Αντώνη (όστις προσφέρει τα σεβάσματά του) και αφ' ου εκρατήσαμεν αντίγραφον της αναφοράς σας την επιστρέφωμεν, ημεις είμεθα έτοιμοι καθ' όλα εις κάθε κίνημα της Κυβερνήσεως καθ' ημών αν ο ρικόρδ χωρίς την συγκατανευσιν των δύο άλλων δυνάμεων ήθελε κάμει κίνημα καθ' ημών να μας κτυπήσει θέλει αντιβραβευθει καθώς πρέπει εις δε και είναι η συγκαταθεσις και των άλλων δύο δυνάμεων τότε θέλω εκφρασθει κατά τας οδηγίας όπου μοι εστήλατε. η Ελλάς, η Υδρα, η Καρτερία, είναι έτοιμα διά να κτυπήσουν, αν ο Κανάρης δεν κτυπήσει καθώς ημεις επλιζουμεν τουλάχιστον θα σταθή αδιάφορος.

Είναι περιττόν να σας εκφρασθώ την συμπνοιαν των καλών μας συμπολιτών και την σταθεράν απόφασιν του να υπερασπισθώσιν τα δίκαια των κοινοτήτων οπού εκφρασθησαν, και το καταπατηθέν σύνταγμα, παρά του αυθερέτου, το ατμοκίνητον όπου ευρισκεται μέσα ο Καπετάν Φαλάγ και ο Καπετάν Χριστόδουλος με τους σπλισμένους ποριώτας, θα μεταχειρισθή καυστικά όλα τα μέτρα αυτά τα ελάβαμεν επειδή γνωρίζωμεν ότι είναι εις τον θεόν, και ας αποφασίση το δίκαιον

Σας ασπάζωμαι εκ καρδίας και μένω.

Εκ του Δικρότου Ελλάς τη 18 Ιουλίου 1831

ο Ναύαρχος

ανδρέας μιαούλης

άμα όπου έφθασα εις το Δικροτον εδιώρισα να έμβουν και άλλοι ναύται ώστε κατά το παρόν ευρισκονται έως 350: ως έχχιστα.

στείλατέ μας παξιμάδι όπου δεν ευρισκομεν να αγοράσωμεν από τα λοιπά είδη ευρισκονται.

Εγγρ. αριθ. 33./Γ. Βλαχογιάννη, Χιακόν Αρχείον, Αθήνα 1910,
τομ 4, σ. 260.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΥΡΙΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΥΔΡΑΣ

Αγαπητοί Συμπολίται,

Απαντούμεν σήμερον τας επιστολάς Σας της 16, 17, 19 και 20 φθινοντος, των οποίων την παραλαβήν Σας αναγγείναμεν με τας από 21 και 23 ιδίου συντόμους μας.

Παρατηρούμεν τα κατά τον Πόρον και αυτόθι, και απορούμεν δια την διαγωγήν του Ναυάρχου Ρικάρδου, θέλοντος να υποστηρίξη ασυστόλως την αυθαίρετον Κυβέρνησιν μας. Ελπίζομεν ότι θέλουν δειχθή δικαιότεροι οι δύο άλλοι Αντιπρέσβεις της Γαλλίας και Αγγλίας και ότι θέλουν παραστήσει εις τον κύριον Ρικάρδον ότι δεν είναι δίκαιον να επεμβαίνη εις τα εσωτερικά μας πράγματα και πολύ περισσότερο διά να υποστηρίξη μίαν εξουσίαν την οποίαν δεν δύνανται πλέον οι Έλληνες να υποφέρουν. Του ημετέρου Ναυάρχου αι έντονοι αποκρίσεις και η σταθερά απόφασις κάμνουν τιμήν και εις αυτόν και εις το Ελληνικόν Έθνος. Όταν κινδυνεύουν τα μεγάλα συμφέροντα του Έθνους, πάσα υπέρ αυτών θυσία λογιζεται μικρά και πάσα ανθίστασις δίκαια. Όλα όσα διετρεξαν και επράξατε προς υπεράσπισιν των εθνικών δικαιωμάτων, όλα είναι σύμφωνα με τας αρχάς και την αποφασίν μας, και όσα άλλα μέτρα τοιαύτα λάβετε ακολούθως, τείνοντα εις τον αυτόν σκοπόν, όλα μας είναι δεκτά και ευχάριστα. Την συγκατάθεσιν ταύτην της Κοινότητός μας την έχετε επισήμως εις το εσώκλειστον έγγραφον και ειπήτέ μας αν έχη καλώς ή όπως άλλως στοχάζεσθε. Παρομοίως θέλεται λαμβένει διαδοχικώς από τας άλλας Αιγαιοπελαγιτικές Κοινότητας, αφ' οι γνωρίσωσι την ανάγκην της επισήμου εκφράσεως της τοιαύτης συγκαταθέσεως, το οποίον επιμελώς θέλομεν τους βάλει υπόψιν. Είναι ανάγκη μεγίστη να καταπαύση, ως γράφετε, η ενέργεια των κατά τόπους Διοικητών, όσον μάλιστα η διαγωγή και τα φρονήματα εφάνησαν επιμόνως φιλαυθαίρετα, και να αναλάβωσι την διεύθυνσιν των πραγμάτων αι παρά του λαού νομίμως εκλεγμένοι αστυκαί αρχαί. Περί τούτου θέλομεν γράψει εις τας νήσους, αλλ' εις τούτο θέλει συντελέσει πολυμάλλον η παρουσία των Εθνικών πλοίων, και διά τούτο είναι ανάγκη να λάβη ο κύριος Ράπτης τας αναγκαίας διαταχάς όθεν ανήκη διότι χωρίς των διαταχών τούτων δεν ημπορεί, ως ειπε, να ενεργήση απευθείας, αρκούμενος προς το παρόν να προσμένη εις τον λιμένα μας μέχρι ότου να φθάσωσι. Τον Πλοίαρχον Κιοσέ προσφερθέντα προθύμως, θέλομεν εν τοσοούτω μεταχειρισθή προς τον σκοπόν τούτον. όθεν τον πέμπομεν αύριον διά την Ανδρον με τας αναγκαίας οδηγίας, τας οποίας θέλει φέρει μαζί του ο φθάσας εκείθεν κύριος Σέρρος, και πάλιν δι' αυτό τούτο επανερχόμενος. Προσμένομεν και τον Πλοίαρχον Κοκονέζον δια να τον διευθύνωμεν εις τας άλλας Νήσους. Προφθάσετέ μας όμως τας αναγκαίας διαταχάς ως άνω είπαμεν.

Αι πρόσ τους Έλληνας και πρόσ τους Αιγαιοπελαγίτας προκηρύξεις Σας είναι κατάλληλοι και δεν πρέπει να βραδύνωμεν πλέον. η ρήξις έχινε και διαλλαγή δεν δύναται να υπάρξη ή το

έθνος ή το αυθαίρετον. Όσον δραστηριώτερον ενεργείτε, τόσον το Εθνος ανθαρρύνεται, τόσον ευστοχώτερον παραλύουν τα μέσα του αυθαίρετου. Οι Έλληνες όλοι είναι συμφωνοί, ο φόβος μόνον δεσμεύει μέγα μέρος. Ενέργεια λοιπόν διά να τους λυτρώσωμεν από τον φόβον. Από πολλά μέρη της Ρούμελης μας ειδοποιούν ότι νεύμα μόνον προσμένουν από Υμάς και είναι έτοιμοι. ταχύνετε λοιπόν διά να εκπληρωθή η επιθυμία των και να φθάσωμεν ταχύτερον εις τον σκοπόν, Το αυθαίρετον που ελπίζει; όλον το Εθνος είναι κατ' αυτού. Μόνον η από μέρους μας αδράνεια δύναται να του παρέξη στιγμιαίως ελπίδας.

Πάλιν το επαναλαμβάνομεν, η εμφάνισις των προκυρύξεων και η σύμπραξις των Εθνικών πλοίων είναι αναγκαιοτάτη. Τοιουτοτρόπως ασφαλιζονται και τα Εθνικά χρήματα, από τα οποία κατά το μάλλον και ήττον παντού ευρίσκονται, και των οποίων τώρα μάλιστα καταρχάς, ως λέγετε, και δεν το αμφιβάλλομεν, έχετε μεγάλην χρείαν. Λάβετε παρά του απεσταλμένου Σας, του κυρίου Μάνθου, γρόσια πενήντα χιλιάδας και πιστώσατέ μας και διά ταύτα ως και διά τα προλαβόντα. Καταχινόμεθα και διά την αποστολή. Δεν ελάβαμεν κανέν ακόμη μέτρον διά το εδώ Τελωνείον, διότι μέλλομεν να κάμη σπουδαιοτέραν σκέψιν.

Εγγρ. αριθ. 34./Αρχειον Λάιονς, West Sussex Public Record
Office, MS B65.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΤΟΚΙΝΣ ΚΑΙ ΡΟΥΚΜΑΝ ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ναύπλιο 1η Αυγούστου 1831

Κύριε Κυβερνήτα

Σπεύδουμε να σας δηλώσουμε, σύμφωνα με το αιτημά της Εξοχότητά Σας, ότι οι κυβερνήσεις μας αποδίδουν ύψιστη σημασία στη διαφύλαξη της τάξης και ηρεμίας στην Ελλάδα, καθώς και στη διατήρηση της τάξης πραγμάτων που έχει εγκαθιδρυθεί εκεί προσωρινά.

Αποδοκιμάζουμε και καταδικάζουμε το στασιαστικό κίνημα που μόλις εκδηλώθηκε στον Πόρο. Εφόσον απουσιάζουν ο κύριος Επιτετραμένος της Γαλλίας και οι Διοικητές της αγγλικής και Γαλλικής βάσης, και μέχρι την επιστροφή των αξιωματούχων αυτών, εκφράζουμε την ελπίδα ότι η δήλωση μας αυτή θα είναι αρκετή ώστε να επανέλθουν στα καθήκοντά τους οι αρχηγοί που έχουν προσχωρήσει στο κίνημα αυτό.

Δραττόμαστε της ευκαιρίας να εκφράσουμε στην Εξοχότητά Σας τον βαθύτερο σεβασμό μας.

Υπογραφή

Ε.Ι.Ντόκινς

Ρούκμαν

Εξοχότητα Του
Κύριο Κύμη Καποδίστρια
Πρόεδρο της Προσωρινής Κυβερνήσεως της Ελλάδος

Εγγρ. αριθ. 35./Αρχειον Λάιονς, West Sussex Public Record Office, MS B65.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΚΟΡΔ ΠΡΟΣ ΛΑΙΟΝΣ

Φρεγάτα Λόβιτς στό όρμο του Πόρου
25 Ιουλίου/6 Αυγούστου 1831.

Κύριε Διοικητά,

Δέν θα εξηγηθώ περισσότερο σχετικά με το ζήτημα της ατυχούς υπόθεσης της φρεγάτας "ΕΛΛΑΣ" και άλλων κρατικών πολεμικών πλοίων που κατελήφθηκαν από τους Υδραίους στασιαστές. Οι συζητήσεις που είχα την τιμή να διεξάγω με εσάς και το συνάδελφό μας, κυβερνήτη Λαλάνδ, σας αποκάλυψαν επαρκώς τον τρόπο σκέψης μου, όπως και τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έκρινα αναγκαίο να λάβω, μέ στόχο την επιστροφή των πλοίων στην κυβέρνηση, είτε απευθείας, είτε με την επέμβαση των Διοικητών των μοιρών των τριών Δυνάμεων προστατριών της Ελλάδος. Δεν περίμενα παρά την αφιξή σας για να θέσω τέρμα σέ αυτήν την υπόθεση.

Σας εξήγησα επίσης το σκοπό της αποστολής ενός αξιωματούχου, που τελεί υπό τις διαταχές μου, στην Υδρα, τις συνέπειες της οποίας δεν παρέλειψα επίσης να θέσω σε γνώση σας.

Όλες οι ενέργειες στις οποίες προχώρησα στην προκείμενη περίπτωση στο όνομα της συμμαχίας, στηρίζονται αποκλειστικά στην αυστηρή εκτέλεση τόσο των οδηγιών της Αυτοκρατορικής Κυβερνήσης, πού συμπίπτουν, πιστεύω, με εκείνες που και εσείς και ο κύριος συναδελφός μας θα έχετε λάβει από τις κυβερνήσεις σας, όσο και του τελευταίου σήματος του Αυτοκρατορικού Υπουργείου Εξωτερικών, όπου μεταξύ άλλων τονίζεται: "Ο κύριος κόμης Καποδίστριας πρέπει αυτή τη στιγμή να είναι πληροφορημένος ότι η Γαλλική κυβέρνηση, καθοδηγούμενη συνεχώς από τις πλέον καλοπροαίρετες για την Ελλάδα προθέσεις, μόλις έδωσε εντολή στους διοικητές των ναυτικών και χερσαίων δυνάμεων που σταθμεύουν στην Πελοπόννησο, να προσφέρουν την βοήθεια και τη συνεργασία τους στον Κυβερνήτη, στην περίπτωση που εκείνος θα έκρινε επιβεβλημένη την προσφυγή στην ένοπλη βία για την αποκατάσταση της ηρεμίας σε οποιοδήποτε τμήμα ή νησί της Ελλάδος.

Οι ίδιες διαταχές δόθηκαν σήμερα στον Αντιναύαρχο κύριο Ρικορδ, και ο Διοικητής της Αγγλικής ναυτικής βάσης θα εξουσιοδοτηθεί χωρίς αμφιβολία σύντομα, αν αυτό δεν έχει ήδη συμβεί, να δράσει από την πλευρά του σύμφωνα με τις προστατάτευτικές απόψεις της συμμαχίας".

Από τις ανταλλαγές απόψεων που είχαμε προκύπτει μία διαφορετική αντιμετώπιση του λυπηρού στασιαστικού κινήματος των Υδραίων και του Πόρου. Σπεύδω, λοιπόν, να σας επαναλάβω, κύριε, τις παρακάτω παρατηρήσεις γραπτά.

1. Δεν αναγνωρίζω την πρακτική της κατάληψης πλοίων από Υδραίους, παρά μόνο ως στασιαστική, και κατά συνέπεια, αντίθετη με τις καλοπροαίρετες απόψεις των προστάτιδων δυνάμεων της Ελλάδας, οι οποίες επιθυμούν τη διατήρηση της τάξης πραγμάτων και της προσωρινής κυβέρνησης, που εκείνες εγκατέστησαν.

2. Ζητώ, συνεπώς, την απόδοση των πλοίων στη νόμιμη κυβέρνηση απευθείας, ή μέσω της δικής μας παρέμβασης, χωρίς να γίνει δεκτός κανένας όρος από πλευράς μας, εφόσον δεν μπορεί να έχουμε καμμία σχέση με την εισβολή στα πλοία.

3. Λαμβάνοντας υπόψη τις μοιραίες συνέπειες που θα μπορούσε να έχει η έξοδος της φρεγάτας "ΕΛΛΑΣ" ή οποιουδήποτε άλλου πλοίου ευρισκομένου προς το παρόν υπό την εξουσία του Ναυάρχου Μιαούλη, αρχηγού των Υδραίων στασιαστών, από το λιμάνι του Πόρου, έκρινα απαραίτητο να αντιταχθώ (στην έξοδο αυτή) μέχρι να ληφθεί οριστική απόφαση επί της υποθέσης αυτής, και δήλωσα στον κύριο Μιαούλη ότι σε περίπτωση που θα προσπαθούσε να επιβάλει την έξοδο των πλοίων που έχει καταλάβει, θα ήμουν υποχρεωμένος να καταφύγω στην βία για να τον αποτρέψω, και ότι, συνεπώς, κάθε παρόμοια προσπάθεια από πλευράς του θα εκλαμβάνόταν από μένα ως πράξη εχθρική.

Αφού σας εξέθεσα κύριε Διοικητά, όλα αυτά για τα οποία είχα την τιμή να σας αναφέρω παραπάνω, δεν μου μένει παρά να ζητήσω την ηθική και υλική σας συνδρομή, ώστε να τεθούν σε εφαρμογή όλα τα σημεία που μνημονεύω, και τα οποία θα βρείτε αναμφίβολα, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που και εσείς, επίσης, έχετε λάβει.

Θεωρώ καθήκον μου εξάλλου να λάβω την τιμή να σας προειδοποιήσω, ότι αν δεν θεωρήσετε σκόπιμο να με υποστηρίξετε για την επιτέλεση του σκοπού της αντιμετώπισης των ταραχών που εκδηλώθηκαν πρόσφατα στο Αιγαίο, και που μοναδικός τους στόχος είναι η ανατροπή των αρχών της κυβέρνησης που συστάθηκε με την μεγαλειώδη παρέμβαση των κυρίαρχων Προστατών της Ελλάδος, θα θεωρήσω τον εαυτό μου αποκλεισμένο από τη συμμαχία. Αποσειώντας, λοιπόν κάθε ευθύνη για τις συνέπειες, και εγκαταλείποντας έτσι τη συμμαχία, δεν μου μένει παρά να στείλω την απολογία μου στην στην διάσκεψη του Λονδίνου.

Οποίες και αν είναι οι κρίσεις σας για την παρούσα, κύριε κυβερνήτα, σας παρακαλώ να δεχθείτε να μου απαντήσετε οριστικά γραπτώς.

Επιστολή αντιστοιχίου περιεχομένου απευθίνω επίσης στον κύριο Αρχιπλοίαρχο Λαλάνδ.

Δεχθείτε, κύριε, τη διαβεβαίωση της βαθύτατης εκτίμησής μου.

Αντιναύαρχος, Διοικητής των
Ναυτικών δυνάμεων της Α.Μ.
του Αυτοκράτορα πασών των
Ρωσικών της Ανατολής
Π. Ρίκορδ

Εγγρ. αριθ. 36./Αρχειον Λάιονς, West Sussex Public Record
Office, MS B65.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΑΙΟΝΣ ΚΑΙ ΛΑΛΑΝΤ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΕΣΒΕΙΣ
ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ναύπλιο 11 Αυγ. 1831

Κύριοι Αντιπρέσβεις

Όταν μας γνωρίσατε χθές ότι επιθυμούσατε να συνενωθούμε με σας και με την Εξοχότητά του τον Πρόεδρο για να μεταβούμε στον Πόρο, και να επιχειρήσουμε εκ νέου την εφαρμογή των τρόπων επαναφοράς των Υδραίων στο καθήκον, σπεύδουμε να συμμορφωθούμε με το αιτημά σας, αλλά αυτή τη στιγμή ένα σοβαρό γεγονός μας υποχρεώνει να κάνουμε σχετικά κάποιες νέες παρατηρήσεις. Μόλις λάβαμε από την Κοινότητα της Υδρας ένα επικυρωμένο αντίγραφο του ημερολογίου του Ναυάρχου Μιαούλη, σχετικά με ότι συνέβη στον Πόρο στις 6, 7, 8 και 9 τρέχοντος μηνός. Έχουμε την τιμή να σας αποστείλουμε συνημμένα αντίγραφο αυτού του εγγράφου. Έχουμε την γνώμη, Κύριοι, ότι, αφού ο κύριος ναύαρχος Ρικορδ έχει αποκλείσει το λιμάνι του Πόρου και έχει φερθεί απέναντι στους Υδραίους και Ποριώτες, αντίθετα με τις συμβουλές μας και με τις απεριφραστα εκφρασμένες, κατά τις διαβουλεύσεις, προθέσεις μας, δεν μπορούμε να επαναλάβουμε τις διαβουλεύσεις αυτές, πριν γνωρίσουμε τις διαθέσεις του κυρίου ναυάρχου Ρικορδ. Ο κύριος ναύαρχος ενήργησε μέχρι στιγμής χωρίς να μας συμβουλευθεί και χωρίς να λάβει υπόψη τις απόψεις μας, αλλά αυτός δεν είναι λόγος για να δράσουμε και εμείς χωρίς τη συνεργασία του, αν και έχει δηλώσει ότι θα αποσχισθεί από την συμμαχία. Αν λοιπόν, ο κύριος ναύαρχος εμμένει στην απόφασή του να μην συνάψει καμμία σχέση με τους στασιαστές, δεν μπορούμε ούτε εμείς να διαβουλευθούμε με αυτούς. Μια τέτοια συνένωση δεν θα έκανε τίποτε περισσότερο από το να διαρρήξει περισσότερο τους δεσμούς της συμμαχίας, διότι, αν ο κύριος Ναύαρχος Ρικορδ, παρά τις παρατηρήσεις που μπορέσαμε να του υποβάλουμε, εμμένει στην απόφασή του να αποδυναμώσει με την βία και την πείνα τους στασιαστές, εμείς από πλευράς μας, επιμένουμε να δράσουμε αποκλειστικά με καλοπροαίρετη παρέμβαση.

Κάνουμε επίσης την παρατήρηση ότι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι το ημερολόγιο του Ναυάρχου Μιαούλη διαπνέεται από πάθος, θεωρούμε επίσης αναμφίβολο ότι ο κύριος Ναύαρχος Ρικορδς εμπόδισε τα μικρά και μεγάλα πλοία της χώρας να ικανοποιήσουν τις πιο πειστικές τους ανάγκες, μετέφερε στα στενά στρατεύματα απόβασης, και οργάνωσε την ομοβροντία που έπληξε το "ΕΛΛΑΣ". Όλα αυτά αποτελούν πράξεις εχθρότητας στις οποίες δεν μπορούμε να συνηγορήσουμε.

Υστερα από όσα εκτίθενται, κύριοι Αντιπρέσβεις, και για να μην οδηγηθούμε σε ολοκληρωτική αποτυχία στον Πόρο, θεωρούμε

επείχον το να εξηγηθεί το συντομότερο δυνατό ο κύριος Ρώσος συναδελφός σας σχετικά με τις διαταγές του κυρίου Ναυάρχου Ρικορν, και η Εξοχότητά του ο Πρόεδρος, σχετικά με τις μετέπειτα προθέσεις του.

Εχουμε την τιμή να σας εκφράσουμε το σεβασμό και την εκτίμησή μας.

Κύριοι Αντιπρόσβεις
Ταπεινοί και Ευπειθείς
Υπηρέτες σας

Υπογραφή

Lalande - Lyons

Εγγρ. αριθ. 37./Αρχείο Λάιονς, West Sussex Public Record
Office, MS B65

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΙΑΟΥΛΗ ΠΡΟΣ ΛΑΙΟΝΣ

Κύριε Πλοίαρχε,

Ευρεθείς ασθενής και κλινήρης, μετά την από Πόρον ενταύθα επιστροφήν μου, εταράχθην, ίσως υπέρ το δέον, από την εγκύκλιον των 3/15 Αυγούστου εις την οποίαν, με ακατανόητον αναιδειαν, διέστρεψαν όλας τας αληθείας. Λαμβάνω την τόλμη να σας κοινοποιήσω πιστήν μετάφρασην ταύτης της εγκυκλίου συντροφευθήσις με μερικός παρατηρήσεις τας οποίας έκρινα αναγκαίον σημειώσω εις το περιθώριον.

Ελπίζω ότι δεν θέλετε υποφέρει να επικυρωθή το ψεύδος με την σιωπήν σας, μάλιστα καθ' όσον αφορά τας προς εμέ προτάσεις σας εις την απόκρισίν μου. Ελπίζω, Κύριε Πλοίαρχε, ότι θα θελήσετε να σας διδάξω όσα κινήματα θέλετε αναγκασθεί να κάνετε διά την ιδίαν τιμήν Σας, και χάριν της αληθείας.

Ελυπήθην ωσαύτως διότι αποδίδουν εις τον φίλον μου κύριον Μαυροκορδάτον λόγους τους οποίους πώποτε δεν επρόφερον ως μοι ήπε, θέλει σας αναφέρει ό ίδιος περί τούτου εις ιδιαίτερόν του.

Αποτείνομαι ωσαύτως προς τον πλοίαρχον κον Βαλλιάν, δια να ζητήσω την μαρτυρίαν του περί των εις Πόρον εσχάτως συμβάντων. Επειδή μοι υποσχέθη αυτήν, ήμαι βέβαιος ότι δεν θέλει μοι την αποποιηθεί.

Ευαρεστηθείτε, Κύριε Πλοίαρχε, να δεχθείτε την διαβεβαίωσιν την προς υμάς υπολήψεως και αφοσιώσεώς μου.

Εν Υδρα

την 6/18 Αυγούστου 1831

Ο Ναύαρχος

Ανδρέας Μιαούλης

Εγγρ. αριθ. 38./Αρχείον Λάιονς, West Sussex Public Record
Office, MS B65.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΠΡΟΣ ΛΑΙΟΝΣ

Κύριε Πλοίαρχε,

Ο φίλος μου Ναύαρχος Μιαούλης σας διαβίβασε τη μετάφραση μιάς εγκυκλίου στην οποία αναφέρεται ότι "οι κύριοι Μαυροκορδάτος και Μιαούλης απάντησαν ότι είχαν συγκεκριμένες εντολές από την πλευρά της Κοινότητας της Υδρας, να μην υπακούσουν στο τηλεσίγραφο των Διοικητών των τριών Βάσεων".

Θυμάστε, χωρίς αμφιβολία, κύριε κυβερνήτη, ότι, όταν συναντηθήκαμε στο πλοίο με τον Ναύαρχο Μιαούλη στις 23 Ιουλίου/4 Αυγούστου, και εκφράσατε την ιδιαίτερη ικανοποίησή σας που με βρήκατε εκεί και την επιθυμία σας να με δείτε να συμβάλλω στη διεύθυνση των πραγμάτων, σας δήλωσα ότι είχα μεταβεί εκεί πριν από λίγες ώρες για να επισκευθώ τον φίλο μου Ναύαρχο, ότι δεν βρισκόμουν εκεί απεσταλμένος κανενός, και ότι ήμουν εκεί ένα απλό (ανεπίσημο) πρόσωπο. Επανέλαβα τις ίδιες φράσεις στο ΚΑΛΥΨΩ, παρουσία του κυρίου Ναυάρχου Ρίκορντ και ενώπιον των αντιπροσώπων του, το βράδυ τις 24 Ιουλίου / 5 Αυγούστου.

Υστερα από όλα αυτά, κύριε κυβερνήτη, καταλαβαίνετε καλά πόσο έχω εκπλαγεί από αυτά που, σύμφωνα με την εγκύκλιο, υποτίθεται ότι έχω πει. Θα είχα εκπλαγεί λιγότερο εάν δεν εμφανιζόταν το ονομά σας όπως εκείνο του κυβερνήτη Λαλάνδ, πράγμα το οποίο, κατά κάποιον τρόπο σας καθιστά μάρτυρες αυτού του γεγονότος ενώπιον του κοινού, εφόσον το επιβεβαιώνετε με την σιωπή σας. Είμαι βέβαιος, κύριε κυβερνήτη ότι δεν θα ανεχθείτε να πιστοποιηθεί με αυτό που θα θεωρηθεί μαρτυρία σας, μια τέτοια συκοφαντία, και ελπίζω ότι ανεξάρτητα από τα μέτρα που θα κρίνετε αναγκαία να λάβετε για την αποκατάσταση της αληθείας των γεγονότων, θα δηλώσετε αν σας είπα αυτά που μου αποδίδονται στην εγκύκλιο τις 3/15 Αυγούστου.

Δεχθείτε τη διαβεβαίωση της βαθύτερης εκτίμησης που έχω την τιμή να τρέφω για σας.

Ο ταπεινός και
ευπειθής υπηρέτης σας

A. Μαυροκορδάτος

Υδρα
6/18 Αυγούστου 1831

Κύριο Πλοίαρχο Λάιονς

Εγγρ. αριθ. 39./Αρχείον Λάιονς, West Sussex Public Record
Office, MS B84/1

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΑΙΟΝΣ ΠΡΟΣ ΧΟΤΧΑΜ

Αντίγραφο

Πλοίο της Α.Μ. ΜΑΘΑΓΑΣΚΑΡΗ
Ναύπλιο 19 Ιουλίου 1831

Κύριε,

Τίποτε ενδιαφέρον δεν έχει συμβεί εδώ, από τότε που είχα την τιμή να σας γράψω από το ΑΛΛΙΓΑΤΟΡ.

Ο υποναύαρχος Ρίκορδ επέστρεψε από την επισκεπή του στα νησιά, έχοντας αποτύχει στις προσπάθειές του να αποτρέψει τον κόσμο από το να απευθυνθεί στον Κυβερνήτη για ανακούφιση από τις συμφορές του.

Εσωκλείω δύο φύλλα του "Απόλλωνα" που περιέχουν τις απαιτήσεις της Υδρας και της Σύρας, δύο από τα πιά σημαντικά νησιά, το πρώτο για την δυναμή, τον πλούτο και την επιρροή των κατοίκων του, το δεύτερο για το εμπόριο ή καλλίτερα για το ότι είναι το λιμάνι-είσοδος του εμπορίου του Αιγαίου πελάγους.

Αυτές οι απαιτήσεις παρουσιάζουν τα ίδια παράπονα με το γράμμα του Πρίγκιπα Μαυροκορδάτου στον Κυβερνήτη, προχωρούν σε περισσότερες λεπτομέρειες και απαιτούν σύγκληση Εθνοσυνέλευσης, πράγμα για το οποίο, από ό,τι καταλαβαίνω, δέν μπορεί να δοθεί λύση.

Ιον Διότι ο Κυβερνήτης δεν μπορεί να συγκαλέσει Εθνοσυνέλευση χωρίς να προσκαλέσει αντιπροσώπους από την Κρήτη και την Σάμο, το οποίο θα ήταν [όμως] πάρα πολύ ασύμφορο και παράλογο.

Ζον Κανένα καλό, πιθανώς, δεν θα μπορούσε να προέλθει από την Εθνοσυνέλευση πριν η Διάσκεψη [του Λονδίνου] αποφασίσει για την τύχη της Ελλάδος· όμως πολλά κακά θα μπορούσαν να προέλθουν από την συγκρουση τόσων αντιθέτων κομμάτων που, δυστυχώς, υπάρχουν σε αυτή την χώρα.

Ο Κυβερνήτης δεν έχει στείλει την απάντηση που έχει υποσχεθεί στο γράμμα του Πρίγκιπα Μαυροκορδάτου, ούτε πιστεύω ότι είναι πιθανόν να το κάνει.

Είναι ικανοποιητικό σε σχέση με την [...] κατάσταση αυτού του νεαρού κράτους να μαθαίνουμε ότι, παρ' όλες τις ανατιξοότητες, τα δημόσια έσοδα αυξάνονται κάθε χρόνο, και ότι

φθάνουν το ένα εκατομύριο δολλάρια, από τα οποία σχεδόν τα μισά προέρχονται από το Τελωνείο της Σύρας.

Εχω την τιμή να είμαι
Κύριε
ο πιο υπάκουος
ταπεινός σας υπηρέτης

Υπογραφή

Εντμοντ Λάιονς Πλοιαρχος

Στον Ταπεινό
Κύριο Χ. Χότχαμ

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

I. ΠΗΓΕΣ

II. I. Μη δημοσιευμένες

Εθνική Βιβλιοθήκη, τμήμα χειρογράφων, Αρχείον Α' (Αρχείον Λαλάνδου), έγγραφα, 9884, 9951, 9959, 9982-7.

Γ. Α. Κ., Αρχείον Μαυροκορδάτου, φ. 14-18.

Γ. Α. Κ., Αρχείον Βλαχογιάννη Α' φ. 104-107.

Γ. Α. Κ., Γεν. Γραμ., φ. 1.

Γ. Α. Κ., Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών, φ. 1-4.

Γ. Α. Κ., Γραμματεία Ναυτικών, φ. 9-11, 13-20.

Γ. Α. Κ., θαλάσσιον Δικαστήριο, φ. 1-20.

West Sussex Public Record Office, Αρχείον Λάιους MS, B/65 B84/1.

II. II. Εφημερίδες

Ο Απόλλων, ανάτυπον Αθήνα 1971.

Γενική Εφημερίς της Ελλάδος.

II. III. Δημοσιευμένες

Αρχεία Εθνικής Παλιγγενεσίας, 1821-1832, αι εθνικαί συνελεύσεις, τομ. 1-3, Αθήνα 1971-1974.

Αρχείον Ι. Καποδίστρια, τομ. Ι', Κέρκυρα 1983.

Αρχείον Λ. και Γ. Κουντουριώτη, έκδοση Κ. Διαμαντή, τομ. 9-10, Αθήνα 1968.

Αρχείον της Κοινότητος Υδρας, έκδοση Α. Λιγνού, Πειραιάς 1930, τομ. 13-15

Μνημεία της Ελληνικής Ιστορίας, 9, Επιτομαί εγγράφων του Βρεταννικού Υπουργείου των Εξωτερικών Γενική Αλληλογραφία/ Ελλάς, τόμος Α', μέρος πρώτον και δεύτερον, έκδοση της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 1975.

Papers relative to the affairs of Greece 1826-1832, Λονδίνο 1835.

Τα χρέη του πλοιάρχου και των υπ' αυτόν αξιωματικών και υπαξιωματικών, Αίγινα 1830, Εθνικό Τυπογραφείο.

Χιακόν Αρχεῖον, εκδοση Γ. Βλαχογιάννη, τομ. 3-4, Αθήνα 1910.

Βάρφης Κ. "Παλιές οδηγίες και κανονισμοί στο Νεοελληνικό Ναυτικό", *Ναυτική Επιθεώρηση*, 1985, σ. 213-227.

Βάρφης Κ. "Ένας ανεφάρμοστος Ποινικός Ναυτικός Κώδικας", *Ναυτική Επιθεώρηση*, 1987, σ. 109-120.

Δημακόπουλος Χ. Γ. "Ο κώδιξ των όρκων της Ελληνικής Πολιτείας", *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, 24(1981), σ. 537-572.

Θεοτόκη Σ. *Αλληλογραφία Ι. Καποδίστρια και Ι. Ευνάρδου*, Αθήνα 1929.

Κασομούλη Ν. *Απομνημονεύματα της Επανάστασης των Ελλήνων 1821-1833*, τομ. Γ', έκδοση Γ. Βλαχογιάννη, s.l.d.

Κριεζής Α. "Γκιορνάλε διά την ανεξαρτησίαν του Έθνους", *Εβδομάς*, (1879) σ.3-28.

Κριεζής Α. "Ημερολόγιον του αρχηγού Κριεζή", *Εβδομάς*, 28(1889).

Λιγνού Α. *Αρχεῖον της Κοινότητος Υδρας*, τόμοι ΙΔ' και ΙΕ', Πειραιάς 1930 και 1931.

Μαζαράκη-Αινιάν Ι. Κ. "Τα συμβάντα του Πόρου από 17 γράμματα του Α. Μιαούλη", *Δελτίο Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος*, τομ. 23(1980), σ. 187-256.

Μπόταση Ν. "Η Γαλλική Μοίρα της Ανατολής κατά την Ελληνικήν Επανάσταση", *Ναυτική Επιθεώρησης*, 193(1945) σ. 329-353, 194(1946) σ. 40-67, 195(1946) σ. 198-226, 199(1946) σ. 257-296, 200(1947) σ. 3-16, 205(1947) σ. 241-259.

Νικόδημος Κ. *Απομνημονεύματα εκστρατειών και ναυμαχιών του ελληνικού στόλου*, Αθήνα 1862.

Σαχτούρη Γ. *Ιστορικά ημερολόγια του ναυτικού αγώνος του 1821*, Αθήνα 1890.

Σίμψα Μ. "Η Πρώτη Επίσημη Εκθεσις για το Εθνικό Ναυτικό της Νεωτέρας Ελλάδος", *Ναυτική Επιθεώρηση*, 109(1979), σ. 339-353.

Σπηλιάδη Ν. *Απομνημονεύματα διά να χρησιμεύσωσιν εις την Νέαν Ελληνικήν Ιστορίαν*, έκδοση Π. Χριστόπουλου, Αθήνα 1971.

Τομπάζης Ι. *Αδελφοί Ιάκωβος και Μανώλης Τομπάζης*, Αθήνα 1902

Φραντζή Α. *Επιτομή της ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος*, Αθήνα 1976.

Howe S. *An Historical Sketch of the Greek Revolution*, New York, 1828.

Χάου Σ. *Ημερολόγιον από τον αγώνα, 1825-1829*, Αθήνα 1979.

II. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Αλεξανδρής Κ. Α. *Αι ναυτικάί επιχειρήσεις του υπέρ της Ανεξαρτησίας αγώνος, 1821-1829*, Αθήνα 1930.

Αλεξανδρής Κ. Α. *Η αναβίωση της θαλασσίας μας δυνάμεως κατά την Τουρκοκρατίαν*, Αθήνα 1960.

Αμπελάς Τ. *Ιστορία της νήσου Σύρου από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς*, Ερμούπολη 1874.

Ανδρεάδης Α. *Μαθήματα Δημοσίας Οικονομίας. Εθνικά Δάνεια και Ελληνική Δημόσια Οικονομία. Μέρος Α': Από της Επανάστασεως μέχρι της πτωχεύσεως (1821-1893)*, Αθήνα 1925.

Ανδρεάδης Α. "Η δημοσία οικονομία του Κυβερνήτου", *Εργα*, 1(1938) σ. 314-332.

Βάρφης Κ. *Πόρος 1831, το κίνημα-οι πρωταγωνιστές*, Αθήνα 1986.

Βακαλόπουλος Απ. Ε. *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, τομ. Ε', Θεσσαλονίκη 1939.

Βακαλόπουλος Κ. Α. *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών Φιλελλήνων κατά την ελληνική επανάσταση του 1821*, Θεσσαλονίκη 1974.

Βασδαρέλης Ι. Κ. "Πειρατεία εις τα παράλια της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατία, *Μακεδονικά*, τόμος 5 (1962-1963), Αθήνα 1940.

Γαρδίκια Κ. "Ο Αναστάσιος Πολυζωίδης και η Ελληνική Επανάσταση", *Μνήμων*, 1(1971) σ. 23-52.

Γατόπουλος Δ. *Ι. Καποδίστριας*, Αθήνα 1932.

Γεωργουλάκη - Λούκου Δ. "Οι ταραχές στην Σύρα τον Απρίλιο του 1830", *Μνήμων*, 6(1976-1977), σ. 1-15.

Dakin D. *British and American Philhellenes During the War of Independance, 1821-1832*, Θεσσαλονίκη 1970.

Dakin D. "British Intelligence of Events in Greece, 1821-1827: A Documentary Collection", *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, 13(1959), σ. 33-218.

Δασκαλάκη Απ. "Οι λόγοι της παραίτησως του Λεοπόλδου από τον Ελληνικό θρόνο και η πιστευομένη ευθύνη του Καποδίστρια, *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών*, 17(1966- 1967), σ. 111-167.

Δαφνής Γρ. *Ιωάννης Καποδίστριας. Η γένεση του Ελληνικού κράτους*, Αθήνα 1976.

Δαφνής Γρ. *Καποδίστριας: Διακόσια χρόνια από την γέννηση του*, Αθήνα 1976.

Δεσποτόπουλος Α. Ι. *Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας και η απελευθέρωσις της Ελλάδος*, Αθήνα 1954.

Δημακόπουλος Γ. Δ. *Η διοικητική οργάνωσις κατά την ελληνικήν Επανάστασιν, 1821-1827*, Αθήνα 1966.

Δημακόπουλος Γ. Δ. *Η διοικητική οργάνωσις της Ελληνικής Πολιτείας, 1827-1833*, τομ. Α', Αθήνα 1970.

Dontas D. "John Capodistrias and the Greek Historians: A Selective Bibliographical Review, *Balkan Studies*, 7(1966), σ. 411-422.

Δραγούμης Ν. *Ιστορικά αναμνήσεις*, 2 τόμοι, Αθήνα 1973.

Ζούβα Π. Δ. *Η εκστρατεία της Χίου υπό τον Φαβιέρον*, Αθήνα 1971.

Ημέλλου Σ. *Η περί των πειρατών λαϊκή παράδοσις*, Αθήνα 1968.

Θέμελη-Κατηφόρη Δ. *Η δίωξη της πειρατείας και τα θαλάσσια δικαστήρια κατά την πρώτην Καποδιστριακήν περίοδον, 1828-1829*, Αθήνα 1973.

Θεοφανίδης Ι. *Ιστορία της ελληνικής ναυτιλίας, 1824-1826*, Αθήνα 1932.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τομ. ΙΒ', *Η ελληνική επανάσταση και η ίδρυση του ελληνικού κράτους*, Αθήνα 1975.

Kaldis W. *John Kapodistrias and the Modern Greek State*, Madison, 1973.

Κατηφόρη Δ. "Ο Εμμ. Αντωνιάδης και τα περί αναμίξεώς του εις την πειρατείαν, *Μνήμων*, 1(1973), σ. 107-164.

Κεφαλληνιάδης Ν. Α. *Πειρατεία-Κουρσάροι στο Αιγαίο*, Αθήνα 1984.

Κόκκινος Δ. *Η Ελληνική Επανάστασις*, τομ. 12, Αθήνα 1960.

Κούκκου Ελ. *Ιωάννης Καποδίστριας. Ο άνθρωπος. Ο αγωνιστής*, Αθήνα 1962.

Κούκκου Ελ. *Ο Καποδίστριας και η Παιδεία*, Αθήνα 1958.

- Κουτσονίκας Α. *Γενική Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τομ. Ι, Αθήνα 1863. τομ. ΙΙ, Αθήνα 1864.
- Κριτοβουλίδης Κ. *Απομνημονεύματα του περί αυτονομίας της Ελλάδος αγώνα των Κρητών*, Αθήνα 1859.
- Κυριακίδης Επ. *Ιστορία του Συγχρονου Ελληνισμού, 1832-1892*, 2 τόμοι, Αθήνα 1892.
- Κώνστα Π. Ε. *Ναυτική Εποποιία του 1821. Πανηγυρική Εκδοση του Αρχηγείου Ναυτικού*, Αθήνα 1971.
- Κωνσταντινίδης Τρ. "Το αρχείο Αστιγγος", *Ναυτική Επιθεώρησης*, 216(1949), σ. 34 και επ.
- Κωνσταντινίδης Τρ. "Η πειρατεία και οι καταδρομές και οι Έλληνες", *Ναυτική Επιθεώρησης*, (1949)
- Κωνσταντινίδης Τρ. *Καράβια, Καπεταναίοι και συντροφοναύτες, 1800-1830*, Αθήνα 1954.
- Κωνσταντινίδης Τρ. "Ο στόλος του Αλή Πασά και ο κορσικανός κονδοτιέρος Α. Bassano", *Ναυτική Επιθεώρησης*, 221(1951) σ. 28-36.
- Λαζαρόπουλος Ι. "Μητρών των προ του 1837 Αξιωματικών και Υπαξιωματικών του Πολεμικού Ναυτικού" *Ναυτική Επιθεώρησης*, 137(1935) σ. 421-444.
- Λαζαρόπουλος Ι. *Το πολεμικόν ναυτικόν της Ελλάδος από ανεξαρτησίας μέχρι Οθωνος*, Αθήνα 1936.
- Λεύκιμα των ενδυμασιών των υπαξιωματικών και ναυτών του Πολεμικού Ναυτικού*, έκδοση του Ναυτικού Μουσείου, Πειραιάς 1980
- Λιγνού Α. *Ιστορία της Νήσου Υδρας*, 3 τόμοι, Αθήνα 1946-1953.
- Λούκος Χρ. "Η δώξη της εφημερίδας 'Ο Απόλλων'", *Ο Ερανιστής*, 9(1971), σ. 200-218.
- Λούκος Χρ. "Ο Κυβερνήτης Ιω. Καποδίστριας και οι Μαυρομιχαλαίοι", *Μνήμων*, 4(1974), σ. 1-110.
- Λούκος Χρ. "Η κατάληψη της Καλαμάτας από τους Μανιάτες (1831)", *Μνήμων*, 1(1972), σ. 74-106.
- Λούκος Χρ. *Η αντιπολίτευση κατά του Κυβερνήτη Ι. Α. Καποδίστρια 1828-1831*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα 1984.
- Μαμούκα Α. *Τα κατά την αναγέννησιν της Ελλάδος*, τομ. Β', Αθήνα 1839, τομ. Θ' Αθήνα 1841, τομ. ΙΑ', Αθήνα 1852.
- Μανιατοπούλου Ι. *Το ναυτικόν Δίκαιον της Υδρας*, Αθήνα 1939.
- Μαρκεζίνης Σπ. *Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος*, Αθήνα 1966.

Μιαούλης Αντ. *Βίος Αντωνίου Κριεζή*, Αθήνα 1956.

Mitsidis Th. "Consolato del Mare. The Medieval Maritime Law", *Revue Hellenique du Droit International*, 3-4(1969) σ. 105 και επ.

Ξάνθη Κ. *Συνοπτική ιστορία των ελληνικών Ναυμαχιών*, βιβλίο 3, Αθήνα, 1977.

Παπαγαρυφάλλου Π. *Η διάρθρωση της αγροτικής οικονομίας και των θαλασσίων μεταφορών στην Ελλάδα πριν και μετά την επανάσταση του '21*, Αθήνα 1977.

Παπαγεωργίου Στ. *Η στρατιωτική πολιτική του Καποδίστρια*, Αθήνα 1986.

Παπαθανασόπουλος Κ. *Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία (1833-1856)*, Αθήνα 1983.

Πετρακάκος Δ. *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος*, том. 1, Αθήνα 1935.

Petropoulos J. A., *Politics and Statecraft in the Kingdom of Greece, 1833-1843*, Princeton 1969. (Ελληνική Μετάφραση, *Πολιτική και Συγκρότηση Κράτους στο Ελληνικό Βασίλειο 1833-1843*, Αθήνα 1985).

Πολυζωίδης Α. *Γενική Ιστορία* (έκδοση Σ.Κ. Βλαστού) 1890

Rados C. N. *La Marine Grecque Pendant La Guerre de L'Independance*, Αθήνα 1907.

Renouvin P. *Le 19 siecle de 1815 a 1871- L' Europe des nationalites et l' eveil des nouveaux mondes dans Histoire des relations internationales*, Paris 1954, vol. 5.

Σαρίπολου Ν. *Τα των εθνών εν ειρήνη και πολέμω νόμιμα*, Αθήνα 1860.

Σβώλος Αλ. *Η συνταγματική ιστορία της Ελλάδος*, Αθήνα 1972.

Σβορώνος Ν. *Επισκόπηση Νεοελληνικής Ιστορίας*, Αθήνα 1986.

Σεφεριάδου Σ. *Μαθήματα Διεθνούς Δικαίου*, Αθήνα 1928.

Σίμψα Μ. *Το ναυτικό στην ιστορία των Ελλήνων*, том. 3-4, Αθήνα 1982.

Τίρς Φρ. *Η Ελλάδα του Καποδίστρια*, 2 τόμοι, Αθήνα 1972.

Τζαμτζή Α. Ι. "Ναυτικοί, καράβια και λιμάνια" στο *Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία*, Αθήνα 1972

Τράιμπερ Ερρ. *Αναμνήσεις από την Επανάσταση του 1821*, Αθήνα 1960.

- Τρικούπης Σπ. *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, εκδ. 2, τόμος Δ', Αθήνα 1862.
- Φακίδης Ι. Κ. *Ιστορία της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, 1845-1973*, Αθήνα 1975.
- Φαλτσίτς Α. *Τα περί την ναυτιλίαν μέτρα του Ιωάννου Καποδίστρια*, Αθήνα 1973.
- Finlay G. *History of the Greek Revolution and of the Reign of King Otho*, London 1971.
- Flemming D. *John Capodistrias and the Conference of London*, Θεσσαλονίκη 1970.
- Φωκά Α. *Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου, 1827*, Αθήνα 1927.
- Φωκά Α. "Ο Αστυγξ επί Καποδίστρια", *Ναυτική Επιθεώρηση*, 203 (1947) σ. 3-39.
- Φωτιάδης Α. *Η Επανάσταση του 21*, τομ. 1-4, Αθήνα 1971-72.
- Woodhouse C. M. *Capodistria: The Founder of Greek Independence*, London 1973.